SOUBORNÉ INFORMACE

Ročník 2007

Informace o regionech, městech a obcích

Hradec Králové, 21. prosinec 2007

Kód publikace: 13-5228-07

Č. j.: 505/2007 - 7112

VYBRANÉ OBLASTI UDRŽITELNÉHO ROZVOJE V KRÁLOVÉHRADECKÉM KRAJI

Zpracoval: ČSÚ, oddělení regionálních analýz a informačních služeb Hradec Králové
Vedoucí oddělení: Ing. Věra Varmužová
Informační služby: tel.: 495 762 322, e-mail: infoservishk@czso.cz
Kontaktní zaměstnanec: Ing. Ivana Dušková, tel.: 495 762 316, e-mail: ivana.duskova@czso.cz
Ing. Petr Matoušek, tel.: 495 762 359, e-mail: petr.matousek@czso.cz

Český statistický úřad, Hradec Králové
2007

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na Internetu: **www.czso.cz**

Údaje o Královéhradeckém kraji naleznete také na Internetu: **www.hradeckralove.czso.cz**

ISBN 978-80-250-1586-5

© Český statistický úřad, Hradec Králové, 2007

OBSAH

Seznam tabulek a grafů ... 4
Seznam kartogramů ... 7
Úvod ... 9
1. Udržitelný rozvoj v České republice ... 11
1.1. Úvod ... 11
1.2. Strategie udržitelného rozvoje EU ... 11
1.3. Strategie udržitelného rozvoje ČR ... 12
1.4. Indikátory udržitelného rozvoje ... 12
1.5. Mezinárodní srovnání vybraných indikátorů udržitelného rozvoje ... 13
2. Vývoj indikátorů udržitelného rozvoje v krajích ... 16
2.1. Soubor indikátorů pro regionální (krajskou) úroveň ... 16
2.2. Přehled vybraných indikátorů a jejich význam pro udržitelný rozvoj ... 17
2.3. Popis indikátorů a jejich vývoj ... 20
3. Vybrané oblasti udržitelného rozvoje v Královéhradeckém kraji ... 44
3.1. Ekonomická oblast ... 45
3.1.1. Vývoj hrubého domácího produktu ... 45
3.1.2. Hrubý domácí produkt na osobu v paritě kupní síly (tzv. vývoj reálné konvergence k průměru zemí EU) ... 48
3.1.3. Produktivita a úplné náklady práce ... 51
3.1.4. Podíl jednotlivých sektorů na hrubé přidané hodnotě ... 52
3.1.5. Podíl odvětví na hrubé přidané hodnotě ... 53
3.1.6. Tvorba hrubého fixního kapitálu ... 54
3.1.7. Čistý disponibilní důchod domácností ... 56
3.1.8. Malé a střední podniky ... 57
3.1.9. Přeprava osob a věcí ... 58
3.1.10. Výdaje na výzkum a vývoj ... 60
3.2. Sociální oblast ... 62
3.2.1. Míra nezaměstnanosti ... 64
3.2.2. Uchazeči o zaměstnání ... 66
3.2.3. Volná pracovní místa ... 68
3.2.4. Míra zaměstnanosti ... 69
3.2.5. Pracující ve věku 50-69 let podle předpokládané doby ukončení ekonomické aktivity ... 72
3.2.6. Struktura obyvatelstva podle vzdělání ... 73
3.2.7. Index vzdělanosti ... 75
3.2.8. Studenti vysokých škol ... 76
3.2.9. Podíl obyvatel s internetem ... 77
3.2.10. Podíl domácností s vysokorychlostním připojením k internetu ... 78
3.2.11. Zjištěné trestné činy na 1 000 obyvatel ... 79
3.2.12. Územně plánovací dokumentace ... 81

3.2.13. Počet lékařů na 1 000 obyvatel 82
3.2.14. Počet lůžek v nemocnicích na 1 000 obyvatel 83
3.3. Environmentální oblast 85
3.3.1. Struktura pozemků 86
3.3.2. Jakost povrchových vod 87
3.3.3. Vývoj ukazatelů vodovodů a kanalizací 90
3.3.4. Emise v letech 1994 – 2005 93
3.3.5. Emise tuhých látek REZZO 1–3 95
3.3.6. Emise oxidu uhelnatého REZZO 1–3 96
3.3.7. Produkce odpadů 97
3.3.8. Podíl odděleně sbíraných složek komunálního odpadu 100
Závěr 102
Seznam použité literatury, informačních zdrojů a zkratek 104

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tab. 1.5.1 Hrubý domácí produkt (v PPS na obyvatele) 13
Tab. 1.5.2 Produktivita práce (HDP v PPS na zaměstnanou osobu) 13
Tab. 1.5.3 Podíl deficitu vládních rozpočtů na HDP (v %) 13
Tab. 1.5.4 Nezaměstnanost (v %) 14
Tab. 1.5.5 Výdaje na vzdělávání (v %) 14
Tab. 1.5.6 Naděje dožití (roky) 14
Tab. 1.5.7 Emise oxidu uhličitého (tuny na obyvatele) 15
Tab. 3.1.1 Přehled vybraných ukazatelů ekonomické oblasti 45
Tab. 3.1.1.1. Regionální struktura HDP, ČR = 100% 48
Tab. 3.1.2.1. Regionální HDP na 1 obyvatele v PPS, EU 27 = 100 (%) 50
Tab. 3.1.3.1. Úplné náklady práce na zaměstnance v letech 1996-2006 (Kč/měsíc) 51
Tab. 3.1.4.1. Podíl sekundárního sektoru na hrubé přidané hodnotě v % 52
Tab. 3.1.5.1. Hrubá přidaná hodnota v Královéhradeckém kraji podle odvětví 53
Tab. 3.1.6.1. Podíl krajů na celkové THFK v České republice (%) 55
Tab. 3.1.7.1. Čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele, ČR = 100 (%) 56
Tab. 3.1.10.1. Patentové přihlášky a udělené patenty od původců z ČR 61
Tab. 3.2.1 Přehled vybraných ukazatelů sociální oblasti 64
Tab. 3.2.1.1. Míra nezaměstnanosti podle pohlaví a uchazeči o zaměstnání podle správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem k 31.12. 2006 66
Tab. 3.2.2.1. Neumístění uchazeči o zaměstnání podle správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem k 31. 12. 2006 67
Tab. 3.2.3.1. Volná pracovní místa pro vybrané skupiny obyvatelstva podle okresů Královéhradeckého kraje (k 31. 12.) 68
Tab. 3.2.5.1. Pracující ve věku 50-69 let podle předpokládané doby ukončení ekonomické aktivity a klasifikace zaměstnání v Královéhradeckém kraji 72

Tab. 3.3.1 Přehled vybraných ukazatelů environmentální oblasti 86
Tab. 3.3.1.1. Struktura pozemků podle druhu v jednotlivých SO POU k 31. 12. 2006 87
Tab. 3.3.2.1. Jakost povrchových vod v Královéhradeckém kraji 88
Tab. 3.3.2.2. Jakost vody ve vybraných tocích a profilech 89
Tab. 3.3.3.1. Vodovody a kanalizace v Královéhradeckém kraji 90
Tab. 3.3.3.2. Vodovody v krajích ČR 91
Tab. 3.3.3.3. Kanalizace v krajích ČR 92
Tab. 3.3.4.1. Emise vybraných znečišťujících látek (REZZO 1–3) podle okresů v t/km^2 94
Tab. 3.3.7.1. Produkce odpadů a nakládání s odpady 98

Graf 1 Reálný a nominální růst HDP na obyvatele (rok 1995 = 100) 46
Graf 2 Meziroční růst HDP na obyvatele ve stálých cenách roku - tj. reálný růst 46
Graf 3 Hrubý domácí produkt na obyvatele v běžných cenách v roce 2006 (v tis. Kč) 47
Graf 4 Průměrné roční tempo růstu regionálního HDP na obyvatele mezi lety 1995-2006 47
Graf 5 Regionální hrubý domácí produkt na obyvatele v letech 1995-2006 (v PPS) 49
Graf 6 Regionální hrubý domácí produkt na obyvatele v letech 1995-2005 (průměr EU 25 = 100 %) 49
Graf 7 Regionální hrubý domácí produkt na obyvatele v roce 1995 a 2006 (v PPS) 50
Graf 8 Reálný růst (pokles) produktivity práce a úplných nákladů práce v letech 1996-2005 51
Graf 9 Podíl terciárního sektoru na hrubé přidané hodnotě v krajích regionu NUTS 2 - Severovýchod 52
Graf 10 Tvorba hrubého fixního kapitálu na 1 obyvatele (Kč) v krajích regionu NUTS 2 – Severovýchod 54
Graf 11 Míra investic v krajích regionu NUTS 2 - Severovýchod 55
Graf 12 Čistý disponibilní důchod domácností na obyvatele v krajích regionu NUTS 2 – Severovýchod 56
Graf 13 Podíl malých a středních podniků na celkové zaměstnanosti v % 57
Graf 14 Intenzita podnikatelské aktivity - podíl OSVČ a zaměstnavatelů na ekonomicky aktivních celkem (v %) 57
Graf 15 Počet přepravených osob veřejnou dopravou (v rámci kraje) na jednoho obyvatele v krajích regionu NUTS 2 – Severovýchod 58
Graf 16 Podíl silniční dopravy na celkové přepravě nákladu bez tranzitu v krajích regionu NUTS 2 – Severovýchod 59
Graf 17 Celková přeprava nákladu silniční dopravou bez tranzitu na jednotku HDP v krajích regionu NUTS 2 – Severovýchod 59
Graf 18 Výdaje na výzkum a vývoj k HDP v krajích regionu NUTS 2 – Severovýchod 60
Graf 19 Výdaje na výzkum a vývoj podle sektorů v letech 2000 - 2006 61
Graf 20 Míra registrované nezaměstnanosti v letech 1993 – 2006 (k 31.12.) 64
Graf 21 Míra registrované nezaměstnanosti k 31. 12. 1993 a 2006 65
Graf 22 Míra registrované nezaměstnanosti podle pohlaví (v %) 65
Graf 23 Podíl volných pracovních míst pro absolventy škol a mladistvé podle okresů v letech 1998 – 2006 69
Graf 24 Podíl volných pracovních míst pro osoby se zdravotním postižením podle okresů v letech 1998 – 2006 69
Graf 25 Míra zaměstnanosti v Královéhradeckém kraji v letech 1993 – 2006 70
Graf 26 Míra zaměstnanosti ve věkové skupině 15 až 29 let v období 1993 – 2006 70
Graf 27 Míra zaměstnanosti ve věkové skupině 30 až 44 let v období 1993 – 2006 71

Graf 28 Míra zaměstnanosti ve věkové skupině 45 až 59 let v období 1993 – 2006 71
Graf 29 Míra zaměstnanosti ve věkové skupině 60 a více let v období 1993 – 2006 71
Graf 30 Pracující ve věku 50-69 let podle předpokládané doby ukončení ekonomické aktivity podle krajů (%) 73
Graf 31 Struktura obyvatelstva podle vzdělání v Královéhradeckém kraji 73
Graf 32 Struktura obyvatelstva podle pohlaví a vzdělání v Královéhradeckém kraji 74
Graf 33 Podíl obyvatel starších 15 let bez nebo se základním vzděláním v letech 1993-2006 (%) 74
Graf 34 Podíl obyvatel starších 15 let s vysokoškolským vzděláním v letech 1993-2006 (%) 75
Graf 35 Podíl obyvatel starších 15 let s vysokoškolským vzděláním v roce 1993 a 2006 (v %) 75
Graf 36 Index vzdělanosti v Královéhradeckém kraji v letech 1993 - 2006 76
Graf 37 Index vzdělanosti podle krajů v roce 1993 a 2006 76
Graf 38 Studenti VŠ na 1 000 obyvatel v krajích regionu NUTS - Severovýchod 77
Graf 39 Studenti VŠ na 1 000 obyvatel v krajích v roce 2003 a 2006 77
Graf 40 Podíl obyvatel ve věku 15(16) a více let, kteří mají pro soukromé účely přístup k internetu doma (%) 78
Graf 41 Podíl obyvatel ve věku 15(16) a více let, kteří mají pro soukromé účely vysokorychlostní připojení k internetu doma 78
Graf 42 Podíl domácností vybavených vysokorychlostním připojením k internetu podle krajů v roce 2006 . 79
Graf 43 Počet zjištěných trestných činů na 1 000 obyvatel v letech 1993 – 2006 79
Graf 44 Počet zjištěných trestných činů na 1 000 obyvatel podle krajů v roce 1993 a 2006 80
Graf 45 Počet zjištěných trestných činů na 1 000 obyvatel podle okresů v letech 2000-2006 80
Graf 46 Zjištěné trestné činy na 1 000 faktických obyvatel podle SO ORP v roce 2005 81
Graf 47 Podíl počtu obcí se schválenou ÚPD v roce 2000 a 2006 81
Graf 48 Podíl obyvatel žijících na území se schválenou ÚPD v roce 2000 a 2006 82
Graf 49 Počet lékařů na 1 000 obyvatel v roce 2000 a 2006 82
Graf 50 Lékaři na 1 000 obyvatel podle okresů v letech 2000 – 2006 83
Graf 51 Lůžka v nemocnicích na 1 000 obyvatel v Královéhradeckém kraji v letech 2000-2006 83
Graf 52 Lůžka v nemocnicích na 1 000 obyvatel podle krajů v roce 2000 a 2006 84
Graf 53 Lůžka v nemocnicích na 1 000 obyvatel podle okresů v letech 2000 – 2006 84
Graf 54 Specifická potřeba vody v Královéhradeckém kraji a ČR (v l na obyvatele a den) 90
Graf 55 Podíl obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci v letech 2000 – 2006 91
Graf 56 Vypouštěné odpadní vody podle krajů v roce 2006 92
Graf 57 Emise oxidů dusíku v t/km^2 (REZZO 1–4) v roce 2006 93
Graf 58 Měrné emise tuhých látek (REZZO 1–3) v letech 1994-2005 95
Graf 59 Měrné emise tuhých látek (REZZO 1–3) podle krajů v roce 1994 a 2005 95
Graf 60 Měrné emise tuhých látek (REZZO 1–3) v Královéhradeckém kraji podle okresů 96
Graf 61 Měrné emise oxidu uhelnatého (REZZO 1–3) v letech 1994–2005 96
Graf 62 Měrné emise oxidu uhelnatého (REZZO 1–3) v krajích 97
Graf 63 Měrné emise oxidu uhelnatého (REZZO 1–3) v okresech 97
Graf 64 Produkce komunálního a podnikového odpadu v krajích ČR v roce 2006 99
Graf 65 Podíl vybraných způsobů nakládání s odpady v ČR podle krajů v roce 2006 99
Graf 66 Složky komunálního odpadu v roce 2006 101

Graf 67 Podíl odděleně sbíraných složek komunálního odpadu 101
Graf 68 Podíl odděleně sbíraných složek komunálního odpadu podle krajů 101

SEZNAM KARTOGRAMŮ

K 1 Hrubý domácí produkt a struktura hrubé přidané hodnoty podle krajů v roce 2006 109
K 2 Produktivita práce v roce 2006 a vývoj úplných nákladů práce podle krajů v letech 2001 až 2006 109
K 3 Výdaje veřejných rozpočtů v roce 2006 a saldo příjmů a výdajů v letech 2003 až 2006 podle krajů 110
K 4 Zaměstnanost v malých a středních podnicích podle krajů v roce 2006 110
K 5 Výzkum a vývoj podle krajů v roce 2006 111
K 6 Výkony silniční nákladní dopravy podle krajů v roce 2006 111
K 7 Hustota dálnic a silnic 1. třídy podle okresů v roce 2006 112
K 8 Čisté příjmy domácností podle krajů v roce 2004 112
K 9 Vzdělanostní struktura obyvatelstva ve věku 15 a více let podle krajů v roce 2006 113
K 10 Standardizovaná míra úmrtnosti podle správních obvodů ORP v letech 2000 až 2006 (roční průměry) 113
K 11 Index stáří a naděje dožití při narození v krajích v roce 2006 114
K 12 Vývoj průměrného věku a naděje dožití při narození v krajích v letech 2000 až 2006 114
K 13 Míra zaměstnanosti a struktura zaměstnaných podle sektorů a krajů v roce 2006 115
K 14 Obecná míra nezaměstnanosti v krajích v letech 2000 až 2006 115
K 15 Změna míry nezaměstnanosti v obcích Královéhradeckého kraje mezi roky 2000 a 2006 (z uchazečů celkem) 116
K 16 Dlouhodobá nezaměstnanost ve správních obvodech ORP k 31. 12. 2006 116
K 17 Podíl rozlohy území se schválenou územně plánovací dokumentací obcí ve správních obvodech ORP k 31. 12. 2006 117
K 18 Podíl domácností vybavených osobním počítačem v roce 2006 a připojených k internetu podle krajů v roce 2003 a 2006 117
K 19 Podíl listnatých dřevin na celkové výměře lesů podle krajů v roce 2006 118
K 20 Změna indexu defoliace podle krajů mezi roky 1996 a 2006 118
K 21 Emise oxidu siřičitého v okresech ČR v roce 2005 119
K 22 Oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší podle správních obvodů ORP v roce 2003 119
K 23 Podíl ekologicky obhospodařované zemědělské půdy ve správních obvodech ORP v roce 2006 120
K 24 Koeficient ekologické stability v obcích Královéhradeckého kraje v roce 2006 120
K 25 Změna podílu zastavěné plochy na celkové rozloze správních obvodů ORP mezi roky 1996 a 2006 121
K 26 Komunální a podnikový odpad podle krajů v roce 2005 121

Reprodukce výňatků z této publikace lze pořizovat, pokud je uveden jejich zdroj, s výjimkou reprodukce pro komerční účely. Citace mohou být zveřejněny jen s uvedením zdroje „**VYBRANÉ OBLASTI UDRŽITELNÉHO ROZVOJE V KRÁLOVÉHRADECKÉM KRAJI**“ a původu statistických dat v ní otištěných.

Ležatá čárka (-) v tabulce na místě čísla značí, že se jev nevyskytoval.
Tečka (.) na místě čísla značí, že údaj není k dispozici nebo je nespolehlivý.
Ležatý křížek (x) značí, že zápis není možný z logických důvodů.
Nula (0) se v tabulce používá pro označení číselných údajů menších než polovina zvolené měřicí jednotky.
Zkratka „i.d.“ v tabulce nahrazuje individuální údaj, který nelze zveřejnit.

Výpočty v tabulkách jsou prováděny z nezaokrouhlených údajů (včetně součtů).

Publikované údaje, jejichž zdrojem je ČSÚ, jsou platné k 30. 11. 2007 a zpřesňují dříve zveřejněné údaje a odhady.

Údaje získané ze zdrojů mimo ČSÚ byly ověřeny podle stavu k 31. 10. 2007 (včetně dat získaných z internetových stránek některých institucí).

Údaje jsou publikovány v územní struktuře platné v příslušném roce. Nejsou v nich tedy zpětně promítnuty změny v území krajů k 1. 1. 2005 (přesun 25 obcí z kraje Vysočina do Jihomoravského kraje a 3 obcí z Moravskoslezského kraje do kraje Olomouckého).

ÚVOD

V roce 2007 uplynulo již 35 let od vydání knihy „Meze růstu“ (Dennis L. Meadows et al., The Limits to Growth), kterou lze považovat za základ zájmu o udržitelný rozvoj. Autoři tohoto díla se na základě svého přesvědčení, že růst světové populace a vyčerpávání nerostných zdrojů vytvářejí omezení ekonomického růstu, pokusili dokumentovat nutnost změny závislosti mezi trendy 5 proměnných, a to světovou populací, industrializací, znečišťováním, produkcí potravin a čerpáním nerostných zdrojů.

O jedenáct let později se udržitelný rozvoj stal tématem i na světové politické scéně. Byla ustavena Světová komise pro životní prostředí a rozvoj při Valném shromáždění OSN a jejím výstupem byla v roce 1987 zpráva „Naše společná budoucnost“ (česky 1991). Komise došla k závěru, že přestože ekonomický růst posledních desetiletí zhoršuje životní prostředí, je možné najít cesty, které by situaci pomohly zlepšit, a to i s dalším ekonomickým růstem. Tato zpráva také obsahuje **jednu ze základních definic trvale udržitelného rozvoje**: „Jedná se o takový rozvoj, který zajistí naplnění potřeb současné společnosti, aniž by ohrozil možnost splnění potřeb generací příštích“. Z této koncepce vychází i česká legislativa. V zákoně č. 17/1992 Sb., o životním prostředí je uvedeno: „Trvale udržitelný rozvoj je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.“

Každá strategie udržitelného rozvoje určuje **priority** udržitelného rozvoje území a přiřazuje k nim **dlouhodobé cíle,** kterých by mělo být dosaženo v určitém časovém horizontu. Na kterékoli hierarchické úrovni (globální, národní, regionální i místní) bývají cíle udržitelného rozvoje většinou obecné a konkrétní jsou až opatření jak cílů dosáhnout. Pro hodnocení vývoje udržitelnosti a úspěšnosti jednotlivých opatření jsou pak stanoveny rovněž konkrétní indikátory. A právě v oblasti **definování indikátorů,** poskytování spolehlivých, srovnatelných a adekvátních dat v časové řadě mají státní statistické služby nezastupitelné místo.

V **České republice** byla strategie pro **národní úroveň** zformulována po roce 2000 a schválena vládou koncem roku 2004. Na **místní úrovni** vznikla Národní síť zdravých měst již v roce 1994, později převzala jeden z modelů místní Agendy 21 jako jeden z hlavních nástrojů "dobré správy". Místní Agenda 21 se stala součástí Státní politiky životního prostředí (1999, 2001). V letech 1999 – 2002 probíhal projekt "Širší podpora místních Agend 21 v ČR s využitím britských zkušeností". Součástí projektu byly tři pilotní programy MA 21: město Kladno, okres Děčín a CHKO Poodří. Metodika pro modelové projekty strategií udržitelného rozvoje krajů byla vytvořena v roce 2004. První dokumenty pro Liberecký a Ústecký kraj byly zpracovány v roce 2005 podle angloamerického modelu plánování s menšími úpravami podle regionálních podmínek.

Český statistický úřad se rovněž problematikou udržitelného rozvoje zabývá. Stal se spolupořadatelem seminářů a konferencí týkajících se environmentálního účetnictví a indikátorů udržitelného rozvoje. Na konferenci v roce 2005 vystoupil předseda ČSÚ J. Fischer a hlavní příspěvky byly publikovány v monotematickém čísle 3/2006 časopisu Statistika. Od roku 2005 se této problematice ČSÚ věnuje ve stěžejních makroekonomických analýzách (např. kap. 6 v Analýze makroekonomického vývoje za rok 2004, autoři S. Czesaný, M. Spejchalová) a v letošním roce rozšiřuje tento pohled o regionální rozměr.

Záměrem předkládané publikace Vybrané oblasti udržitelného rozvoje je **zmapovat datové zdroje a poskytnout přehled o ukazatelích udržitelného rozvoje dostupných na krajské úrovni** a doplnit tak bohatou literaturu, která se věnuje této problematice na úrovni národní a mezinárodní.

Publikace by mohla být využita jako datový zdroj pro autory regionálních Strategií udržitelného rozvoje, případně by mohla sloužit jako inspirace při aktualizaci Programů rozvoje kraje (např. výběrem vhodných indikátorů pro monitoring dlouhodobého vývoje).

Autoři publikace se pokoušejí odpovědět na 2 následující **otázky:**

1. Jaké jsou datové zdroje ČSÚ pro hodnocení udržitelného rozvoje na regionální úrovni?
2. Jaký je vývoj vybraných indikátorů udržitelného rozvoje v konkrétním kraji?

Publikace je členěna do **tří** základních **částí.** První mapuje udržitelný rozvoj z celorepublikového pohledu. Zabývá se Strategií udržitelného rozvoje ČR, Situačními zprávami i problematikou indikátorů na celostátní úrovni včetně mezinárodního srovnání v rámci Evropské unie. Druhá část si klade za cíl seznámit s vývojem indikátorů, vybraných za všechny tři pilíře (ekonomický, sociální a environmentální), pro které byla k dispozici data ČSÚ či z jiných zdrojů v mezikrajském srovnání. U každého indikátoru je uvedena návaznost na strategické dokumenty ČR, zdroj dat, územní dostupnost, periodicita, stručný metodický popis indikátoru a tabulka dat podle krajů v časové řadě.

Autoři publikace si jsou vědomi toho, že Strategie UR ČR zahrnovala kromě těchto 3 pilířů ještě další 3 oblasti, z nichž za jednu (Evropský a mezinárodní kontext) nejsou na regionální úrovni dostupná data pro

vytvoření vhodných indikátorů. Indikátory pro monitoring zbývajících 2 oblastí (Výzkum, vývoj a vzdělávání, Správa věcí veřejných) byly s vědomím určitého zjednodušení zařazeny do základních pilířů. S ohledem na to, že se publikace zaměřuje na vybrané oblasti UR, nebyla akceptována struktura připravované Obnovené strategie UR ČR, zahrnující 12 strategických oblastí a 5 průřezových témat UR. Autoři si byli vědomi toho, že existují i další přístupy k hodnocení UR, např. kapitálový, popř. tematický. K posuzování udržitelného rozvoje se, zejména v mezinárodním srovnání, využívají i kompozitní indikátory (např. tzv. ekologická stopa v environmentální oblasti). Jejich výhodou je komplexnější (vícerozměrný) pohled na vývoj dané oblasti a usnadnění interpretace trendu, který z vývoje dílčích indikátorů nemusí být dobře patrný. Na regionální úrovni by však tvorba kompozitních ukazatelů se současnými datovými možnostmi byla problematická.

Třetí kapitola se zaměřuje na vlastní hodnocení trendů v konkrétním kraji, přičemž důraz je kladen na okruhy, které jsou pro dané území specifické. Kapitola 3 svým výběrem indikátorů vytváří podmínky pro to, aby se regionální strategie UR mohly zaměřit též na podrobnější územní pohled, neboť vymezení marginálních oblastí a zajištění rovnoměrného rozvoje regionů by mělo být jedním ze základních cílů udržitelného rozvoje. Obsah této části byl konzultován s odbornými pracovníky krajských úřadů. Kapitola je doplněna o grafy charakterizující vývoj či souvislosti mezi ukazateli. Grafická příloha obsahuje kartogramy související s danou problematikou.

Na přípravě publikace pracovníci oddělení regionálních analýz a informačních služeb v jednotlivých krajích spolupracovali s partnerskými pracovišti v ústředí ČSÚ – Odborem veřejných databází a Odborem makroekonomických analýz a analytických metod.

1. Udržitelný rozvoj v České republice

1.1. Úvod

V posledních letech se pojem udržitelný rozvoj vyskytuje v mnoha národních i mezinárodních dokumentech velice často. Principy udržitelného rozvoje jsou založeny na přesvědčení, že **potřeby současné generace** je nutné **naplňovat** takovým způsobem, aby **nebyly oslabovány možnosti generací příštích**. Jejich součástí je podpora života v jeho různorodosti, založená na principu demokracie, rovnosti pohlaví, solidarity, respektování právního systému a lidských práv, včetně míru a stejných příležitostí pro všechny.

Udržitelný rozvoj neznamená jen ochranu životního prostředí a efektivní využívání přírodních zdrojů, nýbrž zahrnuje i aspekty ekonomického růstu a sociální soudržnosti. Převažuje názor, že principy udržitelného rozvoje by se měly promítat i do **rozhodovacích procesů na všech úrovních**. Jednotlivé úrovně veřejné správy a vlády států by měly spolupracovat, vzájemně se podporovat a přitom navzájem respektovat svá specifika a odlišnosti institucionálního uspořádání. Pro rozhodování na jednotlivých úrovních by mělo platit, že navrhovaná opatření jsou nejen konzistentní, ale i to, že příznivé efekty v jedné oblasti ve svém důsledku nepřeváží případné nepříznivé dopady v oblasti jiné. Opatření na zlepšení by měla být navrhována a zaváděna na základě co největší znalosti věci a měla by být nákladově úsporná. Pravidelné vyhodnocování jejich skutečných dopadů je cestou k jejich větší efektivnosti.

Klíčovým prvkem udržitelného rozvoje je **účast obyvatel** na rozhodování. To vyžaduje podporu vzdělávání a veřejného uvědomování si významu udržitelného rozvoje, informování obyvatel o dopadech jejich života na životní prostředí a o jejich možnostech své chování změnit. Prosazování základních práv, boj se všemi formami diskriminace a snižování chudoby jsou rovněž významnými aspekty, které udržitelnosti rozvoje napomáhají.

Rovněž Česká republika zareagovala na tuto světovou tendenci. První **Strategie udržitelného rozvoje** byla zpracována v roce 2004 a v prosinci téhož roku ji vláda ČR schválila. V roce 2007 se připravuje druhá verze s názvem Obnovená strategie udržitelného rozvoje. Jedním z důležitých inspiračních prvků při jejím zpracování je obnovená Strategie udržitelného rozvoje EU, přijatá v roce 2006 jako dokument vymezující celkový směr rozvoje tohoto uskupení.

1.2. Strategie udržitelného rozvoje EU

Strategie EU z roku 2006 navazuje na dlouhodobé cíle první Strategie udržitelného rozvoje EU přijaté v roce 2001. Je reakcí na nadále přetrvávající neudržitelné trendy, zejména v případě změn klimatu a spotřeby energie. Rovněž se dosud nepodařilo zvrátit některé negativní jevy, jako např. hrozby pro veřejné zdraví, důsledky chudoby a sociálního vyloučení, stárnutí populace a ztrát biodiversity. Základní cíle obsažené v první strategii tak platí i nadále.

Pro překonání výše uvedených negativních tendencí vytyčuje druhá strategie **sedm klíčových oblastí**. První z nich je **Změna klimatu a čistá energie**. Cílem je minimalizovat změnu klimatu, náklady, které vyvolává, a její negativní efekty na společnost a životní prostředí. Týká se především energetické a dopravní politiky a hlavními směry jsou zvyšování podílu energie vyrobené z obnovitelných zdrojů a podílu zelených paliv.

Druhou oblastí je **Udržitelná doprava**. Strategie se zaměřuje na to, aby dopravní systémy vyhovovaly ekonomickým a sociálním potřebám společnosti a přitom minimálně zatěžovaly jak společnost a ekonomiku, tak i životní prostředí. Cílem je oddělit ekonomický růst od růstu dopravy, snížit nepříznivé dopady ekonomického růstu a dopravy na životní prostředí a omezit emise skleníkových plynů při dopravě na úroveň, která minimalizuje škody pro zdraví obyvatel.

Udržitelná spotřeba a výroba představují třetí oblast. Jde především o podporu udržitelných spotřebních zvyklostí a výrobních metod. Dále je cílem zmírnit závislost ekonomického růstu na poškozování životního prostředí a zvyšovat podíl technologií šetrných k životnímu prostředí a podíl ekologických inovací. Patří sem i podpora ekologického zemědělství a mezinárodního obchodu založeného na spravedlivém přístupu, resp. na nediskriminaci výrobců.

Šetrné nakládání s přírodními zdroji je obsahem čtvrté oblasti. Zaměřuje se na zlepšení postupů při nakládání s přírodními zdroji a na ochranu před jejich nadměrným využíváním. Tento cíl se týká především lovu ryb, biodiverzity, vody, půdy, vzduchu a atmosféry.

Pátou oblastí je **Veřejné zdraví**. Smyslem je podporovat veřejné zdravotnictví založené na rovných podmínkách pro všechny a na lepší ochraně před možnými zdravotními ohroženími. S tím souvisí i přiměřená prevence zdraví, zlepšení legislativy týkající se zdravotní nezávadnosti potravin, boj proti

vzestupu výskytu chronických onemocnění a nemocí v důsledku špatného životního stylu, zvláště u sociálně slabých skupin obyvatelstva.

Sociální začlenění, demografie a migrace tvoří předposlední oblast. Opatření by se měla zaměřit na sociální začlenění jedinců do společnosti. Základním nástrojem je podpora solidarity mezi generacemi a v rámci generací, úsilí o vyšší kvalitu života občanů, která je základní podmínkou pro blahobyt jednotlivce. Dále sem patří modernizace sociální ochrany vzhledem k demografickým změnám, zvyšování zaměstnanosti žen a pracovníků vyšších věkových kategorií, integrace imigrantů a jejich rodin do společnosti a snižování negativních dopadů globalizace na pracovníky a jejich rodiny.

Poslední oblastí je **Globální chudoba a výzvy udržitelného rozvoje**. Cílem je aktivně podporovat udržitelný rozvoj v celosvětovém měřítku a zajistit, aby vnitřní a vnější politika EU byla v souladu s globálním udržitelným rozvojem a s jejími mezinárodními závazky.

1.3. Strategie udržitelného rozvoje ČR

Také v **aktualizované Strategii udržitelného rozvoje ČR** jsou, obdobně jako ve Strategii EU, vymezeny prioritní oblasti, hlavní cíle a nástroje na jejich dosažení. Základní imperativem Strategie zůstává minimalizovat prostor pro vznik nerovnováhy mezi ekonomickým, sociálním a environmentálním pilířem, což se považuje za základ jejich optimálního vývoje. Dalším úkolem je upozorňovat na existující a potenciální překážky udržitelného rozvoje a navrhovat vhodná opatření, jak zmírnit případné negativní dopady. Tato strategie v neposlední řadě usiluje i o to být zastřešujícím rámcem pro sektorové a další koncepce a opatření tak, aby byla zajištěna jejich konzistence. Tento dokument by se měl stát východiskem pro strategická rozhodnutí vlády a ministerstev s cílem, aby jejich rozhodnutí byla přijímána na základě maximálně možné informovanosti a se znalostí možných souvislostí a důsledků.

Strategie se opírá o řadu **principů**, z nichž nejdůležitější je úcta k lidskému životu a k přírodě, k civilizačním a kulturním hodnotám. Dalšími významnými principy jsou sociální soudržnost a solidarita, rovné příležitosti, pozitivní ekonomické stimulace a subsidiarita (funkce má být přidělena vždy té úrovni veřejné správy, která má pro její naplňování co nejlepší informační zázemí). Ve strategii jsou tyto principy uplatňovány pro vybrané úseky společenského vývoje.

Dokument je rozdělen do 12 oblastí, které rozvíjejí původních šest oblastí. Jedná se o ekonomický pilíř (posilování konkurenční schopnosti ekonomiky), environmentální pilíř (ochrana přírody, životního prostředí, přírodních zdrojů a krajiny), sociální pilíř (posílení soudržnosti a stability) a dále o následující oblasti: výzkum, vývoj a vzdělávání, evropský a mezinárodní kontext a správa věcí veřejných.

Pro zajištění harmonického vývoje ve třech základních pilířích a dalších oblastech vymezuje tento dokument strategické a dílčí cíle. K základním strategickým cílům patří stabilní ekonomický vývoj, který nadměrně nezatěžuje životní prostředí a přiměřeně reaguje na důsledky globalizačních procesů, rozvoj ekonomiky založené na znalostech, a to na základě soustavného zvyšování vzdělanosti obyvatel všech věkových kategorií, existence účinného rámce pro zvyšování konkurenční schopnosti výrobců a udržitelné financování nezbytných veřejných služeb.

K vytýčeným cílům se řadí i minimalizace střetů mezi ekonomickými aktivitami na jedné straně a ochranou životního prostředí a kulturního dědictví na straně druhé. Patří sem i úsilí o co možná nejvyšší zaměstnanost především sociálně ohrožených skupin obyvatelstva, mladistvých a osob v předdůchodovém věku. Cílem je i podpora účasti veřejnosti na rozhodování a její maximální informovanost, podpora rozvoje obcí a krajů, zachování kulturní pestrosti a rozmanitosti životního stylu obyvatel a rozvíjení etických hodnot v souladu s evropskými kulturními hodnotami.

1.4. Indikátory udržitelného rozvoje

V roce 2006 byla ke Strategii udržitelného rozvoje sepsána **Situační zpráva**, která má za cíl podle zvolených indikátorů monitorovat vývoj v České republice s ohledem na vytýčené cíle. Na základě sady 34 indikátorů popisuje vývoj ve třech pilířích udržitelného rozvoje a ve třech dalších významných oblastech.

Je rozdělena, obdobně jako Strategie, do šesti oblastí. V **ekonomickém pilíři** byly jako nejdůležitější okruhy vybrány: makroekonomická a fiskální oblast, energetika, surovinová a zemědělská politika, regionální rozvoj, optimální zaměstnanost a flexibilní ekonomika založená na znalostech. V **environmentálním pilíři** se jedná o co nejlepší kvalitu všech složek životního prostředí, minimalizaci střetů mezi ekonomickými aktivitami a ochranou životního prostředí a o příspěvek České republiky k řešení globálních environmentálních problémů. V popředí zájmu v případě **sociálního pilíře** je sociální soudržnost a nízká nezaměstnanost.

Zajištění vzdělanosti, které odpovídá současným a především budoucím požadavkům a může podstatným způsobem napomoci zvýšení konkurenční schopnosti výrobků a služeb na mezinárodních trzích, je obsahem

oblasti **výzkum, vývoj a vzdělávání**. Patří sem, kromě vývoje veřejných a soukromých výdajů na výzkum, vývoj a vzdělávání, také rozvíjení etických hodnot. V rámci **evropského a mezinárodního kontextu** se jedná především o prosazování principů udržitelného rozvoje v celosvětových i regionálních organizacích a podporu procesu zvyšování prosperity a funkčnosti Evropské unie.

Správa věcí veřejných zahrnuje rozvoj územních samosprávných celků (obcí a krajů), vytváření příhodných podmínek pro účast veřejnosti na rozhodování v případech, kdy je to žádoucí, rozvoj institucí a forem veřejné správy tak, aby jejich výkon byl efektivní a napomáhal ekonomickému a sociálnímu rozvoji.

1.5. Mezinárodní srovnání vybraných indikátorů udržitelného rozvoje

Následující tabulky mapují postavení České republiky v rámci Evropské unie na základě vybraných ukazatelů za jednotlivé oblasti udržitelného rozvoje.

Tab. 1.5.1 Hrubý domácí produkt (v PPS na obyvatele)

Pramen: Eurostat

	2000	2005	2006
EU 15	**110**	**108**	**108**
Lucembursko	222	251	269
Irsko	126	139	139
Nizozemí	124	125	126
ČR	**65**	**74**	**76**
Litva	38	52	56
Lotyšsko	35	49	54
Polsko	47	50	51

Pozn.: V tabulce jsou uvedeny tři země s nejlepším výsledkem a tři země s nejhorším výsledkem v roce 2006.

Údaje v tabulce 1.5.1 mapují ekonomické postavení České republiky v rámci států EU v daném období, resp. její reálnou konvergenci. Zvolený ukazatel slouží především k porovnání postavení jednotlivých zemí v rámci EU a není vhodný pro srovnání v čase. Měří úroveň hrubého domácího produktu na obyvatele v PPS (Purchasing Power Standard – standardní kupní síly) v relaci k průměru zemí EU 25. Údaje v tabulce 1.5.1 ukazují, že se Česká republika, díky relativně rychlému tempu ekonomického růstu (zejména v posledních letech), postupně přibližuje průměrné úrovni HDP na obyvatele v rámci EU. V roce 2006 dosáhla Česká republika lepší postavení než Portugalsko a v rámci členských zemí, které vstoupily do EU v roce 2004, ji předstihlo pouze Slovinsko.

Tab. 1.5.2 Produktivita práce (HDP v PPS na zaměstnanou osobu)

EU 25 = 100

Pramen: Eurostat

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Belgie	130,6	127,8	130,5	128,9	130,3	129,0
Irsko	121,2	122,1	127,2	129,1	128,8	128,6
Francie	119,3	119,4	120,1	116,5	117,5	120,6
ČR	**59,0**	**60,5**	**60,3**	**63,8**	**66,0**	**66,8**
Polsko	52,6	53,5	56,1	57,5	59,0	58,1
Litva	40,7	44,8	45,9	49,7	51,7	52,9
Lotyšsko	38,2	39,5	41,1	42,4	43,8	47,5

Pozn.: V tabulce jsou uvedeny tři země s nejlepším výsledkem a tři země s nejhorším výsledkem v roce 2005.

Česká republika sice vykazuje postupné přibližování k průměrné úrovni produktivity práce, měřené HDP v PPS na zaměstnanou osobu. Navzdory tomu však patří i nadále k zemím s nejnižší úrovní. Tento ukazatel opticky vylepšuje postavení zemí, v nichž je podíl pracujících na částečný pracovní úvazek na celkovém počtu pracujících nižší než v ostatních zemích. A k těm patří i Česká republika, protože podíl žen s částečným pracovním úvazkem byl v roce 2006 méně než třetinový a v případě mužů méně než poloviční ve srovnání s průměrem EU 25. Navíc tyto podíly vykazují v posledních letech spíše klesající tendenci.

Tab. 1.5.3 Podíl deficitu vládních rozpočtů na HDP (v %)

Pramen: Eurostat

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EU 25	**-1,3**	**-2,3**	**-3,1**	**-2,7**	**-2,4**	**-1,7**
Dánsko	1,4	1,2	0,0	2,0	4,7	4,2
Finsko	5,0	4,1	2,5	2,3	2,7	3,9
Estonsko	-0,3	0,4	2,0	2,3	2,3	3,8
ČR	**-5,7**	**-6,8**	**-6,6**	**-2,9**	**-3,5**	**-2,9**
Polsko	-3,7	-3,2	-6,3	-5,7	-4,3	-3,6
Portugalsko	-4,3	-2,9	-2,9	-3,3	-6,1	-3,9
Maďarsko	-3,4	-8,2	-7,2	-6,5	-7,8	-9,2

Pozn.: V tabulce jsou uvedeny tři země s nejlepším výsledkem a tři země s nejhorším výsledkem v roce 2006.

Česká republika vykazuje poměrně dobré výsledky, pokud jde o vývoj podílu deficitu vládních rozpočtů na HDP. Tento vývoj je i v souladu s postupným zlepšováním tohoto ukazatele za EU 25 od roku 2003. Česká republika však vykazovala v posledních letech vyšší tempo ekonomického růstu než průměr EU 25, což obecně vytváří příhodné podmínky pro rychlejší snižování podílu deficitu veřejných rozpočtů na HDP, než jak tomu bylo v ČR.

Tab. 1.5.4 Nezaměstnanost (v %)

Pramen: Eurostat

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EU 25	**8,4**	**8,7**	**9,0**	**9,0**	**8,7**	**7,9**
Norsko	3,6	3,9	4,5	4,4	4,6	3,5
Nizozemí	2,2	2,8	3,7	4,6	4,7	3,9
Dánsko	4,5	4,6	5,4	5,5	4,8	3,9
ČR	**8,0**	**7,3**	**7,8**	**8,3**	**7,9**	**7,1**
Francie	8,4	8,7	9,5	9,6	9,7	9,5
Slovensko	19,3	18,7	17,6	18,2	16,3	13,4
Polsko	18,2	19,9	19,6	19,0	17,7	13,8

Pozn.: V tabulce jsou uvedeny tři země s nejlepším výsledkem a tří země s nejhorším výsledkem v roce 2006; podíl nezaměstnaných osob na pracovní síle, zjišťováno na základě VŠPS.

U ukazatele nezaměstnanosti zaujímá ČR dobrou pozici v rámci zemí EU, vzhledem k tomu, že v uvedeném období dosahovala lepších výsledků než činí průměr zemí v tomto seskupení. Tento obraz však zakrývá dvě znepokojivé skutečnosti, a to, že přetrvává relativně vysoký podíl dlouhodobě nezaměstnaných a rovněž se nesnižují poměrně značné regionální rozdíly, a to navzdory příznivému vývoji celkové nezaměstnanosti a poměrně rychlému ekonomickému růstu.

Tab. 1.5.5 Výdaje na vzdělávání (v %)

Pramen: Eurostat

	2001	2002	2003	2004
EU 25	**24,5**	**24,8**	**25,0**	**24,7**
Kypr	27,6	30,1	32,5	30,6
Slovinsko	33,5	30,3	30,1	30,6
Dánsko	28,9	28,1	27,7	28,2
ČR	**20,1**	**20,5**	**22,0**	**22,8**
Litva	22,7	22,3	21,6	21,6
Slovensko	17,8	18,3	20,4	21,1
Irsko	17,7	17,5	18,2	18,8

Pozn.: V tabulce jsou uvedeny tři země s nejlepším výsledkem a tří země s nejhorším výsledkem v roce 2004; výdaje na veřejné a soukromé vzdělávací instituce v přepočtu na žáka/studenta v poměru k HDP na obyvatele.

Celkové, veřejné a soukromé, výdaje na vzdělání jsou v České republice pod průměrem zemí EU 25, i když se v daném období zvyšovaly o něco rychleji než činil průměr za EU 25. Odstup ČR od průměru EU 25 se tudíž snižoval, byť relativně pomalu. Přitom se výdaje na vzdělání deklarují jako priorita, mj. i vzhledem k tomu, že vzdělaná pracovní síla je jedním z faktorů vysoké úrovně zaměstnanosti a významným předpokladem zdravého životního stylu.

Tab. 1.5.6 Naděje dožití (roky)

Pramen: Eurostat

	Muži						Ženy				
	2001	2002	2003	2004	2005		2001	2002	2003	2004	2005
Švédsko	77,6	77,8	78,0	78,4	78,5	Španělsko	83,2	83,2	83,0	83,7	83,7
Nizozemí	75,8	76,0	76,3	76,9	77,3	Švédsko	82,2	82,2	82,5	82,8	82,9
Malta	76,6	76,3	76,4	77,4	77,3	Finsko	81,7	81,6	81,9	82,5	82,5
ČR	**72,1**	**72,1**	**72,0**	**72,6**	**72,9**	**ČR**	**78,6**	**78,7**	**78,7**	**79,2**	**79,3**
Estonsko	64,9	65,3	66,1	66,5	67,3	Litva	77,6	77,5	77,8	77,7	77,3
Lotyšsko	.	64,7	65,6	65,9	65,4	Maďarsko	76,7	76,7	76,7	77,2	77,2
Litva	65,9	66,2	66,4	66,3	65,3	Lotyšsko	.	76,0	75,9	76,2	76,5

Pozn.: V tabulce jsou uvedeny tři země s nejlepším výsledkem a tři země s nejhorším výsledkem v roce 2005; průměrný počet let, které se dožije právě narozené dítě (muž/žena) při nezměněných podmínkách úmrtnosti.

Naděje dožití se v ČR v období 2001 – 2005 zlepšila o 0,8 let u mužů a o 0,6 let u žen. Odstup ČR od země s nejvyšší úrovní činil v roce 2006 u mužů 5,6 let (Švédsko) a 4,4 let u žen (Španělsko). Při porovnání jednotlivých zemí převládá trend, čím je země ekonomicky vyspělejší, tím je naděje na dožití vyšší. Souvisí to patrně s přímou závislostí mezi ekonomickou úrovní na jedné straně a kvalitou zdravotní péče a úrovní vzdělanosti a z toho vyplývajícího lepšího životního stylu obyvatel na straně druhé. Ovšem neplatí to bez výjimky. Např. španělské ženy mají naději dožít se v rámci EU 25 nejvyššího věku, avšak ekonomická úroveň této země dosahovala v roce 2005 pouze 98 % průměru EU 25.

Tab. 1.5.7 Emise oxidu uhličitého (tuny na obyvatele)

Pramen: EUROSTAT

	1995	2000	2001	2002	2003	2004
Lotyšsko	3,5	2,9	3,1	3,1	3,2	3,2
Litva	6,7	4,0	3,8	3,7	3,6	3,9
Maďarsko	5,9	5,7	5,8	5,7	6,0	5,9
ČR	**12,8**	**12,6**	**12,6**	**12,2**	**12,5**	**12,5**
Finsko	11,4	11,0	12,1	12,5	14,0	13,2
Estonsko	13,4	12,3	12,5	12,7	14,1	14,3
Lucembursko	22,7	20,5	20,9	22,9	23,8	26,5

Pozn.: V tabulce jsou uvedeny tři země s nejnižší hodnotou a tři země s nejvyšší hodnotou emisí v roce 2004.

Emise oxidu uhličitého vznikají především při spalování fosilních paliv. Podílejí se téměř z 90 % na celkových emisích skleníkových plynů. Česká republika patří v rámci EU 25 k zemím s vysokou hodnotou emisí oxidu uhličitého (v přepočtu na obyvatele), i když trend je mírně sestupný. Nižší úroveň emisí na obyvatele než ČR vykazuje v rámci EU nejen většina ekonomicky méně vyspělých zemí, ale i téměř všechny vyspělejší země s výjimkou Finska a Lucemburska. Jak je vidět z tabulky 1.5.7, ČR obsadila v roce 2004 (novější údaje nejsou k dispozici) čtvrté místo v produkci oxidu uhličitého v přepočtu na obyvatele v rámci EU 25.

2. Vývoj indikátorů udržitelného rozvoje v krajích

Úvodní část této kapitoly se zaměřuje na způsob výběru indikátorů v předkládané publikaci. Následuje přehled použitých indikátorů s uvedením důvodu jejich zařazení. Hlavní část kapitoly uvádí u jednotlivých indikátorů jejich vazbu na strategické dokumenty, zdroj dat, územní dostupnost, periodicitu zjišťování, popis, případně metodické poznámky. Datová tabulka u jednotlivých indikátorů obsahuje mezikrajské srovnání v delší časové řadě, nezahrnuje však údaje před rokem 1993.

2.1. Soubor indikátorů pro regionální (krajskou) úroveň

V roce 2000 byl v souvislosti s novým územním uspořádáním vytvořen v každém kraji **Návrh programu rozvoje kraje**, který navázal na **Strategii rozvoje kraje** z roku 1999. **Program rozvoje kraje** vznikl ve většině krajů až v roce 2001. Tento materiál se zaměřil na formulování sociálně ekonomických cílů v souladu se zákonem 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, nebyla v něm však se zvláštním zřetelem řešena problematika udržitelnosti. Ani při aktualizaci Programu rozvoje kraje z roku 2003 nedošlo k zásadnější změně. Za určitý zlom lze považovat rok 2005, kdy vznikly modelové **Strategie udržitelného rozvoje** (SUR) dvou krajů (Libereckého a Ústeckého) jako výstup projektu **„Podpora při přípravě strategie udržitelného rozvoje ve vybraných krajích České republiky"**. Hlavním rozdílem oproti předchozím strategickým materiálům na krajské úrovni je, že v SUR je kladen důraz na delší časový horizont (zde 2006 – 2020) a na vyváženost tří základních pilířů – ekonomického, sociálního a environmentálního. Na základě SWOT analýzy byly pro jednotlivé pilotní kraje stanoveny priority a strategické cíle. Pro sledování a pravidelné vyhodnocování toho, jak kraj svou strategii naplňuje (zda se k cílům blíží nebo se jim vzdaluje), navrhli autoři strategie soubor indikátorů. Ne všechny vybrané indikátory pro modelová území jsou však dostupné ve všech krajích. Kromě toho jiné strategické cíle potřebují jiné indikátory. Proto nelze soubor indikátorů použitý v pilotních strategiích považovat za dogma.

Současný vývoj naznačuje, že ne všechny kraje budou vytvářet samostatnou Strategii udržitelného rozvoje, ale problematiku udržitelnosti zapracují do existujících strategických materiálů. K tomu budou potřebovat vybrat indikátory, které by mohly sloužit k hodnocení konkrétních cílů.

Soubor indikátorů v této kapitole vycházel z indikátorových sad použitých v národní Strategii udržitelného rozvoje z roku 2004, v situačních zprávách k SUR z roku 2005 a 2006. Opomenut nezůstal ani návrh Obnovené strategie UR z května 2007. Bylo třeba vzít v úvahu, že ne všechny indikátory jsou dostupné na krajské úrovni. V tomto případě byly vybrány náhradní indikátory blízké původním. Několik indikátorů vhodnou náhradu nemá a příslušná oblast není v publikaci řešena (např. index vnímání korupce, spotřeba primárních energetických zdrojů, index běžných druhů volně žijících ptáků, index zavlečených druhů rostlin, spotřeba pesticidů). Byla dodržována zásada, aby data pro výpočet indikátorů byla získána z pravidelných statistických zjišťování či jiných zdrojů, poskytujících pravidelně hodnověrné údaje v časové řadě. Vybrané indikátory v této kapitole tvoří vyvážený soubor, který charakterizuje úroveň udržitelnosti v jednotlivých krajích. Uvedené tabulky slouží k regionálnímu srovnání a postavení kraje v rámci ČR. Může být tedy vodítkem pro stanovení, na kterou oblast by se jednotlivé kraje měly zaměřit. Časová řada ukazuje, jakým směrem se ubírá vývoj jednotlivých indikátorů, zda se stav zlepšuje či zhoršuje, zda se kraj přibližuje či vzdaluje od celostátní úrovně.

V kapitole 2.3 byly pro návaznost na strategické dokumenty ČR použity zkratky:

SUR 2004	Strategie udržitelného rozvoje České republiky schválená Usnesením vlády České republiky č. 1242 z prosince 2004, publikovaná v roce 2005
SZ 2005	Situační zpráva ke Strategii udržitelného rozvoje České republiky předložená Vládě České republiky v listopadu 2005 a publikovaná v roce 2006
SZ 2006	Situační zpráva ke Strategii udržitelného rozvoje České republiky předložená Vládě České republiky v prosinci 2006 a publikovaná v roce 2007
OSUR 2007	pracovní verze Obnovené strategie udržitelného rozvoje České republiky předložená k veřejné diskusi v květnu 2007

2.2. Přehled vybraných indikátorů a jejich význam pro udržitelný rozvoj

Ekonomický pilíř:

Hrubý domácí produkt na obyvatele
Vývoj hrubého domácího produktu

Základní makroekonomický ukazatel, který se používá pro stanovení úrovně, výkonnosti a dynamiky ekonomiky.

Produktivita práce

Kvalitativní ukazatel ekonomické úrovně a konkurenceschopnosti ekonomiky. Vyjadřuje účinnost lidské práce.

Deficit / přebytek veřejných rozpočtů

Charakterizuje rovnováhu mezi příjmovou a výdajovou stránkou veřejných rozpočtů, což je důležitá podmínka udržitelnosti veřejných financí. Výše schodku vztažená k HDP je jedním z konvergenčních maastrichtských kritérií pro přijetí jednotné měny euro.

Hrubá přidaná hodnota v sektoru služeb

Podíl sektoru služeb v ekonomice je důležitým indikátorem přechodu od industriální k postindustriální společnosti.

Míra investic

Makroekonomický indikátor budoucího ekonomického rozvoje. Charakterizuje investiční aktivitu subjektů v dané ekonomice.

Čistý disponibilní důchod domácností

Charakterizuje životní úroveň a je jedním z makroekonomických ukazatelů kupní síly obyvatelstva.

Malé a střední podnikání

Přibližuje ekonomický význam skupiny malých a středních podniků, která je díky své flexibilitě velmi důležitým prvkem stability hospodářského vývoje a zaměstnanosti.

Dopravní infrastruktura - hustota silniční sítě
Dopravní infrastruktura - hustota železniční sítě

Dostatečně hustá dopravní infrastruktura je nutným předpokladem ekonomického a sociálního růstu regionu.

Nákladní doprava

Přeprava surovin, materiálů a zboží je důležitým předpokladem pro rozvoj ekonomiky, má však negativní dopady na životní prostředí.

Osobní doprava

Přeprava osob má z ekonomického pohledu význam zejména pro mobilitu pracovní síly. Veřejná doprava snižuje negativní dopady individuální dopravy na životní prostředí.

Výdaje na výzkum a vývoj

Výše výdajů na výzkum a vývoj vypovídá o schopnosti ekonomiky investovat do svého budoucího rozvoje.

Sociální pilíř:

Domácnosti s čistým příjmem pod hranicí životního minima

Signalizuje míru ohrožení domácností (obyvatelstva) chudobou.

Obecná míra nezaměstnanosti

Ukazatel pro hodnocení situace na trhu práce a pro hodnocení vývoje v oblasti rozvoje lidských zdrojů.

Míra registrované nezaměstnanosti

Ukazatel pro hodnocení situace v oblasti nezaměstnanosti v regionech; signalizuje problémy v „regionálních a lokálních“ ekonomikách.

Míra zaměstnanosti starších pracovníků

Charakterizuje míru pracovního začlenění osob ve vyšším věku na trhu práce v souladu se strategií vytváření rovných příležitostí a boje proti všem formám diskriminace.

Zaměstnanost žen

Vypovídá o stavu a vývoji v oblasti zaměstnávání žen a o míře vytváření rovných příležitostí.

Míra úmrtnosti

Charakterizuje zdravotní stav populace a rozšíření některých závažných druhů onemocnění.

Očekávaná délka života

Ukazatel vypovídající o zdravotním stavu populace a jeho vývoji.

Nejvyšší dosažené vzdělání

Charakterizuje vzdělanostní úroveň obyvatelstva, indikuje úspěšnost uplatnění na trhu práce a zvyšování kvality lidských zdrojů.

Přístup k internetu

Signalizuje míru přibližování k tzv. informační společnosti; přístup k informačním a komunikačním technologiím je nezbytným předpokladem rozvoje lidských zdrojů.

Výdaje na kulturu z veřejných rozpočtů

Vypovídá o míře prostředků věnovaných na kulturu v širším slova smyslu – kultura jako strukturovaná oblast zájmů, aktivit a činností napomáhá rozvoji jednotlivce a integraci občanské společnosti.

Pokrytí území schválenou územně plánovací dokumentací obcí

Vypovídá o míře komplexního a funkčního řešení a využití území obcí, o míře vytváření předpokladů k zabezpečení trvalého souladu všech přírodních, civilizačních a kulturních hodnot v území, zejména se zřetelem na péči o životní prostředí.

Průměrná délka soudního řízení

Ukazatel pro posuzování dlouhodobého vývoje výkonnosti soudní soustavy; výkonné soudnictví je základní podmínkou fungující správy státu a garantem ochrany subjektivních práv.

Občanská společnost – politická participace

Kvantifikuje míru politické participace občanů – zájem občanů aktivně ovlivňovat věci veřejné formou účasti ve volbách.

Ženy a muži v politice

Vypovídá o míře zapojení žen v politických a rozhodovacích funkcích a o míře prosazování rovnosti mužů a žen ve společnosti.

Občanská společnost – občanská participace

Charakterizuje míru účasti občanů na řešení věcí veřejných v oblasti tzv. neziskového sektoru (jedná se o oblast dobrovolného sdružování mimo sféry trhu, státu i soukromého života).

Environmentální pilíř:

Zornění zemědělské půdy

Zachycuje podíl orné půdy, která patří mezi nestabilní krajinotvorné prvky, na celkové výměře zemědělské půdy.

Spotřeba průmyslových hnojiv

Měří spotřebu průmyslových hnojiv na hektar orné půdy; nadměrný přísun živin přispívá ke kontaminaci půdy i podzemních a povrchových vod.

Koeficient ekologické stability

Odráží charakter krajiny, míru jejího ovlivnění člověkem, poměr ekologicky stabilních (lesy, vodní plochy, trvalé travní porosty, sady, zahrady, vinice, chmelnice) a nestabilních ploch (orná půda, zastavěné plochy, ostatní plochy).

Ekologické zemědělství

Vyjadřuje podíl půdy, na které zemědělci hospodaří bez použití průmyslových hnojiv, chemických látek, hormonů či genetických modifikací.

Index defoliace

Indikuje zdravotní stav lesů; projevuje se v něm vliv emisí, sucha i druhové skladby dřevin.

Podíl listnatých dřevin

Lesy s vyšším podílem listnatých dřevin jsou odolnější vůči povětrnostním vlivům, suchu i hmyzím škůdcům. V původní druhové skladbě středoevropské flóry bylo zastoupení listnatých dřevin mnohem vyšší, než je dnes.

Jakost povrchových vod

Odráží kvalitu povrchových vod ve vodních tocích prostřednictvím podílu profilů, na kterých byla zjištěna silně a velmi silně znečištěná voda.

Oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší

Ukazuje podíl území se zhoršenou kvalitou ovzduší, ve kterých jsou překračovány imisní limity pro ochranu zdraví lidí.

Emise oxidů dusíku

Oxidy dusíku jsou jednou z hlavních znečišťujících látek, mají podíl na tvorbě kyselých dešťů a přízemního ozónu; oxid dusnatý je jedním ze skleníkových plynů.

Emise oxidu siřičitého

Oxid siřičitý představuje jednu z hlavních znečišťujících látek, která se podílí zejména na tvorbě kyselých dešťů.

Produkce podnikového odpadu
Produkce komunálního odpadu

Odpad může být zdrojem znečištění všech složek životního prostředí a nakládání s ním vyžaduje ekonomické náklady.

Investiční výdaje na ochranu životního prostředí
Neinvestiční výdaje na ochranu životního prostředí

Výdaje na ochranu životního prostředí odrážejí úroveň péče o životní prostředí ze strany veřejného a soukromého sektoru.

2.3. Popis indikátorů a jejich vývoj

Hrubý domácí produkt na obyvatele

EKONOMICKÝ PILÍŘ

Indikátor		Hrubý domácí produkt na obyvatele v tis. Kč – běžné ceny		
Návaznost na strategické dokumenty ČR		SUR 2004, SZ 2005, SZ 2006, OSUR 2007		
Zdroj dat		Český statistický úřad		
Územní dostupnost		kraje	Periodicita	ročně
Popis	Hrubý domácí produkt (HDP) je peněžním vyjádřením celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených v daném období na určitém území. Obecně může být definován třemi způsoby: produkční metodou, výdajovou metodou a důchodovou metodou. Pro regionalizaci vytvořeného HDP byla použita metoda pseudo-bottom-up. V podstatě to znamená, že za organizace uni-regionálního charakteru v sektorech nefinančních podniků a domácností byly údaje přímo agregovány a za organizace multi-regionálního charakteru byly údaje odhadnuty přímo za místní jednotky podle regionální struktury vyplacených mzdových prostředků. Přepočet je prováděn na střední stav obyvatelstva.		

Hrubý domácí produkt na obyvatele v tis. Kč

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	142,0	163,2	175,8	193,9	202,4	213,1	230,1	241,6	252,6	275,8	291,9	314,8
Hl. m. Praha	242,2	278,1	313,3	366,9	395,4	425,3	475,7	506,1	530,3	567,9	610,8	662,8
Středočeský	122,5	140,6	153,4	175,3	189,1	200,5	213,7	230,4	238,3	262,2	268,9	284,6
Jihočeský	132,9	154,7	165,6	183,0	188,5	195,9	207,7	217,5	225,6	246,5	261,1	283,7
Plzeňský	137,2	160,6	169,8	181,2	188,3	199,9	216,6	221,9	235,9	265,7	273,1	294,5
Karlovarský	132,7	147,6	153,2	164,6	168,7	178,5	183,1	196,2	202,3	214,2	220,3	240,1
Ústecký	134,6	153,5	156,8	168,8	171,6	173,8	182,6	191,8	208,1	227,0	236,7	253,9
Liberecký	128,7	146,6	159,8	170,6	180,5	190,6	201,9	211,4	204,5	221,6	245,5	266,6
Královéhradecký	132,4	152,4	168,3	181,2	188,8	201,7	212,6	219,0	226,6	247,6	255,6	273,5
Pardubický	127,5	143,8	154,5	171,2	173,1	182,0	193,6	202,5	214,7	231,3	240,1	257,1
Vysočina	121,4	140,0	145,0	158,1	168,8	178,5	203,3	209,3	217,1	235,3	246,4	265,3
Jihomoravský	136,0	156,6	166,0	183,2	187,5	196,8	213,0	222,5	234,5	251,8	265,5	286,1
Olomoucký	118,3	139,7	146,9	154,6	160,8	169,6	179,1	186,3	193,8	216,0	220,9	233,7
Zlínský	127,2	139,7	157,2	168,5	170,5	178,1	190,6	199,5	206,8	219,5	235,5	254,5
Moravskoslezský	124,3	145,8	152,6	160,6	162,5	166,9	179,7	186,1	195,9	226,1	249,0	270,4

Vývoj hrubého domácího produktu

EKONOMICKÝ PILÍŘ

Indikátor		Vývoj hrubého domácího produktu ve srovnatelných cenách		
Návaznost na strategické dokumenty ČR		SUR 2004, SZ 2005, SZ 2006, OSUR 2007		
Zdroj dat		Český statistický úřad		
Územní dostupnost		kraje	Periodicita	ročně
Popis	K vyjádření vývoje HDP byly použity meziroční indexy. Pro očištění od cenových vlivů ukazatel počítán ve srovnatelných cenách.			

Vývoj HDP ve srovnatelných cenách (předchozí rok = 100)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	104,0	99,3	99,2	101,3	103,6	102,5	101,9	103,6	104,5	106,4	106,4
Hl. m. Praha	104,3	103,3	104,6	103,1	104,3	105,9	100,6	103,8	103,8	107,3	105,4
Středočeský	103,0	100,9	103,4	105,9	105,1	102,9	106,3	103,1	106,4	105,8	107,3
Jihočeský	105,4	98,8	99,2	100,6	103,0	100,1	102,3	102,9	105,3	107,0	107,2
Plzeňský	105,9	97,6	95,8	101,1	104,7	102,9	100,2	105,3	108,8	103,6	107,0
Karlovarský	100,8	94,8	96,4	98,9	104,3	97,4	104,7	102,1	100,8	101,9	106,6
Ústecký	103,9	94,2	96,6	98,5	100,8	98,3	101,9	107,2	101,6	105,5	106,6
Liberecký	102,7	100,6	96,0	102,9	104,0	100,7	102,7	95,7	105,3	112,7	109,6
Královéhradecký	103,9	102,0	96,8	101,6	105,3	100,1	100,7	102,3	105,1	104,8	106,2
Pardubický	101,7	98,9	99,7	99,0	104,0	100,8	102,5	105,6	103,7	105,2	106,5
Vysočina	105,1	95,5	98,0	105,3	105,0	106,7	102,0	102,9	103,7	106,6	107,2
Jihomoravský	103,6	97,4	99,7	99,3	103,2	102,5	101,3	104,4	103,3	105,4	105,3
Olomoucký	107,6	97,2	95,0	101,5	103,4	100,4	101,8	103,1	107,4	102,4	104,2
Zlínský	97,9	103,9	96,0	98,8	103,1	101,6	102,8	103,0	103,2	108,3	107,7
Moravskoslezský	106,4	96,6	94,9	98,2	101,5	101,5	100,6	104,0	104,8	108,5	106,8

Produktivita práce

EKONOMICKÝ PILÍŘ

Indikátor	Vývoj hrubého domácího produktu na zaměstnaného			
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004, SZ 2005, SZ 2006, OSUR 2007			
Zdroj dat	Český statistický úřad			
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně	
Popis	Produktivita práce je počítána jako podíl hrubého domácího produktu a počtu zaměstnaných na sledovaném území. Ten vychází z údajů o zaměstnanosti z Výběrového šetření pracovních sil, které se provádí v domácnostech a vychází z mezinárodních definic a doporučení Mezinárodní organizace práce (ILO).			

Vývoj HDP ve srovnatelných cenách na zaměstnaného (předchozí rok = 100)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	103,1	99,1	100,8	104,9	103,8	102,0	101,3	105,0	104,1	105,3	104,4
Hl. m. Praha	103,8	102,8	102,6	104,1	105,2	106,3	99,9	103,5	103,4	103,8	100,4
Středočeský	101,2	98,7	106,1	112,1	102,4	99,8	102,8	107,0	103,2	107,7	102,9
Jihočeský	105,6	97,6	100,8	103,4	102,6	100,6	102,5	103,9	104,9	106,5	106,0
Plzeňský	102,5	99,2	98,1	103,7	103,4	102,5	99,1	108,4	106,0	100,9	107,2
Karlovarský	100,0	94,5	99,7	100,6	102,1	97,6	107,8	101,1	103,1	99,3	108,6
Ústecký	106,7	94,4	99,3	104,6	101,9	95,6	101,2	109,5	100,1	106,7	105,6
Liberecký	103,4	100,9	100,6	105,0	103,6	99,3	102,8	97,5	103,3	114,0	109,8
Královéhradecký	102,9	100,0	101,0	103,6	104,4	100,5	99,4	105,5	109,3	101,3	105,6
Pardubický	103,2	99,4	100,0	102,1	106,7	99,1	102,7	105,1	102,9	104,6	106,0
Vysočina	103,6	94,9	98,9	112,7	100,0	105,5	103,6	106,3	100,7	108,5	105,0
Jihomoravský	102,9	97,2	100,1	102,2	104,0	104,0	102,4	103,9	103,5	104,3	104,2
Olomoucký	104,8	98,1	96,1	103,1	109,5	99,2	99,7	103,3	110,8	100,2	101,1
Zlínský	95,3	102,5	98,5	102,9	102,3	102,0	103,8	103,0	103,6	111,4	105,2
Moravskoslezský	104,0	98,6	97,7	104,7	103,1	101,6	99,2	107,4	105,6	105,9	106,8

Deficit/přebytek veřejných rozpočtů

EKONOMICKÝ PILÍŘ

Indikátor	Saldo příjmů a výdajů veřejných rozpočtů na celkových výdajích těchto rozpočtů v %			
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR ČR 2004			
Zdroj dat	Ministerstvo financí ČR			
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně	
Popis	Rozdíl mezi příjmy a výdaji rozpočtů kraje, obcí a dobrovolných svazků obcí v daném kraji v příslušném roce, který je vztažen k celkovým výdajům těchto rozpočtů (v běžných cenách). Záporná hodnota indikátoru představuje deficit a jeho výše podíl výdajů veřejných rozpočtů, které nebyly kryty příjmy veřejných rozpočtů v daném roce. Kladná hodnota indikátoru představuje přebytek a jeho výše podíl výdajů, o které mohly být celkové výdaje v daném roce navýšeny, aniž by došlo ke zvýšení zadlužení. Data vycházejí ze skutečně realizovaných (nikoliv rozpočtovaných) příjmů a výdajů veřejných rozpočtů. Jak příjmy, tak výdaje jsou uváděny po konsolidaci.			

Saldo příjmů a výdajů veřejných rozpočtů na celkových výdajích těchto rozpočtů v %

	Česká republika	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2003	-0,90	-6,95	0,54	-1,39	-0,26	1,52	0,06	-1,09	1,94	-0,12	1,34	-1,09	0,36	2,73	0,22
2004	-2,50	-9,48	-0,75	-1,61	-0,39	1,51	0,00	-0,22	0,82	-0,79	0,43	-5,00	0,92	-2,19	-2,27
2005	2,32	4,00	1,49	1,29	4,35	1,55	6,30	-0,21	1,59	-0,03	3,69	1,85	1,10	1,15	1,11
2006	-1,08	2,48	-1,20	-2,18	2,33	-0,23	1,90	1,40	-0,09	-2,83	-0,92	-2,64	-4,32	-7,35	-3,08

Hrubá přidaná hodnota v sektoru služeb

EKONOMICKÝ PILÍŘ

Indikátor	Podíl terciárního sektoru na hrubé přidané hodnotě v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004		
Zdroj dat	Český statistický úřad		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně
Popis	Hrubá přidaná hodnota představuje nově vytvořenou hodnotu, kterou získávají institucionální jednotky z používání svých výrobních kapacit. Je stanovena jako rozdíl mezi celkovou produkcí, oceněnou v základních cenách a mezispotřebou, oceněnou v kupních cenách. Na regionální úrovni se počítá za odvětví a za sektory. Primární sektor zahrnuje: zemědělství, myslivost, lesní hospodářství, rybolov; sekundární sektor: průmysl celkem (vč. dobývání nerostných surovin) a stavebnictví; terciární sektor: ostatní odvětví OKEČ.		

Podíl terciárního sektoru na hrubé přidané hodnotě v %

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	56,7	53,5	55,2	56,6	57,4	58,0	58,3	60,0	61,0	58,1	58,9	59,3
Hl. m. Praha	76,6	73,8	76,6	77,5	79,0	80,3	80,4	81,6	83,5	81,8	81,7	82,5
Středočeský	48,6	44,4	47,5	49,3	49,4	50,3	50,6	52,3	54,1	50,7	51,9	51,9
Jihočeský	51,4	47,1	49,4	49,7	50,4	49,9	50,9	52,1	54,6	51,7	51,3	51,9
Plzeňský	55,6	51,1	53,5	53,1	52,4	52,4	53,3	54,3	55,5	51,1	52,5	52,5
Karlovarský	56,5	54,2	53,5	54,0	52,8	52,8	53,0	55,3	56,1	53,1	57,4	58,3
Ústecký	48,0	47,8	47,5	49,0	48,7	49,3	49,7	51,7	51,2	46,8	48,3	49,2
Liberecký	53,9	50,6	49,9	50,8	50,9	48,9	47,1	48,7	50,8	48,6	47,1	47,0
Královéhradecký	54,7	50,4	51,8	51,3	51,7	51,1	51,3	53,7	54,5	52,5	52,1	51,5
Pardubický	51,1	46,9	47,4	48,9	49,3	51,1	50,5	51,7	51,3	50,9	52,4	52,7
Vysočina	45,3	41,5	42,7	42,5	44,4	42,8	43,8	44,7	45,2	42,1	42,6	42,8
Jihomoravský	57,0	55,2	55,1	57,3	57,6	58,3	58,5	60,5	61,0	59,5	61,3	61,3
Olomoucký	54,7	52,1	52,0	52,9	53,2	54,5	52,7	54,3	56,0	52,4	54,9	55,3
Zlínský	53,9	46,0	49,2	49,0	49,5	49,0	48,6	50,3	49,3	47,1	48,6	47,7
Moravskoslezský	47,0	44,5	46,2	48,3	49,6	51,2	51,6	53,7	53,7	48,2	47,8	48,4

Míra investic

EKONOMICKÝ PILÍŘ

Indikátor	Míra investic v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR ČR 2004		
Zdroj dat	Český statistický úřad		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně
Popis	Poměr tvorby hrubého fixního kapitálu (v běžných cenách) k hrubému domácímu produktu (v běžných cenách). Tvorba hrubého fixního kapitálu (THFK) představuje jednak nové investice, rekonstrukce, modernizace, nákupy a bezplatné nabytí dlouhodobého majetku po odpočtu jejich prodeje a bezplatných předání, jednak pořízení nehmotných fixních aktiv a dále zvýšení hodnoty nevyráběných nefinančních aktiv. Do tvorby se nepočítají fixní aktiva s hodnotou nižší než 20 tisíc Kč, předměty dlouhodobé spotřeby nakoupené domácnostmi (např. automobily apod.), ale zahrnuje se pořízení obydlí. Dále se nezahrnují předměty pro vojenské účely, výdaje na výzkum a vývoj atd. Regionalizace THFK se provádí podle místa realizace investice. Data vycházejí ze Systému národního účetnictví podle mezinárodního standardu ESA 1995.		

Míra investic v %

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	31,5	32,1	29,9	28,2	27,0	28,0	28,0	27,5	26,7	25,8	25,0	24,6
Hl. m. Praha	28,4	28,8	30,6	27,1	28,9	29,2	28,2	31,1	26,8	30,9	28,0	28,4
Středočeský	32,7	37,0	30,7	34,2	29,6	29,7	31,0	24,6	27,2	27,2	28,9	24,8
Jihočeský	56,9	40,7	32,3	32,1	32,2	31,2	33,4	25,4	30,5	25,8	28,5	21,0
Plzeňský	36,0	43,3	35,8	37,4	25,2	36,3	25,4	25,9	24,6	25,5	21,5	30,6
Karlovarský	31,6	38,2	26,4	23,9	22,0	20,4	33,8	28,8	31,1	26,4	26,3	24,7
Ústecký	31,9	31,5	32,3	29,7	24,4	24,8	29,9	26,7	30,3	22,4	20,8	22,0
Liberecký	27,5	22,7	23,0	23,1	24,1	27,8	22,3	26,1	30,5	28,7	23,6	19,6
Královéhradecký	27,4	31,7	25,9	23,1	21,9	27,3	20,2	28,8	22,6	22,2	18,7	19,1
Pardubický	29,2	28,0	27,8	25,2	21,0	23,7	26,2	26,2	23,5	23,6	18,8	18,4
Vysočina	25,6	29,0	28,8	27,4	22,5	30,7	26,0	23,8	23,0	22,8	24,9	17,6
Jihomoravský	30,8	32,5	30,4	28,7	29,3	26,8	23,6	24,3	31,9	24,8	30,6	24,1
Olomoucký	25,4	29,9	23,2	28,1	25,5	26,9	37,8	27,0	24,0	25,0	21,3	29,6
Zlínský	25,7	26,7	26,2	22,8	24,7	24,6	25,3	30,6	24,2	23,5	19,6	21,9
Moravskoslezský	33,2	32,4	33,4	26,0	28,9	25,7	29,2	28,3	21,9	20,4	20,5	25,0

Čistý disponibilní důchod domácností

EKONOMICKÝ PILÍŘ

Indikátor	Čistý disponibilní důchod domácností na obyvatele v tis. Kč		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	neobsažen		
Zdroj dat	Český statistický úřad		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně
Popis	Čistý disponibilní důchod domácností je částka, kterou mohou domácnosti věnovat na konečnou spotřebu, na úspory finančních aktiv a na akumulaci hmotných i nehmotných aktiv. Ukazuje, jak se saldo prvotních důchodů umísťuje znovurozdělením: běžnými daněmi, sociálními příspěvky a dávkami a ostatními běžnými transfery. Indikátor do značné míry zachycuje úroveň materiálního bohatství domácností trvale bydlících v jednotlivých regionech. Data vycházejí ze Systému národního účetnictví podle mezinárodního standardu ESA 1995. Přepočet je prováděn na střední stav obyvatelstva.		

Čistý disponibilní důchod domácností na obyvatele v tis. Kč

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	78,6	88,4	98,5	104,3	108,8	113,4	119,8	125,3	130,9	135,5	141,0	150,4
Hl. m. Praha	97,2	110,6	124,7	135,7	144,6	151,0	162,3	170,6	181,3	185,2	189,9	204,8
Středočeský	80,7	90,6	100,7	109,3	115,2	118,7	123,8	133,4	140,9	145,9	149,6	159,5
Jihočeský	77,4	87,1	96,9	101,7	104,9	110,5	115,7	119,1	127,0	130,8	136,4	146,0
Plzeňský	79,4	89,8	99,7	103,5	109,3	113,4	121,7	126,2	131,0	136,8	140,7	150,9
Karlovarský	75,6	85,0	96,5	100,8	103,7	110,7	112,1	116,2	121,4	122,9	126,5	133,6
Ústecký	75,3	84,0	92,9	96,3	99,9	103,7	108,7	111,1	116,4	119,6	124,5	133,6
Liberecký	74,6	82,5	93,9	98,5	102,6	108,8	114,9	119,7	123,0	127,5	132,2	139,2
Královéhradecký	79,0	88,3	99,2	104,9	108,1	113,9	119,6	124,4	125,8	130,0	137,4	146,0
Pardubický	73,5	81,7	93,4	97,9	100,8	104,3	109,7	115,8	120,2	127,1	134,2	141,9
Vysočina	71,8	80,9	89,5	94,8	99,4	103,4	110,4	118,6	123,8	129,2	132,4	142,9
Jihomoravský	76,6	85,8	94,9	100,6	104,7	109,5	116,1	119,4	124,4	131,4	137,8	144,5
Olomoucký	72,2	81,8	91,6	95,9	99,0	103,6	109,4	115,7	120,2	123,6	128,1	136,2
Zlínský	74,3	82,5	93,0	99,4	102,7	106,4	112,2	117,1	122,4	124,8	131,8	141,9
Moravskoslezský	75,3	85,1	92,6	96,4	99,5	103,0	108,9	113,2	116,8	121,0	128,8	136,6

Malé a střední podnikání

EKONOMICKÝ PILÍŘ

Indikátor	Podíl malých a středních podniků na celkové zaměstnanosti v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR ČR 2004		
Zdroj dat	Český statistický úřad		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	nepravidelná
Popis	Podíl zaměstnaných v malých a středních podnicích na celkovém počtu zaměstnaných na daném území, zjištěných podle Výběrového šetření pracovních sil. Zaměstnanost v malých a středních podnicích je zkonstruována jako součet počtu zaměstnanců v podnicích, které mají podle Registru ekonomických subjektů od 1 do 249 zaměstnanců (podle stavu k 31. 12.), osob pracujících na vlastní účet (tzn. bez zaměstnanců) a pracujících rodinných příslušníků podle výsledků Výběrového šetření pracovních sil.		

Podíl malých a středních podniků na celkové zaměstnanosti v %

		kraje													
	Česká republika	Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2003	67,3	74,4	68,0	64,0	70,5	63,6	63,4	66,4	70,4	68,5	67,4	70,8	61,6	68,7	56,5
2006	65,9	72,0	65,0	64,2	62,4	61,9	60,4	65,3	65,3	64,1	65,2	71,6	63,5	71,6	58,4

Dopravní infrastruktura - hustota silniční sítě

EKONOMICKÝ PILÍŘ

Indikátor		Hustota dálnic a silnic I. třídy v km/100 km^2		
Návaznost na strategické dokumenty ČR		SUR 2004		
Zdroj dat		Ředitelství silnic a dálnic ČR		
Územní dostupnost		kraje, okresy	Periodicita	ročně
Popis	Pozemní komunikace je dopravní cesta určená k využití silničními vozidly. Člení se na dálnice a silnice I. až III. třídy. Silnice I. třídy vystavěná jako rychlostní komunikace a dálnice jsou určeny pro rychlou dopravu a přístupné pouze motorovým vozidlům, jejichž nejvyšší povolená rychlost není nižší než stanovuje zvláštní předpis. Silnice I. třídy je určena zejména pro dálkovou a mezinárodní dopravu. Indikátor vyjadřuje poměr celkové délky dálnic a silnic I. třídy (včetně rychlostních) v km k rozloze území.			

Hustota dálnic a silnic I. třídy v km/100 km^2

	Česká republika	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2000	8,3	7,2	8,6	6,6	6,6	6,7	9,8	10,5	9,0	9,9	6,5	7,8	7,8	8,1	12,7
2006	8,6	8,5	8,8	6,7	7,0	6,7	10,2	10,4	9,5	10,2	7,5	8,1	8,4	8,6	13,0

Dopravní infrastruktura - hustota železniční sítě

EKONOMICKÝ PILÍŘ

Indikátor		Hustota železničních tratí v km/100 km^2		
Návaznost na strategické dokumenty ČR		SUR 2004		
Zdroj dat		Ministerstvo dopravy ČR		
Územní dostupnost		kraje	Periodicita	ročně
Popis	Provozní délka železničních tratí je délka průběžných tratí v kilometrech. Indikátor vyjadřuje poměr celkové délky železničních tratí v km k rozloze území.			

Hustota železničních tratí v km/100 km^2

	Česká republika	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2003	12,2	38,4	12,7	9,5	9,5	13,2	19,4	17,3	12,3	11,7	9,1	11,1	14,5	8,6	12,2
2006	12,2	13,2		9,5	9,4	14,9	19,1	17,5	15,0	12,0	9,6	11,2	11,4	9,0	12,4

Nákladní doprava

EKONOMICKÝ PILÍŘ

Indikátor		Přeprava nákladu (bez tranzitu) silniční, železniční a vodní dopravou na tis. Kč HDP v kilogramech		
Návaznost na strategické dokumenty ČR		náhradní indikátor (nahrazuje indikátor „Přepravní náročnost v nákladní dopravě“, který je obsažen SUR 2004, SZ 2006, OSUR 2007)		
Zdroj dat		Ministerstvo dopravy ČR		
Územní dostupnost		kraje	Periodicita	ročně
Popis	Přeprava nákladu je uváděna za silniční, železniční a vnitrozemskou vodní dopravu; ostatní formy dopravy (např. letecká) nejsou uvažovány. Ukazatel je zkonstruován jako souhrn přepravy nákladu v rámci kraje, dovozu do kraje a vývozu z kraje. Přepočet je proveden na HDP v běžných cenách.			

Přeprava nákladu (bez tranzitu) silniční, železniční a vodní dopravou na tis. Kč HDP

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	x	x	x	x	x	x	x
Hl. m. Praha	64,7	87,9	78,0	78,9	72,8	66,1	52,6
Středočeský	293,2	353,2	375,7	302,6	298,6	263,5	243,6
Jihočeský	306,5	280,7	250,2	229,1	190,4	173,3	174,1
Plzeňský	357,5	309,2	333,9	263,7	297,4	227,0	217,3
Karlovarský	428,9	382,5	356,0	321,4	253,2	300,7	282,6
Ústecký	507,3	402,0	340,8	329,1	352,4	387,4	291,4
Liberecký	230,3	250,5	192,5	173,7	211,4	149,6	147,5
Královéhradecký	222,5	231,1	253,7	187,6	196,3	194,4	176,4
Pardubický	243,8	258,2	297,3	260,7	218,8	248,4	206,0
Vysočina	303,7	242,8	242,2	197,5	187,0	187,9	214,5
Jihomoravský	153,5	166,4	201,8	206,8	165,4	167,7	151,5
Olomoucký	338,6	360,7	284,1	272,3	306,9	223,1	276,7
Zlínský	197,6	196,4	229,1	187,7	180,2	136,6	151,5
Moravskoslezský	305,1	267,0	327,6	292,4	239,7	238,4	195,8

Osobní doprava

EKONOMICKÝ PILÍŘ

Indikátor		Přeprava cestujících v rámci kraje veřejnou silniční a železniční dopravou na obyvatele		
Návaznost na strategické dokumenty ČR		náhradní indikátor (nahrazuje indikátor „Přepravní náročnost v osobní dopravě“, který je obsažen SUR 2004, SZ 2006, OSUR 2007)		
Zdroj dat		Ministerstvo dopravy ČR		
Územní dostupnost		kraje	Periodicita	ročně
Popis	Přeprava cestujících udává počet přepravovaných osob ve veřejné silniční a železniční dopravě. Veřejnou silniční dopravou se pro účely výpočtu indikátoru rozumí veřejná autobusová doprava (veřejný zájem + ostatní). V obou typech dopravy jsou uváděny pouze počty přepravených osob v rámci kraje. Není uvažována přeprava cestujících městskou hromadnou dopravou. Přepočet je proveden na střední stav obyvatelstva.			

Přeprava cestujících v rámci kraje veřejnou silniční a železniční dopravou na obyvatele

		kraje													
	ČR	Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2003	47,0	15,7	52,0	45,8	48,8	45,1	33,5	35,3	43,9	45,9	49,5	54,9	69,2	69,2	56,6
2006	48,7	17,7	58,1	44,7	46,4	42,8	36,2	44,3	48,0	48,9	56,6	64,0	65,2	69,3	48,7

Výdaje na výzkum a vývoj

EKONOMICKÝ PILÍŘ

Indikátor		Výdaje na výzkum a vývoj k HDP v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR		SUR 2004, SZ 2005, SZ 2006, OSUR 2007		
Zdroj dat		Český statistický úřad		
Územní dostupnost		kraje	Periodicita	ročně
Popis	Jedná se o všechny vnitřní výdaje na výzkum a vývoj (podle metodiky OECD uvedené ve Frascati manuálu) uskutečněné v rámci zpravodajské jednotky (ZJ) či pracoviště výzkumu a vývoje a dále jsou zahrnuty i výdaje uskutečněné mimo ZJ, ale podporující vnitřní výzkum a vývoj (např. nákup dodávek pro VaV). Výdaje na výzkum a vývoj jsou přepočteny na HDP v běžných cenách.			

Výdaje na výzkum a vývoj k HDP v %

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	1,2	1,2	1,3	1,2	1,4	1,5
Hl. m. Praha	1,8	1,7	1,9	2,0	2,2	2,4
Středočeský	3,0	2,9	2,6	2,4	2,8	2,6
Jihočeský	0,6	0,6	0,7	0,7	1,0	1,0
Plzeňský	0,5	0,7	0,5	0,6	0,8	0,8
Karlovarský	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Ústecký	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3
Liberecký	0,8	0,8	0,9	0,9	1,1	1,3
Královéhradecký	0,6	0,6	0,6	0,9	0,8	0,7
Pardubický	1,0	1,0	1,2	1,2	1,3	1,5
Vysočina	0,3	0,4	0,4	0,4	0,6	0,4
Jihomoravský	1,3	1,3	1,3	1,4	1,6	1,6
Olomoucký	0,6	0,7	0,7	0,8	1,0	0,9
Zlínský	0,6	1,0	0,7	0,6	1,1	1,1
Moravskoslezský	0,8	0,6	1,0	0,8	0,7	1,6

Domácnosti s čistým příjmem pod hranicí životního minima

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor		Podíl domácností s čistým příjmem pod hranicí životního minima v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR		náhradní indikátor (nahrazuje indikátor „populace žijící pod hranicí chudoby před a po sociálních transferech“, který je obsažen v SUR 2004, SZ 2005, SZ 2006, OSUR 2007)		
Zdroj dat		Český statistický úřad, SSD 2001 (údaje za rok 2000), Mikrocenzus 2002, EU-SILC 2005 (údaje za rok 2004)		
Územní dostupnost		kraje	Periodicita	nepravidelně
Popis	Životní minimum bylo vypočteno pro každou samostatně hospodařící domácnost zvlášť na základě jejího složení, věku dětí a zákonných částek životního minima platných v daném roce. Děti byly do věkových kategorií zařazeny podle věku dokončeného v daném roce. V šetření byly u jednotlivých osob zjišťovány příjmy z hlavní a vedlejší pracovní činnosti, dávky nemocenského a důchodového pojištění, podpora v nezaměstnanosti, sociální dávky a ostatní příjmy. Protože byly zapisovány nezdanitelné a odečitatelné položky příjmů, které tyto osoby uplatnily v rámci zúčtování své daňové povinnosti, bylo možné dopočítat odpovídající částky na zdravotní a sociální pojištění a daň z příjmu fyzických osob, jejichž odečtením vznikl za každou osobu čistý příjem. Z dílčích čistých příjmů za osoby byl pak vytvořen hlavní národní ukazatel - čistý peněžní příjem domácnosti.			

Podíl domácností s čistým příjmem pod hranicí životního minima v %

	Česká republika	kraje												
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2000	3,4	2,4	3,1	3,1	4,8	2,6	4,3	2,5	2,2	3,0	3,0	3,8	5,9	2,6	3,7
2002	3,3	1,2	1,9	2,3	1,3	6,3	5,7	3,5	2,7	3,4	1,5	4,2	2,5	6,3	4,8
2004	3,1	1,3	2,4	1,4	2,7	4,0	5,5	2,9	4,6	7,9	1,0	2,0	2,4	4,1	3,8

Obecná míra nezaměstnanosti

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor		Obecná míra nezaměstnanosti celkem v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR		SUR 2004, SZ 2005, SZ 2006, OSUR 2007		
Zdroj dat		Český statistický úřad, Výběrové šetření pracovních sil		
Územní dostupnost		kraje	Periodicita	čtvrtletně
Popis	Obecná míra nezaměstnanosti podle metodiky Mezinárodní organizace práce (ILO) vyjadřuje podíl nezaměstnaných na celkové pracovní síle; za nezaměstnané jsou považovány osoby ve věku 15 a více let, které ve sledovaném období nebyly zaměstnané, aktivně hledaly práci a byly schopné nastoupit do práce nejpozději do 14 dnů.			

Obecná míra nezaměstnanosti v %

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	4,3	4,3	4,0	3,9	4,8	6,5	8,7	8,8	8,1	7,3	7,8	8,3	7,9	7,1
Hl. m. Praha	3,5	2,8	2,5	2,0	2,4	3,3	4,0	4,3	3,9	3,6	4,2	3,9	3,5	2,8
Středočeský	4,4	3,8	3,8	3,1	3,8	5,4	8,0	7,5	6,7	4,9	5,2	5,4	5,2	4,5
Jihočeský	3,3	3,2	2,5	2,8	3,4	4,9	6,2	5,8	5,6	5,0	5,2	5,7	5,0	5,1
Plzeňský	4,0	3,8	3,3	2,7	4,3	5,4	6,8	6,2	5,8	4,7	5,3	5,8	5,1	4,6
Karlovarský	4,7	5,1	4,0	3,4	4,5	6,8	8,1	8,4	7,4	7,5	6,4	9,4	10,9	10,2
Ústecký	4,6	6,5	7,1	9,0	9,9	11,7	15,4	16,0	13,3	12,7	13,0	14,5	14,5	13,7
Liberecký	3,3	3,8	3,9	3,8	3,8	6,9	8,2	6,2	6,2	4,7	6,1	6,4	6,5	7,7
Královéhradecký	4,3	3,4	3,1	3,2	3,7	5,0	7,0	6,1	6,1	4,2	5,8	6,6	4,8	5,4
Pardubický	4,2	3,5	3,7	3,8	4,3	6,0	8,0	8,3	6,4	7,2	7,6	7,0	5,6	5,5
Vysočina	4,4	4,2	3,7	3,3	4,3	5,8	8,7	6,8	6,1	5,1	5,3	6,8	6,8	5,3
Jihomoravský	4,2	3,9	3,3	3,2	3,6	5,1	8,0	8,3	8,5	7,6	8,0	8,3	8,1	8,0
Olomoucký	4,8	5,1	4,6	4,9	5,3	7,2	10,6	12,8	10,4	9,6	9,6	12,0	10,0	8,2
Zlínský	4,2	3,8	4,1	3,5	4,3	6,4	8,6	8,1	8,5	7,9	7,5	7,4	9,4	7,0
Moravskoslezský	5,8	6,4	5,8	5,2	8,0	10,1	13,0	14,3	14,3	13,3	14,7	14,5	13,9	12,0

Míra registrované nezaměstnanosti

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Míra registrované nezaměstnanosti celkem v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004, SZ 2005, SZ 2006, OSUR 2007		
Zdroj dat	Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR		
Územní dostupnost	kraje, okresy	Periodicita	měsíčně
Popis	Míra registrované nezaměstnanosti podle metodiky platné od 1. 7. 2004 vyjadřuje podíl počtu dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání na pracovní síle. Podle metodiky platné do 30. 6. 2004 se jednalo o podíl celkového počtu neumístěných uchazečů o zaměstnání na pracovní síle.		

Míra registrované nezaměstnanosti k 31.12. v %

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004[1)]	2005	2006
Česká republika	3,5	3,2	2,9	3,5	5,2	7,5	9,4	8,8	8,9	9,8	10,3	9,5	8,9	7,7
Hl. m. Praha	0,3	0,3	0,3	0,4	0,9	2,3	3,5	3,4	3,4	3,7	4,0	3,6	3,2	2,7
Středočeský	4,0	2,9	2,6	3,0	4,6	6,1	7,5	6,8	6,8	7,2	7,4	6,8	6,3	5,3
Jihočeský	3,0	2,2	2,0	2,5	3,9	5,7	6,7	5,8	6,0	6,7	7,0	6,6	6,7	5,7
Plzeňský	3,7	2,6	2,2	2,6	4,2	6,1	7,4	6,5	6,5	7,1	7,6	6,7	6,4	5,6
Karlovarský	2,0	1,7	2,1	2,7	4,6	6,9	9,0	8,0	8,7	10,1	10,6	10,7	10,3	9,2
Ústecký	5,2	5,2	5,8	7,1	10,0	13,2	15,9	16,1	15,8	17,1	17,9	15,8	15,4	13,8
Liberecký	2,8	2,4	2,5	3,0	5,2	7,0	7,8	6,4	7,4	8,7	9,5	8,2	7,7	7,0
Královéhradecký	2,6	2,2	2,0	2,6	4,0	6,1	7,5	5,9	6,3	7,3	7,9	7,7	7,3	6,3
Pardubický	3,9	2,8	2,7	3,4	4,7	6,6	9,0	7,9	7,9	8,7	9,4	8,9	8,3	6,9
Vysočina	5,1	3,9	3,4	4,0	5,7	7,5	9,2	7,5	7,0	8,3	9,2	8,8	8,2	7,1
Jihomoravský	5,3	3,2	2,9	3,4	5,4	7,9	9,9	9,3	9,7	11,2	11,5	10,7	10,2	8,8
Olomoucký	5,6	4,7	4,3	5,3	7,6	10,2	12,4	11,9	11,8	12,2	12,5	11,7	10,6	9,0
Zlínský	4,8	3,0	2,4	3,2	4,7	7,0	8,7	8,1	8,5	10,2	10,6	9,5	9,3	7,8
Moravskoslezský	6,6	6,0	5,1	5,7	7,8	11,4	14,9	15,1	15,1	15,9	16,8	15,7	14,2	12,6

[1)] od 1. 7. 2004 změna metodiky - celkový počet uchazečů o zaměstnání nahrazen počtem uchazečů dosažitelných

Míra zaměstnanosti starších pracovníků

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Míra zaměstnanosti osob ve věku 55 – 64 let celkem v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004, SZ 2005, SZ 2006, OSUR 2007		
Zdroj dat	Český statistický úřad, Výběrové šetření pracovních sil		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	čtvrtletně
Popis	Míra zaměstnanosti osob ve věku 55 – 64 let vyjadřuje podíl počtu zaměstnaných osob ve věku 55 – 64 let na počtu všech osob ve věku 55 – 64 let.		

Míra zaměstnanosti osob ve věku 55 – 64 let v %

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	31,3	32,3	34,8	37,3	38,3	37,1	37,5	36,3	37,1	40,7	42,3	42,6	44,6	45,2
Hl. m. Praha	45,7	46,8	50,2	53,6	55,9	58,9	61,3	57,7	59,0	60,5	63,6	58,2	58,5	60,7
Středočeský	30,5	30,8	31,6	37,6	39,3	38,5	38,9	36,1	38,0	44,8	46,5	46,5	47,9	49,0
Jihočeský	32,1	33,4	35,2	40,1	38,2	35,4	35,7	35,0	36,9	38,5	40,2	43,9	43,3	42,0
Plzeňský	28,7	32,1	34,6	39,1	40,4	37,3	37,1	34,5	34,9	38,9	42,7	43,8	48,9	46,8
Karlovarský	34,3	35,7	37,2	38,5	39,3	36,0	39,3	42,2	36,9	40,4	43,7	44,8	47,8	46,9
Ústecký	32,5	33,1	30,1	28,8	33,9	33,6	30,9	30,9	34,0	35,9	38,9	40,4	42,3	42,3
Liberecký	38,1	37,3	42,6	42,7	37,6	35,1	36,2	38,1	42,2	47,2	47,6	47,0	44,8	43,0
Královéhradecký	31,2	36,7	39,1	39,0	42,3	39,5	38,6	39,8	40,6	44,8	44,5	43,5	44,0	48,4
Pardubický	28,6	33,5	39,8	37,6	39,4	39,4	36,4	29,6	29,7	35,8	38,1	38,4	42,0	44,0
Vysočina	27,1	27,9	31,1	29,9	26,8	28,9	30,7	30,2	30,3	36,3	36,7	37,4	41,9	42,6
Jihomoravský	29,0	28,6	32,1	36,6	35,4	33,9	38,7	35,5	36,1	39,1	40,5	40,1	41,7	43,0
Olomoucký	27,6	27,6	31,4	32,8	35,4	31,9	32,0	32,4	30,8	35,4	34,6	37,1	39,2	39,1
Zlínský	28,6	29,9	30,2	32,6	35,1	34,3	33,4	33,1	31,4	31,5	36,0	40,2	40,2	42,2
Moravskoslezský	22,8	22,2	26,5	29,8	30,4	27,4	24,7	25,0	25,7	29,6	27,7	30,3	35,6	34,5

Zaměstnanost žen

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Míra zaměstnanosti žen v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	OSUR 2007		
Zdroj dat	Český statistický úřad, Výběrové šetření pracovních sil		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	čtvrtletně
Popis	Míra zaměstnanosti žen vyjadřuje podíl počtu zaměstnaných žen na počtu všech žen starších 15 let.		

Míra zaměstnanosti žen v %

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	49,5	49,9	49,8	49,4	48,7	47,7	46,6	46,2	46,2	46,3	45,8	45,5	45,7	46,1
Hl. m. Praha	51,5	52,3	52,8	53,2	53,1	53,5	54,0	52,8	53,0	52,7	52,3	51,2	51,9	52,8
Středočeský	47,9	48,1	48,3	48,8	48,6	47,9	45,8	45,8	45,9	46,8	46,9	46,3	46,8	47,5
Jihočeský	51,6	51,3	51,6	49,9	50,5	48,7	47,7	47,5	48,0	47,4	47,0	47,1	47,4	47,2
Plzeňský	50,5	50,8	50,1	50,9	49,7	47,3	47,2	48,6	47,9	48,8	48,3	47,3	48,0	47,9
Karlovarský	54,3	53,4	52,8	53,7	52,3	51,8	52,0	52,6	50,3	48,4	49,8	47,6	47,4	46,0
Ústecký	51,2	49,9	49,3	47,7	47,7	44,6	41,6	40,7	43,3	43,3	41,5	44,1	42,9	42,2
Liberecký	52,8	51,8	51,2	51,1	48,6	45,6	48,2	48,8	48,6	48,2	46,8	48,1	45,8	44,6
Královéhradecký	48,7	49,9	51,8	50,8	50,1	49,4	47,6	48,2	46,9	48,0	45,8	45,7	46,0	48,1
Pardubický	48,7	50,3	50,9	49,6	49,4	49,2	46,9	44,9	45,7	45,2	44,9	44,8	45,6	45,9
Vysočina	48,0	49,3	48,7	48,1	47,0	45,5	45,0	46,3	46,9	45,6	45,8	45,2	45,0	45,9
Jihomoravský	48,2	48,7	48,6	47,5	47,1	47,1	46,6	45,9	45,1	44,9	44,5	44,4	44,3	44,2
Olomoucký	49,9	49,4	48,9	47,0	46,6	45,4	44,6	42,0	42,8	44,7	43,7	41,7	42,4	43,9
Zlínský	48,7	49,5	48,1	47,6	47,6	45,7	45,0	44,5	43,7	43,4	44,9	44,2	43,0	45,0
Moravskoslezský	46,6	47,7	47,8	48,2	46,0	45,0	42,6	42,0	41,6	42,3	41,0	41,2	42,5	42,4

Míra úmrtnosti

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Standardizovaná míra úmrtnosti celkem (počet zemřelých na 1 000 obyvatel středního stavu)		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004, SZ 2005, SZ 2006, OSUR 2007		
Zdroj dat	Český statistický úřad		
Územní dostupnost	kraje, okresy	Periodicita	ročně
Popis	Standardizovaná míra úmrtnosti přepočítává stavy skutečně zemřelých v jednotlivých krajích na věkovou strukturu České republiky. Byla použita tzv. přímá standardizace, kdy za standard byla zvolena věková struktura obyvatel v České republice v roce 2001 (standardizace eliminuje vliv rozdílné věkové struktury populace v jednotlivých krajích).		

Standardizovaná míra úmrtnosti celkem na 1 000 obyvatel

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	12,65	12,42	12,37	11,72	11,51	11,05	10,91	10,67	10,54	10,40	10,53	9,96	9,81	9,29
Hl. m. Praha	11,59	11,28	11,44	10,78	10,37	9,93	9,73	9,51	9,46	9,42	9,43	8,84	8,55	8,18
Středočeský	13,39	13,05	13,01	12,35	12,05	11,31	11,70	11,21	10,99	10,66	11,02	10,45	10,41	9,50
Jihočeský	12,40	12,16	12,34	11,52	11,38	10,89	10,92	10,48	10,44	9,96	10,27	9,96	9,69	9,10
Plzeňský	13,06	12,97	12,98	12,20	12,29	11,54	11,14	10,77	10,67	10,51	10,83	10,27	9,77	9,68
Karlovarský	14,21	13,93	13,17	13,45	12,48	11,96	11,66	11,92	12,27	10,87	11,46	11,00	10,55	10,18
Ústecký	14,43	14,13	13,91	13,38	12,79	13,10	12,53	12,16	12,22	12,56	12,34	11,66	11,46	10,87
Liberecký	12,96	12,76	12,38	11,81	11,89	11,33	11,25	11,34	10,88	10,96	10,75	10,18	9,84	9,26
Královéhradecký	11,77	11,46	11,26	10,98	10,89	10,41	10,43	10,06	10,04	9,72	10,02	9,47	9,18	9,07
Pardubický	12,67	12,38	12,43	11,37	10,83	10,78	10,82	10,22	10,09	10,20	10,22	9,83	9,51	9,22
Vysočina	11,98	12,13	11,83	10,98	11,25	10,55	10,49	10,36	10,02	9,86	10,15	9,32	9,76	8,50
Jihomoravský	12,08	11,92	11,53	11,13	10,79	10,33	10,29	10,21	9,83	9,91	9,88	9,33	9,44	8,97
Olomoucký	12,47	11,92	12,11	11,52	11,72	11,07	10,55	10,73	10,52	10,40	10,16	9,55	9,47	9,01
Zlinský	12,24	12,31	12,34	11,49	11,54	11,08	10,84	10,64	10,34	9,82	10,53	9,70	9,94	9,25
Moravskoslezský	13,29	13,05	13,26	12,34	12,23	11,78	11,48	11,31	11,38	11,27	11,32	10,77	10,54	10,03

Očekávaná délka života

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor		Střední délka života mužů a žen (naděje dožití) při narození (roky)		
Návaznost na strategické dokumenty ČR		SUR 2004, SZ 2005, SZ 2006, OSUR 2007		
Zdroj dat		Český statistický úřad, demografická statistika (úmrtnostní tabulky)		
Územní dostupnost		kraje, okresy	Periodicita	ročně, okresy 1 x za 5 let
Popis	Očekávaná délka života (neboli naděje dožití) vychází z úmrtnostních poměrů v dané populaci; vyjadřuje počet roků, které pravděpodobně prožijí osoby ve věku 0 let (při narození) za předpokladu, že se po celou dobu jejich života nezmění řád vymírání.			

Naděje dožití mužů a žen při narození (roky)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	Muži													
Česká republika	69,20	69,54	69,72	70,37	70,50	71,13	71,40	71,65	72,07	72,07	72,03	72,55	72,88	73,45
Hl. m. Praha	70,43	71,00	71,05	71,34	71,94	72,33	72,93	73,29	73,46	73,71	73,68	74,07	74,67	75,21
Středočeský	68,55	68,73	68,94	69,49	70,02	70,56	70,76	70,91	71,58	72,07	71,99	71,98	72,45	73,01
Jihočeský	69,09	69,76	69,77	70,20	70,75	71,22	71,68	72,04	72,31	72,25	72,48	72,79	73,06	73,66
Plzeňský	69,18	69,68	69,79	70,27	70,54	70,95	71,64	71,82	72,10	72,45	72,32	72,27	72,90	73,42
Karlovarský	67,37	68,34	68,30	68,18	68,71	69,95	70,70	70,78	70,60	71,21	71,52	71,30	71,88	72,25
Ústecký	66,96	67,33	67,53	68,11	68,77	68,80	69,21	69,83	70,09	69,95	69,73	70,17	70,76	71,16
Liberecký	68,49	69,29	69,59	70,21	69,98	70,25	70,73	70,94	71,22	71,33	71,65	72,35	72,72	72,96
Královéhradecký	69,62	70,67	71,11	71,31	71,33	71,47	71,85	72,16	72,54	73,09	73,05	73,13	73,74	74,39
Pardubický	69,72	69,75	70,08	70,69	71,25	71,37	71,55	72,10	72,64	72,68	72,59	72,90	73,17	73,44
Vysočina	69,98	70,29	70,40	70,87	71,02	71,39	71,94	72,04	72,63	72,91	72,76	73,26	73,63	73,89
Jihomoravský	69,32	69,72	70,20	70,65	71,01	71,55	71,87	71,90	72,31	72,56	72,51	72,92	73,02	73,17
Olomoucký	68,76	69,37	69,83	70,15	70,27	70,35	71,00	71,31	71,41	71,68	72,07	72,62	73,01	73,19
Zlínský	69,17	69,50	69,31	69,66	70,18	70,67	71,12	71,01	71,37	72,13	72,00	71,80	72,04	72,63
Moravskoslezský	67,71	68,26	68,41	68,70	69,08	69,41	69,91	70,13	70,27	70,57	70,68	70,88	71,33	71,86
	Ženy													
Česká republika	76,41	76,58	76,63	77,27	77,49	78,06	78,13	78,35	78,41	78,54	78,51	79,04	79,10	79,67
Hl. m. Praha	76,80	76,99	76,99	77,47	78,06	78,41	78,77	79,03	78,95	78,94	79,15	79,59	80,01	80,36
Středočeský	75,74	75,87	76,34	76,67	76,95	77,34	77,46	77,53	77,95	78,27	78,21	78,37	78,58	78,98
Jihočeský	76,57	76,75	76,75	77,01	77,42	77,83	78,12	78,27	78,36	78,56	78,77	79,06	79,30	79,53
Plzeňský	76,08	76,27	76,11	76,38	76,54	76,87	77,34	77,77	78,03	78,34	78,55	78,62	78,92	79,09
Karlovarský	74,45	74,55	75,23	76,06	76,14	76,49	77,07	77,03	76,90	77,54	77,47	77,49	78,06	78,41
Ústecký	74,84	74,73	74,74	75,06	75,60	76,06	76,23	76,59	76,50	76,48	76,89	77,23	77,27	77,47
Liberecký	75,71	75,93	76,14	76,69	77,18	77,63	77,78	77,38	77,86	78,33	78,11	78,30	78,89	79,48
Královéhradecký	76,83	77,07	76,98	77,47	78,08	78,44	78,76	78,67	78,96	78,80	78,83	79,18	79,94	80,09
Pardubický	76,39	76,34	76,30	77,11	78,07	78,60	78,31	78,32	78,59	78,70	78,76	78,76	79,54	79,70
Vysočina	77,45	77,51	77,48	77,86	78,15	78,08	78,38	78,53	78,64	79,03	79,23	79,43	79,48	80,03
Jihomoravský	76,90	77,15	77,42	77,58	77,87	78,37	78,66	78,67	78,96	79,17	79,26	79,61	79,72	79,94
Olomoucký	76,77	76,84	76,94	77,10	77,36	77,97	78,57	78,65	78,59	78,63	78,78	79,13	79,47	79,65
Zlínský	76,97	77,24	77,36	77,44	77,42	77,80	78,22	78,45	78,72	79,00	79,00	79,54	79,74	79,71
Moravskoslezský	75,84	76,23	76,03	76,17	76,62	77,03	77,58	77,77	77,82	77,99	77,97	78,17	78,55	78,84

Nejvyšší dosažené vzdělání

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním z celkového počtu obyvatel ve věku 15 a více let v %			
Návaznost na strategické dokumenty ČR	náhradní indikátor (nahrazuje indikátor „podíl obyvatel ve věku 20 – 24 let s alespoň vyšším sekundárním vzděláním“, který je obsažen v SUR 2004, SZ 2005, SZ 2006 a OSUR 2007)			
Zdroj dat	Český statistický úřad, Výběrové šetření pracovních sil			
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	roční	
Popis	Podíl počtu obyvatel s ukončeným vysokoškolským vzděláním (ISCED 5,6) z celkového počtu obyvatel ve věku 15 a více let			

Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním z celkového počtu obyvatel ve věku 15 a více let v %

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	7,8	7,5	7,8	7,8	7,9	7,9	8,4	8,6	8,7	9,5	9,6	9,9	10,4	10,9
Hl. m. Praha	18,2	16,6	17,9	16,5	16,6	17,6	19,0	19,3	19,7	21,5	21,6	22,1	22,4	23,1
Středočeský	5,3	5,3	5,5	5,9	6,0	5,6	5,9	5,7	6,6	6,7	7,3	7,9	8,1	8,4
Jihočeský	6,6	6,6	7,5	7,1	7,0	6,9	7,2	6,9	7,2	8,5	8,6	8,7	8,7	9,9
Plzeňský	7,0	7,2	7,0	7,0	6,9	7,5	7,8	7,4	7,8	8,4	8,0	9,0	8,5	8,8
Karlovarský	4,9	4,6	5,1	4,8	5,0	5,2	6,1	6,0	5,8	5,6	6,4	6,6	6,9	6,7
Ústecký	4,4	4,3	4,4	4,3	4,4	4,3	5,1	5,0	5,0	6,1	4,9	5,1	5,9	6,5
Liberecký	4,8	5,8	6,3	5,6	5,8	6,2	6,1	6,1	6,4	7,0	7,3	6,4	7,7	7,7
Královéhradecký	7,0	6,9	6,6	6,8	7,2	6,9	6,6	7,1	7,5	7,9	8,3	8,3	8,6	10,5
Pardubický	6,0	5,4	6,5	5,8	6,7	6,6	6,7	7,3	6,8	7,4	7,9	7,9	9,2	9,1
Vysočina	5,3	6,3	5,9	5,7	5,9	6,1	5,3	5,8	5,6	6,9	7,4	7,4	8,1	8,6
Jihomoravský	9,6	9,4	10,0	10,6	9,9	9,5	10,4	10,6	9,8	11,8	11,8	12,5	12,6	12,6
Olomoucký	7,2	5,8	5,8	6,0	6,7	6,9	6,4	7,4	7,7	7,3	7,9	8,4	9,9	10,2
Zlínský	7,1	6,7	6,0	6,3	5,8	6,3	6,5	7,2	7,0	7,8	8,1	8,5	9,2	9,2
Moravskoslezský	5,7	5,7	5,6	6,3	6,7	6,1	7,0	7,4	7,7	7,7	7,9	7,9	8,4	9,1

Přístup k internetu

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Podíl domácností připojených k internetu v %			
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004, SZ 2005, SZ 2006, OSUR 2007			
Zdroj dat	Český statistický úřad, Výběrové šetření o využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci – příloha k VŠPS			
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	roční	
Popis	Podíl domácností připojených k internetu z celkového počtu domácností v daném regionu.			

Podíl domácností připojených k internetu v %

	Česká republika	kraje												
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2003[1)]	14,8	29,3	15,5	11,8	11,6	15,9	9,6	13,1	13,8	15,6	15,6	18,6	8,9	14,8	12,3
2004[1)]	19,4	34,7	22,3	18,6	16,0	17,1	15,4	17,0	21,9	14,1	16,7	18,7	12,8	13,7	16,0
2006[2)]	26,7	36,7	28,7	24,6	27,5	26,1	19,3	23,9	27,8	26,3	24,6	28,2	23,9	19,2	25,8

[1)] období šetření 4. čtvrtletí

[2)] období šetření 2. čtvrtletí

Výdaje na kulturu z veřejných rozpočtů

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Výdaje na kulturu z veřejných rozpočtů na obyvatele v Kč		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	náhradní indikátor (nahrazuje indikátor „dostupnost veřejných služeb kultury – podíl výdajů na kulturu dle platné rozpočtové skladby z celkových výdajů veřejných rozpočtů“, který je obsažen v SUR 2004, SZ 2005 a SZ 2006)		
Zdroj dat	Ministerstvo financí ČR, databáze ARIS		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	roční
Popis	Celkové množství finančních prostředků vynaložených na kulturu z rozpočtů územně samosprávných celků (krajů a obcí) v přepočtu na 1 obyvatele (střední stav). Jedná se jak o samotné výdaje krajů a obcí, tak o prostředky ze státního rozpočtu poskytnuté krajům a obcím formou dotací. Započítávají se výdaje na divadla, hudební činnost, filmovou tvorbu, kina, knihovnictví, muzea a galerie, vydavatelskou činnost, kulturní výstavy a jiné. Naopak sem nepatří prostředky vydávané např. na obnovu kulturních památek, sdělovací prostředky, církve, tělovýchovu či volný čas. Údaje dostupné od roku 2003, kdy byla dokončena transformace veřejné správy – ještě v roce 2002 byly některé příspěvkové organizace převáděny pod krajské úřady.		

Výdaje na kulturu z veřejných rozpočtů na obyvatele v Kč

	Česká republika	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2003	601	823	467	231	856	765	543	605	650	563	438	663	646	575	581
2004	647	801	495	216	944	817	600	634	728	603	490	769	705	635	638
2005	686	789	517	269	971	839	623	692	746	651	531	820	762	666	733
2006	727	818	518	329	1 050	957	650	681	768	684	567	873	851	721	775

Pokrytí území schválenou územně plánovací dokumentací obcí

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Podíl rozlohy obcí se schválenou a platnou územně plánovací dokumentací z celkové rozlohy kraje v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SZ 2005, SZ 2006		
Zdroj dat	Ústav územního rozvoje Brno (centrální databáze DAS2002)		
Územní dostupnost	kraje, okresy, obce	Periodicita	průběžně
Popis	Územně plánovací dokumentace (ÚPD) soustavně a komplexně řeší funkční využití území, stanoví zásady jeho organizace a věcně a časově koordinuje výstavbu a jiné činnosti ovlivňující rozvoj území. Vytváří předpoklady k zabezpečení trvalého souladu všech přírodních, civilizačních a kulturních hodnot v území, zejména se zřetelem na péči o životní prostředí. ÚPD obcí je zpracovávána s ohledem na všechny tři pilíře udržitelného rozvoje území. Schválená ÚPD obcí je právně závazným dokumentem pro vlastníky pozemku a výkon státní správy na úseku územního plánování a rozhodování. Podíl rozlohy s ÚPD obcí z celkové rozlohy je počítán bez rozlohy vojenských újezdů, za obce se schválenou ÚPD je započtena celá rozloha obce.		

Podíl rozlohy obcí se schválenou a platnou ÚPD z celkové rozlohy kraje v %

	Česká republika	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2000	42,0	100,0	37,4	37,5	38,8	41,1	44,5	42,1	38,1	32,3	25,8	44,0	41,6	76,3	61,4
2006	68,3	100,0	60,4	68,0	62,3	75,8	68,3	65,9	63,8	74,5	45,3	68,5	76,4	94,8	87,6

Průměrná délka soudního řízení

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Průměrná délka soudního řízení ode dne nápadu do dne právní moci ve dnech		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SZ 2005, SZ 2006		
Zdroj dat	Ministerstvo spravedlnosti České republiky		
Územní dostupnost	soudní kraje	Periodicita	ročně
Popis	Soudní řízení je zahájeno přijetím návrhu žaloby u soudu a ukončeno zapsáním právní moci rozhodnutí soudu. Do délky řízení je započtena nejen doba, po kterou soud 1. stupně případ projednával, ale i doba projednávání případného odvolání u soudu 2. stupně a následně doba nezbytná pro doručení rozhodnutí soudu všem účastníkům řízení a zákonná doba pro podání odvolání. Sleduje se průměrná délka soudního řízení ve věcech trestní agendy, občanskoprávní a opatrovnické agendy a od roku 2002 do roku 2005 obchodní agendy. Údaje jsou dostupné za okresní a krajské soudy v územní struktuře „soudních“ krajů, odpovídajících územní struktuře krajů platné do konce roku 1999.		

Průměrná délka soudního řízení ode dne nápadu do dne právní moci ve dnech

	Česká republika	soudní kraje							
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Západočeský	Severočeský	Východočeský	Jihomoravský	Severomoravský
	Trestní řízení								
Okresní soudy									
1995	179	186	160	185	254	220	119	156	163
2001	265	229	182	198	365	434	169	223	246
2002	273	217	186	187	382	419	159	254	268
2003	268	229	186	205	367	401	161	242	261
2004	265	221	181	192	342	388	167	257	263
2005	254	199	175	185	322	388	151	271	237
2006	242	204	152	161	276	384	150	268	214
Krajské soudy									
1995	455	431	477	362	557	486	419	342	482
2001	627	520	448	606	617	832	630	580	700
2002	726	475	395	695	576	1 080	567	789	954
2003	758	528	348	428	598	1 112	519	973	953
2004	829	581	363	522	650	1 085	502	986	1 204
2005	697	424	368	677	483	1 079	509	691	1 131
2006	714	479	494	350	617	942	493	823	1 079
	Občanskoprávní věci								
Okresní a krajské soudy									
1995	365	410	305	326	304	464	318	380	340
2001	545	615	407	305	353	818	391	550	455
2002	546	647	347	319	354	807	372	565	451
2003	545	610	356	283	346	825	381	586	442
2004	545	697	358	264	330	765	365	541	424
2005	443	390	339	255	330	731	383	524	421
2006[1)]	525	443	354	251	356	881	416	699	513
	Řízení o nezletilých dětech								
Okresní soudy									
1995	237	263	204	182	210	311	186	247	242
2001	222	188	151	140	192	350	160	249	239
2002	220	189	142	135	182	327	162	263	246
2003	213	181	136	124	169	321	151	267	237
2004	212	183	127	115	156	324	160	265	231
2005	208	175	135	116	160	322	160	265	216
2006	200	172	131	108	154	314	150	256	204
	Obchodní věci								
Krajské soudy									
2002	1 335	1 284	274	597	1 267	2 053	1 024	1 506	1 147
2003	1 422	1 270	334	654	1 210	2 291	868	1 657	1 143
2004	1 402	1 215	437	554	1 438	2 089	1 014	1 770	1 179
2005	1 383	988	531	563	1 090	2 193	1 165	1 777	1 218

[1)] od 1. 1. 2006 je součástí občanskoprávní agendy také obchodní agenda

Občanská společnost – politická participace

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Volební účast ve volbách do zastupitelstev obcí, do zastupitelstev krajů a ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v %			
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004, SZ 2005, SZ 2006, OSUR 2007			
Zdroj dat	Český statistický úřad			
Územní dostupnost	kraje, okresy, obce		Periodicita	1 x za čtyři roky
Popis	Volební účast v % je vyjádřena jako podíl počtu hlasujících voličů (osob, jimž byla vydána úřední obálka) a registrovaných voličů (osob zapsaných ve volebních seznamech).			

Volební účast v %

	Česká republika	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
	Volby do zastupitelstev obcí														
1994	62,26	53,73	66,00	66,10	65,08	52,56	53,20	60,78	68,29	69,04	73,12	65,86	64,04	67,18	57,31
1998	46,67	39,16	51,69	50,46	48,41	37,63	38,86	44,91	52,28	54,14	58,16	49,70	49,07	51,82	38,63
2002	45,51	35,29	50,54	49,97	48,89	38,92	38,58	44,80	50,69	52,34	54,87	48,07	47,00	50,43	39,32
2006	46,38	42,17	49,90	49,15	47,89	39,14	40,57	44,95	50,03	50,66	54,08	49,35	46,47	49,89	40,19
	Volby do zastupitelstev krajů														
2000	33,64	x	32,77	34,13	35,55	28,44	29,68	33,07	34,74	36,46	35,86	34,93	34,19	36,07	33,24
2004	29,62	x	30,73	30,45	31,34	24,99	25,37	30,83	32,56	32,60	31,82	29,71	28,44	30,63	27,55
	Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR														
1996	76,41	69,73	78,35	77,05	77,19	69,62	72,04	75,83	79,96	80,32	82,42	77,82	79,00	79,59	75,95
1998	74,03	71,62	76,38	74,83	74,52	67,83	68,99	73,09	77,15	77,83	78,13	75,16	75,23	75,91	71,75
2002	58,00	59,98	58,78	58,11	58,00	50,17	50,65	55,83	60,84	61,14	62,45	60,03	58,88	60,02	55,22
2006	64,47	68,51	65,96	65,36	63,92	56,48	57,22	62,35	66,69	67,37	67,61	65,29	64,52	66,90	61,02

Ženy a muži v politice

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Podíl žen z celkového počtu zvolených zastupitelů ve volbách do zastupitelstev obcí a do zastupitelstev krajů v %			
Návaznost na strategické dokumenty ČR	OSUR 2007			
Zdroj dat	Český statistický úřad			
Územní dostupnost	kraje, okresy, obce		Periodicita	1 x za čtyři roky
Popis	Indikátor charakterizuje míru zapojení žen v politických a rozhodovacích funkcích a míru naplňování vládního usnesení o prioritách a postupech při prosazování rovnosti mužů a žen ve společnosti.			

Podíl žen z celkového počtu zvolených zastupitelů v %

	Česká republika	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
	Volby do zastupitelstev obcí														
1994	17,86	23,64	19,26	15,43	14,52	22,16	21,09	21,76	17,35	18,68	13,15	17,83	18,87	18,13	19,24
1998	20,48	22,40	22,89	17,23	17,08	23,17	25,44	24,69	21,85	20,96	14,64	19,92	21,65	20,05	21,90
2002	22,66	25,26	25,40	18,33	19,04	24,90	27,38	26,39	22,81	24,97	17,87	21,58	24,08	21,55	24,33
2006	24,97	27,03	27,60	21,30	22,29	26,92	29,66	28,84	25,31	26,69	19,59	23,84	26,59	23,43	26,40
	Volby do zastupitelstev krajů														
2000	14,38	x	16,93	9,09	28,89	13,33	18,19	20,00	8,89	8,88	11,11	13,84	9,09	6,67	20,00
2004	15,11	x	15,39	18,18	20,00	15,55	16,36	17,78	11,11	8,89	13,33	18,46	12,72	11,11	15,38

Občanská společnost – občanská participace

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Počet obyvatel (střední stav) na 1 nestátní neziskovou organizaci			
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SZ 2005, SZ 2006			
Zdroj dat	Český statistický úřad, Registr ekonomických subjektů			
Územní dostupnost	kraje, okresy		Periodicita	ročně
Popis	Indikátor občanské participace vypovídá o demokratické možnosti občana ovlivňovat věci veřejné. Nestátní neziskový sektor pro potřeby výpočtu tohoto indikátoru je definován podle právní formy organizace (nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, sdružení, organizační jednotky sdružení a církevní organizace) a institucionálního sektoru (neziskové instituce sloužící domácnostem). Z důvodu nedostupnosti dat nebyl při výpočtu indikátoru zohledněn stupeň aktivity jednotlivých subjektů.			

Počet obyvatel na 1 nestátní neziskovou organizaci

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	155	141	139	130	124	120	119	115	112	117
Hl. m. Praha	140	128	125	123	115	108	103	98	94	98
Středočeský	140	128	126	117	114	111	110	108	107	119
Jihočeský	124	109	106	100	96	92	95	93	90	95
Plzeňský	131	120	118	109	105	102	101	99	101	104
Karlovarský	178	162	152	140	134	131	127	121	122	126
Ústecký	182	162	153	143	138	136	133	130	125	128
Liberecký	163	146	142	133	127	123	118	114	111	114
Královéhradecký	139	126	128	118	114	110	107	104	101	105
Pardubický	141	123	122	114	111	108	108	106	103	107
Vysočina	129	116	114	106	102	99	102	99	97	101
Jihomoravský	164	152	152	142	135	129	129	124	119	123
Olomoucký	159	145	147	134	127	124	124	121	117	124
Zlínský	170	160	159	148	142	138	139	134	130	137
Moravskoslezský	233	208	207	190	180	175	170	163	157	160

Zornění zemědělské půdy

ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Zornění zemědělské půdy v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004		
Zdroj dat	Český úřad zeměměřický a katastrální, Statistická ročenka půdního fondu ČR		
Územní dostupnost	kraje, okresy, obce	Periodicita	ročně
Popis	Podíl orné půdy na zemědělské půdě v %. Výměra orné a zemědělské půdy (v hektarech) je zjištěná z katastru nemovitostí, jehož správu vykonává Český úřad zeměměřický a katastrální. Údaje se vztahují k 31.12. daného roku.		

Zornění zemědělské půdy v %

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	74,1	73,8	73,4	72,4	72,2	72,4	72,3	72,0	71,9	71,8	71,7	71,6	71,5	71,4
Hl. m. Praha	73,6	73,5	73,4	73,6	73,7	73,7	73,7	73,6	73,6	73,6	73,6	73,5	73,5	73,5
Středočeský	83,5	83,5	83,5	83,5	83,5	83,6	83,6	83,5	83,4	83,3	83,2	83,2	83,2	83,2
Jihočeský	68,6	67,9	67,6	65,3	65,0	65,1	65,1	64,8	64,6	64,6	64,7	64,6	64,6	64,5
Plzeňský	70,9	70,5	70,3	69,0	68,7	69,3	69,3	69,2	69,1	69,0	68,9	68,9	68,9	68,8
Karlovarský	58,2	56,6	54,4	49,0	48,8	48,7	47,6	46,6	45,8	45,8	45,7	45,6	45,4	45,1
Ústecký	72,4	71,8	71,1	68,4	67,9	67,8	67,7	67,5	67,4	67,3	67,2	67,0	66,9	66,6
Liberecký	54,2	53,4	52,6	51,4	51,3	51,3	51,0	50,5	50,2	50,1	49,6	49,3	48,9	48,7
Královéhradecký	70,6	70,4	70,3	69,8	69,3	69,5	69,5	69,4	69,3	69,3	69,2	69,2	69,1	69,1
Pardubický	74,2	74,2	73,9	73,5	73,5	73,7	73,6	73,5	73,4	73,4	73,4	73,4	73,2	73,2
Vysočina	77,3	77,3	77,3	77,3	77,3	77,9	77,9	77,7	77,5	77,4	77,4	77,4	77,5	77,4
Jihomoravský	84,0	84,0	84,0	84,0	84,1	84,3	84,3	84,2	84,2	84,2	84,0	83,6	83,3	83,2
Olomoucký	79,0	78,5	77,8	76,7	76,4	76,5	76,5	76,3	76,2	75,7	75,4	75,4	74,5	74,5
Zlínský	66,3	66,0	65,8	65,4	65,3	65,3	65,3	64,8	64,6	64,6	64,5	64,4	64,3	64,3
Moravskoslezský	68,9	68,2	67,2	65,3	64,6	64,4	64,2	63,2	63,1	62,9	62,8	62,7	63,2	62,9

Spotřeba průmyslových hnojiv

ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Spotřeba průmyslových hnojiv v čistých živinách (N, P_2O_5, K_2O) v kilogramech na hektar orné půdy		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004, SZ 2006, OSUR 2007		
Zdroj dat	Český statistický úřad, Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně
Popis	Spotřeba průmyslových hnojiv přepočtená na čisté živiny za hospodářský rok (od 1. 7. roku předcházejícího k 30. 6. roku stávajícího) v kilogramech na hektar orné půdy zjištěné ze soupisu ploch osevů (k 31. 5. daného roku). Do roku 2002 byly údaje zpracovány z ročních výkazů o rostlinné výrobě a spotřebě hnojiv za organizace hospodařící na zemědělské půdě. Za ostatní subjekty (s menší výměrou, nepředkládající výkaz) byly zpracovány okresní sumární výkazy na základě kvalifikovaných odhadů. Od roku 2002 došlo ke změně způsobu zjišťování: základem jsou výsledky Agrocenzu 2000, který zahrnoval hospodařící subjekty v zemědělství vymezené prahovými hodnotami (nebyla zahrnuta malá hospodářství samostatně hospodařících rolníků, kteří nepředkládají výkazy). Zjišťování je výběrové, dopočet údajů je prováděn matematicko-statistickými metodami.		

Spotřeba průmyslových hnojiv v čistých živinách (N, P_2O_5, K_2O) v kilogramech na hektar orné půdy

	Česká republika	kraje												
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2000	90,4	70,6	90,7	102,1	84,6	57,5	60,8	60,6	90,9	88,2	105,3	90,1	117,2	86,9	78,0
2001	97,9	74,5	98,3	104,6	94,4	71,1	64,6	58,7	100,6	100,6	112,0	95,5	127,5	95,9	90,2
2002	110,0	67,3	109,9	115,8	100,4	88,7	93,1	79,5	113,5	99,8	118,6	104,5	145,6	110,2	107,6
2003	96,0	86,7	98,9	101,8	79,1	70,0	68,6	76,0	106,6	91,3	104,7	94,1	124,9	85,1	93,9
2004	107,8	107,7	110,2	112,0	88,3	60,0	82,3	78,8	121,6	111,9	115,7	97,4	143,2	115,4	107,7
2005	103,5	91,7	111,4	107,6	80,2	70,9	81,4	85,9	115,6	105,2	107,9	81,1	140,0	110,1	117,8
2006	109,3	97,0	116,5	105,6	92,1	66,0	91,0	93,8	129,0	107,3	109,8	98,3	139,0	111,0	119,0

Koeficient ekologické stability

ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor		Koeficient ekologické stability		
Návaznost na strategické dokumenty ČR		neobsažen		
Zdroj dat		Český úřad zeměměřický a katastrální		
Územní dostupnost		kraje, okresy, obce	Periodicita	ročně
Popis	Koeficient ekologické stability je poměrové číslo, které stanovuje poměr ploch tzv. stabilních a nestabilních krajinotvorných prvků v daném území. Mezi stabilní prvky patří lesy, trvalé travní porosty, sady, zahrady, vinice, chmelnice a vodní plochy, mezi nestabilní prvky patří orná půda, zastavěné plochy a ostatní plochy. Hodnoty koeficientu ekologické stability menší nebo rovné 0,10 dosahují území s maximálním narušením přírodních struktur; 0,10 – 0,30 území nadprůměrně využívaná se zřetelným narušením přírodních struktur; 0,31 – 1,00 území intenzívně využívané, zejména zemědělskou velkovýrobou; 1,01 – 2,99 celkem vyvážená krajina, v níž jsou technické objekty relativně v souladu s dochovanými přírodními strukturami; hodnoty 3,00 a více dosahuje přírodní a přírodě blízká krajina s výraznou převahou ekologicky stabilních struktur a nízkou intenzitou využívání krajiny člověkem.		

Koeficient ekologické stability

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	0,98	0,98	0,99	1,01	1,02	1,02	1,02	1,03	1,03	1,03	1,04	1,04	1,04	1,04
Hl. m. Praha	0,30	0,30	0,31	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30
Středočeský	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,66	0,66	0,66	0,66	0,66	0,66
Jihočeský	1,32	1,34	1,35	1,41	1,42	1,42	1,42	1,43	1,44	1,44	1,44	1,45	1,45	1,45
Plzeňský	1,26	1,26	1,27	1,31	1,31	1,30	1,30	1,30	1,31	1,31	1,31	1,31	1,31	1,32
Karlovarský	1,56	1,60	1,66	1,81	1,82	1,83	1,86	1,90	1,92	1,92	1,92	1,92	1,93	1,94
Ústecký	0,84	0,86	0,87	0,92	0,93	0,94	0,94	0,94	0,95	0,95	0,95	0,95	0,96	0,96
Liberecký	1,90	1,92	1,95	2,00	2,00	2,01	2,02	2,10	2,11	2,12	2,14	2,15	2,17	2,18
Královéhradecký	0,99	0,99	0,99	1,00	1,02	1,01	1,01	1,02	1,02	1,02	1,02	1,02	1,02	1,03
Pardubický	0,86	0,86	0,87	0,88	0,88	0,87	0,88	0,88	0,88	0,88	0,88	0,88	0,89	0,89
Vysočina	0,84	0,84	0,84	0,84	0,84	0,83	0,83	0,84	0,84	0,84	0,84	0,85	0,84	0,84
Jihomoravský	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,66	0,67	0,67
Olomoucký	0,86	0,87	0,90	0,92	0,93	0,93	0,93	0,93	0,93	0,95	0,96	0,96	0,98	0,98
Zlínský	1,35	1,36	1,36	1,37	1,38	1,38	1,38	1,40	1,40	1,40	1,40	1,41	1,41	1,41
Moravskoslezský	1,15	1,17	1,18	1,23	1,25	1,26	1,26	1,29	1,29	1,30	1,31	1,31	1,30	1,30

Ekologické zemědělství

ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor		Podíl ekologicky obhospodařované půdy na celkové výměře zemědělské půdy v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR		SUR 2004, SZ 2006, OSUR 2007		
Zdroj dat		Ministerstvo zemědělství		
Územní dostupnost		kraje, okresy, ORP	Periodicita	ročně
Popis	Ekologické zemědělství je založeno na hospodaření bez používání umělých hnojiv, chemických přípravků, postřiků, hormonů, umělých látek a genetických modifikací, a to v oblasti pěstování rostlin i v chovu zvířat. Hlavním principem je biologický koloběh: zdravá půda – zdravé rostliny – zdravá zvířata – zdravé potraviny – zdraví lidé – nenarušená krajina. Zemědělci, kteří se k ekologickému hospodaření přihlašují a registrují na Ministerstvu zemědělství, se řídí zákonem č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a Vyhláškou MZe č. 53/2001. Data vychází ze seznamů ekologických zemědělců zveřejňovaných MZe a jsou k dispozici od roku 2003.		

Podíl ekologicky obhospodařované půdy na celkové výměře zemědělské půdy v %

		kraje													
	Česká republika	Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2003	4,59	0,36	0,22	4,62	4,85	33,49	8,56	6,08	2,21	0,93	0,79	1,02	6,88	8,65	9,30
2006	5,46	0,61	0,28	5,00	5,06	37,10	9,78	12,77	3,52	1,12	0,98	1,23	7,59	10,91	10,86

Index defoliace

ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Index defoliace v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SZ 2006, OSUR 2007		
Zdroj dat	Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně
Popis	Defoliace je definována jako relativní ztráta asimilačního aparátu v koruně stromu v porovnání se zdravým stromem, rostoucím ve stejných porostních a stanovištních podmínkách. Sleduje se na 306 monitorovacích plochách, které jsou podle lesnatosti rozmístěny rovnoměrně po území ČR. Defoliace (odlistění) se vyjadřuje v procentech ztráty jehličí (listí). Index defoliace se vyjadřuje jako podíl stromů šedesátiletých a starších ve 3. a 4. stupni odlistění, tedy stromy silně odlistěné (60,0 – 99,9 %) a odumřelé (100,0 % ztráta jehličí/listí). Údaje o defoliaci za Prahu nejsou k dispozici vzhledem k malé výměře monitorovacích ploch.		

Index defoliace v %

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	1,70	0,80	0,90	0,90	0,80	0,90	1,10	1,00	1,40	1,60	2,30
Hl. m. Praha	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Středočeský	2,53	0,86	0,71	0,76	0,89	0,91	2,40	1,63	1,45	2,64	3,84
Jihočeský	0,67	0,34	1,05	1,31	1,12	1,17	1,11	1,22	1,51	1,37	2,15
Plzeňský	2,87	0,62	1,54	0,98	0,85	1,17	0,94	1,44	1,21	1,27	1,60
Karlovarský	2,57	0,60	0,91	0,88	0,47	0,67	0,65	1,24	1,24	1,87	2,09
Ústecký	3,67	2,13	1,28	0,38	0,26	0,09	0,14	0,34	1,31	0,62	1,11
Liberecký	3,27	1,16	1,01	0,61	0,96	0,89	1,39	0,56	0,77	0,73	2,15
Královéhradecký	0,96	0,95	0,61	0,49	0,54	0,60	0,94	0,29	0,73	0,99	0,79
Pardubický	0,33	.	0,42	0,52	1,01	0,90	1,03	2,06	1,85	2,12	3,46
Vysočina	1,03	0,86	0,60	1,03	0,63	0,24	0,48	0,54	1,40	1,21	1,79
Jihomoravský	2,52	0,62	0,38	0,64	1,86	2,91	1,36	1,98	2,38	2,49	3,54
Olomoucký	1,70	2,09	0,80	1,21	1,32	1,10	0,59	1,24	3,16	2,95	3,73
Zlínský	1,00	0,27	0,13	0,57	0,67	0,12	0,12	0,29	1,04	0,40	0,83
Moravskoslezský	0,56	1,15	0,35	0,41	0,78	0,52	0,35	0,38	0,85	1,55	2,71

Podíl listnatých dřevin

ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Podíl listnatých dřevin v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004		
Zdroj dat	Ústav pro hospodářské úpravy lesů Brandýs nad Labem, Informace o stavu lesa		
Územní dostupnost	kraje, okresy, ORP	Periodicita	ročně
Popis	Indikátor podílu listnatých dřevin na celkové výměře lesů na příslušném území; lesy s vyšším podílem listnatých dřevin jsou odolnější vůči povětrnostním vlivům, suchu i hmyzím škůdcům. Jde o údaje z lesních hospodářských plánů a osnov pro celou ČR, kraje a okresy. Údaje mají informativní charakter za příslušnou územněsprávní jednotku a do roku 1998 nezahrnují lesy ve správě Ministerstva obrany. Údaje za Moravskoslezský a Olomoucký kraj za roky 1994 – 1996 nejsou k dispozici kvůli chybějícím datům za okres Jeseník.		

Podíl listnatých dřevin v %

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	21,50	21,63	21,78	21,90	22,06	22,11	22,33	22,55	22,84	23,18	23,43	23,68	23,92
Hl. m. Praha	59,71	59,71	59,71	59,72	59,67	61,39	61,56	61,89	63,25	63,25	65,21	65,22	65,15
Středočeský	26,57	26,84	26,82	26,85	27,09	25,86	25,92	26,21	26,58	26,72	26,93	27,24	27,45
Jihočeský	10,78	10,87	11,00	11,05	11,23	11,26	11,38	11,71	11,90	12,01	12,12	12,27	12,63
Plzeňský	10,60	10,88	10,92	11,18	11,03	10,96	11,09	11,29	11,45	11,73	12,13	12,61	12,84
Karlovarský	10,75	10,75	10,76	10,75	14,46	14,41	14,43	14,54	15,00	15,37	15,63	15,85	15,87
Ústecký	38,49	39,02	39,32	39,73	40,29	40,41	39,97	40,10	40,21	40,21	40,24	40,57	40,88
Liberecký	19,24	19,24	19,26	19,26	19,31	20,03	17,84	17,98	18,49	19,77	20,32	20,32	20,38
Královéhradecký	19,65	19,70	20,52	20,10	20,69	21,48	20,75	20,96	21,09	21,70	21,81	21,78	22,16
Pardubický	16,93	16,18	16,21	16,30	16,24	16,78	16,99	17,05	17,05	17,36	17,36	17,69	17,74
Vysočina	8,22	8,23	8,27	8,32	8,51	8,64	9,08	9,09	9,23	9,58	9,73	9,78	9,89
Jihomoravský	47,28	47,30	47,71	47,76	47,75	47,09	47,57	47,93	48,35	49,03	49,05	48,44	49,24
Olomoucký	.	.	.	25,16	25,69	25,34	26,80	27,12	27,27	27,60	27,81	27,92	28,21
Zlínský	39,58	39,75	39,92	40,35	40,48	40,37	40,73	40,74	41,00	40,89	41,38	41,77	41,97
Moravskoslezský	.	.	.	22,07	22,62	23,66	23,71	24,03	24,86	25,41	26,06	26,57	26,60

Jakost povrchových vod

ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor		Podíl profilů ve IV. a V. třídě znečištění (sk. A - obecné, fyzikální a chemické ukazatele) v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR		SUR 2004, OSUR 2007		
Zdroj dat		Český hydrometeorologický ústav		
Územní dostupnost		kraje	Periodicita	ročně
Popis	Jakost povrchových vod je zjednodušeně pro obecnou informaci vyjadřována v třídách jakosti vody. Zatřídění kvality vod v jednotlivých profilech vychází z normy ČSN 75 7221, podle které platí, že IV. třída je silně znečištěná voda a V. třída je velmi silně znečištěná voda. Zatřídění je provedeno tak, že se zvlášť klasifikují jednotlivé ukazatele příslušné skupiny a výsledná třída skupiny je určena dle nejnepříznivějšího ukazatele jakosti vod ve skupině. Ukazatele kvality vod se člení do skupin (A – obecné, fyzikální a chemické ukazatele, B – specifické organické látky, C – kovy a metaloidy, D – biologické a mikrobiologické ukazatele a E – radiologické ukazatele). Do skupiny A patří např. tyto ukazatele: konduktivita, rozpuštěný kyslík, BSK_5, $CHSK_{Mn}$, chloridy, vápník.			

Podíl profilů ve IV. a V. třídě znečištění (sk. A - obecné, fyzikální a chemické ukazatele) v %

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Sledované profily 2006
Česká republika	76,3	62,9	65,3	68,7	61,6	67,6	62,1	55,2	64,6	58,3	61,4	321
Hl. m. Praha	50,0	50,0	100,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	-	50,0	2
Středočeský	88,9	69,4	86,1	86,1	89,2	81,1	83,8	78,9	78,9	76,3	76,3	38
Jihočeský	65,2	65,2	82,6	60,9	48,0	64,0	55,2	58,6	71,9	62,5	48,5	33
Plzeňský	65,2	30,4	60,9	34,8	34,8	65,2	54,2	21,9	48,4	35,5	50,0	32
Karlovarský	61,5	46,2	53,8	69,2	30,8	46,2	40,0	46,7	45,5	36,0	52,0	25
Ústecký	88,5	65,4	57,7	69,2	55,6	77,8	62,1	53,1	63,6	68,3	64,3	42
Liberecký	55,6	44,4	66,7	44,4	66,7	88,9	88,9	55,6	44,4	55,6	66,7	9
Královéhradecký	66,7	61,1	38,9	50,0	50,0	75,0	43,8	70,6	47,1	47,1	58,8	17
Pardubický	100,0	100,0	100,0	50,0	60,0	100,0	80,0	60,0	60,0	100,0	100,0	5
Vysočina	72,7	63,6	63,6	81,8	90,0	54,5	66,7	50,0	83,3	63,6	58,3	12
Jihomoravský	82,6	80,0	76,0	88,0	81,5	74,1	76,7	73,3	88,2	70,6	76,7	30
Olomoucký	80,0	40,0	33,3	80,0	52,9	41,2	42,9	42,9	39,1	34,8	39,1	23
Zlínský	77,8	77,8	55,6	88,9	60,0	70,0	81,8	72,7	83,3	58,3	66,7	12
Moravskoslezský	78,4	75,7	62,2	67,6	62,2	56,8	51,4	43,2	65,9	63,4	65,9	41

Oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší

ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Podíl oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004		
Zdroj dat	Ministerstvo životního prostředí. Údaje za kraje byly dopočteny podle údajů MŽP.		
Územní dostupnost	kraje, okresy, území stavebních úřadů	Periodicita	ročně
Popis	Oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší se rozumí vymezená část území (zóna) nebo sídelní seskupení (aglomerace), na kterém je překročena hodnota jednoho nebo více imisních limitů nebo cílového imisního limitu pro ozon nebo hodnota jednoho či více imisních limitů zvýšená o příslušné meze tolerance. Vymezení oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší provádí Ministerstvo životního prostředí jednou ročně a výsledky zveřejňuje ve Věstníku Ministerstva životního prostředí. V oblastech se zhoršenou kvalitou ovzduší zajišťuje ministerstvo sledování úrovně znečištění ovzduší znečišťujícími látkami, pro něž jsou stanoveny imisní limity. Pro oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší jsou orgány kraje a obce povinny vypracovat nebo aktualizovat programy ke zlepšení kvality ovzduší pro znečišťující látky, u kterých jsou překračovány imisní limity a meze tolerance. Jako nejmenší územní jednotka, pro kterou je oblast se zhoršenou kvalitou ovzduší vymezena, byla v letech 2000 – 2003 zvolena území jednotlivých obcí, od roku 2004 jsou to však území stavebních úřadů. V této souvislosti je také od roku 2004 pro účely vymezení oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší z Jihomoravského kraje vyčleněno území statutárního města Brna, které je tak sledováno jako samostatná aglomerace. Členění České republiky na ostatní aglomerace a zóny je obsahem Věstníku MŽP č. 11/2005. Uvedené informace se týkají překračování přípustných úrovní znečištění ovzduší pro ochranu zdraví lidí.		

Podíl oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší v %

	Česká republika	kraje/zóna/aglomerace														
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Brno [1)]	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2001	5,1	53,7	1,3	-	2,0	0,1	6,1	8,8	0,7	0,1	0,1	-	2,0	6,1	4,4	38,7
2002	8,2	81,3	3,7	0,0	0,4	5,0	20,2	6,7	1,0	-	0,1	-	7,7	9,5	3,6	53,2
2003	11,9	90,3	9,9	1,1	1,5	6,5	42,7	5,4	1,8	4,8	1,2	-	9,0	20,9	12,0	43,5
2004	4,2	62,3	1,5	0,2	0,9	0,1	10,0	1,5	1,3	-	-	10,0	0,4	6,5	5,8	26,2
2005	35,8	99,0	51,5	0,6	1,2	4,0	62,6	43,0	49,8	31,6	5,7	78,0	65,4	49,2	70,7	50,5

[1)] V roce 2004 a 2005 je aglomerace Brno uváděna samostatně, tj. je vyčleněna ze zóny Jihomoravský kraj.

Emise oxidů dusíku

ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Emise oxidů dusíku (REZZO 1-4) v t/km^2		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004, OSUR 2007		
Zdroj dat	Český hydrometeorologický ústav		
Územní dostupnost	kraje, okresy	Periodicita	ročně
Popis	Emise je děj, při kterém jsou vnášeny cizorodé látky různého skupenství do ovzduší. Zároveň se však emisí rozumí i množství těchto látek vypouštěných do ovzduší. Data pochází z databáze REZZO, která eviduje zdroje znečištění, přičemž REZZO 1-3 jsou stacionární zdroje (REZZO 1 – velké zdroje, REZZO 2 – střední zdroje, REZZO 3 – malé zdroje) a REZZO 4 jsou mobilní zdroje. Databáze REZZO tvoří součást Informačního sytému kvality ovzduší (ISKO), který spravuje ČHMÚ. Významným zdrojem oxidů dusíku (více než 50 %) jsou motorová vozidla. Data v časové řadě od r. 2000 byla koncem roku 2007 zpětně přepočítána na základě aktualizované bilance spotřeby pohonných hmot v souvislosti s přerozdělením spotřeby motorové nafty mezi dopravní prostředky a ostatní nesilniční mobilní zdroje. Data za rok 2006 jsou předběžná.		

Emise oxidů dusíku (REZZO 1-4) v t/km^2

	Česká republika	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2000	3,71	26,87	3,50	1,56	1,83	3,46	12,44	2,22	2,41	4,84	1,76	2,84	2,75	2,64	6,48
2001	3,82	26,97	3,66	1,54	1,91	3,38	13,55	2,16	2,44	4,91	1,85	2,92	2,83	2,61	6,33
2002	3,65	23,89	3,46	1,50	1,84	3,27	13,42	2,06	2,34	4,67	1,83	2,70	2,60	2,37	5,96
2003	3,65	23,80	3,63	1,48	1,90	3,38	13,37	1,84	2,37	4,40	1,92	2,75	2,53	2,35	5,85
2004	3,66	23,55	3,83	1,48	1,97	3,35	13,12	1,78	2,12	4,40	2,00	2,74	2,45	2,33	5,96
2005	3,69	22,66	3,93	1,45	2,04	3,13	13,08	1,78	2,14	4,14	2,27	2,80	2,41	2,31	6,27
2006	3,59	20,78	3,65	1,36	2,01	4,01	13,24	1,62	2,01	4,07	2,11	2,65	2,32	2,16	5,93

Emise oxidu siřičitého

ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Emise oxidu siřičitého (REZZO 1-3) v t/km^2		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004		
Zdroj dat	Český hydrometeorologický ústav		
Územní dostupnost	kraje, okresy	Periodicita	ročně
Popis	Oxid siřičitý vzniká jako vedlejší produkt zejména při spalování méně kvalitního hnědého uhlí, které obsahuje jak volnou síru, tak některé sirníky, zejména pyrit. Zákon o ochraně ovzduší proto vyžaduje odsiřování kouře u elektráren, které používají toto palivo. Oxid siřičitý se dostává do vzduchu i při spalování méně kvalitních benzinů nebo nafty, obsahujících sirné sloučeniny (zejména thiofen), v automobilových motorech. Oxid siřičitý negativně působí na lidské zdraví a značně toxický je i pro rostliny, neboť reaguje s chlorofylem a narušuje tak fotosyntézu. V ovzduší pozvolna oxiduje vzdušným kyslíkem za přítomnosti vody na kyselinu sírovou, která je spolu s kyselinou siřičitou příčinou kyselých dešťů.		

Emise oxidu siřičitého (REZZO 1-3) v t/km^2

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Česká republika	16,10	13,74	11,89	8,76	5,48	3,32	3,26	3,09	2,92	2,86	2,82	2,75
Hl. m. Praha	61,12	49,83	31,25	21,27	11,44	7,24	5,88	6,06	3,96	3,82	4,87	4,79
Středočeský	13,18	12,21	12,67	14,19	9,32	2,58	2,55	2,65	2,47	2,37	2,31	2,25
Jihočeský	3,82	2,48	2,49	2,10	1,42	1,44	1,26	1,24	1,14	1,13	1,16	1,09
Plzeňský	5,08	3,55	3,23	2,50	2,07	1,87	1,61	1,74	1,56	1,53	1,55	1,54
Karlovarský	17,01	12,37	14,47	10,63	6,39	6,29	6,64	6,56	5,21	4,83	5,18	4,96
Ústecký	111,98	102,17	79,79	41,37	26,36	15,61	16,73	13,73	15,11	13,60	13,42	13,49
Liberecký	7,13	5,07	4,09	2,91	2,44	2,86	2,33	2,03	1,48	1,42	1,30	1,17
Královéhradecký	7,76	5,07	2,65	3,58	2,74	2,41	2,11	2,00	1,55	1,79	1,93	1,69
Pardubický	21,09	20,44	19,64	18,90	8,16	3,78	4,19	4,66	4,06	4,73	3,67	3,45
Vysočina	3,05	1,58	1,57	1,26	0,98	0,95	0,76	0,78	0,61	0,61	0,56	0,48
Jihomoravský	5,61	3,83	3,50	2,30	0,66	0,59	0,47	0,52	0,50	0,55	0,58	0,58
Olomoucký	5,90	3,98	3,74	3,14	2,56	1,76	1,56	1,40	1,18	1,22	1,39	1,35
Zlínský	6,61	4,24	4,46	4,03	2,64	2,06	2,11	2,08	1,77	1,95	2,24	1,84
Moravskoslezský	16,40	14,16	13,11	10,69	7,05	5,65	5,19	5,32	5,21	5,35	5,18	5,42

Produkce podnikového odpadu

ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Produkce podnikového odpadu v kg na tis. Kč HDP		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004, OSUR 2007		
Zdroj dat	Český statistický úřad		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně
Popis	Odpadem je každá movitá věc, které se osoba zbavuje nebo má úmysl nebo povinnost se jí zbavit a která přísluší do některé ze skupin odpadů uvedených v Příloze č. 1 k zákonu č. 185/2001 Sb., o odpadech. Data o odpadech jsou získávána zpracováním ročního statistického výkazu u vybraných ekonomických subjektů podle sídla podniku. Podle převažující činnosti jsou šetřeny ekonomické subjekty s 20 a více zaměstnanci zařazené do odvětví OKEČ – oddílů 01, 02, 10-36, 40-41, 45, 502, 505, 52, 55, 601-602, 61, 62, 642, 747, 7481, 851-852, 9211 a 93. U vybraných OKEČ – 37 (zpracování druhotných surovin), 5155 (velkoobchod s chemickými výrobky) a 5157 (velkoobchod s odpadem a šrotem) jsou zahrnuty jednotky s 5 a více zaměstnanci, a u OKEČ 90 (nakládání s odpady) všechny jednotky bez ohledu na počet zaměstnanců. Data jsou ve srovnatelné časové řadě od roku 2002 (po změně zákona o odpadech). K přepočtu byl použit HDP ve srovnatelných cenách.		

Produkce podnikového odpadu v kg na tis. Kč HDP

	Česká republika	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2002	10,9	16,6	9,8	6,2	8,6	11,3	15,1	3,6	4,6	3,6	5,9	13,1	3,9	5,3	15,0
2003	10,6	13,6	5,7	6,7	17,2	12,4	12,1	3,7	5,6	5,5	6,5	14,0	9,8	5,4	14,8
2004	10,7	13,6	5,5	5,6	16,8	12,3	9,3	4,9	5,8	4,5	8,9	13,0	9,4	5,6	19,1
2005	8,3	9,7	5,8	5,1	15,0	11,4	9,0	5,5	4,2	3,3	5,7	12,0	4,6	5,2	10,3
2006	7,6	7,9	5,6	5,1	13,2	7,4	9,4	3,1	2,7	3,7	6,1	9,3	4,9	5,6	13,6

Produkce komunálního odpadu

ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Produkce komunálního odpadu v kg na 1 obyvatele		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004, OSUR 2007		
Zdroj dat	Český statistický úřad		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně
Popis	Komunálním odpadem se rozumí veškerý odpad vznikající na území obce při činnosti fyzických osob a je zařazen do skupiny 20 Katalogu odpadů stanoveného vyhláškou Ministerstva životního prostředí, s výjimkou odpadů vznikajících u právnických nebo fyzických osob oprávněných k podnikání. V šetření ČSÚ, které probíhá u vybraných obcí, je za komunální odpad považován veškerý odpad vznikající na území obce při činnosti fyzických osob a jemu podobné odpady ze živností, úřadů apod., včetně odděleně sbíraných složek těchto odpadů. Data jsou dopočtena od roku 2001; od roku 2003 došlo ke změně metodiky (k výkazu byla zavedena příloha pro obce).		

Produkce komunálního odpadu v kg na obyvatele

	Česká republika	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2001	273,9	233,1	337,1	264,3	240,2	293,7	319,6	216,1	270,7	207,2	266,2	282,3	278,6	323,0	257,9
2002	278,9	345,7	351,7	303,4	237,6	273,7	327,0	304,7	259,2	275,1	275,1	238,3	255,4	291,3	174,2
2003	280,0	265,1	325,9	308,2	237,6	296,3	315,4	288,3	257,2	267,1	268,3	280,3	261,7	282,6	255,1
2004	278,4	264,2	310,5	319,5	241,9	297,7	313,7	284,2	238,9	269,5	270,6	271,3	266,3	285,5	261,3
2005	288,6	271,5	348,9	281,2	285,0	290,2	316,0	276,4	281,7	270,1	265,5	263,5	275,1	271,1	298,2
2006	296,0	279,5	343,2	289,4	305,7	302,4	319,2	277,1	279,2	291,3	304,9	283,2	282,9	288,2	287,4

Investiční výdaje na ochranu životního prostředí *ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ*

Indikátor	Pořízené investice na ochranu životního prostředí podle místa investice v Kč na obyvatele		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SZ 2006, OSUR 2007		
Zdroj dat	Český statistický úřad, Výdaje na ochranu životního prostředí v České republice		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně
Popis	Výdaje na ochranu životního prostředí představují výdaje na pořízení dlouhodobého hmotného majetku a neinvestiční náklady, které se vztahují k aktivitám na ochranu životního prostředí. Do výdajů na pořízení dlouhodobého hmotného majetku na ochranu životního prostředí se zahrnují samostatné movité věci a soubory movitých věcí se samostatným technicko-ekonomickým určením s dobou použitelnosti delší než jeden rok a v ocenění stanoveném účetní jednotkou, povinně však od částky stanovené zákonem o daních z příjmů pro tento majetek (od roku 2001 je stanovena částka 40 000 Kč). Data jsou získávána z ročních statistických výkazů rozesílaných vybraným ekonomickým subjektům a organizačním složkám státu, územním samosprávným celkům, příspěvkovým organizacím a podobným vládním institucím. V roce 2002 došlo ke změnám způsobu zjišťování, které byly způsobeny změnou klasifikace programového zaměření a finančních zdrojů (z důvodu srovnatelnosti s CEPA 2000). Od roku 2003 se pak navíc zjišťují neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí a ekonomické přínosy z aktivit na ochranu ŽP.		

Pořízené investice na ochranu životního prostředí podle místa investice v Kč na obyvatele (běžné ceny)

	Česká republika	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
1999	2 816	1 654	6 371	1 287	3 207	1 243	3 732	1 443	1 743	2 522	3 871	1 939	2 617	1 737	3 182
2000	2 083	2 276	2 805	1 311	1 469	2 617	3 842	1 313	1 146	1 564	3 878	1 125	1 838	1 316	2 143
2001	1 946	2 680	2 748	1 426	1 657	3 412	2 908	1 354	1 090	1 709	2 134	1 133	2 209	2 001	1 122
2002	1 462	635	1 931	1 497	767	2 141	2 415	1 157	1 313	1 107	1 468	2 019	1 642	1 356	1 077
2003	1 900	1 697	2 604	1 206	1 221	1 845	2 562	1 465	1 190	1 444	1 471	3 677	1 736	1 268	1 278
2004	1 980	1 209	2 798	1 563	1 495	967	2 978	1 175	1 419	2 403	1 876	2 514	3 009	1 327	1 658
2005	1 783	1 525	2 772	1 018	1 265	2 096	1 858	1 070	1 602	2 202	1 911	2 230	1 494	1 321	1 667
2006	2 189	2 478	4 619	1 033	1 842	1 740	2 270	917	1 771	2 866	2 510	1 852	1 180	1 355	1 866

*) střední stav obyvatel

Neinvestiční výdaje na ochranu životního prostředí *ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ*

Indikátor	Neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí na mil. Kč HDP kraje podle kraje sídla investora		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	neobsažen		
Zdroj dat	Český statistický úřad, Výdaje na ochranu životního prostředí v České republice		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně
Popis	Neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí zahrnují mzdové náklady, platby nájemného, energie a ostatní materiál a platby za služby, u kterých je hlavním účelem prevence, snížení, úprava nebo eliminace znečišťujících látek a znečištění nebo jakékoliv další degradace životního prostředí a jsou výsledkem provozních aktivit podniku. Neinvestiční náklady se sledují od roku 2003. Data o neinvestičních nákladech jsou zjištěna z výkazu ŽP 1-01.		

Neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí v Kč na 1 mil. Kč HDP kraje podle kraje sídla investora, (běžné ceny)

	ČR	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2003	8 760	6 237	8 563	6 583	8 634	8 122	14 994	24 078	9 728	5 627	5 352	7 440	7 118	7 456	12 330
2004	11 637	11 544	9 054	7 020	9 011	9 115	30 955	19 202	18 602	8 043	4 085	9 784	7 457	8 242	10 591
2005	10 626	10 494	10 528	7 488	9 628	10 845	23 333	18 007	8 609	9 362	4 141	9 553	7 495	8 214	10 221
2006	12 681	14 430	9 888	9 634	9 716	15 329	14 065	20 844	10 102	19 540	6 167	13 357	6 538	13 461	13 048

3. Vybrané oblasti udržitelného rozvoje v Královéhradeckém kraji

Obsahem této kapitoly jsou vybrané ukazatele za Královéhradecký kraj, které doplňují navržené indikátory udržitelného rozvoje kapitoly 2 pro specifika a zaměření Královéhradeckého kraje. Výběr ukazatelů byl konzultován na jednáních s pracovníky odboru regionálního rozvoje, volnočasových aktivit a cestovního ruchu Krajského úřadu Královéhradeckého kraje.

Výchozími a podkladovými dokumenty pro zpracování této kapitoly byly:

A. Strategické a programové dokumenty na úrovni kraje:

- **Strategie rozvoje Královéhradeckého kraje na léta 2006 - 2015 (SRK) -** základní strategický dokument orientovaný na rozvoj kraje v delším časovém období.
- **Program rozvoje kraje (PRK)** - dokument, který konkretizuje strategické cíle a rozvojové aktivity ve formě konkrétních opatření a projektů, určuje jejich nositele a stanoví způsob financování a implementace. V současné době probíhá jeho aktualizace v návaznosti na strategii rozvoje kraje a zpracované podklady v této části publikace mají sloužit tomuto účelu.
- **Dílčí analýzy a strategie programu rozvoje kraje z oblasti**
  - životního prostředí a zemědělství
  - regionálního rozvoje a územního plánování
  - sociálních věcí a zdravotnictví
  - dopravy
  - školství

B. Programový dokument na úrovni regionu soudržnosti Severovýchod:

- **Regionální operační program NUTS II Severovýchod pro období 2007 – 2013 (ROP) -** dokument zpracovaný na úrovni regionu, který rozpracovává problémové okruhy krajských strategií pro Liberecký, Královéhradecký a Pardubický kraj, a pro které bude požadováno spolufinancování ze strukturálních fondů EU.

Údaje za jednotlivé pilíře byly dále rozpracovány do ukazatelů, jejichž přehled najdete v úvodu každé podkapitoly, v dostupném územním členění. Pokud byly údaje k dispozici až do úrovně obcí, byly zpracovány za území správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem (SO POU). U některých ukazatelů jsou data k dispozici kromě kraje i podle okresů, v některých případech i za správní obvody obcí s rozšířenou působností (SO ORP). Ukazatele, které jsou dostupné jen do úrovně krajů, jsme se podle možnosti snažili zobrazit ve struktuře či prostoru.

3.1. Ekonomická oblast

Mezi hlavní principy uplatňované v problematice udržitelného rozvoje jistě náleží **princip integrace cílů tří pilířů**[1], jenž je založen na podstatě rovnováhy mezi vývojem v ekonomické, sociální a enviromentální oblasti. Ekonomická oblast je tedy nedílnou součástí pohledu na problematiku udržitelného rozvoje a tudíž nelze nadřazovat například enviromentální oblast ekonomické oblasti atd. Pro zachování dynamické rovnováhy je důležité především to, aby se jeden z těchto pilířů nevyvíjel na úkor druhého a nedocházelo k mezipilířovým nerovnováhám.

Tab. 3.1.1 Přehled vybraných ukazatelů ekonomické oblasti

Kód ukaza-tele	Název ukazatele	Členění ukazatele	Aktuální hodnota ukazatele	Publiko-vané území
3.1.1	**Vývoj hrubého domácího produktu**	bazické indexy, rok 1995=100 (%), regionální struktura ČR=100 (%),	2006	kraj
3.1.2	**HDP na osobu v paritě kupní síly (tzv. vývoj reálné konvergence k průměru zemí EU)**	na 1 obyvatele v PPS, EU 25 = 100 (%), na 1 obyvatele v PPS, EU 27 = 100 (%)	2005,2006	kraj
3.1.3	**Produktivita a úplné náklady práce**	přímé náklady, sociální náklady, sociální požitky, personální náklady, daně a dotace	2005	kraj
3.1.4	**Podíl jednotlivých sektorů na HPH**	primární, sekundární, terciální	2006	kraj
3.1.5	**Podíl odvětví na HPH**	odvětví	2006	kraj
3.1.6	**Tvorba hrubého fixního kapitálu**	podíl na ČR, na 1 obyvatele, na 1 obyvatele ČR = 100 (%)	2006	kraj
3.1.7	**Čistý disponibilní důchod domácností**	struktura čistého disponibilního důchodu domácností, ČR = 100 (%), čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele, ČR = 100 (%)	2006	kraj
3.1.8	**Malé a střední podniky /do 250 zam./**	podíl malých a středních podniků na zaměstnanosti a struktura dle sektorů	2006	kraj
3.1.9	**Přeprava osob a věcí**	silniční, železniční a vnitrozemská vodní doprava, dovoz a vývoz	2006	kraj
3.1.10	**Výdaje na výzkum a vývoj**	k HDP, struktura výdajů ve vědě a výzkumu	2006	kraj

3.1.1. Vývoj hrubého domácího produktu

Hrubý domácí produkt (HDP) poskytuje nejkomplexnější pohled na ekonomickou vyspělost území. Představuje souhrn hodnot přidaných zpracováním ve všech odvětvích v činnostech považovaných v systému národního účetnictví za produktivní (tj. včetně služeb tržní i netržní povahy). Používá se tedy pro měření výkonnosti celé ekonomiky. Na území kraje jde o regionalizovaný hrubý domácí produkt[2].

Úvodem zmiňme velmi často používaný ukazatel **HDP v běžných cenách** (nominálních cenách), který vztažen na obyvatele je obecně chápán jako jeden z hlavních ukazatelů životní úrovně obyvatelstva. Nelze z něj však hodnotit vývoj v čase, neboť zahrnuje kromě meziroční změny objemu vyrobeného zboží (služeb), také změnu ceny tohoto zboží a služeb. Tento ukazatel je tedy plně porovnatelný mezi regiony (viz graf *Hrubý domácí produkt na obyvatele v běžných cenách v roce 2006*), nikoliv však jeho vývoj v čase. Zmíněný graf velmi pěkně znázorňuje jednak ekonomickou sílu Hlavního města Prahy, které svou hodnotou vysoce převyšuje ostatní regiony, ale i Královéhradecký kraj, který náleží v přepočtu na obyvatele k ekonomicky silnějším regionům. Je tedy zřejmé, že pro toto použití lze tento ukazatel obecně chápat jako jeden z hlavních ukazatelů životní úrovně obyvatelstva (úrovně a vývoje hospodářství v daném regionu), ačkoliv na krajské úrovni je jeho vypovídací schopnost částečně omezena.

Při vlastním hodnocení vývoje hrubého domácího produktu je nutné porovnávat reálný růst, tj. vývoj HDP ve stálých cenách, aby byly vyloučeny rozdílné ceny, v nichž je produkt každý rok vyjadřován. Rozdíl mezi vyjádřením hrubého domácího produktu ve stálých cenách a hrubého domácího produktu v běžných cenách znázorňuje graf *Reálný a nominální růst HDP na obyvatele (rok 1995 = 100)* na následující straně.

---

[1] Dále je to princip předběžné opatrnosti a princip partnerství viz CZESANY, S., *Koncepty a měření udržitelného rozvoje*. ČSÚ Praha, 2007.

[2] tj. hrubý domácí produkt České republiky rozdělený do jednotlivých regionů podle místa jeho tvorby.

Graf 1 Reálný a nominální růst HDP na obyvatele (rok 1995 = 100)

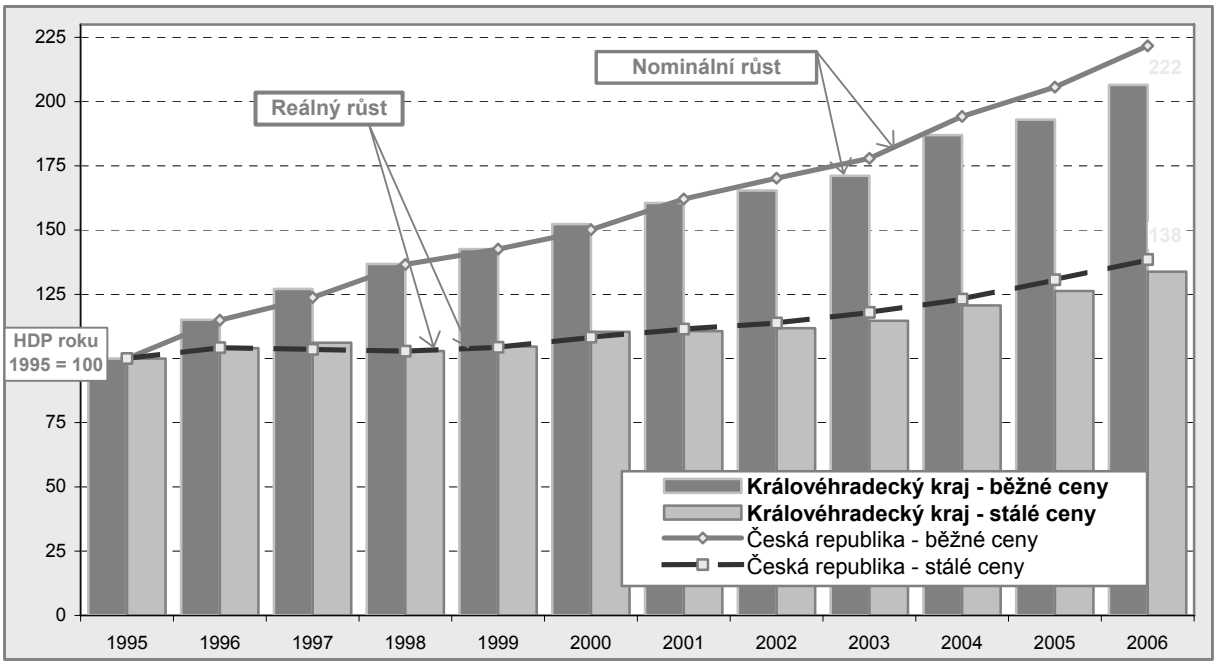

V tomto grafu je patrné, že vývoj v Královéhradeckém kraji **kopíruje křivku vývoje hrubého domácího produktu v České republice**, nicméně s mírně podprůměrnou dynamikou. V roce 2006 byl vývoj HDP vyjádřený ve stálých cenách v České republice 138% výchozího období roku 1995, zatímco hodnota kraje dosáhla pouze 134% (tj. o 4 p. b. méně). Použijeme-li však vyjádření v běžných cenách[3], pak nominální růst HDP v roce 2006 byl v České republice 222% výchozí hodnoty z roku 1995 – na území Královéhradeckého kraje to bylo 207% výchozího období.

Graf 2 Meziroční růst HDP na obyvatele ve stálých cenách roku - tj. reálný růst

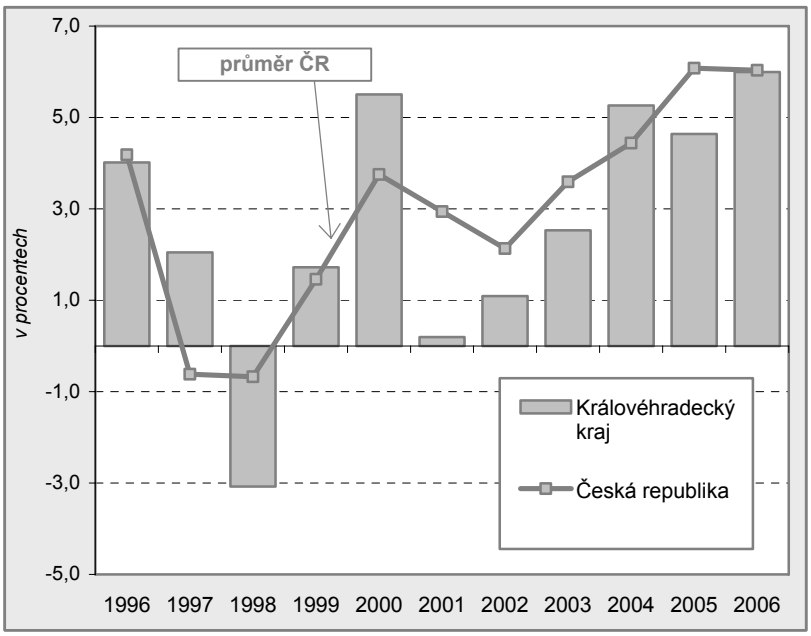

Poměrně zajímavý pohled na vývoj hrubého domácího produktu nám umožňuje graf *Meziroční růst HDP na obyvatele ve stálých cenách roku* (vlevo). Graf vyjadřuje reálný růst v procentech, přičemž do roku 2003 jsou používány stálé ceny roku 2000, od roku 2004 jsou používány stálé ceny předchozího roku. Graf začíná v roce 1996, kdy se po poměrně vysokém růstu HDP v letech 1994 a 1995 (za republiku činil růst v tomto roce reálně 5,9%) začalo projevovat, že některé strukturální reformy přišly pravděpodobně pozdě. Meziroční reálné zvýšení HDP v roce 1996 představovalo na území ČR 4,2%, tj. bylo zaznamenáno zpomalení růstu o 1,7 p.b. Došlo k zvětšení mezery mezi vysokou realizovanou domácí poptávkou a nižší domácí efektivní nabídkou, přičemž se v rámci republiky zhoršilo krytí dovozu zboží a služeb vývozem, míra hrubých národních úspor se snížila a výdaje na tvorbu hrubého kapitálu byly financovány z vnějších zdrojů.

[3] tj. nominálních, zahrnujících i nárůst ceny zboží a služeb

Na tuto vnější nerovnováhu bylo nutné reagovat restriktivní peněžní politikou, která v následujícím roce přinesla reálné meziroční snížení hrubého domácího produktu o 0,7 %. Na tuto situaci reagoval vývoj meziročního růstu v Královéhradeckém kraji s delším časovým odstupem, kdy v roce 1997 byl v Královéhradeckém kraji zaznamenán meziroční reálný růst HDP na obyvatele o 2%.

V následujícím roce se však již naplno projevila jednak přijatá opatření (dva vládní balíčky jako reakce na nesoulad domácí poptávky a nabídky) a také vliv povodní, které **ekonomiku zbrzdily**. Meziroční pokles reálného HDP v kraji činil v roce 1998 na obyvatele 3,1% a byl tak vyšší než republikový průměr. V tomto roce byl fyzický objem HDP vytvořený na území republiky nižší o 2,5% než v roce 1990.

V následujících dvou letech 1999 a 2000 byl, zejména díky vyšší konečné spotřebě, zaznamenán meziroční reálný růst HDP na osobu. Na území kraje byl tento růst dokonce nadprůměrný, kdy

Graf 3 Hrubý domácí produkt na obyvatele v běžných cenách v roce 2006 (v tis. Kč)

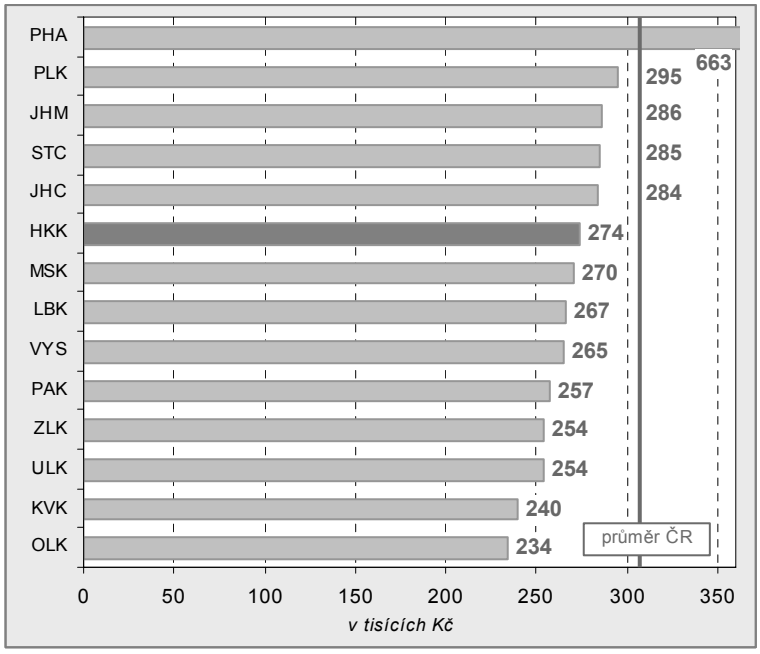

Graf 4 Průměrné roční tempo růstu regionálního HDP na obyvatele mezi lety 1995-2006

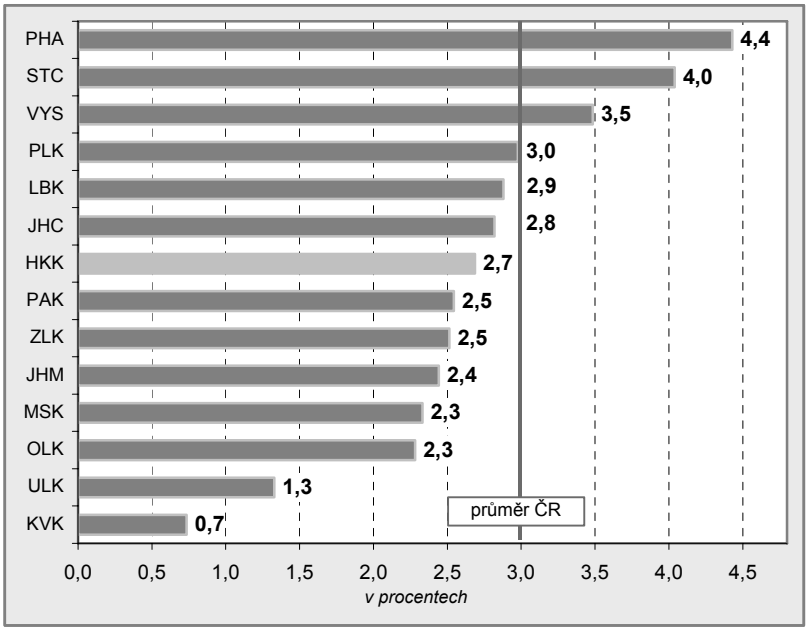

v roce 2000 byl zaznamenán reálný meziroční růst HDP na osobu 5,5% (průměr republiky v tomto roce činil jen 3,8%).

V dalším období byl každoročně zaznamenáván meziroční reálný růst HDP, na území **Královéhradeckého kraje v letech 2001 až 2003 byl však podprůměrný** - v roce 2001 byl zaznamenán meziroční reálný růst pouhých 0,2%.

Období po roce 2001 je charakteristické zlepšováním výkonnosti ekonomiky, kdy na území republiky dochází postupně ke zmenšování vnější nerovnováhy až do stavu započatého v roce 2005, kdy domácí efektivní nabídka převýšila domácí realizovanou poptávku.

Zatímco meziroční růst HDP vyjádřený průměrnou hodnotou za republiku má poměrně jednoznačný charakter znázorněný od roku 2002 do roku 2005 poměrně strmou křivkou, na území kraje tak jednoznačná situace není.

Nicméně při pohledu na graf *Průměrné roční tempo růstu regionálního HDP na obyvatele mezi lety 1995-2006,* je zřejmé, že Královéhradecký kraj patří s hodnotou 2,7% průměrného ročního tempa ke krajům průměrným či spíše mírně podprůměrným (v rámci regionu soudružnosti NUTS 2 – Severovýchovýchod je

za krajem Libereckým a před krajem Pardubickým). Významnou roli při zrychlování ekonomického růstu v posledních letech sledovaného období hraje bezpochyby vstup České republiky do Evropské unie.

Tab. 3.1.1.1. Regionální struktura HDP, ČR = 100%

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Hlavní město Praha	20,0	19,9	20,8	22,0	22,6	23,0	23,6	23,8	23,9	23,5	24,0	24,3
Středočeský kraj	9,3	9,2	9,4	9,7	10,1	10,2	10,2	10,5	10,5	10,6	10,4	10,3
Jihočeský kraj	5,7	5,8	5,7	5,7	5,7	5,6	5,5	5,5	5,5	5,5	5,5	5,5
Plzeňský kraj	5,2	5,3	5,2	5,0	5,0	5,0	5,1	4,9	5,0	5,2	5,0	5,0
Karlovarský kraj	2,8	2,7	2,6	2,5	2,5	2,5	2,4	2,4	2,4	2,3	2,2	2,3
Ústecký kraj	7,6	7,5	7,1	7,0	6,8	6,6	6,4	6,4	6,6	6,6	6,5	6,5
Liberecký kraj	3,8	3,7	3,8	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,4	3,4	3,5	3,5
Královéhradecký kraj	**5,0**	**5,0**	**5,1**	**5,0**	**5,0**	**5,1**	**5,0**	**4,9**	**4,8**	**4,8**	**4,7**	**4,6**
Pardubický kraj	4,4	4,4	4,3	4,4	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2	4,1	4,0
Vysočina	4,3	4,3	4,1	4,1	4,2	4,2	4,4	4,3	4,3	4,3	4,2	4,2
Jihomoravský kraj	10,7	10,7	10,5	10,5	10,3	10,3	10,3	10,2	10,3	10,1	10,0	10,0
Olomoucký kraj	5,3	5,4	5,3	5,0	5,0	5,0	4,9	4,9	4,8	4,9	4,7	4,6
Zlínský kraj	5,2	5,0	5,2	5,1	4,9	4,9	4,8	4,8	4,8	4,6	4,7	4,6
Moravskoslezský kraj	10,9	11,1	10,8	10,3	10,0	9,7	9,7	9,5	9,6	10,1	10,4	10,5

Podíváme-li se na regionální strukturu HDP (znázorněnou v tabulce *Tab. 3.1.1.1.Regionální struktura HDP)*, je patrné, že vlastní příspěvek Královéhradeckého kraje na hrubém domácím produktu celé České republiky se v období let 1995 až 2006 mírně snižuje a hodnota jeho podílu na celku je v roce 2006 jen 4,6%, což řadí ve velikosti podílu Královéhradecký kraj na pomyslnou sedmou příčku ze 14 krajů, přičemž oba sousední kraje regionu soudružnosti dosahují ještě nižších hodnot.

3.1.2. Hrubý domácí produkt na osobu v paritě kupní síly (tzv. vývoj reálné konvergence k průměru zemí EU)

Jak již bylo zmíněno, hrubý domácí produkt představuje komplexní ukazatel, který zahrnuje většinu oblastí ekonomického života společnosti, a je proto považován za hlavní ukazatel popisující ekonomickou vyspělost daného území. Pro možnost mezinárodního porovnání je přepočten do jednotek Standardu kupní síly – PPS[4], a to přes platné koeficienty vydávané EUROSTATEM. Význam tohoto ukazatele vzrostl se vstupem České republiky do Evropské unie, neboť je (zejména na úrovni regionů) významným kritériem podpory v rámci regionální politiky Evropské unie.

Při hodnocení tohoto ukazatele je nezbytně nutné zdůraznit, že slouží zejména pro mezinárodní porovnání zemí (regionů) s **různými měnami**, jenž mají **odlišnou kupní sílu**. Ze samotného vývoje v čase - růstu hrubého domácí produktu vztaženého na osobu vyjádřeného v paritě kupní síly však nelze zcela přesně usuzovat reálný růst či pokles ekonomiky (případně životní úrovně), a to ze stejných důvodů proč se nepoužívá pro toto vyjádření vývoj hrubého domácího produktu v běžných cenách, jak již bylo vysvětleno v předcházející kapitole. Tento ukazatel je tedy vhodné používat pro porovnání jednotlivých zemí či regionů a jejich životní úrovně v daném roce.

Hrubý domácí produkt na obyvatele v paritě kupní síly se používá zejména pro **vyjádření reálné konvergence České republiky k Evropské unii**, zde je nutné připomenout, že v souvislosti s probíhajícím rozšiřováním Evropské unie se postupně měnily průměry, s nimiž se Česká republika, resp. její regionu poměřovaly. Nejprve se jednalo o průměr EU 15, po vstupu dalších 10 států v roce 2004 šlo o průměr EU 25 a po vstupu Bulharska a Rumunska v lednu 2007 je celkovým průměrem EU 27[5].

[4] PPS standard kupní síly (Purchasing Power Standard) = uměle vytvořená měnová jednotka používaná při mezinárodních srovnáních k vyjádření objemu ekonomických agregátů.

[5] Vzhledem k tomu, že do Evropské unie vstupovaly země, které byly hospodářsky méně vyspělé, celkový průměr Evropské unie se s novými vstupujícími zeměmi vždy snížil. Průměr EU 15 je větší než průměr

Graf 5 Regionální hrubý domácí produkt na obyvatele v letech 1995-2006 (v PPS)

Zdroj: HDP EU 27 přebráno z Databáze Eurostatu

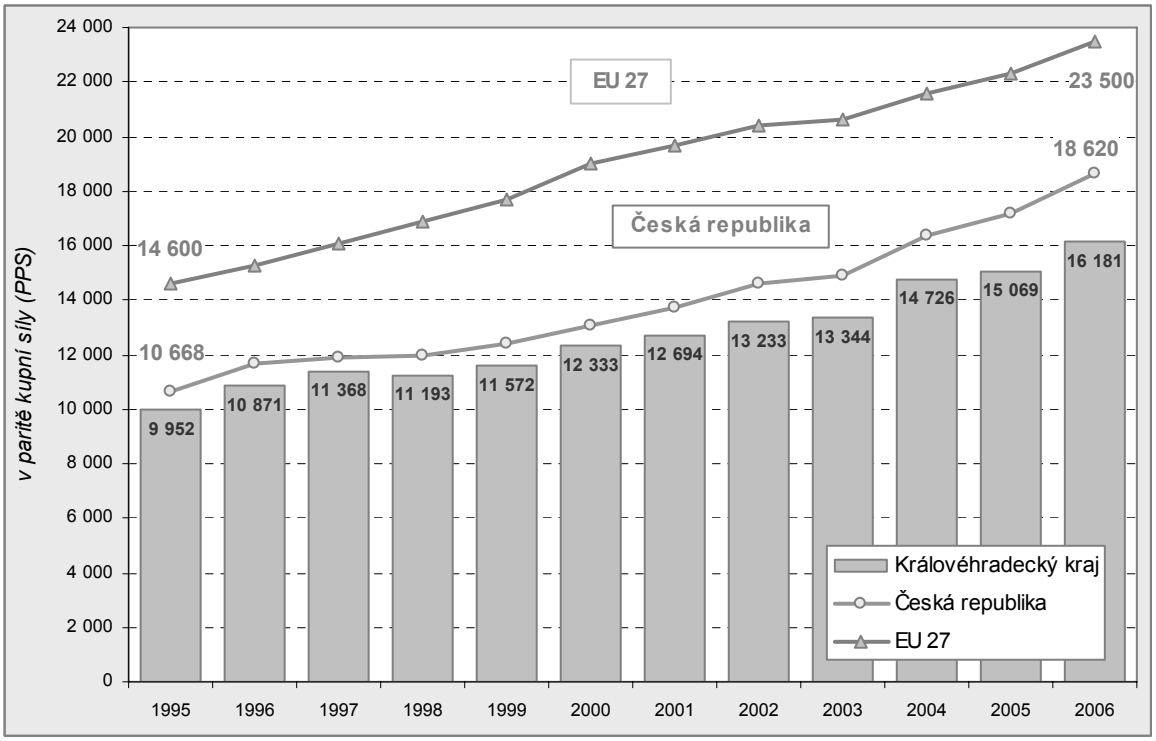

Graf 6 Regionální hrubý domácí produkt na obyvatele v letech 1995-2005 (průměr EU 25 = 100 %)

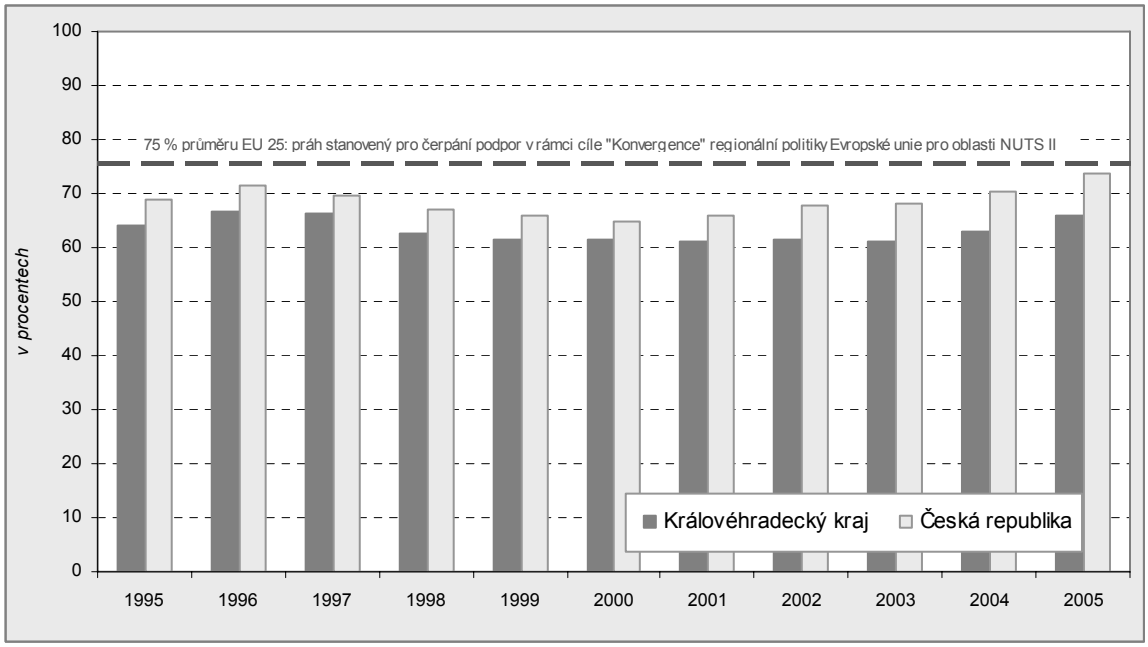

Jak je patrné z grafu *Regionální hrubý domácí produkt na obyvatele v letech 1995-2005 (průměr EU 25 = 100%)* na této straně, po roce 1996 dochází (z důvodu rychlejšího ekonomického růstu v zemích EU 25

EU 25 a ten je současně vyšší než průměr EU 27. Tyto nadnárodní agregace hrubého domácího produktu publikuje Eurostat ve spolupráci s národními statistickými institucemi.

a hospodářského poklesu v České republice v letech 1997 a 1998) k divergenci[6] od průměru EU. Pokles v tomto období, který s poměrně značnou přesností kopírovaly i hodnoty za Královéhradecký kraj, je od roku 2000 vystřídán zpočátku poměrně slabou konvergencí, jenž se postupně zrychluje. Pro konec sledovaného období let 2005 a 2006 je charakteristický **silný ekonomický růst**, kdy Česká republika významně pokročila směrem k ekonomické úrovni Evropské unie.

Tab. 3.1.2.1. Regionální HDP na 1 obyvatele v PPS, EU 27 = 100 (%)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	**69,1**	**70,9**	**71,3**	**75,9**	**77,2**	**79,2**
Hlavní město Praha	142,8	148,5	149,8	156,4	161,5	166,8
Středočeský kraj	64,2	67,6	67,3	72,2	71,1	71,6
Jihočeský kraj	62,4	63,8	63,7	67,9	69,0	71,4
Plzeňský kraj	65,0	65,1	66,6	73,2	72,2	74,1
Karlovarský kraj	55,0	57,6	57,1	59,0	58,2	60,4
Ústecký kraj	54,8	56,3	58,8	62,5	62,6	63,9
Liberecký kraj	60,6	62,0	57,7	61,0	64,9	67,1
Královéhradecký kraj	**63,8**	**64,3**	**64,0**	**68,2**	**67,6**	**68,9**
Pardubický kraj	58,1	59,4	60,6	63,7	63,5	64,7
Vysočina	61,0	61,4	61,3	64,8	65,1	66,8
Jihomoravský kraj	64,0	65,3	66,2	69,4	70,2	72,0
Olomoucký kraj	53,8	54,7	54,7	59,5	58,4	58,8
Zlínský kraj	57,2	58,5	58,4	60,4	62,3	64,1
Moravskoslezský kraj	54,0	54,6	55,3	62,3	65,8	68,1

Podobně jako graf *Regionální hrubý domácí produkt na obyvatele v letech 1995-2005 (průměr EU 25 = 100 %)* znázorňuje úroveň HDP k průměru EU 25, tak v tabulce *Regionální HDP na 1 obyvatele v PPS, EU 27 = 100 (%)* je zachycen regionální HDP, tentokrát však vyjádřen k průměru EU 27, který je, z již zmíněných důvodů, nižší než byl průměr EU 25. Zde je nutné zdůraznit poměrně silnou pozici Královéhradeckého kraje v porovnání s ostatními kraji NUTS 2 – Severovýchod, kdy v roce 2006 dosáhl Královéhradecký kraj téměř 69% průměru HDP[7] EU 27. Tuto pozici Královéhradeckého kraje potvrzuje i graf *Regionální hrubý domácí produkt na obyvatele v roce 1995 a 2006,* kdy v rámci České republiky za sledované období Královéhradecký kraj posílil na pomyslnou šestou příčku.

Graf 7 Regionální hrubý domácí produkt na obyvatele v roce 1995 a 2006 (v PPS)

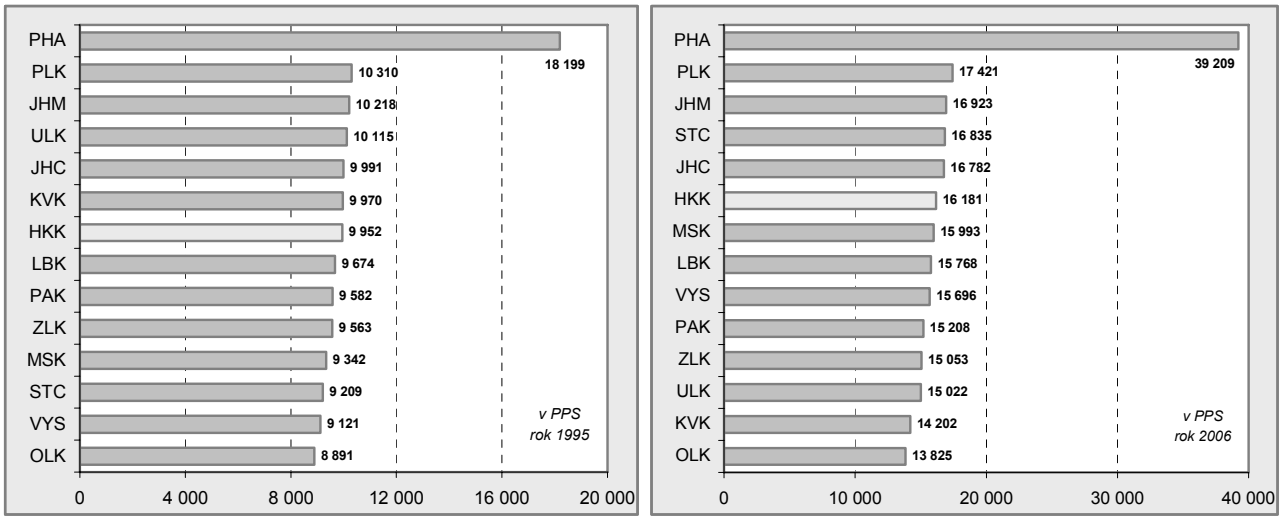

[6] Odklonu od průměru EU 25.

[7] Hrubý domácí produkt na obyvatele v PPS.

3.1.3. Produktivita a úplné náklady práce

Úplné náklady práce jsou vyjádřeny v přepočtu na jednoho zaměstnance za měsíc. Pro účely výpočtu se používá průměrný evidenční počet zaměstnanců přepočtený na plně zaměstnané podle délky pracovního úvazku v závislosti na stanovené týdenní pracovní době u zaměstnavatele. Územní třídění je provedeno podle kraje, v němž je sídlo vykazujícího subjektu[8]. Produktivita práce je počítána jako podíl hrubého domácího produktu (v cenách roku 1995) a počtu zaměstnaných na sledovaném území - ten vychází z údajů o zaměstnanosti z Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS).

Graf 8 Reálný růst (pokles) produktivity práce a úplných nákladů práce v letech 1996-2005

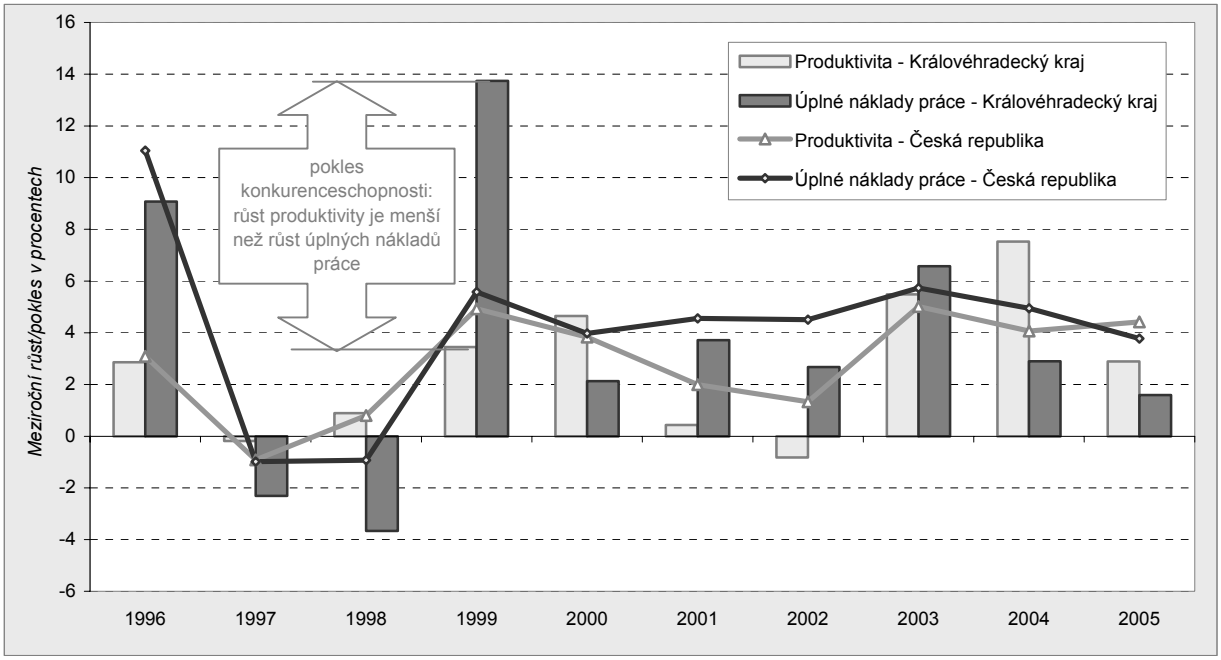

Tab. 3.1.3.1. Úplné náklady práce na zaměstnance v letech 1996-2006 (Kč/měsíc)

dle území daného roku

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	14 415	15 499	17 014	18 321	19 764	21 594	22 956	24 296	26 178	27 664	28 635
Hlavní město Praha [1)]	17 726	18 597	20 882	23 188	24 659	26 720	28 628	30 316	32 546	35 999	35 247
Středočeský	14 351	15 295	17 723	17 934	19 786	20 945	22 758	23 978	26 063	26 253	28 715
Jihočeský	12 170	14 606	15 331	16 626	17 789	18 771	20 385	20 240	22 633	23 882	25 014
Plzeňský	13 379	15 364	15 930	17 036	18 760	19 735	22 255	21 752	23 729	24 848	27 760
Karlovarský	13 543	14 146	15 116	15 278	16 734	18 268	20 641	21 394	22 781	22 490	23 137
Ústecký	14 072	15 079	16 231	16 925	18 239	21 464	21 274	23 319	23 201	24 411	25 997
Liberecký	12 817	13 654	15 066	16 309	17 579	20 228	20 776	24 529	24 177	26 692	26 217
Královéhradecký	**12 650**	**13 433**	**14 378**	**16 656**	**17 660**	**19 146**	**20 003**	**21 339**	**22 555**	**23 342**	**24 190**
Pardubický	12 700	14 108	14 820	15 897	17 044	18 740	19 796	21 062	23 852	22 991	25 215
Vysočina	12 193	12 899	14 507	15 173	16 793	18 082	19 978	21 418	22 393	23 701	25 652
Jihomoravský	13 635	14 023	15 396	16 799	17 723	20 002	21 044	22 097	23 393	24 976	26 685
Olomoucký	12 863	13 933	14 351	15 031	16 688	18 721	19 612	20 413	22 620	23 443	24 112
Zlínský	13 327	14 016	15 092	16 052	17 364	19 387	20 240	20 992	23 525	22 715	26 180
Moravskoslezský	14 127	15 524	17 033	17 827	18 726	20 502	21 530	23 588	25 790	25 806	26 078

[1)] bez Ministerstva obrany a Ministerstva vnitra

Vývoj obou ukazatelů je znázorněn v grafu *Reálný růst (pokles) produktivity práce a úplných nákladů práce v letech 1996-2005,* z kterého je patrný jednak meziroční pokles produktivity i úplných nákladů práce

[8] tzv. podniková metoda.

v období z ekonomického hlediska problematických let 1997 a 1998, a také zejména poměrně slušný meziroční **nárůst produktivity ke konci období**, kdy v Královéhradeckém kraji produktivita převyšuje meziroční nárůst úplných nákladů práce, což je velmi důležité pro další ekonomický úspěch tohoto regionu. Vlastní náklady práce jsou za jednotlivé kraje v tabulce *Úplné náklady práce na zaměstnance v letech 1996-2006,* z které je zřejmé, že v Královéhradeckém kraji jsou jedny z nejnižších v republice (po kraji Karlovarském a Olomouckém) a činí necelých 85% průměru republiky v roce 2006 (v roce 1996 - 88% průměru republiky).

3.1.4. Podíl jednotlivých sektorů na hrubé přidané hodnotě

Hrubá přidaná hodnota je nově vytvořená hodnota, kterou získávají institucionální jednotky z používání svých výrobních kapacit. Představuje hrubý domácí produkt bez daní a dotací na produkty (při třídění podle odvětví nelze daně případně dotace na produkty na odvětví rozdělit). Je stanovena jako rozdíl mezi celkovou produkcí, oceněnou v základních cenách a mezispotřebou, oceněnou v kupních cenách. Na regionální úrovni se počítá za odvětví a za sektory[9].

Graf 9 Podíl terciárního sektoru na hrubé přidané hodnotě v krajích regionu NUTS 2 - Severovýchod

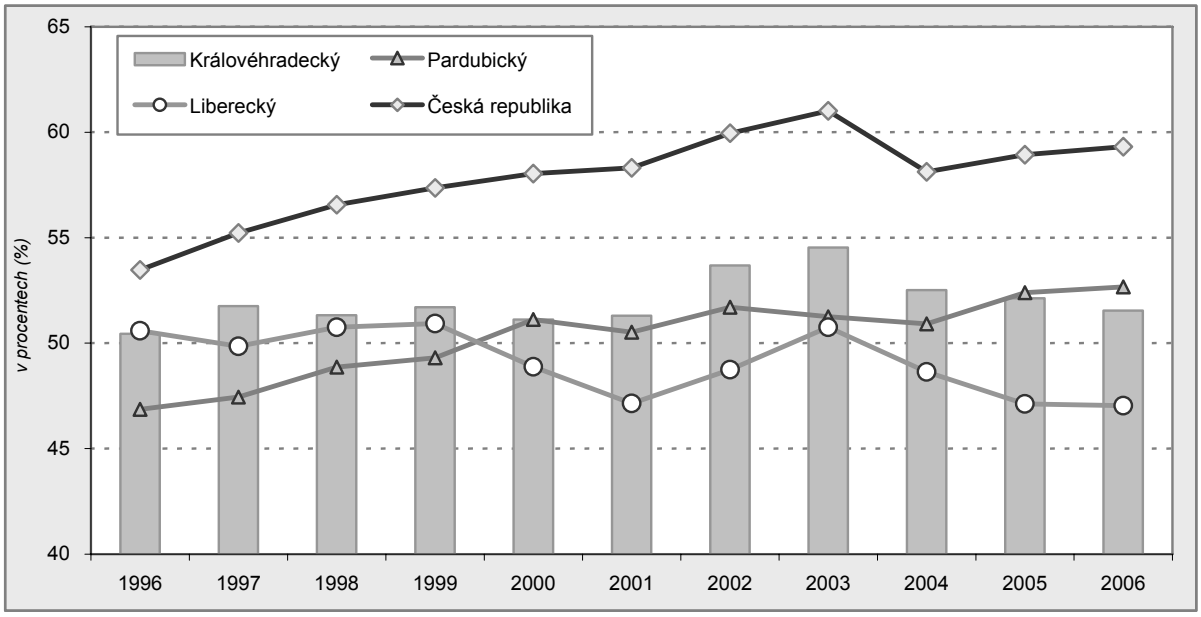

Tab. 3.1.4.1. Podíl sekundárního sektoru na hrubé přidané hodnotě v %

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	38,3	41,8	40,6	39,2	38,8	38,1	37,7	36,7	35,9	38,6	38,2	38,1
Hl. m. Praha	23,1	26,0	23,2	22,3	20,8	19,4	19,2	18,2	16,4	18,1	18,1	17,3
Středočeský	45,3	50,2	47,4	45,9	46,5	45,5	45,1	43,4	41,9	45,0	44,4	44,8
Jihočeský	39,3	43,9	42,9	42,6	42,4	42,5	41,5	41,3	39,7	42,1	43,2	43,3
Plzeňský	36,7	41,7	40,3	40,6	41,7	41,7	40,9	40,6	40,2	44,3	43,1	43,5
Karlovarský	39,0	41,6	43,0	42,3	43,6	43,9	43,5	41,7	41,2	44,6	40,2	39,3
Ústecký	49,2	49,6	49,8	48,4	48,8	48,1	47,6	46,1	46,9	51,3	49,9	49,2
Liberecký	42,9	46,5	47,4	46,3	46,6	48,7	50,3	49,2	47,3	49,6	51,2	51,4
Královéhradecký	38,2	43,0	42,7	42,8	43,1	43,6	43,2	41,5	40,5	42,2	43,1	44,1
Pardubický	41,3	46,0	46,0	44,5	44,5	42,8	43,2	43,0	43,0	43,1	42,1	42,6
Vysočina	42,1	46,3	45,7	45,5	44,2	45,5	44,8	45,7	45,8	48,8	48,8	49,6
Jihomoravský	37,1	39,2	39,4	37,3	37,5	37,0	36,6	35,4	35,4	36,4	35,2	35,7
Olomoucký	37,0	39,7	40,8	40,1	40,2	39,0	40,4	40,0	38,4	41,3	39,8	39,9
Zlínský	40,3	48,5	46,3	46,3	46,2	46,9	47,6	46,7	46,9	49,1	48,1	49,3
Moravskoslezský	49,3	52,1	50,9	48,7	47,4	45,8	45,3	44,0	44,1	49,7	50,4	50,1

[9] Primární sektor zahrnuje: zemědělství, myslivost, lesní hospodářství, rybolov; sekundární sektor: průmysl celkem a stavebnictví; terciární sektor: ostatní odvětví OKEČ.

Pro vyspělé ekonomiky je charakteristický vysoký podíl terciálního sektoru na hrubé přidané hodnotě. Zatímco v celé České republice je v tomto sektoru produkováno téměř 60% hrubé přidané hodnoty (v Hlavním městě Praze dokonce v roce 2006 přes 80 %), v Královéhradeckém kraji je to zhruba 51%. Poněkud problematickým se z tohoto hlediska může jevit vývoj tohoto podílu. Ve většině regionů České republiky se podíl terciálního sektoru na hrubé přidané hodnotě zvyšuje, Královéhradecký kraj však náleží spolu s kraji Vysočina, Ústeckým, Plzeňským a Zlínským do skupiny krajů, u nichž se podíl terciálního sektoru od roku 1996 zvýšil jen nepatrně. Výjimku tvoří jediný kraj Liberecký, kde se podíl snížil. Podíl terciálního sektoru na tvorbě HPH se zvýšil od roku 1995 nejvíce v Hlavním městě Praze.

Vývoj podílu znázorňuje graf *Podíl terciárního sektoru na hrubé přidané hodnotě v krajích regionu NUTS 2 – Severovýchod,* zde je nutné připomenout změnu zákona o důchodovém zabezpečení, která se týkala osob samostatně výdělečně činných. Účinnost tohoto zákona je pravděpodobným důvodem zlomu na křivce mezi lety 2003 a 2004. Z grafu je zřejmé, že všechny tři kraje regionu Severovýchod jsou podprůměrné. Za zmínku stojí vývoj podílu v Pardubickém kraji, který z podprůměrného zastoupení podílu terciálního sektoru v roce 1996 na konci období **zaznamenal nejvyšší podíl tohoto ukazatele.** Pro informaci je zde ještě uvedena tabulka vyjadřující vývoj podílu sekundárního sektoru - *Tab. 3.1.4.1. Podíl sekundárního sektoru na hrubé přidané hodnotě* na předchozí straně. Z této tabulky lze vyvodit, že podíl sekundárního sektoru se v krajích regionu NUTS 2 – Severovýchod příliš nemění a u Libereckého kraje je možné pozorovat zvyšující se podíl sekundárního sektoru na úkor terciálního sektoru při tvorbě hrubé přidané hodnoty.

3.1.5. Podíl odvětví na hrubé přidané hodnotě

Další možné třídění hrubé přidané hodnoty je její rozdělení podle odvětví, kdy souhrn hrubé přidané hodnoty za všechna odvětví v národním hospodářství[10] plus čisté daně z produktů představuje hrubý domácí produkt.

Tab. 3.1.5.1. Hrubá přidaná hodnota v Královéhradeckém kraji podle odvětví

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Hrubá přidaná hodnota celkem (mil. Kč)	**76 113**	**84 380**	**90 953**	**94 159**	**100 731**	**106 098**	**109 247**	**112 861**	**121 705**	**125 597**	**135 267**
z toho odvětví (%):											
Zemědělství, myslivost, lesnictví	6,53	5,53	5,89	5,20	5,29	5,48	4,76	4,91	5,18	4,76	4,35
Těžba nerostných surovin	0,68	0,74	0,52	0,48	0,47	0,39	0,40	0,40	0,41	0,46	0,46
Zpracovatelský průmysl	30,17	31,74	31,03	32,99	33,99	33,53	31,60	30,17	31,56	32,42	33,25
Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	4,20	3,33	3,47	3,35	3,14	3,50	3,77	3,57	3,84	3,66	3,67
Stavebnictví	7,92	6,87	7,74	6,25	5,96	5,77	5,77	6,37	6,43	6,53	6,69
Obchod; opravy motorových voz. a výrobků pro os. potřebu a převážně pro domácnost	10,17	11,25	10,32	10,78	11,27	10,90	11,73	11,51	9,70	10,92	11,34
Ubytování a stravování	2,32	2,56	2,24	1,99	1,96	1,85	1,90	1,83	2,34	2,18	1,90
Doprava, skladování a spoje	8,55	8,44	8,27	8,21	7,69	8,49	9,19	10,35	10,21	8,64	8,87
Finanční zprostředkování	2,22	2,01	2,37	2,23	1,60	1,66	1,59	1,81	2,00	1,74	1,67
Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu; podnikatelské činnosti	9,71	10,85	11,03	10,74	11,60	10,88	11,24	10,15	9,48	9,57	9,09
Veřejná správa, obrana; povinné sociální zabezpečení	6,88	6,39	6,68	7,00	6,56	6,73	6,28	6,71	6,57	6,87	6,76
Vzdělávání	4,50	4,19	3,96	4,21	4,09	4,26	4,34	4,62	4,54	4,59	4,15
Zdravotnictví a sociální péče; veterinární činnosti	4,06	4,12	4,27	4,13	4,15	4,51	4,97	4,83	4,64	5,02	5,17
Ostatní veřejné, sociální a osobní služby	2,01	1,93	2,17	2,39	2,19	2,01	2,42	2,70	3,01	2,58	2,58

V Královéhradeckém kraji, stejně jako v celé České republice, má nejvyšší podíl na tvorbě hrubé přidané hodnoty zpracovatelský průmysl, přičemž podíl tohoto odvětví je po celé sledované období

[10] nebo za všechny institucionální sektory/sub-sektory

v Královéhradeckém kraji vyšší než je průměrná hodnota za republiku. Mezi další významná odvětví v kraji bezesporu patří „Obchod; opravy motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost“ a také „Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu; podnikatelské činnosti“, jejichž podíl na tvorbě HPH je však v porovnání s republikovými hodnotami mírně podprůměrný. Naopak nadprůměrný, v porovnání s ČR, je kromě již zmíněného zpracovatelského průmyslu (o 6,6%) podíl odvětví „Zemědělství, myslivost a lesnictví“ a také „Zdravotnictví a sociální péče; veterinární činnosti“.

3.1.6. Tvorba hrubého fixního kapitálu

Tvorba hrubého fixního kapitálu[11] (THFK) znamená nabytí (méně často pak přenechávání) fixních kapitálových aktiv, to znamená zboží, o němž se předpokládá, že bude používáno několik let ve výrobě. K získání může dojít jak nákupem aktiv (nových či použitých), tak výstavbou těchto aktiv výrobci pro jejich vlastní potřebu. O přenechávání mluvíme jednak jako o prodeji aktiv určených pro vyřazení, jednak jako o prodeji použitých aktiv schopných provozu u jiných výrobců. Tvorba hrubého fixního kapitálu tedy představuje jednak nové investice, rekonstrukce, modernizace, nákupy a bezplatné nabytí dlouhodobého majetku po odpočtu jejich prodeje a bezplatných předání, jednak pořízení nehmotných fixních aktiv a dále také zvýšení hodnoty nevyráběných nefinančních aktiv (viz. kapitola *2.3. Popis indikátorů a jejich vývoj).*

Graf 10 Tvorba hrubého fixního kapitálu na 1 obyvatele (Kč) v krajích regionu NUTS 2 – Severovýchod

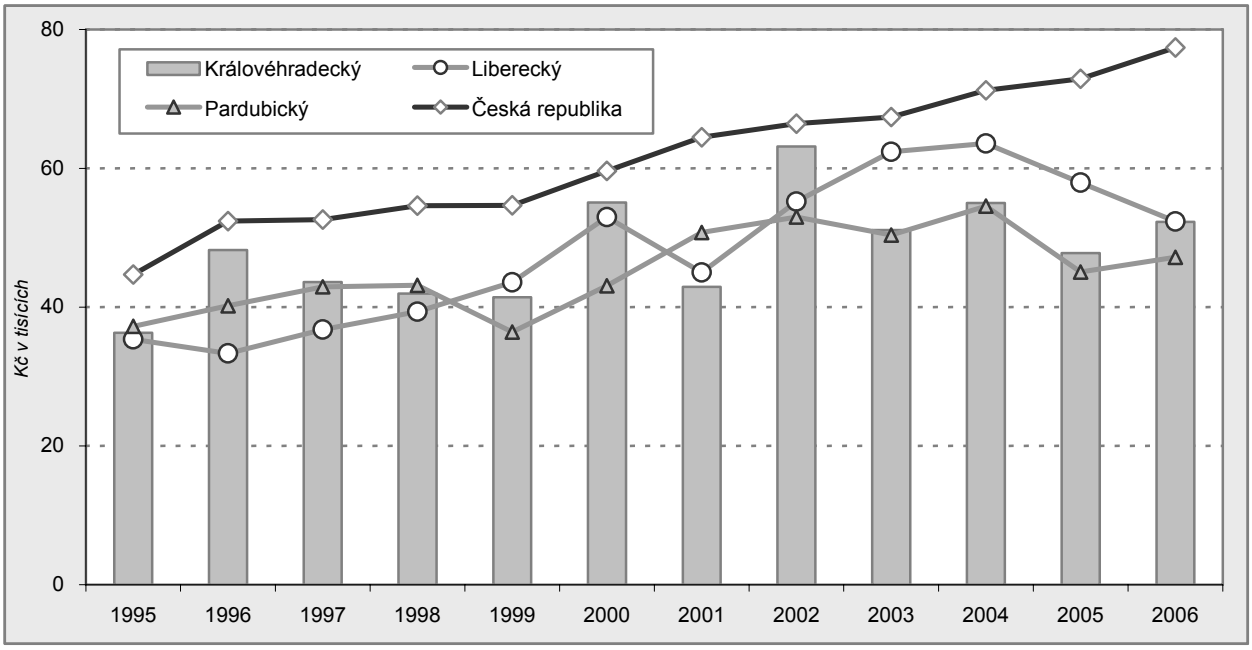

Vývoj výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu v České republice (vyjádřený ve stálých cenách) **neprobíhal rovnoměrně**, lze zde pozorovat poměrně vysoké přírůstky v letech 1996, 2000 až 2002, ale také meziroční úbytky výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu v letech 1997 až 1999, související s již zmiňovaným hospodářským poklesem a následnými restrikcemi (vládními balíčky atd.) .

Podobný vývoj tvorby THFK lze částečně pozorovat i v krajích regionu Severovýchod, který znázorňuje graf *Tvorba hrubého fixního kapitálu na 1 obyvatele.* Je zřejmé, že všechny tři regiony jsou po celé období pod republikovou hodnotou, přičemž vývoj v Královéhradeckém a Pardubickém kraji probíhá víceméně shodně (na konci období v roce 2006 byla v Královéhradeckém kraji zaznamenána hodnota 52 268 Kč na obyvatele, v Libereckém 52 336 Kč/obyvatel a v Pardubickém 47187 Kč/obyvatel.). V absolutním vyjádření dosahuje nejvyšší hodnoty výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu v regionu Severovýchod kraj Královéhradecký s 28 701 mil. Kč, následuje kraj Pardubicky s celkem 23 914 mil. Kč v roce 2006.

[11] Regionalizace THFK se provádí podle místa realizace investice.

Další pohled na tvorbu hrubého fixního kapitálu je znázorněn v tabulce *Podíl krajů na celkové THFK v České republice*. Zde je patrný poměrně nízký podíl jak Královéhradeckého, tak Pardubického kraje, zejména však Libereckého kraje na celkové tvorbě hrubého fixního kapitálu v republice.

Tab. 3.1.6.1. Podíl krajů na celkové THFK v České republice (%)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Hl. m. Praha	18,1	17,9	21,3	21,2	24,2	24,0	23,7	26,9	24,0	28,1	27,0	28,0
Středočeský	9,6	10,6	9,6	11,8	11,0	10,8	11,3	9,4	10,7	11,1	12,0	10,4
Jihočeský	10,3	7,3	6,2	6,6	6,8	6,3	6,6	5,1	6,3	5,5	6,3	4,7
Plzeňský	6,0	7,1	6,2	6,7	4,7	6,5	4,6	4,7	4,6	5,1	4,3	6,3
Karlovarský	2,8	3,2	2,3	2,1	2,0	1,8	2,9	2,5	2,8	2,4	2,4	2,3
Ústecký	7,7	7,4	7,7	7,4	6,1	5,8	6,8	6,2	7,5	5,8	5,4	5,8
Liberecký	3,3	2,6	2,9	3,0	3,3	3,7	2,9	3,5	3,9	3,7	3,3	2,8
Královéhradecký	4,4	4,9	4,5	4,1	4,1	5,0	3,6	5,1	4,1	4,1	3,5	3,6
Pardubický	4,1	3,8	4,0	3,9	3,3	3,6	3,9	4,0	3,7	3,8	3,1	3,0
Vysočina	3,5	3,9	4,0	4,0	3,5	4,6	4,1	3,8	3,7	3,8	4,2	3,0
Jihomoravský	10,4	10,8	10,7	10,7	11,2	9,9	8,7	9,0	12,3	9,7	12,3	9,8
Olomoucký	4,2	5,0	4,1	5,0	4,7	4,8	6,6	4,8	4,3	4,8	4,0	5,6
Zlínský	4,3	4,1	4,6	4,1	4,5	4,3	4,3	5,3	4,3	4,2	3,6	4,1
Moravskoslezský	11,5	11,2	12,1	9,5	10,7	8,9	10,0	9,8	7,8	8,0	8,6	10,6

Další popis vývoje nám umožňuje ukazatel míry investic. Ta je vyjádřena jako poměr tvorby hrubého fixního kapitálu (v běžných cenách) k hrubému domácímu produktu (v běžných cenách) a je znázorněna v následujícím grafu. Je možné pozorovat (zejména na křivce znázorňující míru investic v České republice), že s rostoucí vyspělostí ekonomiky[12] míra investic klesá. Tento pokles je v Královéhradeckém kraji zřetelný zejména po roce 2002, kdy ke konci sledovaného období v roce 2006 činila míra investic 19,1%.

Je však nutné zmínit, že v určité fázi ekonomického vývoje je vysoká míra investic nevyhnutelná, přičemž míra investic u firem pod zahraniční kontrolou obecně v České republice klesá podstatně rychleji než míra investic za ekonomiku celkem.

Graf 11 Míra investic v krajích regionu NUTS 2 - Severovýchod

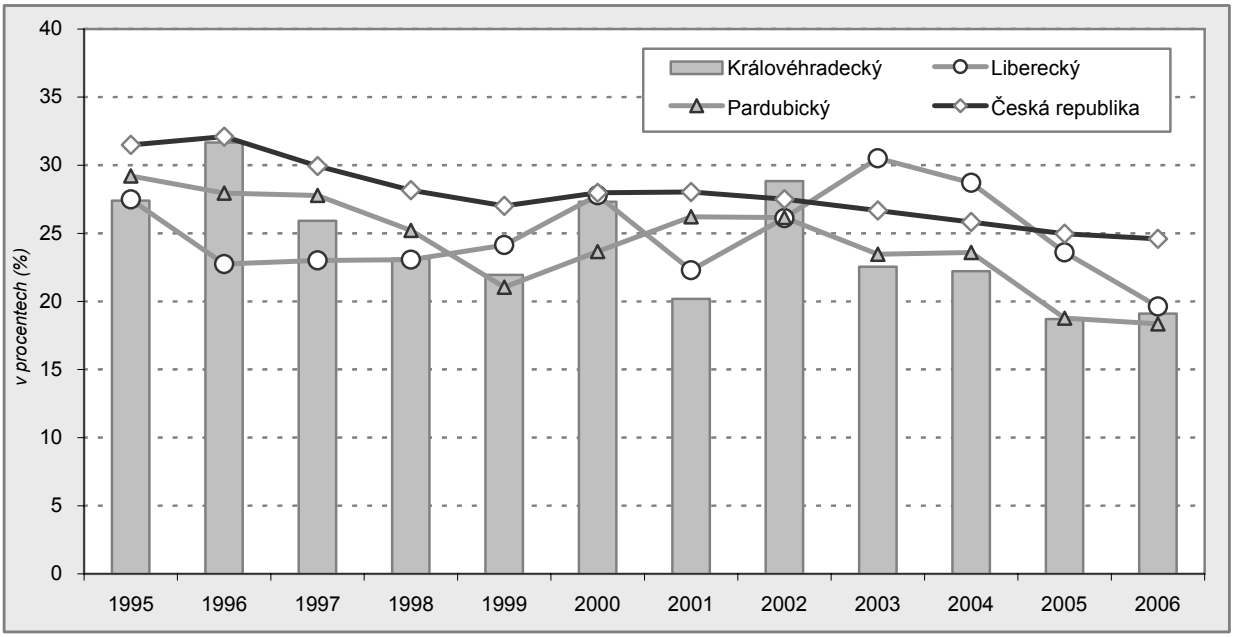

[12] s rostoucím hrubým domacím produktem.

3.1.7. Čistý disponibilní důchod domácností

Čistý disponibilní důchod domácností (DDD) je částka, kterou mohou domácnosti věnovat na konečnou spotřebu, na úspory finančních aktiv a na akumulaci hmotných i nehmotných aktiv. Ukazuje, jak se saldo prvotních důchodů umísťuje znovurozdělením – běžnými daněmi, sociálními příspěvky a dávkami a ostatními běžnými transfery. Čistý disponibilní důchod domácností do značné míry zachycuje úroveň materiálního bohatství domácností trvale bydlících v jednotlivých regionech.

Graf 12 Čistý disponibilní důchod domácností na obyvatele v krajích regionu NUTS 2 – Severovýchod

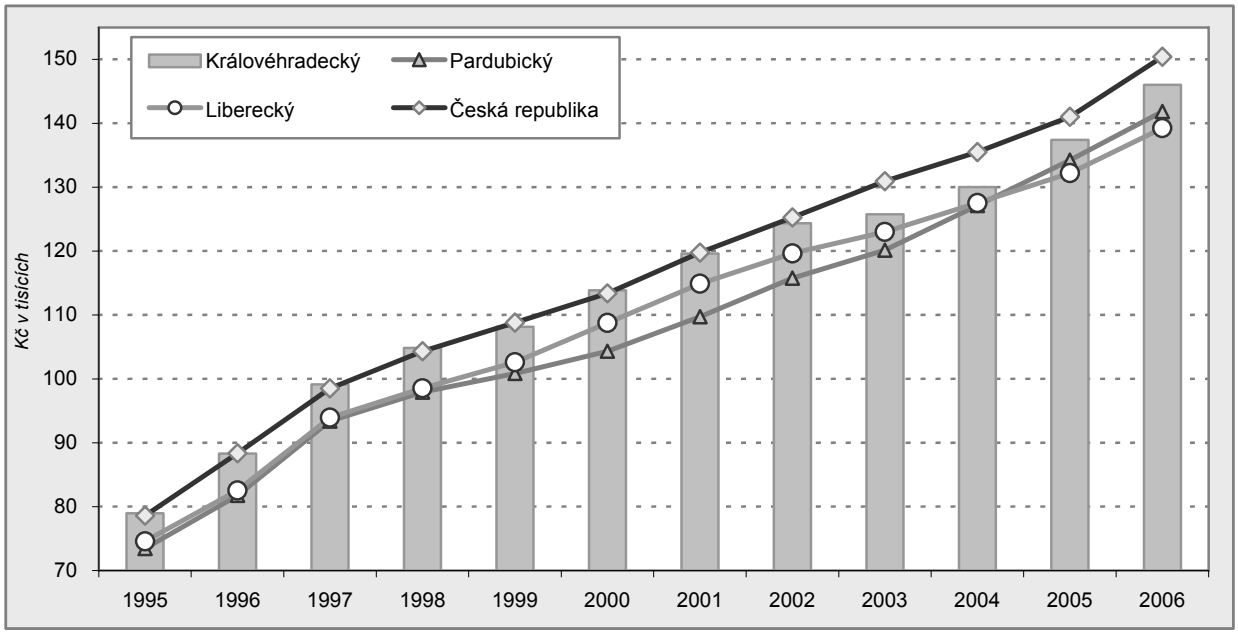

Jak znázorňuje graf *Čistý disponibilní důchod domácností na obyvatele v krajích regionu NUTS 2 – Severovýchod,* vývoj v Královéhradeckém kraji je od roku 2002 poměrně neuspokojivý, neboť hodnota čistého disponibilního důchodu přepočtena na obyvatele **klesla pod republikový průměr** a čistý disponibilní důchod činil v roce 2006 146 tisíc Kč na obyvatele, což představuje 97,1% průměru ČR[13]. V sousedních krajích regionu Severovýchod je hodnota čistého disponibilního důchodu ještě nižší a byla (mimo léta 1999 až 2003, kdy domácnosti Libereckého kraje disponovaly vyšší částkou než domácnosti v Pardubickém kraji) téměř shodná.

Tab. 3.1.7.1. Čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele, ČR = 100 (%)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Hl. m. Praha	123,6	125,1	126,6	130,1	132,9	133,2	135,5	136,2	138,5	136,7	134,7	136,2
Středočeský	102,7	102,5	102,2	104,7	105,9	104,6	103,4	106,5	107,6	107,7	106,1	106,0
Jihočeský	98,4	98,5	98,4	97,4	96,4	97,4	96,6	95,1	97,0	96,5	96,7	97,0
Plzeňský	101,0	101,7	101,2	99,2	100,5	100,0	101,6	100,8	100,0	100,9	99,8	100,3
Karlovarský	96,2	96,2	98,0	96,6	95,3	97,6	93,6	92,8	92,7	90,7	89,7	88,8
Ústecký	95,8	95,1	94,3	92,3	91,8	91,4	90,8	88,7	88,9	88,2	88,3	88,8
Liberecký	94,9	93,4	95,4	94,4	94,3	95,9	95,9	95,5	93,9	94,1	93,8	92,6
Královéhradecký	100,5	99,9	100,7	100,5	99,4	100,4	99,9	99,3	96,0	96,0	97,4	97,1
Pardubický	93,5	92,5	94,8	93,9	92,7	92,0	91,6	92,4	91,8	93,8	95,2	94,3
Vysočina	91,4	91,6	90,8	90,9	91,4	91,1	92,2	94,7	94,5	95,4	93,9	95,0
Jihomoravský	97,5	97,1	96,4	96,4	96,2	96,6	96,9	95,3	95,0	97,0	97,7	96,1
Olomoucký	91,9	92,5	92,9	91,9	91,0	91,4	91,4	92,4	91,8	91,2	90,8	90,6
Zlínský	94,5	93,4	94,4	95,3	94,4	93,8	93,7	93,5	93,5	92,1	93,4	94,3
Moravskoslezský	95,7	96,3	94,0	92,4	91,4	90,9	90,9	90,4	89,2	89,3	91,3	90,8

[13] průměr za Českou republiku je 150 tisíc Kč na obyvatele.

3.1.8. Malé a střední podniky /do 250 zam./

Podpora vzniku a rozvoje malých a středních podniků je pro ekonomický rozvoj regionu významným dlouhodobým cílem. Hlavní předností této kategorie podniků je především vysoká schopnost **flexibilně reagovat na vývoj trhu a zejména jejich absorpční schopnost v oblasti zaměstnanosti** a trhu práce obecně. Tyto podniky lze vymezit počtem zaměstnanců – malé podniky zaměstnávají méně než 50 zaměstnanců a střední podniky méně než 250 zaměstnanců. Měřítkem změn v této oblasti je podíl malých a středních podniků na zaměstnanosti a změna počtu těchto podniků.

Graf 13 Podíl malých a středních podniků na celkové zaměstnanosti v %

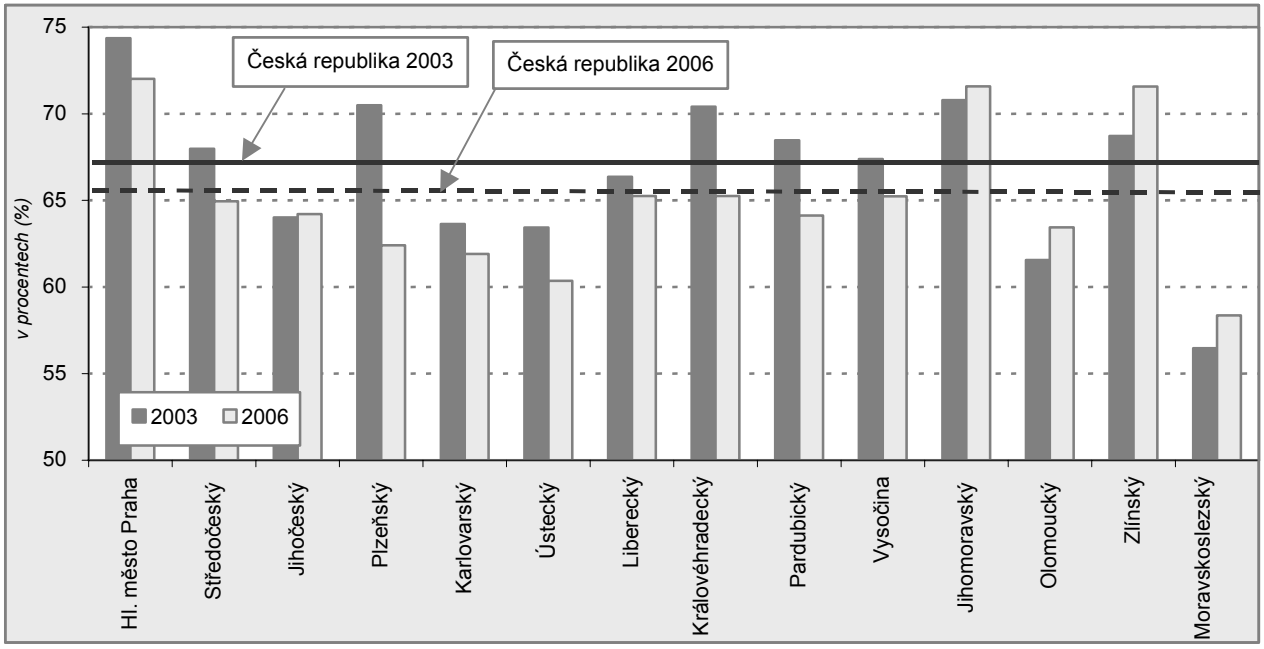

Jak již bylo zmíněno, jednou z důležitých funkcí v hospodářském životě regionu je u kategorie malých a středních podniku absorpční schopnost v oblasti zaměstnanosti. Pro většinu republiky je charakteristické **snižování podílů malých a středních podniků na celkové zaměstnanosti** (viz graf nahoře). Výjimku tvoří pouze moravské kraje a nepatrný růst zaznamenal v tomto období také kraj Jihočeský. V Královéhradeckém kraji došlo k poměrně výraznému snížení tohoto podílu - v roce 2003 byl podíl této kategorie zaměstnavatelů na celkové zaměstnanosti přes 70%, v roce 2006 pouze 65%, tzn., že se tedy na území Královéhradeckého kraje z nadprůměrně vysokého podílu malých a středních podniků na celkové zaměstnanosti, snížil tento na průměrnou hodnotu České republiky.

Graf 14 Intenzita podnikatelské aktivity - podíl OSVČ a zaměstnavatelů na ekonomicky aktivních celkem (v %)

Zdroj: SLDB 2001

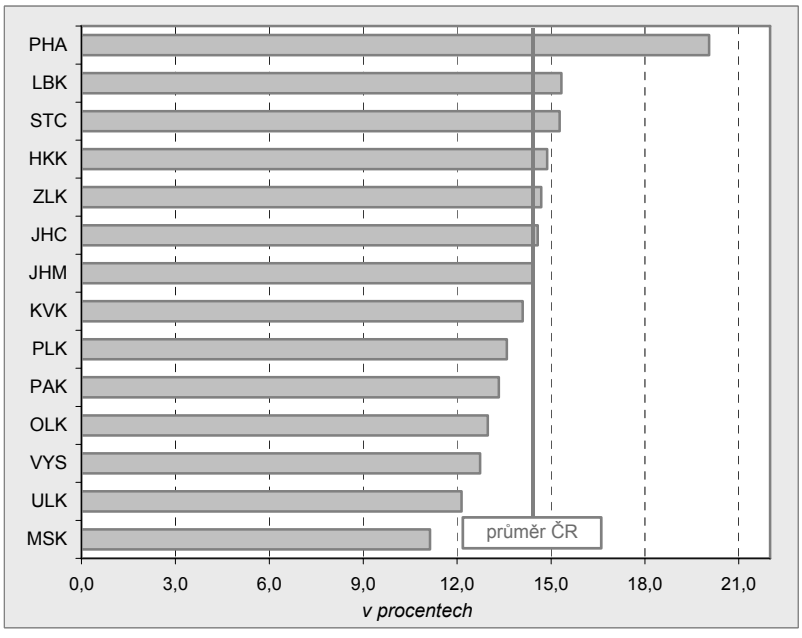

Podíváme-li se na strukturu této kategorie zaměstnavatelů podle sektorů, zjistíme, že pro celou republiku je charakteristický vysoký podíl zaměstnanců v terciálním sektoru. V Královéhradeckém kraji je ze všech podniků z kategorie malý a střední téměř 55% zaměstnanců zaměstnáno právě ve firmách náležejících do terciálního sektoru[14].

Dalším z významných ukazatelů je počet živnostníků a samostatně hospodařících rolníků (SHR) na tisíc obyvatel. Na území Královéhradeckého kraje je mírně nadprůměrný – na každých tisíc obyvatel zde připadá 177,2 (průměr za Českou republiku je 175 živnostníků a SHR na 1000 obyvatel). V regionu Severovýchod, ale i v celé republice, je výjimečný Liberecký kraj, v němž na tisíc obyvatel připadá 203 živnostníků a SHR (což je druhá nejvyšší hodnota po Praze). Závěrem ještě zmiňme poměrně vysokou intenzitu podnikatelské aktivity v Královéhradeckém kraji, jak ji znázorňuje graf *Intenzita podnikatelské aktivity - podíl OSVČ a zaměstnavatelů na ekonomicky aktivních celkem (v %)* na předchozí straně.

3.1.9. Přeprava osob a věcí

Přeprava osob a věcí v regionu má bezpochyby velmi důležitou roli pro rozvoj společnosti. Osobní doprava je spjata zejména se snahou **redukovat individuální osobní dopravu ve prospěch veřejné dopravy**. Tato snaha je spjata především s podporou rozvoje veřejné silniční a železniční dopravy a vytvářením podmínek pro její každodenní využívání při cestách do zaměstnání a do škol, dále s kulturním či společenským vyžitím – což také souvisí s územním plánováním, které by mělo brát v úvahu dopravní zatížení regionu plynoucí z nově budovaných průmyslových zón, nákupních center a příměstských satelitů.

Graf 15 Počet přepravených osob veřejnou dopravou (v rámci kraje) na jednoho obyvatele v krajích regionu NUTS 2 – Severovýchod

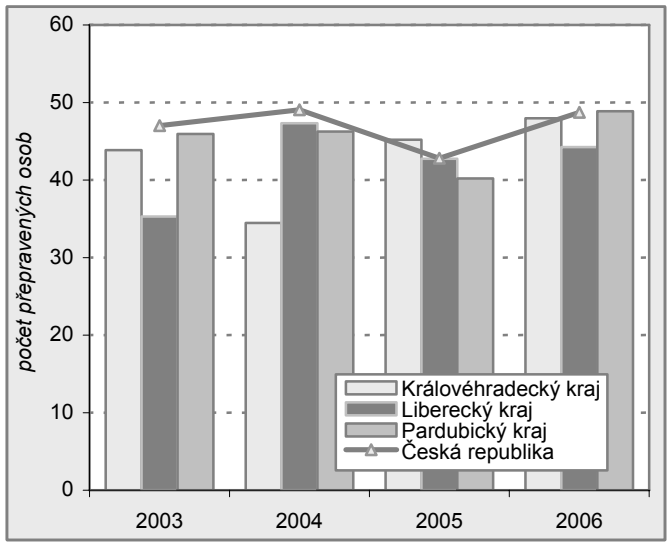

V oblasti osobní dopravy je dostupný ukazatel počet přepravených osob veřejnou dopravou v přepočtu na jednoho obyvatele[15]. Jak znázorňuje graf *Počet přepravených osob veřejnou dopravou na jednoho obyvatele v krajích regionu NUTS 2 – Severovýchod,* situace v Královéhradeckém kraji není jednoznačná, neboť nelze usuzovat, zda vývoj v letech 2005 a 2006 zakládá předpoklad dalšího růstu přepravených osob (nárůst o 3 přepravené osoby veřejnou dopravou na 48 osob na tisíc obyvatel). Je také nutné upozornit na to, že změny přepočteného ukazatele jednoznačně nevypovídají o tom, zda se v jednotlivých krajích snížil (zvýšil) počet přepravovaných tím, že dojíždějící změnili způsob přepravy (např. individuální doprava), nebo jestli se v kraji snížil celkový počet dojíždějících[16].

Ekonomický rozvoj regionu je nevyhnutelně doprovázen rozsáhlými přesuny materiálu tj. surovin, polotovarů, hotových výrobků. Přesun je zajištěn nákladní dopravou – **silniční, železniční, vodní.** Jedním z důležitých ukazatelů je podíl silniční dopravy na celkové přepravě nákladu bez tranzitu (viz graf na následující straně). Jeho vypovídací hodnota je poněkud omezena, neboť sleduje pouze hmotnost nákladu (v tunách). Nezáleží tedy na tom, zda byl náklad přepravován pouze několik kilometrů nebo přes celý kraj. Z grafu je patrné, že podíl silniční dopravy v Královéhradeckém kraji je mírně nadprůměrný, což s sebou pochopitelně nese související možné vyšší ekologické zatížení regionu (proti regionům s vyšším podílem dopravy lodní či železniční). V případě hodnocení vývoje tohoto ukazatele v čase je však nutné mít na paměti omezení, která

[14] Stav k 31. 12. 2006.

[15] Zde je nutné upozornit na omezenou vypovídací schopnost tohoto ukazatele při srovnání mezi regiony, neboť je zde úzká spojitost s odlišnou sídelní strukturou krajů.

[16] Aktuální údaje o počtu osob využívajících individuální dopravu nejsou k dispozici.

vyplývají z jeho konstrukce ve formě podílu. Proto je nutné přihlížet i k objemu celkového přepraveného nákladu (podíl silniční dopravy může zůstat stejný, přestože objem přepraveného nákladu v tunách roste).

Graf 16 Podíl silniční dopravy na celkové přepravě nákladu bez tranzitu v krajích regionu NUTS 2 – Severovýchod

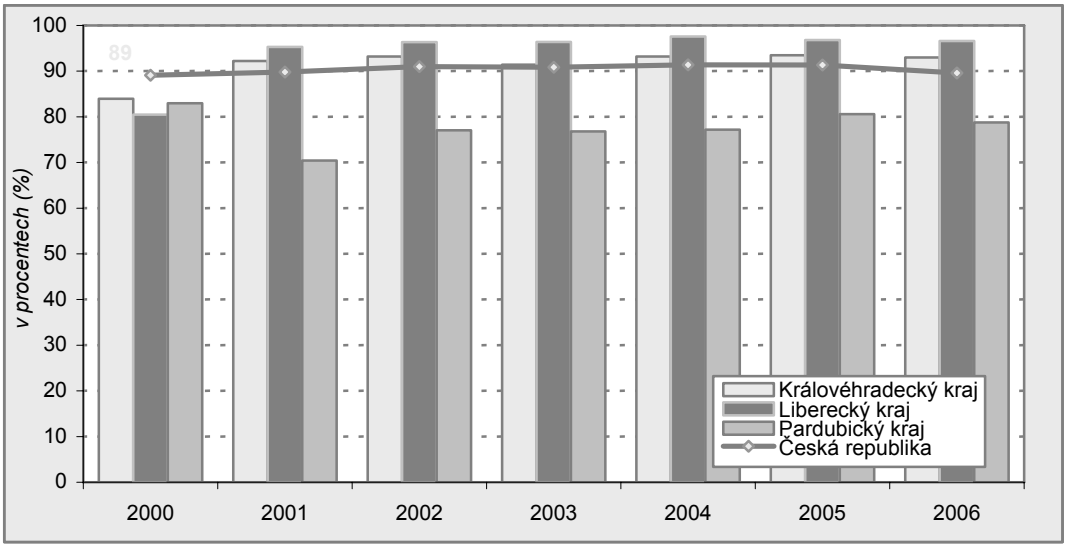

Vzhledem k tomu, že je objem přepraveného nákladu úzce spjat s ekonomickou situací v regionu, je vhodné sledovat rovněž tzv. **dopravní náročnost ekonomiky**. Možným vyjádřením přepravní náročnosti je ukazatel přepravy nákladu silniční, železniční a vodní dopravou uvedený v kilogramech v přepočtu na jednotku hrubého domácího produktu. Z grafu *Celková přeprava nákladu silniční dopravou bez tranzitu na jednotku HDP* vyplývá, že přeprava realizovaná silniční dopravou (vztažená na jednotku HDP) je v krajích regionu Severovýchod nadprůměrná, přičemž v Královéhradeckém kraji v posledních letech sledovaného období postupně klesá.

Graf 17 Celková přeprava nákladu silniční dopravou bez tranzitu na jednotku HDP* v krajích regionu NUTS 2 – Severovýchod

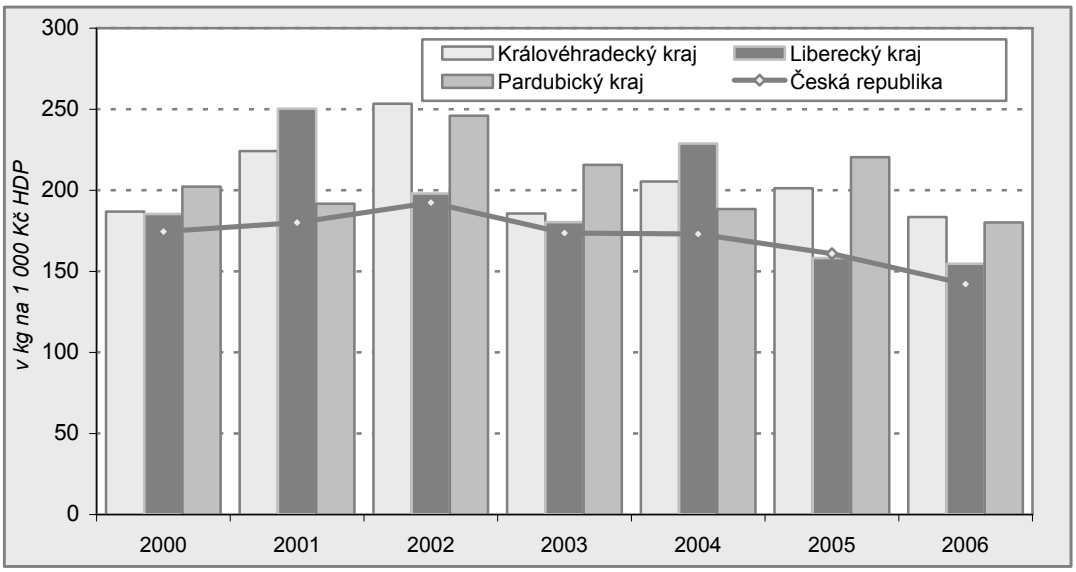

** HDP ve srovnatelných cenách*

3.1.10. Výdaje na výzkum a vývoj

Mezi nejdůležitější úkoly výzkumu a vývoje[17] náleží především udržení mezinárodní konkurenceschopnosti hospodářství a zvyšování jeho výkonnosti. Výše výdajů na výzkum a vývoj má, obdobně jako úroveň vzdělanosti obyvatelstva, velký význam pro budování vzdělanostní společnosti a vyspělé ekonomiky každého regionu.

Graf 18 Výdaje na výzkum a vývoj k HDP v krajích regionu NUTS 2 – Severovýchod

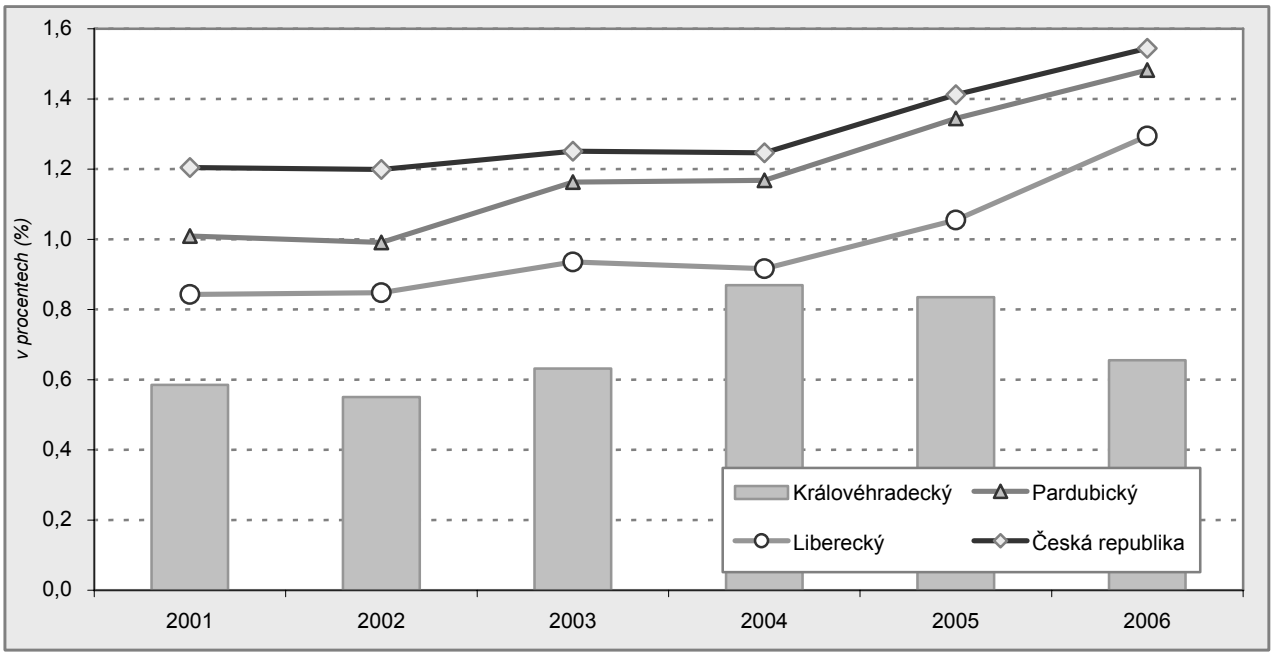

Úspěšnost výzkumu a vývoje a jeho další možnosti jsou limitovány především **finančními zdroji a pracovním potenciálem**. Pro statistické sledování výzkumu a vývoje ve zpravodajských jednotkách jsou tedy určující především výdaje na výzkum a vývoj v třídění podle základních sektorů provádění (sektor podnikatelský, vládní, sektor vyššího vzdělávání a neziskový soukromý sektor) a dále pak struktura zaměstnanců výzkumu a vývoje. Podnikatelský sektor zahrnuje zpravodajské jednotky, jejichž činností je výroba zboží nebo služeb pro prodej veřejnosti za ekonomicky významnou cenu (firmy, finanční instituce, zaměstnavatelé). Vládní sektor je složen z orgánů státní správy a samosprávy na všech úrovních (Akademie věd, rezortní výzkumné ústavy ministerstev) s výjimkou veřejně řízeného vyššího odborného a vysokého školství. Vyšší odborné a vysoké školství (sektor vyššího vzdělání) zahrnuje univerzity, vysoké školy a další instituce pomaturitního vzdělávání, dále sem patří i výzkumné ústavy, experimentální zařízení a kliniky pracující pod řízením a kontrolou organizací vyššího vzdělávání. Neziskový soukromý sektor zahrnuje soukromé instituce, které nejsou založeny s primárním cílem tvorby zisku (svazy, kluby, hnutí či nadace), dále soukromé osoby a domácnosti.

Pro mezikrajské srovnání a zhodnocení postavení kraje v oblasti výdajů na výzkum a vývoj je vhodné použít podíl výdajů na výzkum a vývoj z objemu hrubého domácího produktu v běžných cenách nebo přepočet výdajů na výzkum a vývoj na jednoho obyvatele. V rámci České republiky v roce 2006 činil podíl výdajů na **výzkum a vývoj 1,54 % z HDP v běžných cenách**. Z grafu *Výdaje na výzkum a vývoj k HDP v krajích regionu NUTS 2 – Severovýchod* je patrné, že v celém sledovaném období let 2001 až 2006 je v Královéhradeckém kraji podprůměrný podíl výdajů na výzkum a vývoj (0,66 % v roce 2006) a tento podíl

[17] Pojmy výzkum a vývoj jsou definovány zákonem č. 130/2002 Sb. *o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků*. Výzkum je systematická tvůrčí práce rozšiřující poznání, včetně poznání člověka, kultury a společnosti, a to metodami, které umožňují potvrzení, doplnění či vyvrácení získaných poznatků. Vývoj je charakterizován jako systematické tvůrčí využití poznatků výzkumu nebo jiných námětů k produkci nových nebo zlepšených materiálů, výrobků nebo zařízení, případně k zavedení nových či zlepšených technologií, systémů a služeb, včetně pořízení a ověření prototypů, poloprovozních nebo předváděcích zařízení.

poměrně výrazně zaostává i za hodnotami ve zbývajících dvou krajích regionu Severovýchod (Liberecký kraj – 1,29% a Pardubický kraj – 1,48 %). Z jednotlivých krajů byl nejvyšší podíl zaznamenán ve Středočeském kraji (2,57 %) a v Hl. m. Praze (2,45 %), naopak nejnižší podíly byly v Karlovarském (0,10 %) a Ústeckém kraji (0,28 %).

Graf 19 Výdaje na výzkum a vývoj podle sektorů v letech 2000 - 2006

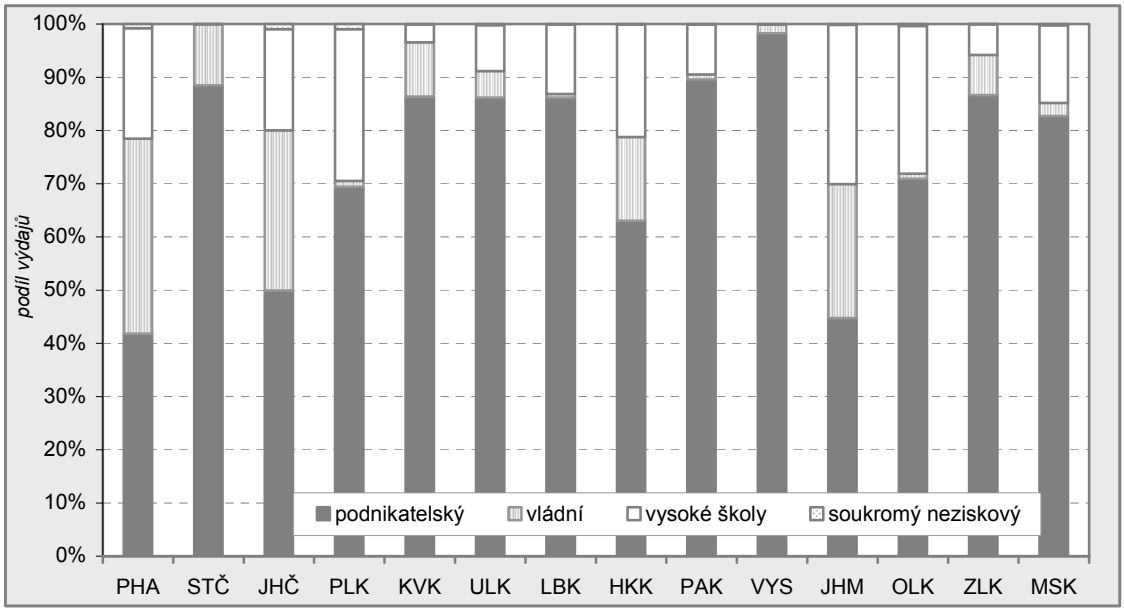

Informace o struktuře výdajů na výzkum a vývoj zobrazuje graf *Výdaje na výzkum a vývoj podle sektorů v letech 2000 – 2006*. V rámci regionu Severovýchod je v Královéhradeckém kraji poměrně vysoký podíl výdajů vládního sektoru (15,7%) a také vysokých škol (21,1%). O přínosech či využitelnosti vynakládaných částek na výzkum a vývoj mohou ilustrativně vypovídat údaje z následující tabulky.

Tab. 3.1.10.1. Patentové přihlášky a udělené patenty od původců z ČR*)

Zdroj: Úřad průmyslového vlastnictví ČR

	Patentové přihlášky						Udělené patenty					
	2001	2002	2003	2004	2005	roční průměr	2001	2002	2003	2004	2005	roční průměr
Česká republika	**552**	**525**	**493**	**528**	**549**	**529,4**	**237**	**254**	**226**	**284**	**357**	**271,6**
v tom kraje:												
Hl. m. Praha	130	150	129	115	154	135,6	51	67	61	68	107	70,8
Středočeský	63	47	28	48	52	47,6	26	20	17	37	50	30,0
Jihočeský	15	12	16	11	27	16,2	11	6	5	8	11	8,2
Plzeňský	19	16	19	23	17	18,8	12	12	5	13	11	10,6
Karlovarský	5	3	3	8	4	4,6	-	1	2	3	4	2,0
Ústecký	26	25	18	17	18	20,8	8	16	6	13	13	11,2
Liberecký	37	47	33	28	30	35,0	17	21	24	17	26	21,0
Královéhradecký	28	29	34	35	26	30,4	7	9	16	21	20	14,6
Pardubický	25	22	37	35	30	29,8	7	17	14	10	14	12,4
Vysočina	23	12	13	23	14	17,0	20	13	4	2	6	9,0
Jihomoravský	66	62	71	74	69	68,4	43	31	31	32	30	33,4
Olomoucký	24	24	20	37	32	27,4	9	11	8	11	24	12,6
Zlínský	32	27	32	21	23	27,0	8	16	15	18	12	13,8
Moravskoslezský	59	49	40	53	53	50,8	18	14	18	31	29	22,0

*) u Úřadu průmyslového vlastnictví České republiky

3.2. Sociální oblast

První indikátor výše uvedené oblasti **Domácnosti s čistým příjmem pod hranicích životního minima** se v našem kraji vyvíjel ve sledovaném období značně nepříznivě. Zatímco v roce 2000 byl podíl těchto domácností nejnižší ze všech 14 krajů a tedy hluboko pod průměrem ČR, za dva roky se republikovému průměru silně přiblížil a v pořadí krajů zaujal 7. příčku. V roce 2004 je situace zcela odlišná, podíl domácností pod hranicí chudoby vzrostl v kraji nad celostátní průměr a mezi kraji je již třetí nejvyšší hned za krajem Pardubickým a Ústeckým.

Nezaměstnanost nepředstavuje v našem kraji tak velký problém jako v jiných regionech České republiky. **Obecná míra nezaměstnanosti** je ukazatel získaný z výsledků Výběrového šetření pracovních sil podle mezinárodních definic a doporučení, které provádí čtvrtletně ČSÚ u osob podle místa jejich pobytu. Procentuálním způsobem vyjadřuje podíl nezaměstnaných (čitatel) na celkové pracovní síle (jmenovatel). V roce 1993 se obecná míra nezaměstnanosti v našem kraji shodovala s celostátním průměrem, od té doby kraj kopíruje vývoj České republiky jako celku, ale pohybuje se více či méně pod jeho úrovní. Nejvíce se kraj vzdálil od průměru ČR v letech 2002 a 2005, kdy byla historicky nejnižší nezaměstnanost od roku 1998. V mezikrajském srovnání zaujímá Královéhradecký kraj, s výjimkou výchozího roku 1993, 3. – 6. příčku s nejnižší úrovní obecné míry nezaměstnanosti.

Míru registrované nezaměstnanosti přebíráme z informačního systému Ministerstva práce a sociálních věcí a v průběhu let došlo i ke změně metodiky výpočtu (od 1. 7. 2004). Z odlišného způsobu výpočtu vychází různé hodnoty vypočtených měr nezaměstnanosti. Nicméně podobně jako u obecné míry nezaměstnanosti se i míra registrované nezaměstnanosti v celé časové řadě 1993 - 2006 pohybovala v kraji pod celostátním průměrem přičemž kopírovala vývoj České republiky jako celku. Po počáteční stagnaci začala nezaměstnanost v druhé polovině 90. let v kraji růst, nárůst v regionu byl rychlejší než v průměru za ČR, přičemž kulminovala v roce 1999, následoval pokles v roce 2000, ten byl vystřídám opětovným zvýšením nezaměstnanosti v letech 2001 - 2004, přičemž tempo nárůstu v kraji bylo vyšší než v průměru v ČR, od roku 2004 míra nezaměstnanosti v kraji i ČR klesá.

Zaměstnaní ve věku těsně předdůchodovém a těsně důchodovém tvoří stále významnou část pracovní síly v kraji. **Míra zaměstnanosti osob ve věku 55-64 let** má v časové řadě od roku 1993 mírně vzrůstající tendenci a v roce 2006 dosáhla prozatím svého maxima a přiblížila se k hranici 50 %. V období 1993 - 2006 se pohybovala s výjimkou let 1993 a 2005 nad průměrem ČR. Mezi kraji se řadíme na přední místa s nejvyšší mírou zaměstnanosti osob této věkové skupiny, což je ovlivněno i dlouhodobě nízkou mírou nezaměstnanosti v regionu.

Další indikátor, vypovídající o rovnosti pracovních příležitostí žen, je **míra zaměstnanosti žen.** Ta se v kraji ve sledovaném období 1993 - 2006 pohybovala nad celorepublikovým průměrem (s výjimkou výchozího roku 1993, kdy byla pod průměrem ČR a roku 2003, kdy se s průměrem za ČR shodovala). Kopírovala vývoj za ČR s výjimkou tří let (1995, 2000 a 2006), kdy v kraji výrazně rostla a v průměru za ČR klesala nebo stagnovala. Výše zaměstnanosti žen staví náš kraj v porovnání s ostatními na průměrnou příčku s výjimkou roku 2006, kdy byla druhá nejvyšší hned za Hlavním městem Prahou.

Úmrtnost je spolu s očekávanou délkou života jedním z hlavních ukazatelů vypovídajícím o zdravotním stavu populace. Při výpočtu **standardizované míry úmrtnosti** byla použita tzv. přímá standardizace, kdy stavy skutečně zemřelých v jednotlivých krajích byly přepočteny na věkovou strukturu ČR v roce 2001, aby se eliminoval vliv rozdílné věkové struktury v krajích. Tento ukazatel se v našem kraji v dlouhé časové řadě drží pod průměrem za Českou republiku jako celek. Klesající tendence od roku 1993 do roku 2006 byla narušena jen v roce 2003, kdy došlo k mírnému nárůstu. V rámci republiky patříme mezi kraje s nejnižší mírou úmrtnosti.

Hodnoty indikátoru **očekávaná délka života** v kraji se pohybují ve sledovaném období u obou pohlaví nad průměrem České republiky a mají rostoucí tendenci. U mužů naděje na dožití rostla v kraji rychleji než u žen, i proti republikovému průměru bylo tempo růstu u můžu vyšší než u žen. Očekávanou délkou života u obou pohlaví se kraj řadí na přední příčky v mezikrajském srovnání.

Podíl obyvatel s **vysokoškolským vzděláním** z celkového počtu obyvatel ve věku 15 a více let se pohyboval v kraji ve sledovaném období pod celostátním průměrem, i když mezi kraji to představovalo umístění v první polovině pořadí, v roce 2006 dokonce třetí příčku. Vývoj kraje se nijak významně nelišil od vývoje za Českou republiku jako celek, měl mírně vzrůstající tendenci, významný je meziroční nárůst v roce 2006/2005, který byl více než pětinový.

Vybavenost domácností internetem v kraji se v roce 2006 oproti výchozímu roku 2003, kdy bylo provedeno první šetření toho druhu v rámci VŠPS, více než zdvojnásobila a má stoupající tendenci. V roce 2003 jsme patřili mezi podprůměrně vybavené kraje, následující dvě šetření (v roce 2004 a 2006) zjistila významné zlepšení v přístupu k internetu a zařadila náš kraj na přední místa mezi regiony (3. a 4. příčka).

Výdaje na kulturu z veřejných rozpočtů v přepočtu na obyvatele byly v našem kraji ve sledovaném období 2003 - 2006 nad celorepublikovým průměrem, ale krajský vývoj byl oproti ČR nepatrně odlišný. Významný nárůst v roce 2004 (více než desetiprocentní) v kraji byl vystřídán velmi mírným růstem v dalších letech oproti průměru za ČR, kde je vývoj více proporcionální a nárůst v posledních dvou letech rychlejší než v našem kraji. Kraj se z lepšího průměru mezi kraji v roce 2003 propadl na průměrné postavení.

Podíl **území kraje se schválenou územně plánovací dokumentací** proti výchozímu roku 2000 vzrostl v roce 2006 o více než polovinu, přesto kraj za průměrem České republiky silně zaostává a mezi ostatními kraji patří v tomto směru k nejzaostalejším.

Naše soudy nadále pracují ve staré územní struktuře platné do konce roku 1999, která rozdělovala republiku na 8 krajů. Proto data za indikátor průměrná **délka soudního řízení** máme k dispozici jen za „staré kraje". Výše uvedený indikátor délka soudního řízení se liší jak podle typu soudu (okresní, krajský) tak od typu agendy. Průměrná délka **trestního řízení** u okresních soudů ve Východočeském kraji patřila ve sledovaném období ze všech krajů k nejkratším a byla hluboko pod průměrem České republiky. Proti výchozímu roku 1995 se v roce 2001 prodloužila délka trestního řízení o 40 %, ale v dalších letech již nerostla. Horší situace je u krajského soudu, kde došlo k prodloužení délky trestního řízení až o polovinu (v 2001 oproti roku 1995), ale v následujících letech k pomalému zkracování. Délka trestního řízení u krajského soudu ve Východočeském kraji je u tohoto typu agendy stále pod průměrem ČR. Délka jednání okresních a krajského soudu ve **věcech občanskoprávních** se pohybovala ve sledovaném období pod celorepublikovým průměrem. Pětinový nárůst délky jednání v roce 2001 oproti roku 1995 se v prvních letech 21. století zpomalil, v posledních dvou letech sledujeme mírný nárůst. Také průměrná délka **řízení o nezletilých dětech** u okresních soudů ve Východočeském kraji se drží pod celorepublikovým průměrem. Podobně jako v průměru za Českou republiku i ve Východočeském kraji se délka řízení mírně, ale pomalu zkracuje. Údaje o průměrné délce soudního řízení ve **věcech obchodních** jsou k dispozici za krajské soudy za roky 2002 – 2005. Přestože délka soudního řízení v této agendě je v kraji kratší než celorepublikový průměr, po počátečním zkrácení délky řízení v roce 2003, je v následujících dvou letech ve Východočeském kraji patrný trend vedoucí k jejímu prodloužení, což je opačný vývoj oproti ČR.

Zájem občanů o věci veřejné, vyjádřený formou **volební účasti**, možno v kraji ve všech typech voleb, které se konaly po roce 1994, označit za nadprůměrný. Vývoj volební účasti **v komunálních volbách** v kraji odpovídal celorepublikovému vývoji, poměrně vysokou účast v prvních komunálních volbách po rozdělení ČR vystřídal pokles a stagnace. **Krajské volby** jsou provázeny nižším zájmem voličů, v kraji byl pokles volební účasti nižší než v průměru za Českou republiku. **Parlamentní volby** se těší tradičně nejvyššímu zájmu voličů i když v čase (do roku 2002) volební účast klesala, zvýšený zájem byl zřejmý až při volbách v roce 2006. Vývoj v kraji se shodoval s celorepublikovým trendem. Nadprůměrná volební účast občanů Královéhradeckého kraje ve všech typech voleb řadí náš kraj na přední místa v mezikrajském srovnání.

Zastoupení žen zvolených do zastupitelstev obcí a krajů vyjadřuje míru prosazování rovnosti mužů a žen ve společnosti. V komunální politice má zastoupení žen v kraji mírně rostoucí tendenci, je mírně vyšší než průměr ČR (s výjimkou prvních voleb roce 1994), mezi kraji zaujímá průměrné pořadí. Podíl žen v zastupitelstvu kraje je značně pod celorepublikovým průměrem, i když se v období mezi dvěmi posledními volbami zvýšil téměř o čtvrtinu. V mezikrajském srovnání se řadíme ke krajům s nejnižším zastoupením žen v krajském zastupitelstvu.

Míra účasti občanů na věcech veřejných, vyjádřená počtem obyvatel připadajících na jednu nestátní neziskovou organizaci, byla v našem kraji nad republikovým průměrem. Klesající trend počtu obyvatel připadající na jednu neziskovou organizaci v kraji byl až v posledním sledovaném roce 2006 vystřídán mírným nárůstem a odpovídal vývoji v ČR jako celku. V mezikrajském srovnání míra občanská participace v Královéhradeckém kraji představuje lepší průměr.

Tab. 3.2.1 Přehled vybraných ukazatelů sociální oblasti

Kód ukaza-tele	Název ukazatele	Druhová specifikace	Aktuální hodnota ukazatele	Územní dostupnost (nejnižší)
3.2.1	Míra nezaměstnanosti	podle pohlaví	2006	obec
3.2.2	Uchazeči o zaměstnání	podíl: žen, absolventů a mladistvých, osob se zdrav. postižením, osob se základním vzděláním, osob do věku 25 let, osob s délkou nezaměstnanosti nad 12 měsíců, počet uchazečů na 1 volné místo	2006	obec
3.2.3	Volná pracovní místa	podíl pro : absolveny a mladistvé, osoby se zdravotním postižením	2006	okres
3.2.4	Míra zaměstnanosti	podle věkových skupin	2006	kraj
3.2.5	Pracující ve věku 50-69 let podle předpokládané doby ukončení ekonomické aktivity v %	podle věkových skupin	2006	kraj
3.2.6	Struktura obyvatelstva podle vzdělání	podle pohlaví	2006	kraj
3.2.7	Index vzdělanosti	-	2006	kraj
3.2.8	Studenti VŠ (podle místa bydliště) v přepočtu na 1 000 obyvatel	-	2006	kraj
3.2.9	Podíl obyvatel ve věku 15 (16) a více let, kteří mají k dispozici pro soukromé účely:	připojení k internetu doma, vysokorychlostní připojení k internetu doma	2006	kraj
3.2.10	Podíl domácností s vysokorychlostním připojením k internetu	-	2006	kraj
3.2.11	Zjištěné trestné činy na 1 000 obyvatel	-	2006	SO ORP
3.2.12	Územně plánovací dokumentace	podíl obcí se schválenou ÚPD %, podíl obyvatel žijících na území se schválenou ÚPD obcí v %	2006	kraj
3.2.13	Počet lékařů na 1 000 obyvatel	-	2006	okres
3.2.14	Počet lůžek v nemocnicích na 1 000 obyvatel	-	2006	okres

3.2.1. Míra nezaměstnanosti

Graf 20 Míra registrované nezaměstnanosti v letech 1993 – 2006 (k 31.12.)

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

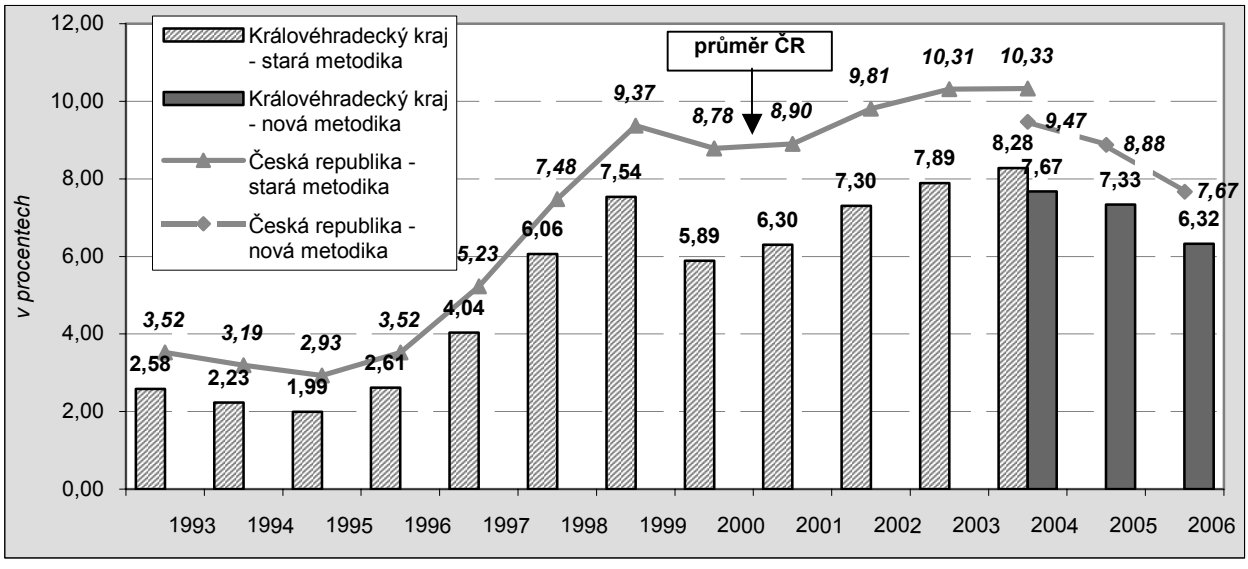

Nezaměstnanost nepředstavuje v našem kraji významný problém a drží se dlouhodobě pod celorepublikovým průměrem. V rámci republiky zaujímá Královéhradecký kraj 3. – 5. příčku s nejnižší úrovní nezaměstnanosti mezi kraji.

Graf 21

Míra registrované nezaměstnanosti k 31. 12. 1993

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

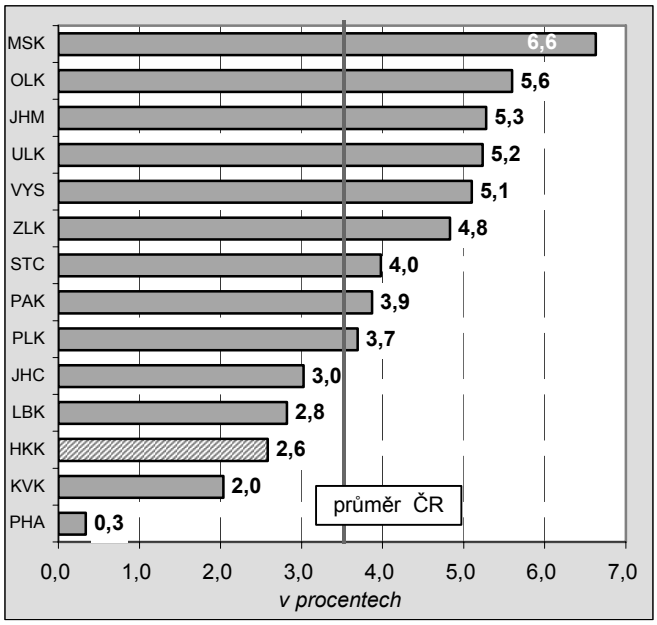

Míra registrované nezaměstnanosti k 31. 12. 2006

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

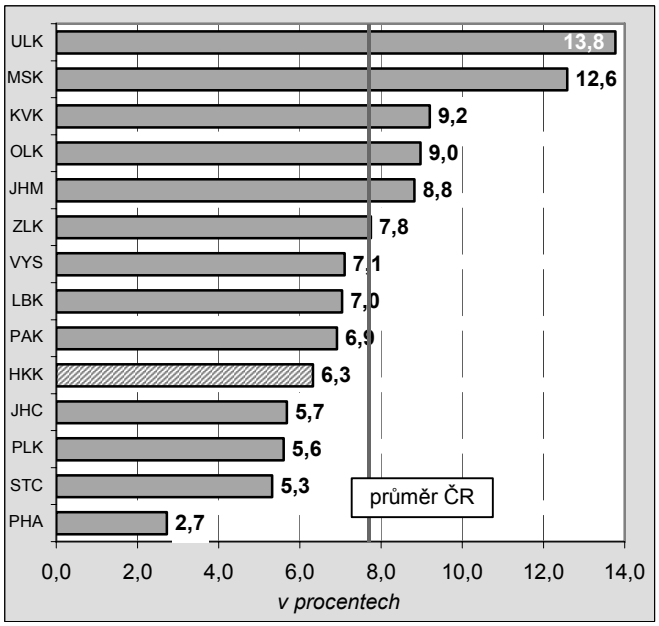

Graf 22

Míra registrované nezaměstnanosti podle pohlaví (v %)

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

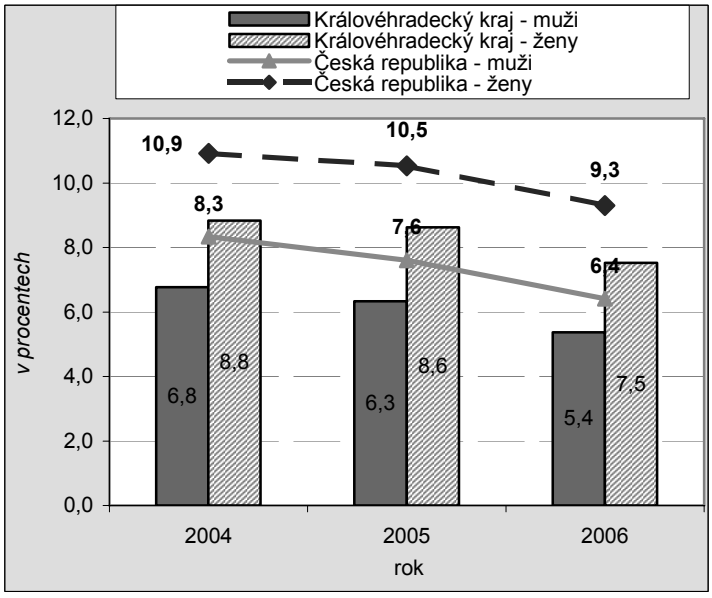

Pozn.: podle metodiky platné od 1.7. 2004

Také z hlediska **pohlaví** se nezaměstnanost v kraji drží pod průměrem ČR a u obou pohlaví má klesající tendenci, což odpovídá i vývoji v republice jako celku. Míra nezaměstnanosti u žen převyšuje nezaměstnanost u mužů, přičemž rozdíl v míře nezaměstnanosti mezi pohlavími je v kraji nižší než je celorepublikový průměr.

Míra nezaměstnanosti za nižší územní celky (SO ORP, SO POU a obce) se liší výpočtem (podíl dosažitelných uchazečů k počtu ekonomicky aktivních podle SLDB k 1. 3. 2001) od **míry registrované nezaměstnanosti** vypočtené za vyšších územních celky (ČR, kraj, okres). Pro mezinárodní srovnání se pak počítá **obecná míra nezaměstnanosti,** která vychází z Výběrového šetření pracovních sil a ČSÚ ji zjišťuje čtvrtletně.

Při pohledu na míru nezaměstnanost z hlediska 35 **správních obvodů pověřených obecních úřadů** (SO POU) zjistíme značné rozdíly. Největší problémy s nezaměstnaností mají příhraniční správní obvody Žacléř a Broumov a to s nezaměstnaností celkem i podle pohlaví. Nezaměstnanost žen překročila desetiprocentní hranici kromě Žacléře ještě v dalších šesti správních obvodech a vysoká byla ve SO Nový Bydžov, Rokytnice v Orlicích horách a Dvůr Králové nad Labem. Naopak nejnižší nezaměstnanost celkem i u obou pohlaví byla ve SO Rychnov nad Kněžnou.

Tab. 3.2.1.1. Míra nezaměstnanosti podle pohlaví a uchazeči o zaměstnání podle správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem k 31.12. 2006

Pramen: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Kraj, správní obvody obcí s pověřeným obecním úřadem	Míra nezaměstnanosti[1)]			Neumístění uchazeči o zaměstnání			
	celkem	muži	ženy	celkem	podíl (%)		
					žen	absolventů a mladistvých	osob se zdravotním postižením
Královéhradecký kraj	**6,56**	**5,64**	**7,68**	**19 298**	**53,3**	**7,3**	**17,0**
Broumov	11,00	10,44	11,68	707	47,8	7,9	9,5
Teplice nad Metují	8,37	8,37	8,37	245	44,9	4,9	14,3
Dobruška	4,77	2,93	7,10	332	66,0	4,2	21,1
Opočno	4,62	3,41	6,19	160	60,0	8,1	18,8
Dvůr Králové n. L.	10,12	8,23	12,45	1 457	55,5	7,3	18,0
Hořice	8,42	6,46	10,89	807	57,0	9,0	13,5
Hradec Králové	4,63	4,23	5,10	2 956	51,4	8,3	18,9
Chlumec nad Cidlinou	9,70	9,27	10,25	450	46,9	7,6	18,2
Nechanice	5,58	4,02	7,49	149	61,7	6,7	20,1
Smiřice	7,19	6,98	7,45	295	46,8	6,1	17,3
Třebechovice pod O.	6,58	5,93	7,41	240	50,4	7,1	21,7
Jaroměř	6,91	5,31	8,88	692	57,7	9,0	11,1
Jičín	6,70	5,85	7,76	1 098	52,8	5,7	17,9
Kopidlno	7,75	6,14	9,83	279	55,2	3,6	16,5
Lázně Bělohrad	5,95	4,67	7,58	150	56,7	8,0	10,7
Sobotka	6,36	5,74	7,18	137	49,6	7,3	20,4
Kostelec nad Orlicí	5,04	3,60	6,90	342	59,4	5,8	21,9
Týniště nad Orlicí	4,80	3,68	6,27	298	57,7	9,4	19,8
Červený Kostelec	4,18	3,67	4,84	214	51,4	7,5	15,0
Česká Skalice	4,75	3,41	6,40	196	58,7	7,1	19,9
Hronov	4,12	3,22	5,22	244	57,8	10,2	14,8
Náchod	6,42	5,99	6,92	885	50,7	6,4	14,4
Police nad Metují	4,73	4,51	5,01	208	48,1	5,3	12,0
Nová Paka	6,98	6,16	8,02	481	51,8	7,7	13,1
Nové Město n. M.	4,67	3,63	5,98	355	56,3	8,5	13,0
Nový Bydžov	10,09	8,09	12,57	866	55,1	6,4	22,5
Rokytnice v Orl. h.	8,31	5,17	12,27	153	66,0	3,3	20,3
Rychnov nad Kn.	3,40	2,27	4,80	427	63,2	7,0	22,7
Vamberk	5,95	4,91	7,29	231	53,7	4,8	19,9
Svoboda nad Úpou	9,21	8,91	9,56	255	49,0	7,1	9,4
Trutnov	9,17	8,28	10,19	2 021	52,1	7,4	16,4
Úpice	8,38	7,38	9,62	585	52,5	9,6	16,9
Žacléř	15,42	14,99	15,93	381	47,2	5,2	16,3
Hostinné	7,80	7,03	8,79	357	49,9	5,3	17,9
Vrchlabí	5,66	5,22	6,16	645	51,2	7,0	17,2

[1)] míra nezaměstnanosti je počítána jako podíl dosažtelných uchazečů k počtu ekonomicky aktivních podle SLDB k 1. 3. 2001

3.2.2. Uchazeči o zaměstnání

Ženy tvoří z uchazečů o zaměstnání v kraji nadpoloviční většinu. Ve čtyřech správních obvodech pověřených obecních úřadů se podíl žen přehoupl přes 60% hranici, naopak ve správním obvodě Teplice nad Metují netvořily ženy ani 45 % uchazečů o zaměstnání a jejich podíl byl v kraji nejnižší. Podíl žen v kraji je téměř totožný s průměrem za ČR, mezi kraji patříme ke krajům s nižším podílem žen z uchazečů o zaměstnání.

Další sledovanou skupinou z neumístěných uchazečů o zaměstnání jsou **absolventi škol a mladiství,** kteří v kraji tvoří v průměru 7,3 %. Nejvýrazněji od průměru kraje směrem nahoru se vychyluje SO POU Hronov, kde absolventi a mladiství tvoří z uchazečů o zaměstnání více než desetinu, v dalších SO Úpici a Týništi nad

Orlicí se k 10% hranici značně přibližují. Naopak výrazně nejnižší podíl je ve SO POU Rokytnice v Orlických horách. Podíl absolventů a mladistvých je mírně nad celorepublikovým průměrem, mezi kraji zaujímáme střed.

Podíl **osob se zdravotním postižením** z uchazečů o zaměstnání činí 17 % v kraji a mezi jednotlivými SO POU jsou značné rozdíly. V osmi správních obvodech, z celkových 35, tvoří tyto osoby více než pětinu z uchazečů o zaměstnání, nejvíce pak ve SO POU Rychnov nad Kněžnou a Nový Bydžov. Naopak nejmenší zastoupení, méně než 10 %, mají ve SO Svoboda nad Úpou a Broumov. V našem kraji je podíl osob se zdravotním postižením nad průměrem ČR, mezi kraji zaujímáme 6. pořadí s nejvyšším podílem.

Tab. 3.2.2.1. Neumístění uchazeči o zaměstnání podle správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem k 31. 12. 2006

Pramen: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Kraj, správní obvody obcí s pověřeným obecním úřadem	Neumístění uchazeči o zaměstnání				Počet uchazečů na 1 volné místo
	celkem	podíl (%)			
		osob se základním vzděláním a bez vzdělání	osob ve věku do 25 let	s délkou nezaměstnanosti nad 12 měsíců	
Královéhradecký kraj	**19 298**	**29,3**	**17,3**	**32,4**	**4,4**
Broumov	707	40,5	23,2	39,6	16,8
Teplice nad Metují	245	35,1	15,9	36,3	6,3
Dobruška	332	28,9	13,6	22,0	4,2
Opočno	160	31,3	16,9	16,9	5,7
Dvůr Králové n. L.	1 457	26,0	16,0	37,8	6,2
Hořice	807	25,5	16,5	35,3	10,2
Hradec Králové	2 956	24,2	18,5	26,0	2,2
Chlumec nad Cidlinou	450	30,9	17,6	35,1	9,2
Nechanice	149	24,2	14,8	27,5	12,4
Smiřice	295	38,0	17,6	22,0	9,2
Třebechovice pod O.	240	39,6	19,2	32,9	5,1
Jaroměř	692	34,0	22,3	28,3	4,5
Jičín	1 098	27,3	14,0	35,5	6,3
Kopidlno	279	41,9	15,1	41,2	12,7
Lázně Bělohrad	150	26,0	16,0	34,7	3,2
Sobotka	137	24,8	14,6	38,7	8,1
Kostelec nad Orlicí	342	29,5	14,6	30,1	4,6
Týniště nad Orlicí	298	23,2	17,4	15,8	6,3
Červený Kostelec	214	25,7	17,3	24,8	1,8
Česká Skalice	196	25,5	15,8	25,0	2,5
Hronov	244	32,8	18,0	25,0	5,5
Náchod	885	33,2	14,5	32,3	3,8
Police nad Metují	208	26,9	16,8	32,2	5,2
Nová Paka	481	27,2	17,5	37,8	5,9
Nové Město n. M.	355	23,7	19,2	18,6	2,8
Nový Bydžov	866	32,3	13,7	36,6	9,4
Rokytnice v Orl. h.	153	27,5	14,4	19,6	9,0
Rychnov nad Kn.	427	25,3	13,6	33,3	1,7
Vamberk	231	32,0	14,3	34,6	6,8
Svoboda nad Úpou	255	27,1	19,2	32,5	3,3
Trutnov	2 021	31,3	19,9	36,2	6,4
Úpice	585	24,6	20,0	30,3	16,7
Žacléř	381	38,8	19,4	46,2	47,6
Hostinné	357	35,0	14,0	45,7	7,4
Vrchlabí	645	28,2	16,9	32,1	2,0

Další skupinou obyvatel, která obtížněji hledá své uplatnění na trhu práce, jsou osoby se **základním vzděláním a bez vzdělání.** Jejich podíl na neumístěných uchazečích o zaměstnání v kraji činí téměř 30 %.

Z pohledu SO POU nejvyšší podíl, více než čtyřicetiprocentní, tvoří ve správních obvodech Kopidlno a Broumov, nejnižší pak ve SO Týniště nad Orlicí. Podíl těchto osob v kraji je pod celorepublikovým průměrem a mezi kraji tvoří střed.

Mladí lidé do 25 let tvoří v kraji více než 17 % z uchazečů o zaměstnání. V některých správních obvodech činí jejich podíl více než pětinu (SO POU Broumov a Jaroměř), což je dáno i věkovým složením obyvatelstva těchto regionů, kde žije nejmladší obyvatelstvo kraje. Nejnižší podíl mladých lidí na uchazečích o zaměstnání byl ve správním obvodě Dobruška. Ve srovnání s průměrem za ČR (31,4 %) je podíl mladých lidí na uchazečích o zaměstnání v kraji nižší, mezi kraji zaujímáme střední příčku.

Další problematickou skupinou obyvatel z hlediska trhu práce, jsou **osoby s délkou nezaměstnanosti více než rok**. Dlouhodobě nezaměstnaní tvořili v kraji téměř třetinu z neumístěných uchazečů o zaměstnání, ve třech SO POU v kraji tvořili dokonce více než 40 % uchazečů (Žacléř, Hostinné a Kopidlno), nejméně ve SO POU Týniště nad Orlicí (necelou šestinu). Podíl dlouhodobě nezaměstnaných je hluboko pod celorepublikovým průměrem a je třetí nejnižší mezi kraji.

Ke konci roku 2006 připadli v kraji více než 4 **uchazeči o zaměstnání na jedno volné pracovní místo**. Tento ukazatel úzce souvisí s nezaměstnaností jako takovou, nejvíce uchazečů na jedno volné místo tak připadlo na správní obvod Žacléř (téměř 50) nejméně pak na správní obvod s nejnižší nezaměstnaností v kraji - Rychnov nad Kněžnou (necelí dva). Krajská hodnota ukazatele je nižší než celorepublikový průměr (4,8 uchazečů na 1 volné místo) a mezi kraji patří k průměrným.

3.2.3. Volná pracovní místa

Tab. 3.2.3.1. Volná pracovní místa pro vybrané skupiny obyvatelstva podle okresů Královéhradeckého kraje (k 31. 12.)

Pramen: Ministerstvo práce a sociálních věcí

Kraj, okresy	Volná pracovní místa celkem								
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Kraj celkem	**2 709**	**2 726**	**5 031**	**3 950**	**2 764**	**2 298**	**2 075**	**2 731**	**4 413**
Hradec Králové	583	656	1 948	1 486	1 077	740	669	1 001	1 554
Jičín	313	293	534	495	367	246	260	230	421
Náchod	879	686	1 069	733	492	606	450	561	876
Rychnov n. Kn.	294	305	330	286	193	196	156	248	527
Trutnov	640	786	1 150	950	635	510	540	691	1 035
	Podíl volných pracovních míst pro absolventy a mladistvé								
Kraj celkem	**16,8**	**18,4**	**7,4**	**17,8**	**26,8**	**27,6**	**12,6**	**15,8**	**15,9**
Hradec Králové	36,7	31,1	5,0	31,4	50,5	53,8	13,3	25,0	18,5
Jičín	18,2	15,7	8,2	6,9	10,9	17,1	8,8	13,0	8,1
Náchod	3,9	11,4	3,0	6,0	10,2	18,2	15,8	9,1	13,8
Rychnov n. Kn.	21,8	13,8	26,7	25,2	29,0	29,6	30,1	29,4	43,1
Trutnov	13,3	16,7	9,6	9,3	8,2	5,1	5,7	3,9	3,2
	Podíl volných pracovních míst pro osoby se zdravotním postižením								
Kraj celkem	**4,5**	**3,6**	**2,3**	**1,8**	**1,3**	**1,7**	**1,7**	**1,7**	**2,2**
Hradec Králové	11,5	5,2	2,7	2,9	1,8	1,1	0,7	1,5	3,4
Jičín	1,6	-	-	0,4	0,3	2,8	1,2	0,4	1,9
Náchod	2,4	6,6	5,1	2,3	1,0	2,0	5,3	5,2	3,3
Rychnov n. Kn.	-	-	0,6	0,3	0,5	1,5	0,6	-	-
Trutnov	4,7	2,3	0,8	1,1	1,6	1,8	0,6	0,3	0,7

Volných pracovních míst je omezený počet a zaostávají za počtem uchazečů o zaměstnání. **Podíl volných pracovních míst pro absolventy a mladistvé** byl v kraji v časové řadě 1998 – 2006 značně kolísavý a pohyboval se od nejnižší hodnoty v roce 2000 (necelá desetina míst) po více než čtvrtinu (v roce 2003). V každém z okresů kraje byl vývoj značně odlišný, nad průměrem kraje byly okresy Hradec Králové a Rychnov nad Kněžnou.

Ještě méně příznivá je situace v podílu **volných pracovních míst pro osoby se zdravotním postižením,** kde ve sledovaném období došlo v kraji nejprve k poklesu a následně ke stagnaci tohoto ukazatele. Nejméně příznivě se vyvíjel ukazatel v okresech Rychnov nad Kněžnou a Jičín.

Graf 23 Podíl volných pracovních míst pro absolventy škol a mladistvé podle okresů v letech 1998 – 2006

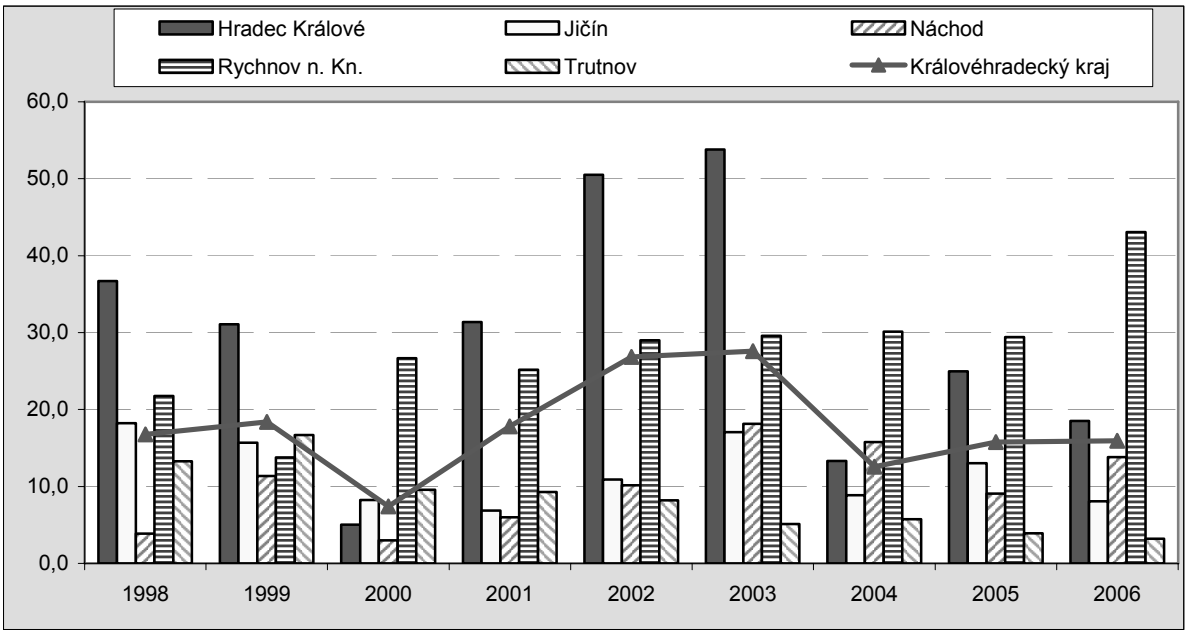

Graf 24 Podíl volných pracovních míst pro osoby se zdravotním postižením podle okresů v letech 1998 – 2006

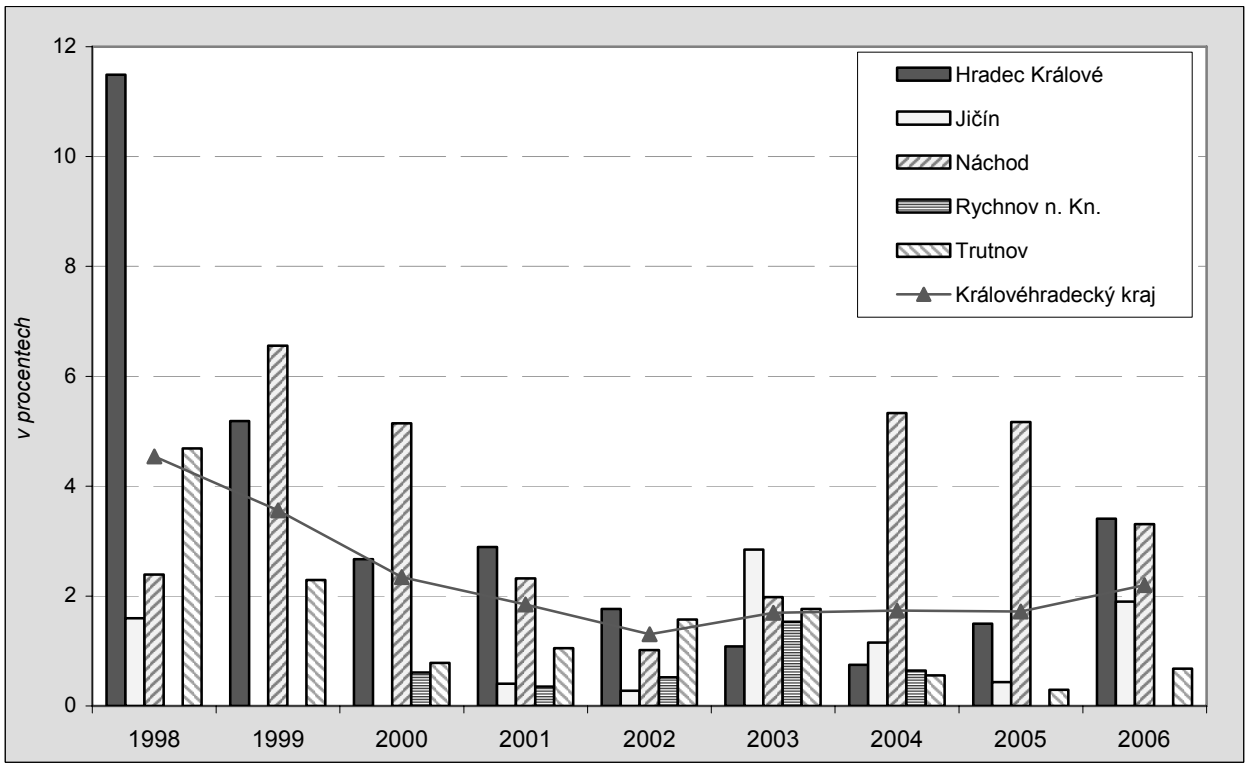

3.2.4. Míra zaměstnanosti

Míra zaměstnanosti, která vyjadřuje podíl počtu zaměstnaných na počtu všech osob starších 15 let, se v Královéhradeckém kraji pohybovala v letech 1993 – 2006, s výjimkou let 1993 a 2004, nad celorepublikovým průměrem. Od roku 1995 měla klesající tendenci s výjimkou let 2000 a 2002. Od roku 2004, kdy míra zaměstnanosti dosáhla historicky nejnižší úrovně, začala stoupat.

Graf 25 Míra zaměstnanosti v Královéhradeckém kraji v letech 1993 – 2006

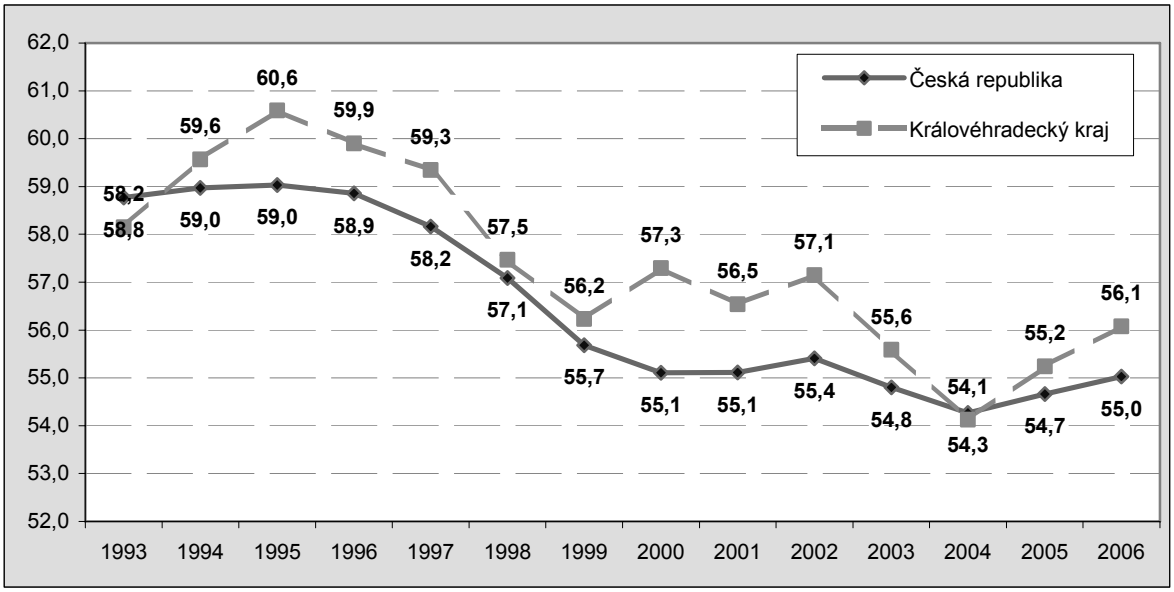

Míra zaměstnanosti se v jednotlivých věkových skupinách výrazně liší. V nejmladší **věkové skupině 15-29 let** má **míra zaměstnanosti** od roku 1995, kdy nabyla historického maxima, klesající a kolísavý trend do roku 2004, poslední dva roky je zřejmý nárůst. V období 1994 – 2003 se kraj držel nad průměrem ČR nebo v jeho blízkosti, v letech 2004 – 2006 klesl pod jeho úroveň.

Graf 26 Míra zaměstnanosti ve věkové skupině 15 až 29 let v období 1993 – 2006

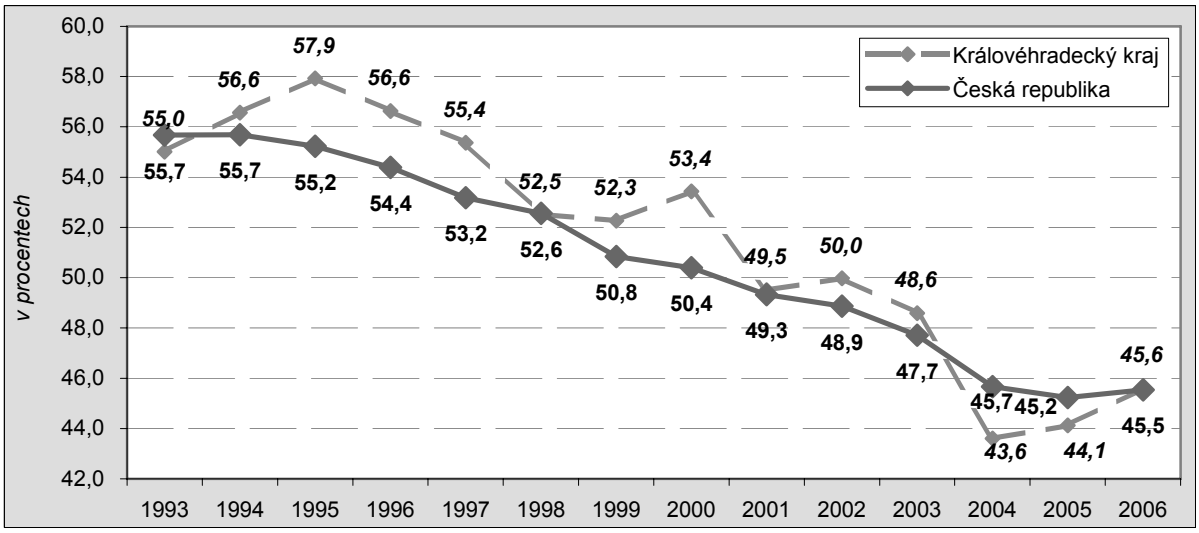

Ve **věkové skupině 30 – 44 je míra zaměstnanosti** přirozeně nejvyšší. V celém období 1993 – 2006 se pohybovala nad průměrem ČR. Klesající trend do roku 1999 v kraji vystřídal kolísavý vývoj a v posledním sledovaném roce 2006 výrazný pokles.

Míra zaměstnanosti ve věkové skupině 45-59 let s výjimkou výchozího roku držela v kraji nad průměrem ČR. Především v prvních letech 21. století rostla míra zaměstnanosti v této věkové skupině v kraji daleko rychleji než byl průměr za republiku a podobně je tomu i v posledních dvou letech sledovaného období.

Také **zaměstnanost** ve věkové skupině **60 a více let** se pohybovala v kraji celé sledované období nad průměrem České republiky. Vývoj v kraji byl značně kolísavý, ale opisoval hlavní trendy průměru ČR. Odlišný je v posledních třech letech, kdy se nejprve dostal na průměr České republiky a v posledním sledovaném roce prudce vzrostl, což je spojeno s nízkou nezaměstnaností v regionu a možnosti výdělku i pro osoby čerstvě důchodového věku.

Graf 27 Míra zaměstnanosti ve věkové skupině 30 až 44 let v období 1993 – 2006

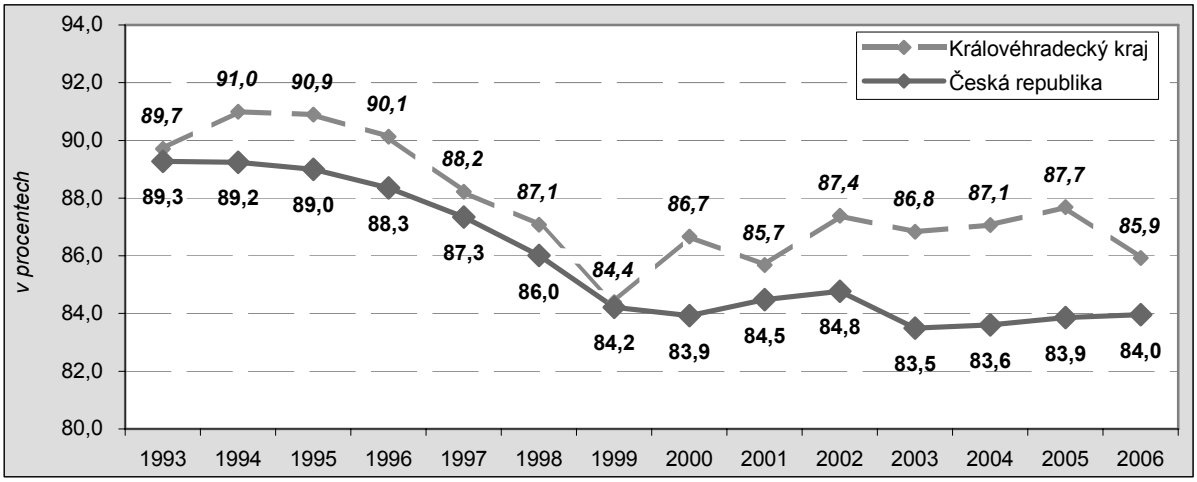

Graf 28 Míra zaměstnanosti ve věkové skupině 45 až 59 let v období 1993 – 2006

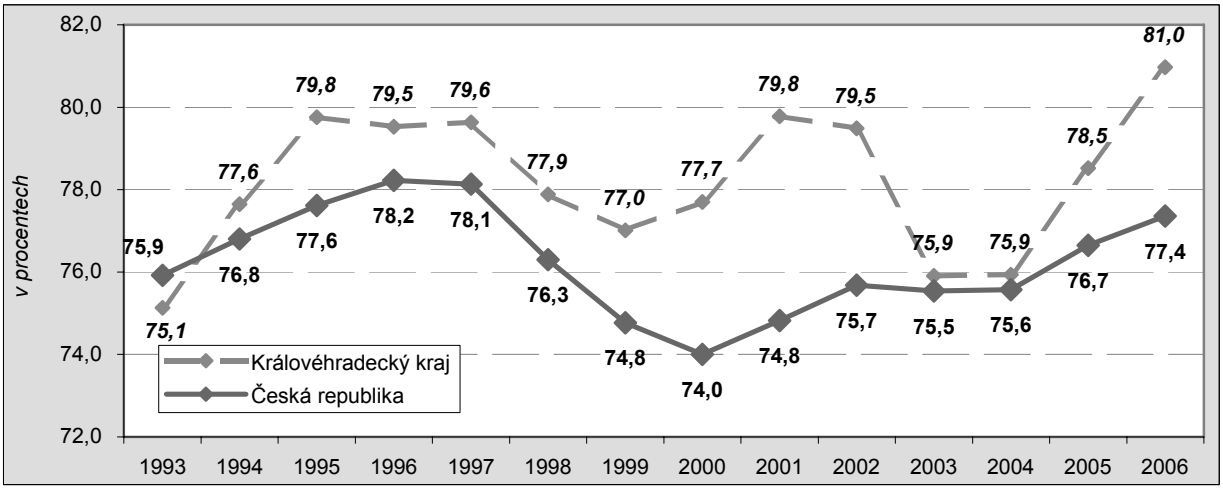

Graf 29 Míra zaměstnanosti ve věkové skupině 60 a více let v období 1993 – 2006

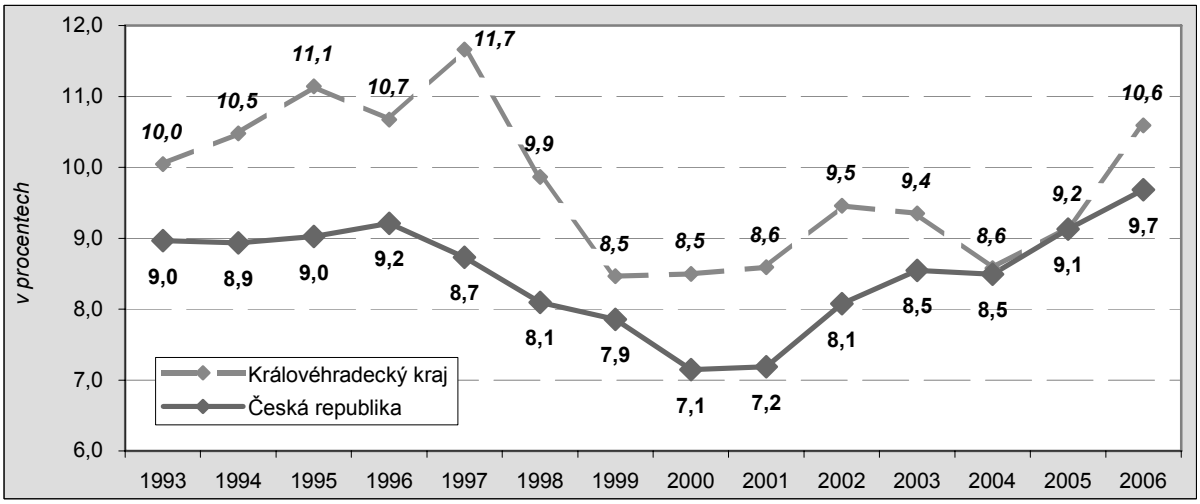

3.2.5. Pracující ve věku 50-69 let podle předpokládané doby ukončení ekonomické aktivity

V průběhu roku 2006 se uskutečnilo v rámci kontinuálního výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) šetření ad hoc modulu na téma „Přechod do důchodu“. Podle výsledků šetření u pracujících osob ve věku 50-69 let plánuje v kraji odchod z ekonomicky aktivního života do důchodu víc než sedmina osob do věku 59 let, zhruba polovina ve věku 60-64 let a pětina ve věku 65 a více let. Desetina osob šetřené věkové skupiny 50-69 let neměla konkrétní představu o svém odchodu do důchodu nebo se jejich názor nepodařilo zjistit. Situaci s plánovaným odchodem do důchodu z hlediska jednotlivých tříd klasifikace zaměstnání nabízí následující tabulka. Porovnání s ostatními kraji a průměrem ČR najdete v následujícím grafu.

Tab. 3.2.5.1. Pracující ve věku 50-69 let podle předpokládané doby ukončení ekonomické aktivity a klasifikace zaměstnání v Královéhradeckém kraji

Pramen: Přechod do důchodu podle výsledků ad hoc modulu 2006 VŠPS

Hlavní třída KZAM	Celkem	Termín ukončení aktivity			
		-59	60-64	65+ a co nejpozději	nemá konkrétní představu a nezjištěno
	v tis.				
Celkem[1)]	79,2	12,2	42,8	16,2	8,0
z toho:					
1-Zákonodárci, vedoucí a řídící pracovníci	7,5	.	4,1	2,0	1,1
2-Vědečtí a odborní duševní pracovníci	7,9	1,1	2,9	3,2	.
3-Techničtí, zdravotničtí, pedagogičtí pracovníci (včetně příbuzných oborů)	15,5	2,6	9,6	2,6	.
4-Nižší administrativní pracovníci (úředníci)	4,8	1,5	2,3	.	.
5-Provozní pracovníci ve službách a obchodě	5,5	1,1	2,2	1,4	0,9
6-Kvalifikovaní dělníci v zemědělství, lesnictví (včetně příbuzných oborů)	0,9	.	.	-	-
7-Řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé, opraváři (kromě obsluhy strojů a zařízení)	12,7	.	9,1	2,2	0,9
8-Obsluha strojů a zařízení	10,7	1,9	6,1	0,9	1,7
9-Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	9,6	1,9	4,1	2,8	0,8
	v %				
Celkem[1)]	100,0	15,4	54,0	20,5	10,1
z toho:					
1-Zákonodárci, vedoucí a řídící pracovníci	100,0	.	55,5	26,8	14,9
2-Vědečtí a odborní duševní pracovníci	100,0	13,6	37,4	40,6	.
3-Techničtí, zdravotničtí, pedagogičtí pracovníci (včetně příbuzných oborů)	100,0	16,7	62,3	17,0	.
4-Nižší administrativní pracovníci (úředníci)	100,0	30,8	48,2	.	.
5-Provozní pracovníci ve službách a obchodě	100,0	19,4	39,1	26,0	15,6
6-Kvalifikovaní dělníci v zemědělství, lesnictví (včetně příbuzných oborů)	100,0	.	.	-	-
7-Řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé, opraváři (kromě obsluhy strojů a zařízení)	100,0	.	72,2	17,6	7,0
8-Obsluha strojů a zařízení	100,0	18,0	57,1	8,6	16,2
9-Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	100,0	20,0	42,7	28,9	8,5

[1)] včetně nepracujících, uvažujících o pracovní aktivitě v budoucnu

Graf 30 Pracující ve věku 50-69 let podle předpokládané doby ukončení ekonomické aktivity podle krajů (%)

Zdroj: VŠPS ad hoc modul 2006

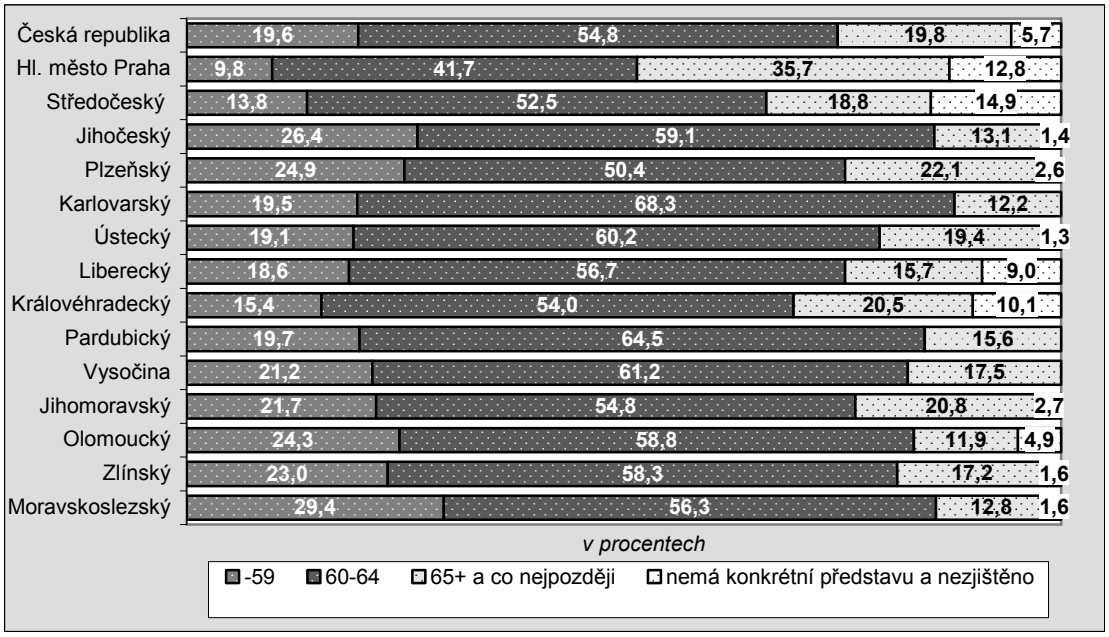

3.2.6. Struktura obyvatelstva podle vzdělání

Důležitou podmínkou ekonomického růstu každého regionu je kvalitní a výkonný vzdělávací systém. Celková úroveň dosaženého vzdělání obyvatel nejen našeho kraje se zvyšuje a důležitost vzdělání se stále více uvědomuje i mladá generace. V časové řadě od roku 1993 je zřejmý úbytek obyvatelstva za základním vzděláním a bez maturity ve prospěch osob se středoškolským a vysokoškolským vzděláním.

Graf 31 Struktura obyvatelstva podle vzdělání v Královéhradeckém kraji

Zdroj: ČSÚ Výběrové šetření pracovních sil (VŠPS)

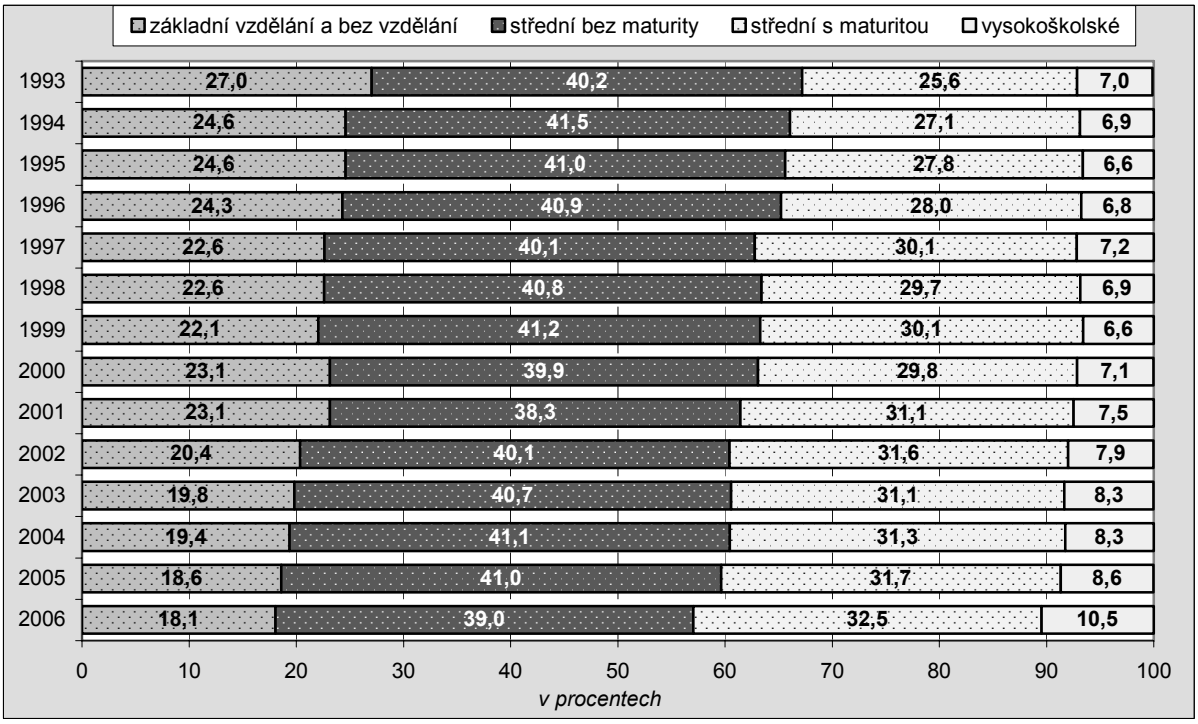

Z **hlediska pohlaví je** podíl obyvatel vyučených bez maturity a vysokoškoláků vyšší u mužů a naopak ženy převyšují muže ve středním vzdělání s maturitou a základním vzdělání a bez vzdělání. Z hlediska vývoje

v letech 1993 – 2006 byl u žen výraznější úbytek osob se základním vzděláním a bez vzdělání a vyučených bez maturity než u mužů. Podobně i podíl žen s maturitou a vysokoškolským vzděláním rostl rychleji než podíl mužů.

Graf 32 Struktura obyvatelstva podle pohlaví a vzdělání v Královéhradeckém kraji

Zdroj: ČSÚ Výběrové šetření pracovních sil (VŠPS)

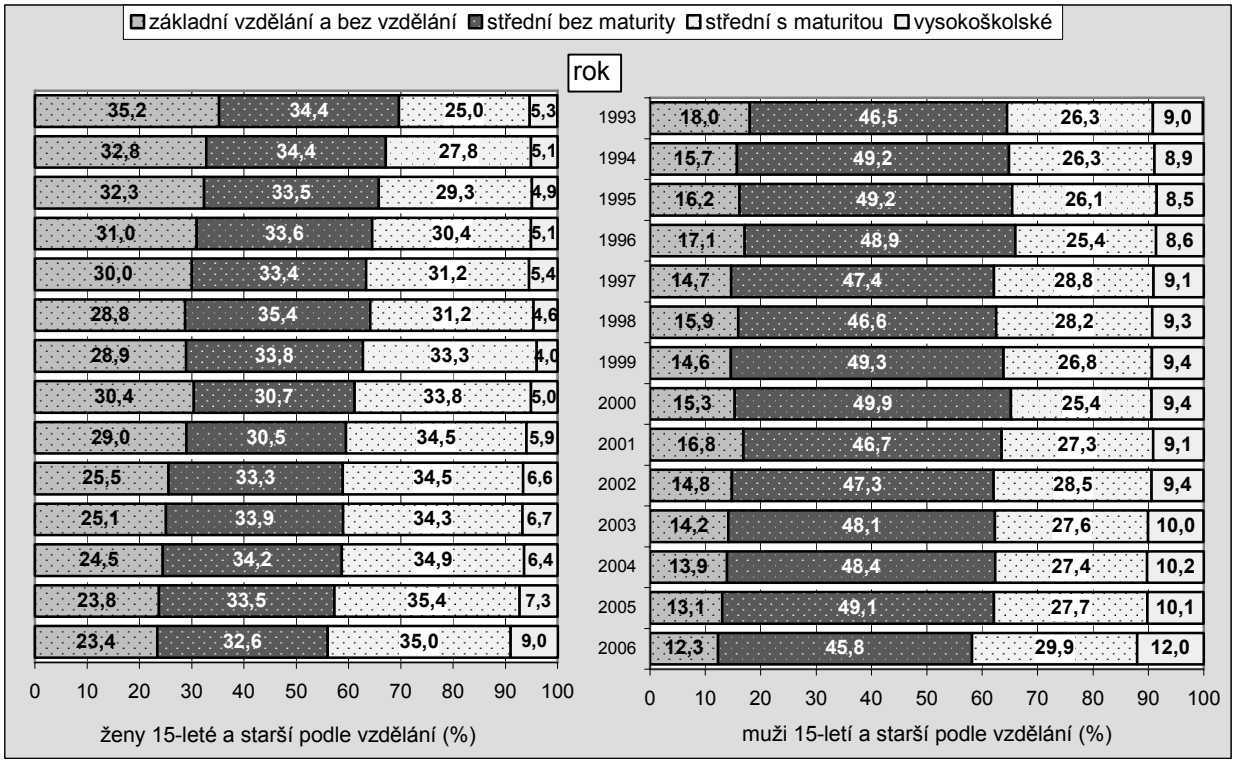

Graf 33 Podíl obyvatel starších 15 let bez nebo se základním vzděláním v letech 1993-2006 (%)

Zdroj: ČSÚ Výběrové šetření pracovních sil (VŠPS)

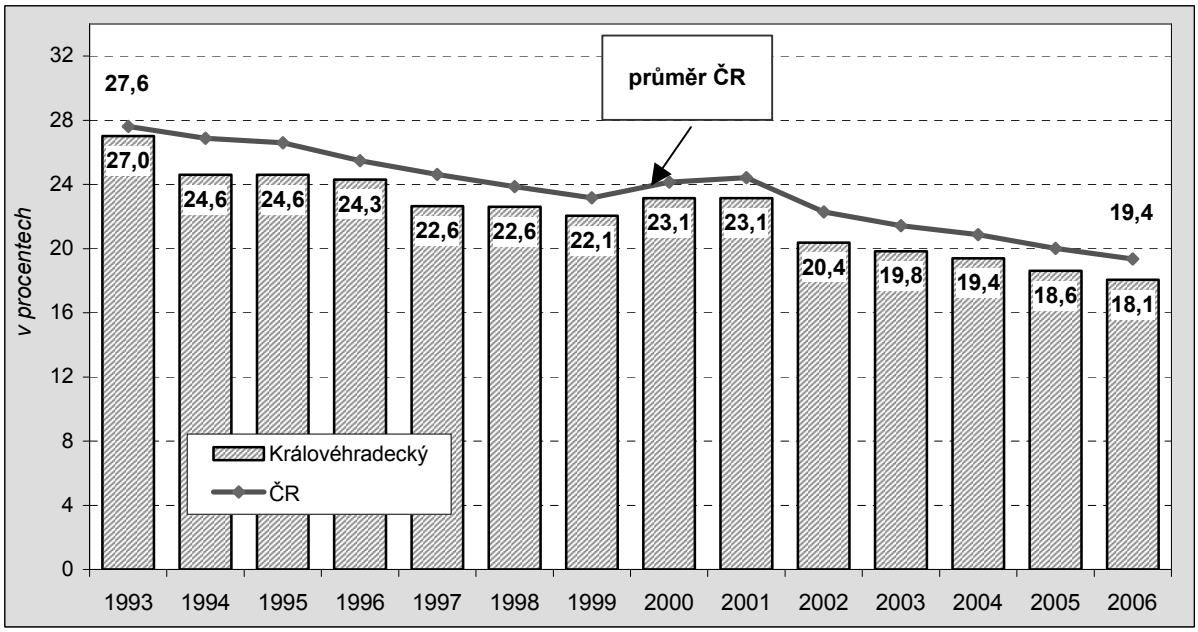

V letech 1993 – 2006 se podíl obyvatel bez vzdělání a se základním vzděláním pohyboval pod průměrem ČR a kopíroval jeho vývoj.

Graf 34 Podíl obyvatel starších 15 let s vysokoškolským vzděláním v letech 1993-2006 (%)

Zdroj: ČSÚ Výběrové šetření pracovních sil (VŠPS)

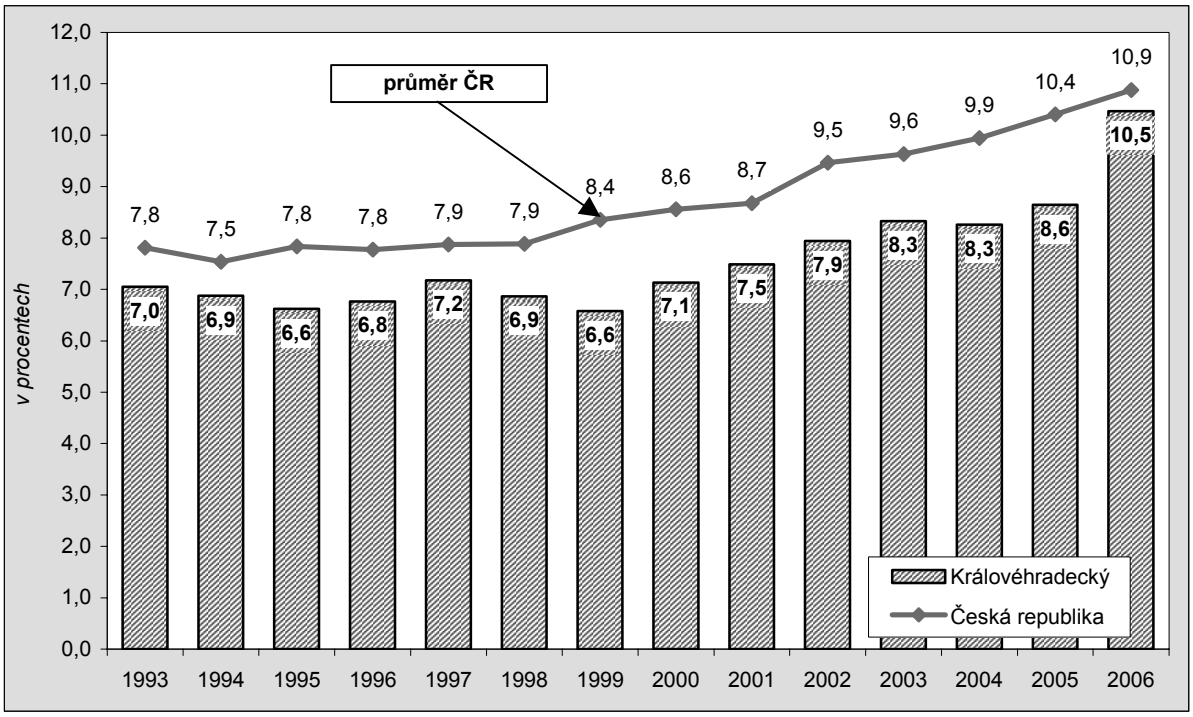

Také podíl obyvatelstva s vysokoškolským vzděláním v kraji nedosáhl průměru za ČR, ale rok 2006 naznačil postupné přibližování se republikovému průměru. Porovnáním mezi kraji představuje dlouhodobě umístění v první polovině pořadí.

Graf 35

Podíl obyvatel starších 15 let s vysokoškolským vzděláním v roce 1993 (v %)

Zdroj: ČSÚ Výběrové šetření pracovních sil

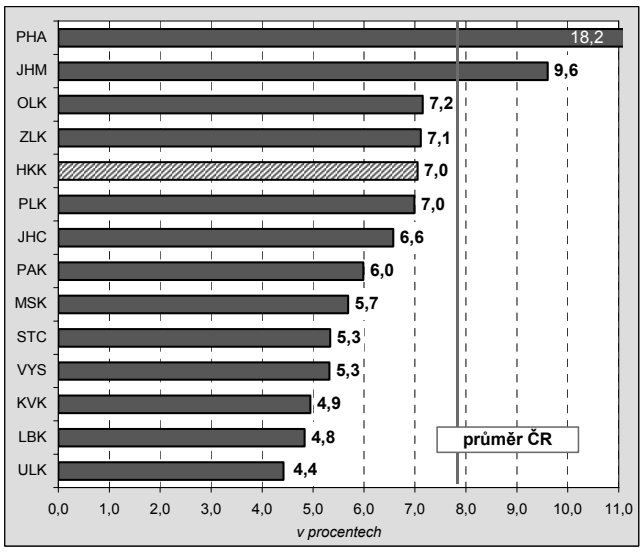

Podíl obyvatel starších 15 let s vysokoškolským vzděláním v roce 2006 (v %)

Zdroj: ČSÚ Výběrové šetření pracovních sil

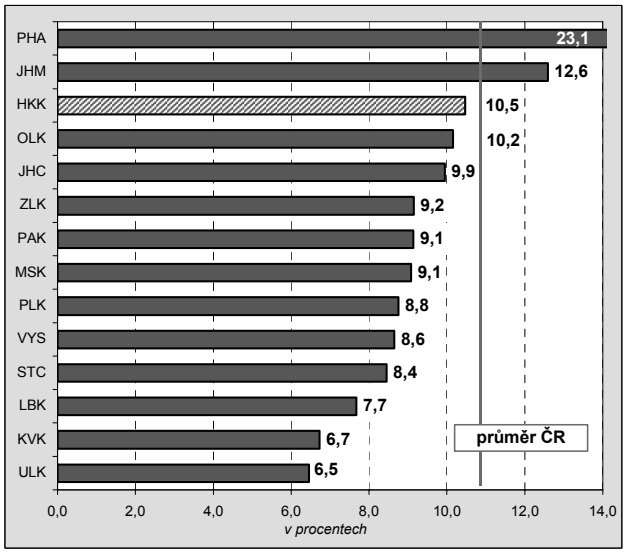

3.2.7. Index vzdělanosti

Vyjadřuje počet obyvatel s úplným středoškolským a vysokoškolským vzděláním na 100 obyvatel starších 25 let. V kraji má index mírně vzrůstající tendenci a roste mírně rychleji než průměr za ČR. Dlouhodobě se index vzdělanosti v kraji pohyboval lehce pod průměrem republiky, s výjimkou roku 1997, ale mezi kraji zaujímáme dlouhodobě postavení v první polovině pořadí.

Graf 36 Index vzdělanosti v Královéhradeckém kraji v letech 1993 - 2006

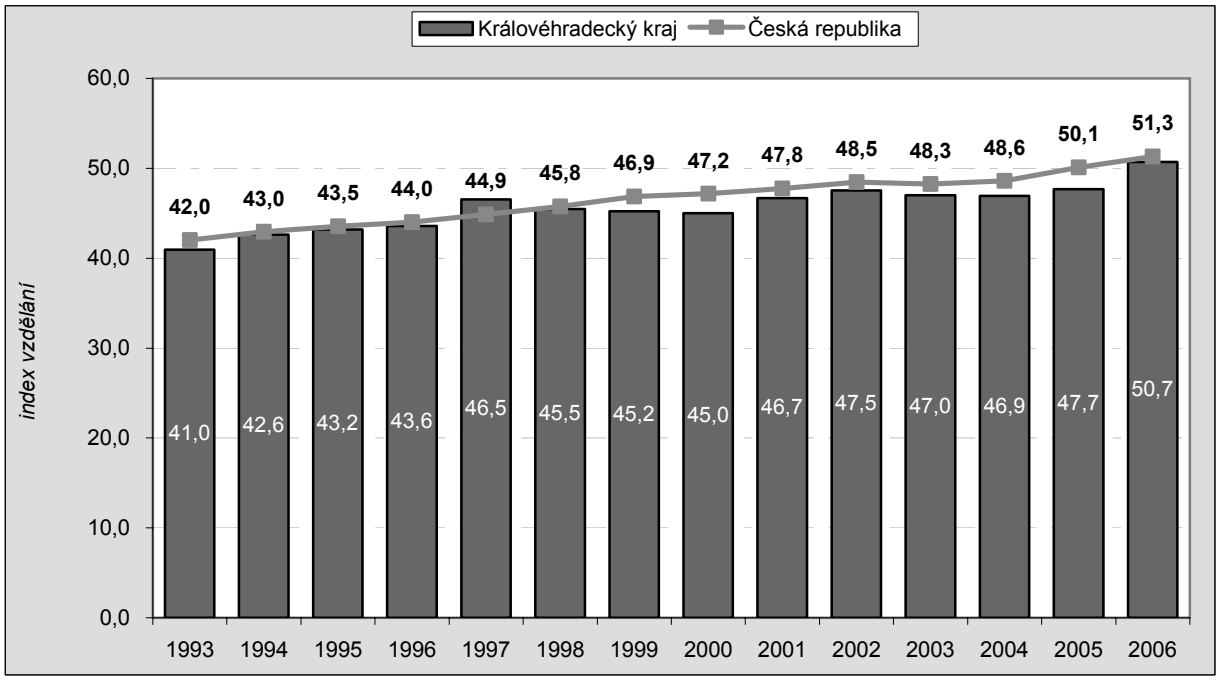

Graf 37

Index vzdělanosti podle krajů v roce 1993

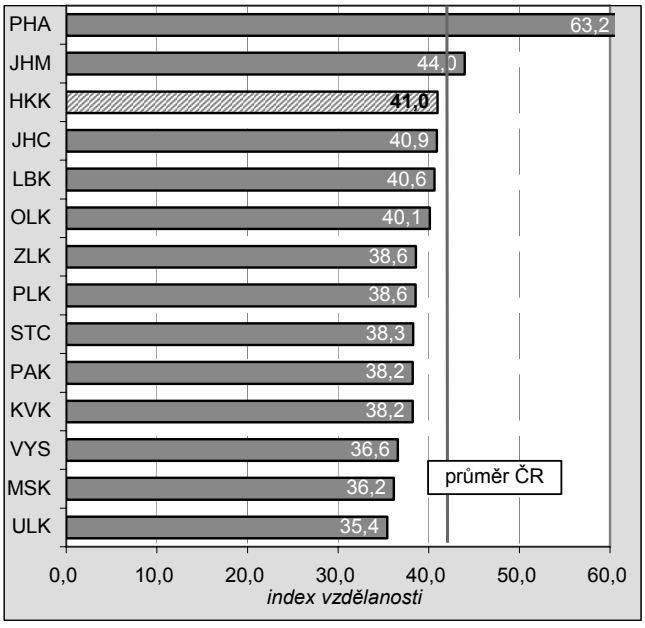

Index vzdělanosti podle krajů v roce 2006

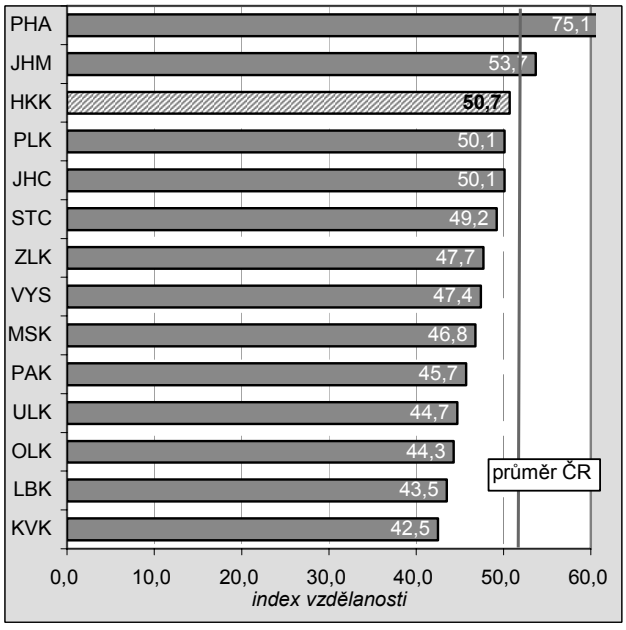

Poznámka:

index vzdělanosti = počet obyvatel s úplným středoškolským a vysokoškolským vzděláním na 100 obyvatel starších 25 let

3.2.8. Studenti vysokých škol

Ukazatel **studenti vysokých škol podle místa bydliště v přepočtu na 1 000 obyvatel** máme k dispozici v nedlouhé časové řadě od roku 2003 z Ústavu pro informace ve vzdělávání (ÚIV). I když se ukazatel v kraji rok od roku zvyšuje zůstává pod republikovým průměrem. V rámci regionu NUTS 2 – Severovýchod stojí Královéhradecký kraj mezi oběma sousedními regiony, má vyšší podíl studentů vysokých škol než Liberecký kraj ale za Pardubickým krajem mírně zaostává. V porovnání s ostatními kraji zaujímá postavení mírně horšího průměru.

Graf 38 Studenti VŠ*) na 1 000 obyvatel v krajích regionu NUTS - Severovýchod

Zdroj: ÚIV

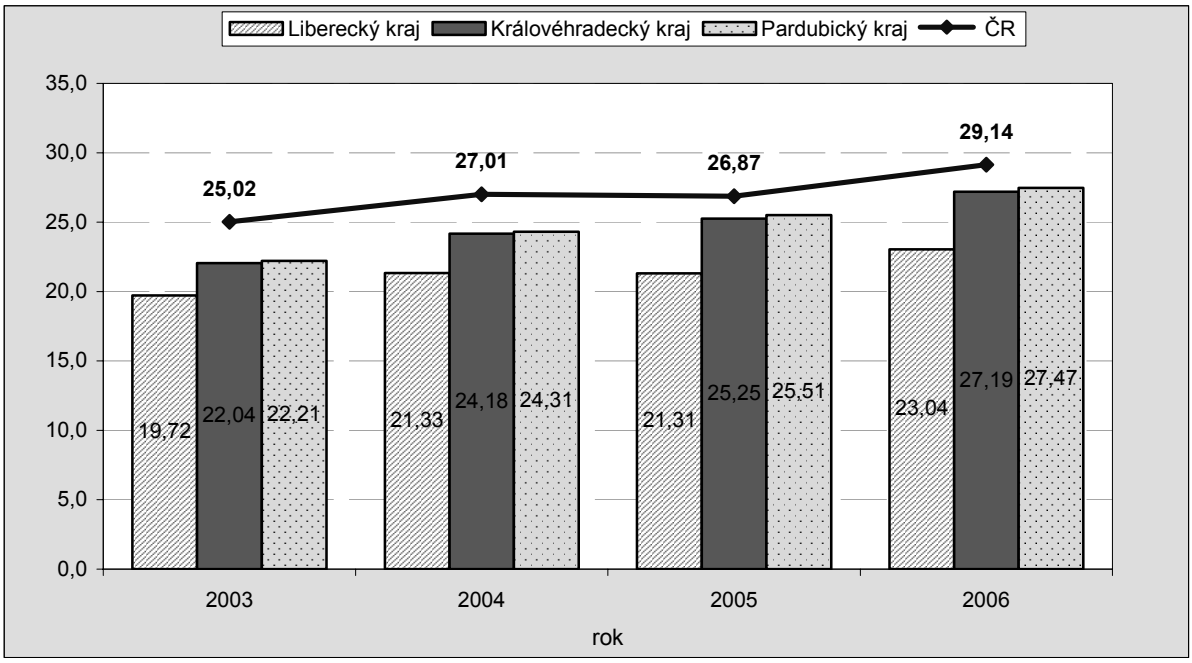

*) *bydlící na území daného kraje, v ČR*

Graf 39

Studenti VŠ*) na 1 000 obyvatel v krajích v roce 2003

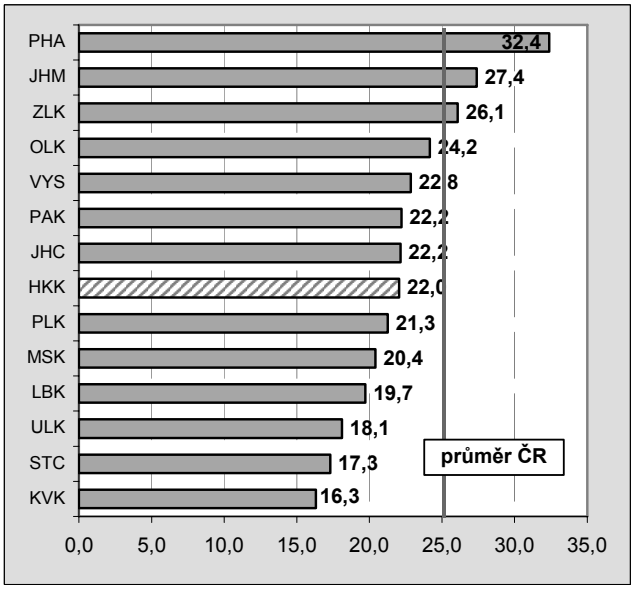

Studenti VŠ*) na 1 000 obyvatel v krajích v roce 2006

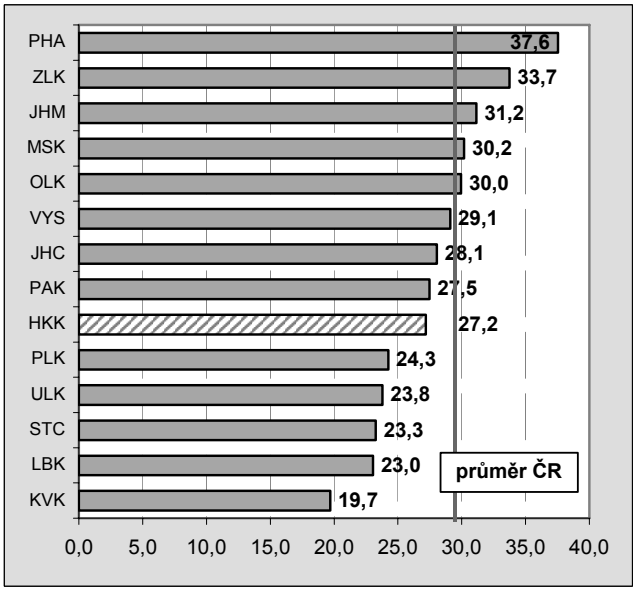

*) *bydlící na území daného kraje*

3.2.9. Podíl obyvatel s internetem

Z výsledků šetření o využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci, která prováděl ČSÚ nepravidelně v rámci VŠPS máme k dispozici následující výsledky. **Podíl obyvatel** ve věku 15 (16) a více let, kteří mají pro soukromé účely **doma přístup k internetu**, se v kraji výšil z 18,2 % ve 4. čtvrtletí 2003 na 35,7 % obyvatel, zjištěných při šetření ve 2. čtvrtletí 2006. Zatímco ještě při prvním šetření v roce 2003 patřil náš kraj pod průměr ČR, v letech 2004 a 2006 se vyšvihl až na 3. resp. 2. příčku mezi kraji. Nárůstem podílu obyvatel s přístupem doma k internetu v období 2003 – 2006 patřil mezi kraji k nejrychlejším. O vybavení obyvatel **vysokorychlostním internetem** máme k dispozici do krajů údaje jen

z posledních dvou šetření a to v letech 2004 a 2006. Vybavení obyvatel vysokorychlostním připojením k internetu se zvýšilo, z 8,1 % na 23,0 % a Královéhradecký kraj se řadí mezi kraji na druhou příčku hned za Hl. městem Prahou.

Graf 40 Podíl obyvatel ve věku 15(16) a více let, kteří mají pro soukromé účely přístup k internetu doma (%)

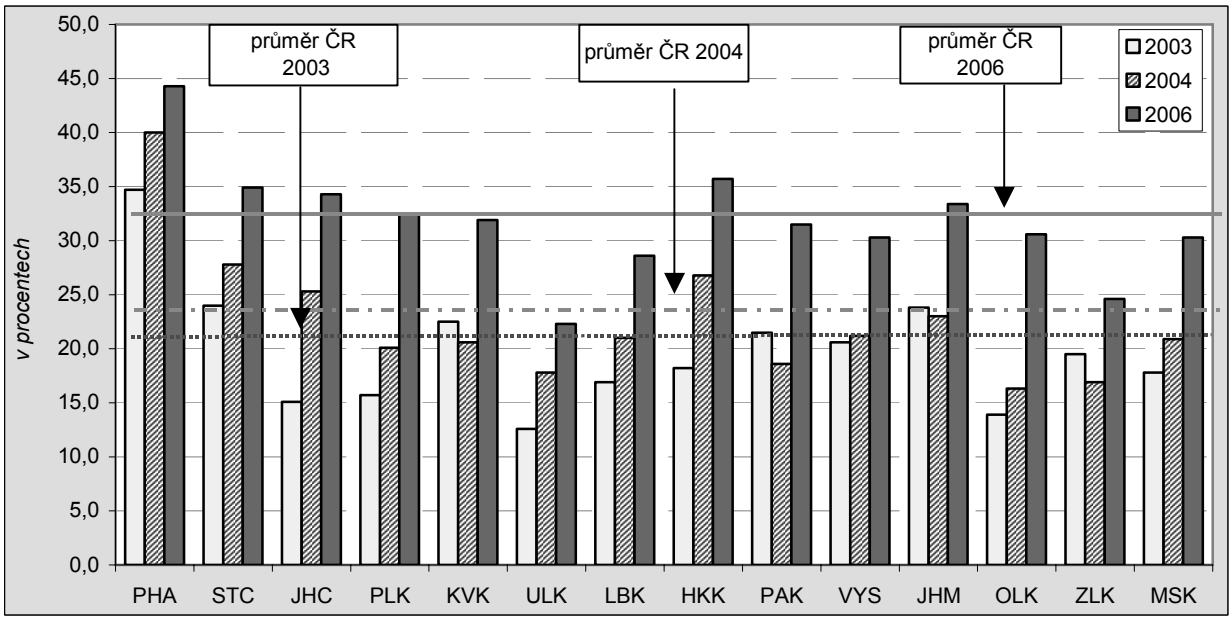

Pozn.: rok 2003, 2004 věk 15 a více let, období šetření 4. čtvrtletí
rok 2006 věk 16 a více let, období šetření 2. čtvrtletí

Graf 41 Podíl obyvatel ve věku 15(16) a více let, kteří mají pro soukromé účely vysokorychlostní připojení k internetu doma

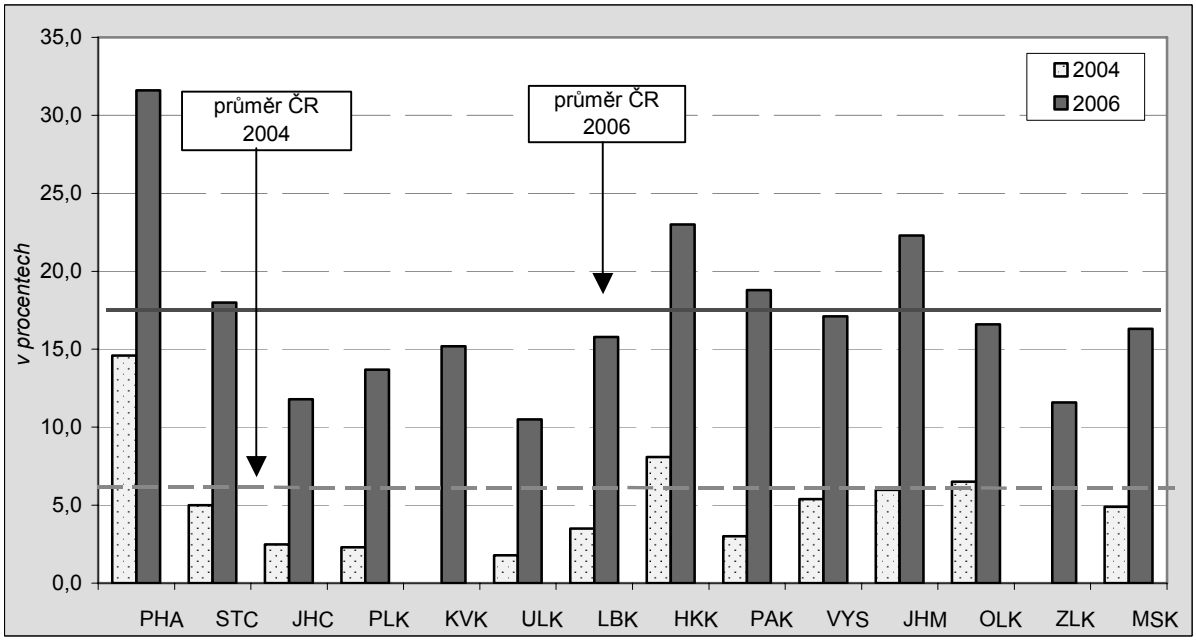

Pozn.: rok 2004 věk 15 a více let, období šetření 4. čtvrtletí
rok 2006 věk 16 a více let, období šetření 2. čtvrtletí

3.2.10. Podíl domácností s vysokorychlostním připojením k internetu

Také vybavením domácností vysokorychlostním připojením k internetu patří náš kraj k nejlépe vybaveným ze 14 krajů.

Graf 42 Podíl domácností vybavených vysokorychlostním připojením k internetu podle krajů v roce 2006[1)]

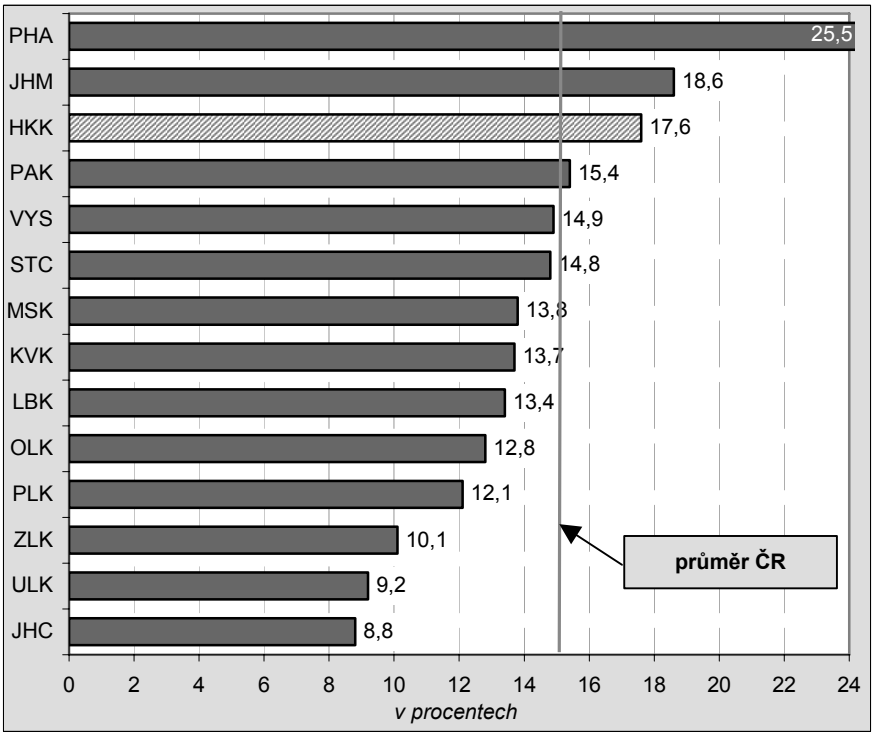

[1)] období šetření 2. čtvrtletí

3.2.11. Zjištěné trestné činy na 1 000 obyvatel

Úroveň kriminality mimo jiné odráží i úroveň sociálního kapitálu v kraji. Dlouhodobě se tento ukazatel v kraji pohybuje hluboko pod celorepublikovým průměrem a vývojové tendence odpovídají vývoji v ČR. Mezi kraji zaujímáme jednu z předních pozic s nízkou kriminalitou.

Graf 43 Počet zjištěných trestných činů na 1 000 obyvatel v letech 1993 – 2006

Zdroj: Policejní prezidium ČR

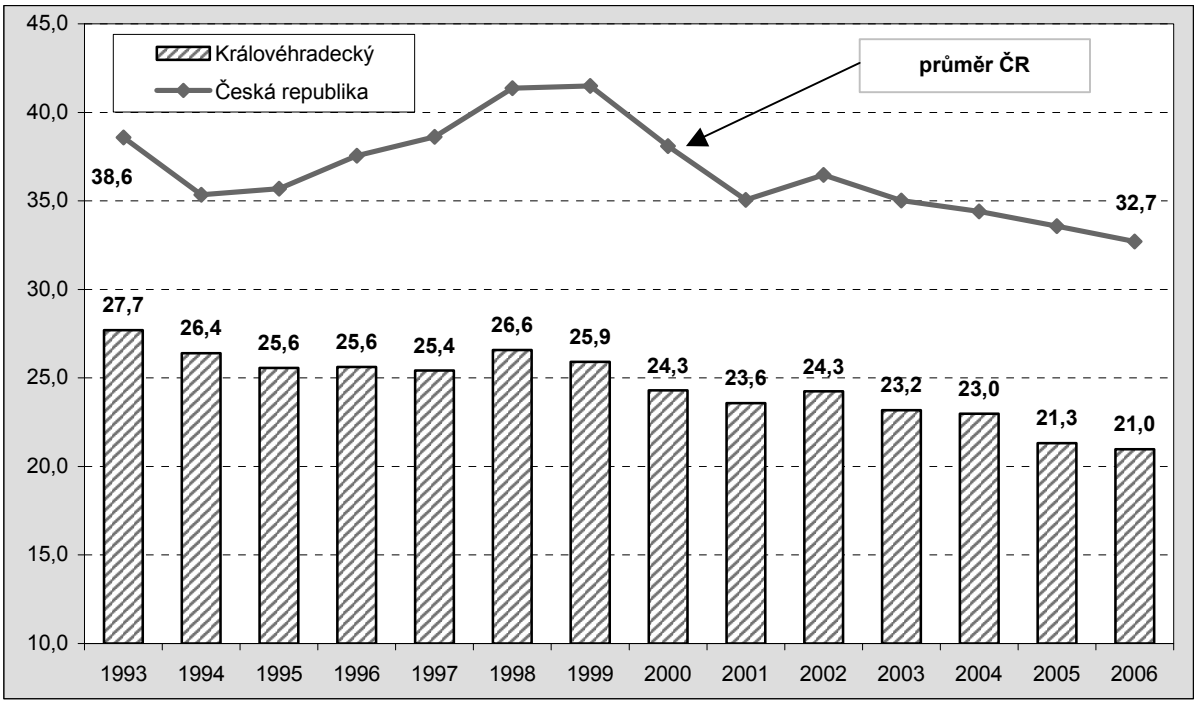

Graf 44

Počet zjištěných trestných činů na 1 000 obyvatel v roce 1993 **Počet zjištěných trestných činů na 1 000 obyvatel v roce 2006**

Zdroj: Policejní prezidium ČR

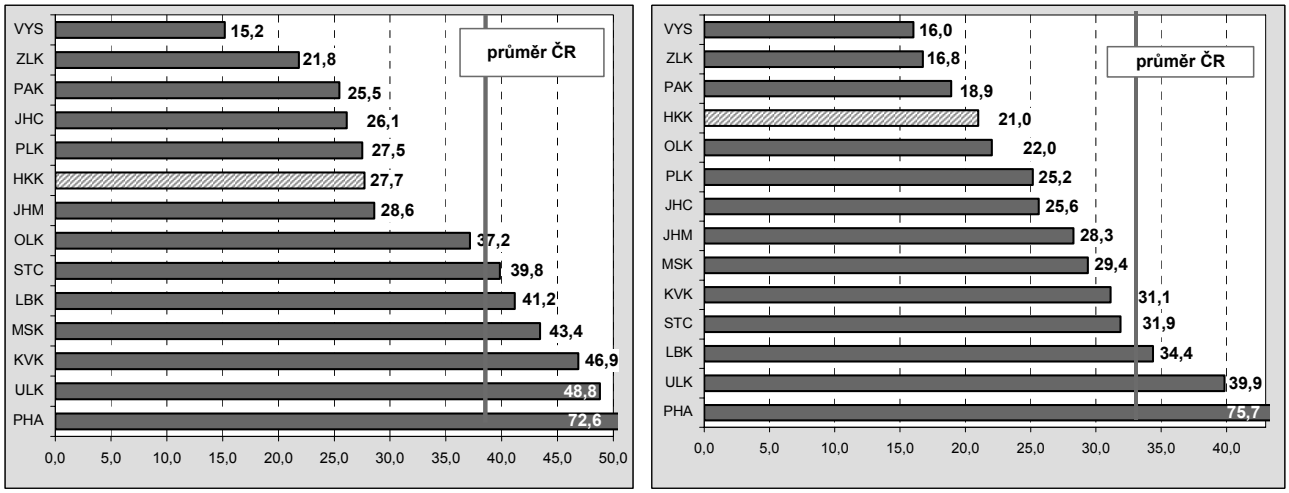

Z hlediska **okresů** kriminalita ve všech pěti okresech kraje v letech 2000 – 2006 pomalu klesala a nejvýraznější pokles zaznamenal okres Rychnov nad Kněžnou. Ve sledovaném období se nad průměrem kraje pohybovala kriminalita v okrese Trutnov, naopak pod jejím průměrem byl okres Rychnov nad Kněžnou.

Graf 45 Počet zjištěných trestných činů na 1 000 obyvatel podle okresů v letech 2000-2006

Zdroj: Policejní prezidium ČR

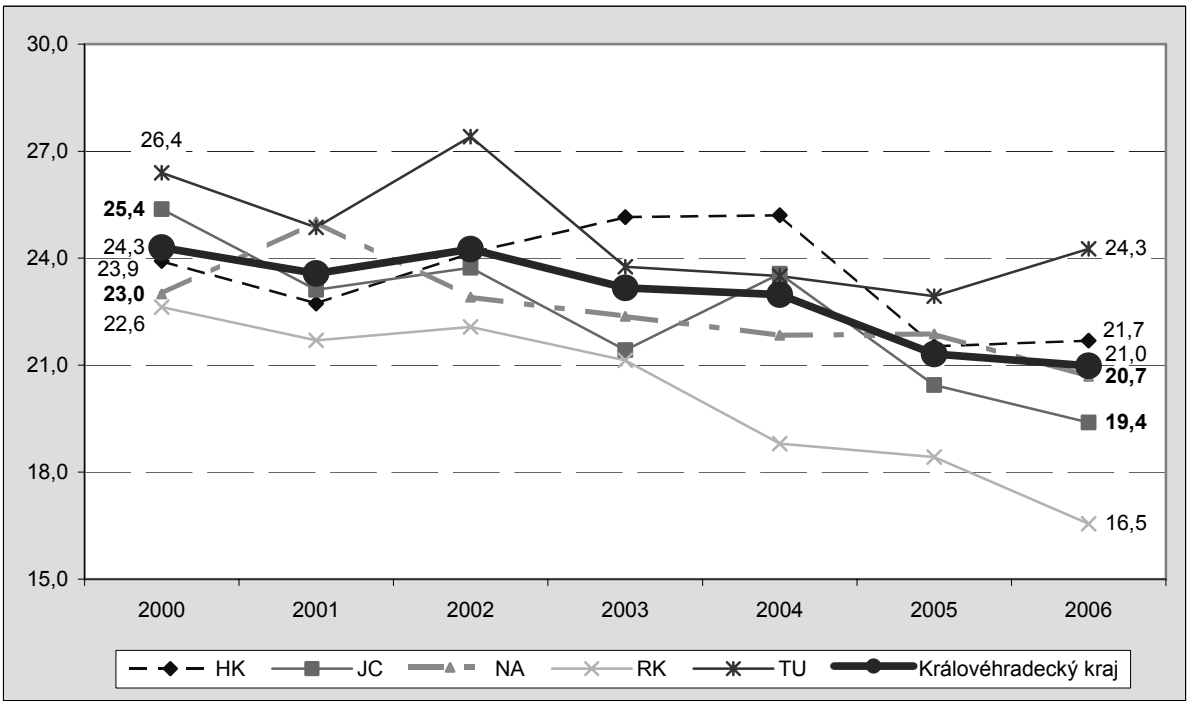

Za rok 2005 máme k dispozici z dat služeben Policie České republiky sumarizace za **správní obvody obcí s rozšířenou působností**. Zjištěné trestné činy jsou počítány na faktické obyvatelstvo, tj. odhad počtu skutečně přítomného obyvatelstva (nejen bydlícího). S nejvyšší intenzitou kriminality se potýkal správní obvod Jaroměř, Jičín a Náchod, s nejnižší správní obvod Nové Město nad Metují, Dobruška a Hořice.

Graf 46 Zjištěné trestné činy na 1 000 faktických obyvatel podle SO ORP v roce 2005[1)]

Zdroj: Policejní prezidium ČR

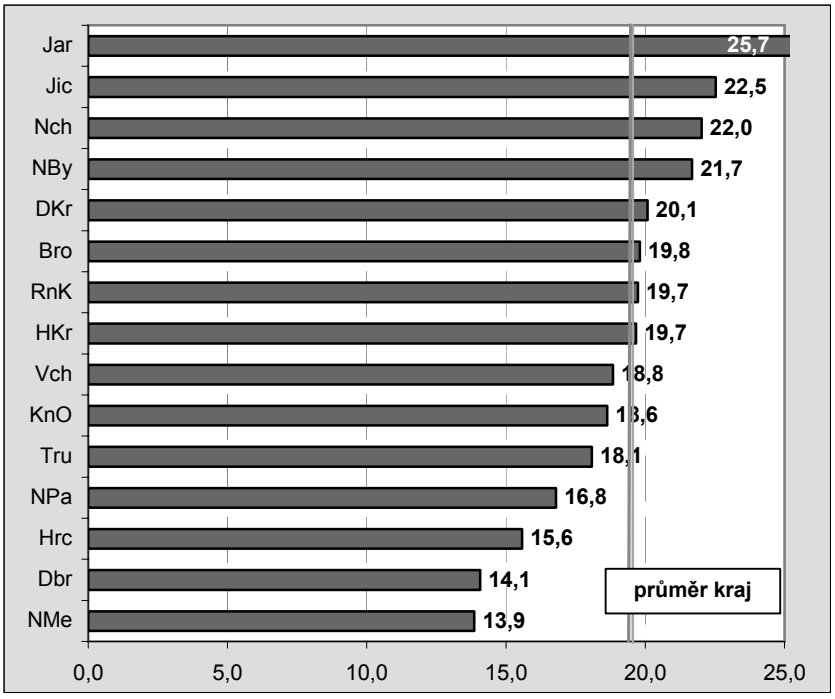

[1)] sumarizace za správní obvody obcí s rozšířenou působností z dat služeben PČR

Pozn.: faktické obyvatelstvo=odhad počtu skutečně přítomného obyvatelstva (nejen bydlící osoby)

3.2.12. Územně plánovací dokumentace

Podíl obcí se schválenou územně plánovací dokumentací od roku 2000 do roku 2006 v kraji výrazně vzrostl a dostal se až na průměr za Českou republiky, přesto patříme mezi kraje umístěné v horší polovině pořadí krajů.

Graf 47

Podíl počtu obcí se schválenou ÚPD v roce 2000 **Podíl počtu obcí se schválenou ÚPD v roce 2006**

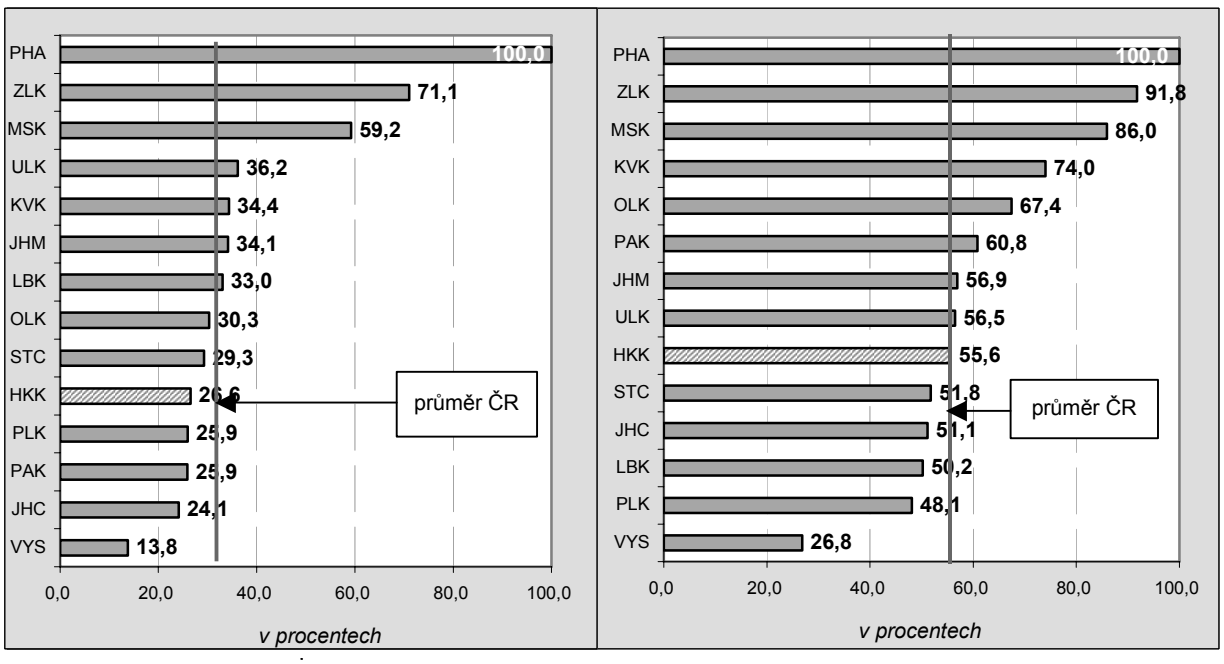

Také podíl obyvatel žijících na území se schválenou územně plánovací dokumentací se v kraji od roku 2000 výrazně zvýšil a v roce 2006 tvořil téměř 80 % obyvatelstva. Za průměrem České republiky však kraj zaostává a v pořadí krajů mu patří čtvrtá nejhorší příčka.

Graf 48

Podíl obyvatel žijících na území se schválenou ÚPD v roce 2000

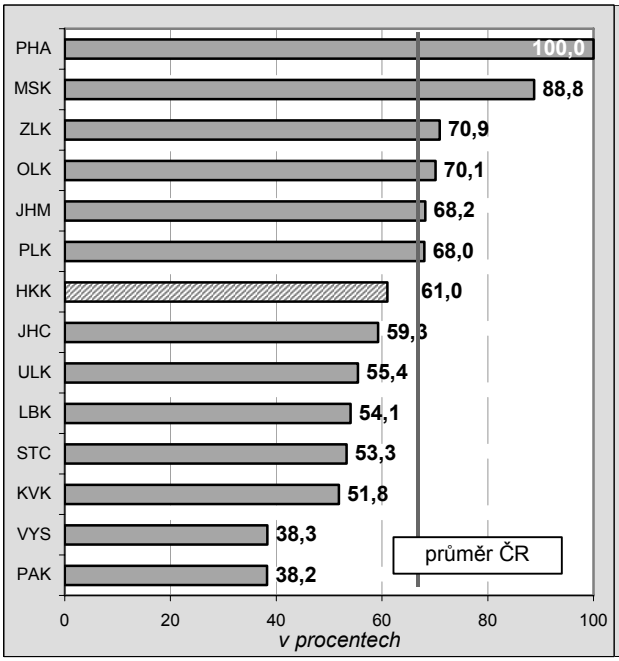

Podíl obyvatel žijících na území se schválenou ÚPD v roce 2006

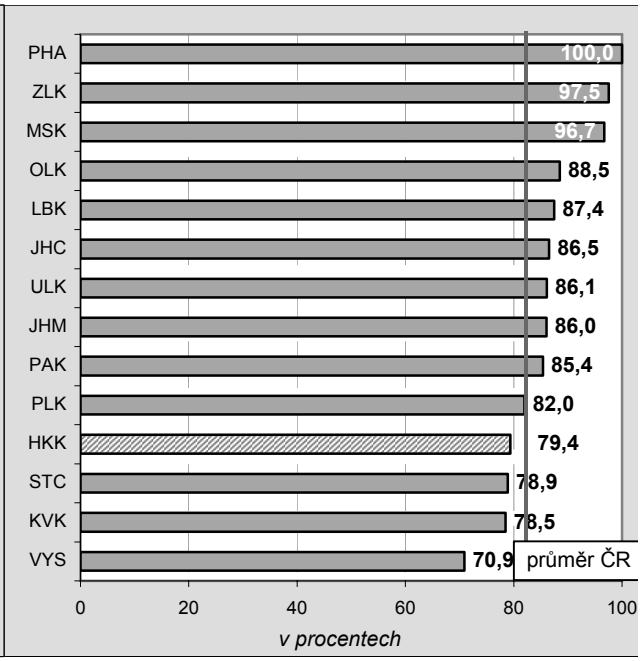

3.2.13. Počet lékařů na 1 000 obyvatel

Hodnoty ukazatele počet lékařů na 1 000 obyvatel se v kraji shodovaly, ve výchozím roce 2000 i v posledním sledovaném roce 2006, s průměrnými hodnotami za ČR a měly mírně vzrůstající tendenci. Dobré postavení kraje je mimo jiné ovlivněno sídlem fakultní nemocnice v krajském městě a tradicí vysokého školství lékařského a farmaceutického zaměření v Hradci Králové. Mezi kraji zaujímáme 5. nejvyšší příčku v počtu lékařů, kteří připadají na 1 000 obyvatel.

Graf 49

Počet lékařů na 1 000 obyvatel v roce 2000

Pramen: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR

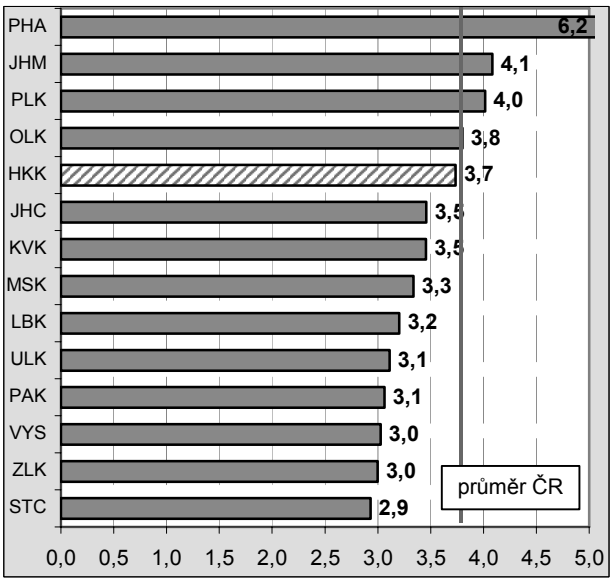

Počet lékařů na 1 000 obyvatel v roce 2006

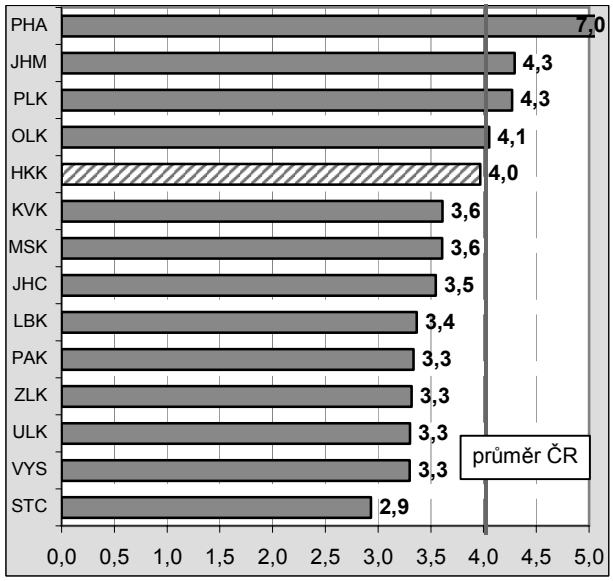

Z hlediska **okresů** vysoko nad krajským průměrem jsou počty lékařů (přepočtené na 1 000 obyvatel) v okrese Hradec Králové, ostatní okresy jsou naopak hluboko pod průměrem kraje, nejméně lékařů pak připadá na okresy Rychnov nad Kněžnou a Náchod.

Graf 50 Lékaři na 1 000 obyvatel podle okresů v letech 2000 – 2006

Pramen: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR

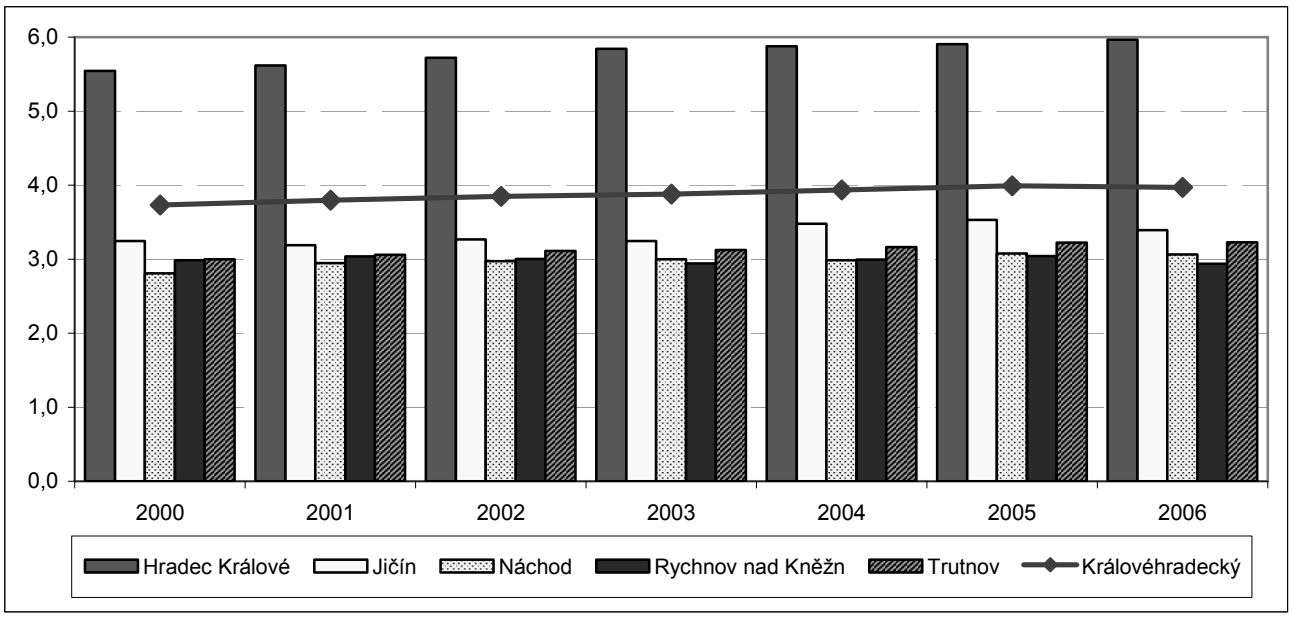

3.2.14. Počet lůžek v nemocnicích na 1 000 obyvatel

Graf 51

Lůžka v nemocnicích na 1 000 obyvatel v Královéhradeckém kraji v letech 2000-2006

Pramen: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR

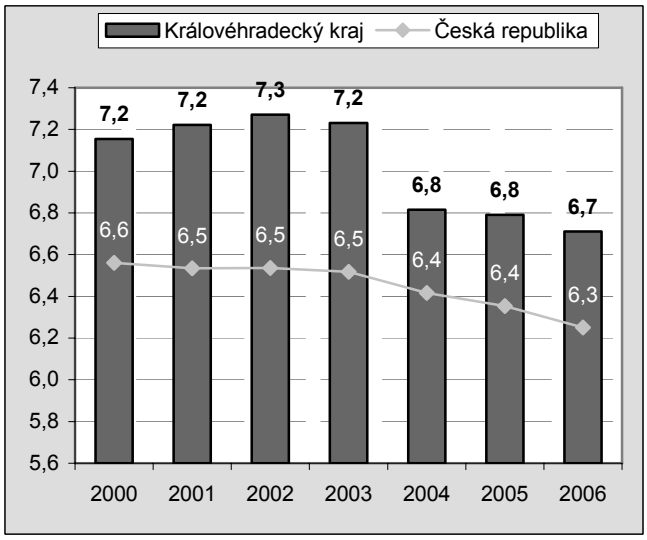

Také počet lůžek v nemocnicích přepočítaný na 1 000 obyvatel středního stavu vykazuje v kraji hodnoty nad průměrem České republiky. V souladu s úspornými opatřeními v celém resortu zdravotnictví se i počty lůžek v nemocnicích v kraji snižují, což odpovídá republikovému trendu.

V porovnání s ostatními kraji patříme k nejlépe vybaveným krajům lůžky v nemocnicích a řadíme se na přední příčky mezi kraji (3. a 4. příčka).

Podobně jako u předchozího ukazatele počtu lékařů platí i u lůžek v nemocnicích v meziokresním srovnání, že vysoko nad průměrem kraje je okres Hradec Králové, naopak ostatní okresy jsou pod jeho průměrem. Nejhorší postavení má okres Jičín, kde v časové řadě 2000 – 2006 připadá nejméně lůžek v nemocnicích na 1 000 obyvatel středního stavu.

Graf 52

Lůžka v nemocnicích na 1 000 obyvatel v roce 2000

Pramen: Ustav zdravotnických informací a statistiky CR

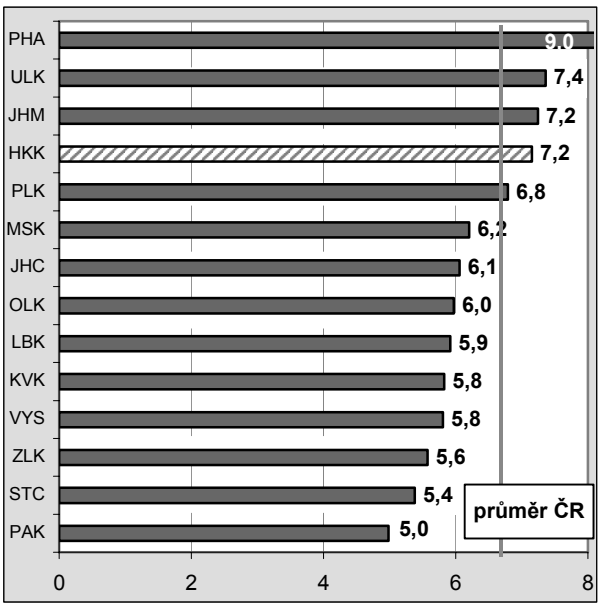

Lůžka v nemocnicích na 1000 obyvatel v roce 2006

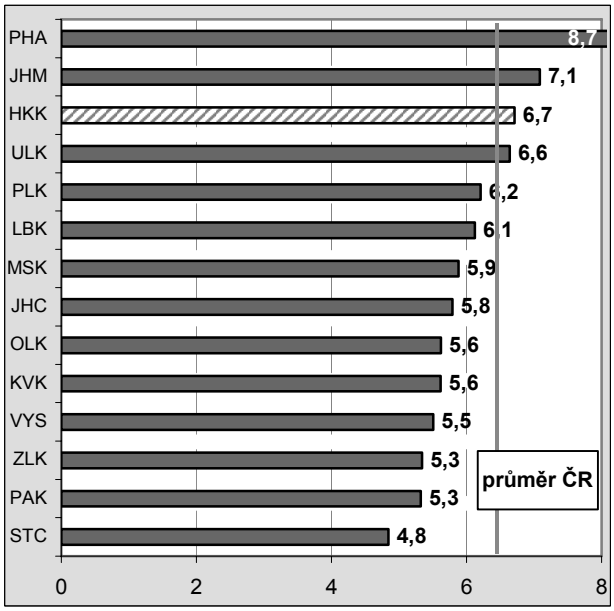

Graf 53 Lůžka v nemocnicích na 1 000 obyvatel podle okresů v letech 2000 – 2006

Pramen: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR

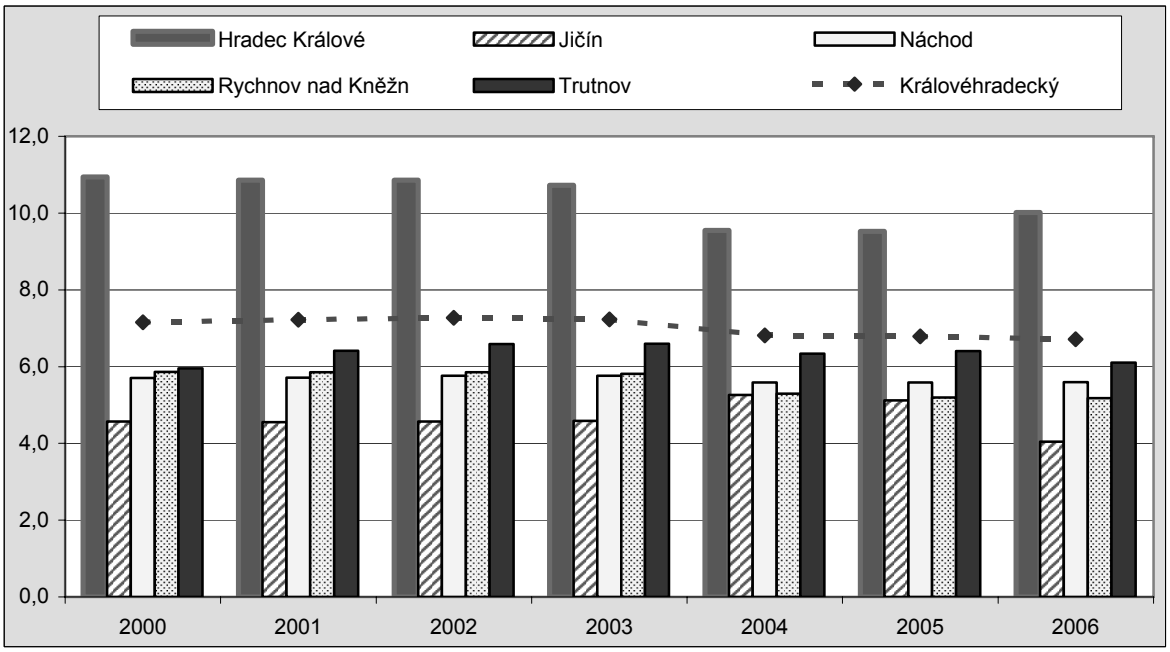

3.3. Environmentální oblast

Enviromentální pilíř pro hodnocení udržitelného rozvoje krajů je v publikaci zastoupen 14 indikátory. Jejich definice a data za všechny kraje včetně hodnoty za celou Českou republiku v dostupné časové řadě 1993 až 2006, někde od roku 2000 či jen roky, kdy bylo možné data ze šetření čerpat, jsou obsahem předchozí kapitoly, kde v podkapitole 2.2 nalezne čtenář jejich přehled. Zobrazení indikátorů v kartogramech je v závěru publikace a tohoto pilíře se týkají kartogramy číslo 19 až 26.

Hodnoty indikátorů environmentálního pilíře vyjadřují úroveň a vývoj v Královéhradeckém kraji s tematikou zaměřenou na hospodaření s půdou, charakter lesních porostů, vodu, ovzduší, odpady a investiční a neinvestiční výdaje na ochranu životního prostředí.

Zornění zemědělské půdy Královéhradeckého kraje vyjádřené podílem orné půdy na zemědělské půdě je nižší než v průměru ČR a z hlediska vývoje je trend stejný, a to pokles tohoto podílu v období 1993 – 2006 o 1,5 procentního bodu (pokles v celé ČR o 2,7 procentního bodu). Pouze v kraji Vysočina zůstalo zornění po celé sledované období beze změn. Ostatní kraje zaznamenaly rovněž pokles, nejvíce kraje Karlovarský (o 13 procentních bodů) a dále kraje Moravskoslezský a Ústecký (o 6 procentních bodů).

Stabilita krajiny je pro udržitelný rozvoj území nezbytnou podmínkou. K vyjádření tohoto stavu se využívá indikátor nazvaný koeficient ekologické stability, který poměřuje plochy stabilních a nestabilních prvků krajiny v daném území. Mezi stabilní patří lesy, trvalé travní porosty, sady, zahrady, chmelnice, vinice a vodní plochy a mezi nestabilní prvky pak orná půda, zastavěné plochy a ostatní plochy. Hodnotou pod 1,01 se Královéhradecký kraj řadil v letech 1993 až 1996 mezi území intenzivně využívaná, zejména zemědělskou velkovýrobou, kam v roce 1996 patřily dále kraje Středočeský, Jihomoravský, Vysočina, Ústecký, Pardubický a Olomoucký. Od roku 1997 do roku 2006 již hodnota koeficientu tuto hranici v kraji přesáhla až na 1,03 v roce 2006, což se hodnotí jako celkem vyvážená krajina (interval pro hodnocení 1,01 – 2,99), v níž jsou technické objekty relativně v souladu s dochovanými přírodními strukturami a jako jediný z výše jmenovaných krajů se zařadil k této skupině krajů v roce 1997, kde nejvyšší stabilitu měl Liberecký kraj s hodnotou koeficientu 2,18.

Ekologické zemědělství má v Královéhradeckém kraji již tradici a dokazuje to i podíl ekologicky obhospodařované půdy, jehož hodnota dosáhla v roce 2003 v kraji 2,21 % a zvýšila se na 3,52 % v roce 2006. I tento podíl je však stále pod úrovní ČR. Nejvyšší byl dosažen v Karlovarském, Libereckém a Zlínském kraji a Královéhradeckému kraji patřila v roce 2006 až 9. příčka.

Stáří lesa a kvalitu **lesních porostů** měříme pomocí defoliace (odlistění), která je definována jako relativní ztráta asimilačního aparátu v koruně stromu v porovnání se zdravým stromem, rostoucím ve stejných porostních a stanovištních podmínkách. Defoliace se vyjadřuje v % ztráty jehličí/listí a index defoliace jako podíl strojů šedesátiletých a starších ve 3. a 4. stupni odlistění (tj. stromy silně odlistěné v intervalu hodnot indexu 60,0 – 99,9 %) a stromy odumřelé 100 % ztráta jehličí/listí. Královéhradecký kraj v roce 2006 vykázal nejlepší zdravotní stav lesů mezi kraji s hodnotou indexu defoliace 0,79, na opačném konci byl kraj Jihomoravský s hodnotou indexu 3,54.

Vyšší **podíl listnatých dřevin** je předpokladem vyšší odolnosti lesů vůči povětrnostním vlivům, suchu a hmyzím škůdcům. Pro udržitelný rozvoj je zvyšování podílu listnatých dřevin důležité z obecného pohledu na postupné rozšiřování lesních porostů a bylo tomu tak ve všech krajích. V Královéhradeckém kraji tvoří listnaté dřeviny dlouhodobě zhruba pětinu a v období let 1994 až 2006 stále mírně rostl. V roce 2006 podíl listnatých lesů činil 22,16 % a od roku 1994 se zvýšil o 2,51 bodu. Nejvyšší podíl listnatých dřevin je v Hl. m. Praze a Jihomoravském kraji, naopak nejnižší v kraji Vysočina.

Jakost povrchových vod ovlivňují jednak bodové zdroje znečištění (města a obce, průmyslové závody, objekty zemědělské živočišné výroby) a dále plošné znečištění (zejména zemědělská rostlinná výroba, atmosférické vlivy, erozní splachy z terénu). Z hlediska udržitelného rozvoje je potřebné redukcí především bodových zdrojů znečištění zvyšovat jakost povrchových vod a snižovat stupeň jejich znečištění. Největší pokles znečištění nastal ve skupině C (biologické a mikrobiologické ukazatele), jak v ČR, tak v Královéhradeckém kraji, kde to bylo téměř o polovinu.

K základním zdrojům znečištění ovzduší patří **emise.** Jsou to exhaláty, které se dostávají do ovzduší jako produkt hospodářské činnosti, dělí se na pevné, kapalné a plynné. Ve spodní části atmosféry potom jednotlivé součásti emisí navzájem reagují, některé se rozpouští ve vzdušné vlhkosti, dále jsou ovlivňovány slunečním zářením, elektrickými výboji v atmosféře či dalšími fyzikálními vlivy. Výsledné produkty a jejich účinky na živé organismy a na majetek se nazývají imise. Místo jejich působení je závislé na momentální povětrnostní situaci, protože vzniklá směs látek je prouděním vzduchu rozptylována často i do velkých vzdáleností. Pro udržitelný rozvoj a pro životní prostředí obecně je samozřejmě prioritou snižovat zátěž ovzduší emisemi. V období let 1994 až 2006 docházelo postupně v celé ČR i Královéhradeckém kraji k poklesu množství emisí a dosažené hodnoty v kraji byly pod úrovní průměru ČR.

Vymezení **oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší** provádí Ministerstvo životního prostředí jednou ročně, výsledky zveřejňuje ve Věstníku Ministerstva životního prostředí. Oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší se rozumí vymezená část území (zóna) nebo sídelní seskupení (aglomerace), na kterém je překročena hodnota jednoho nebo více imisních limitů nebo cílového imisního limitu pro ozon nebo hodnota jednoho či více imisních limitů zvýšená o příslušné meze tolerance. V oblastech se zhoršenou kvalitou ovzduší je zajištěno sledování úrovně znečištění ovzduší znečišťujícími látkami, pro tyto oblasti jsou orgány kraje a obce povinny vypracovat nebo aktualizovat programy ke zlepšení kvality ovzduší.

Vzhledem k metodickým změnám a vymezením, ke kterým v této oblasti došlo od roku 2000, se ve stručném komentáři omezíme pouze na rok 2005. V Královéhradeckém kraji byla v roce 2005 zjištěna zhoršená kvalita ovzduší téměř v polovině sledovaných oblastí, v průměru ČR to představovalo více než třetinu. Ve srovnání s ostatními kraji to byla 8. příčka, nejvyšší měly Hl. m. Praha (99,0 %) a Zlínský kraj (70,7 %). Nejpříznivější situace byla v Jihočeském a Plzeňském kraji, kde podíl zón se zhoršenou kvalitou ovzduší činil pouze 0,6 resp. 1,2 %.

Součástí udržitelného rozvoje je i oblast udržitelné výroby a spotřeby. Ekonomický růst je podmíněn růstem výroby, růst výroby je ovšem doprovázen **produkcí odpadů**. Trvalým požadavkem je zajistit ekonomický růst bez nevratného ovlivnění životního prostředí, přičemž je nutno minimalizovat vedlejší produkty a jejich vliv na život kolem a maximalizovat jejich další možné využití. K indikátorům této oblasti patří měrná produkce podnikového odpadu, podíl materiálově využitých odpadů, podíl skládkovaných odpadů z celkové produkce či produkce komunálního odpadu. V roce 2006 dosáhla měrná produkce **podnikového** odpadu v Královéhradeckém kraji 2,7 kg na tis. Kč HDP, což byla nejnižší úroveň mezi kraji při celorepublikovém průměru 7,6 kg na tis. Kč HDP. Produkce **komunálního** odpadu na obyvatele v kraji nedosahuje průměru ČR a v roce 2006 patřila v Královéhradeckém kraji na předposlední místo před sousedním Libereckým krajem.

Výdaje na ochranu životního prostředí zahrnují investiční výdaje a neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí. **Investiční výdaje** zahrnují náklady na pořízení dlouhodobého hmotného majetku na ochranu životního prostředí, **neinvestiční náklady** prakticky zahrnují mzdy, platby za energie, materiál a služby, jejichž účelem je prevence, snížení, úprava nebo eliminace znečišťujících látek a znečištění a jsou výsledkem provozních aktivit podniku. V zájmu souměřitelnosti krajů jsou výdaje přepočteny na obyvatele či na jednotku HDP. U obou ukazatelů se hodnota pohybuje pod úrovní průměru za ČR a mezi kraji je to 9. místo.

Byly zpracovány další doplňující ukazatele pro environmentální pilíř, jejichž přehled následuje. V jednotlivých podkapitolách pak jsou dosažené hodnoty těchto ukazatelů v kraji zobrazeny v tabulkách a grafech pro dokreslení situace v kraji za nižší územní celky, či v mezikrajském srovnání, kde jsou data k dispozici jen do úrovně krajů.

Tab. 3.3.1 Přehled vybraných ukazatelů environmentální oblasti

Kód ukaza-tele	Název ukazatele	Členění ukazatele	Aktuální hodnota ukazatele	Publiko-vané území
3.3.1	Struktura pozemků	druhy pozemků	2006	SO POU
3.3.2	Jakost povrchových vod	skupiny, třídy jakosti vody	2006	kraj
3.3.3	Vývoj ukazatelů vodovodů a kanalizací	zásobování vodou, specifická spotřeba vody, napojení na veřejnou kanalizaci, vypuštění a čištění odpadní vody	2006	kraj
3.3.4	Emise v letech 1994 - 2005	vybrané druhy znečišťujících látek REZZO 1-3	2005	okres
3.3.5	Emise tuhých látek REZZO 1-3	-	2005	okres
3.3.6	Emise oxidu uhelnatého REZZO 1-3	-	2005	okres
3.3.7	Produkce odpadů	komunálního a podnikového, způsoby nakládání s odpady, nebezpečný odpad	2006	kraj
3.3.8	Podíl odděleně sbíraných složek komunálního odpadu	-	2006	kraj

3.3.1. Struktura pozemků

Podíl orné půdy z celkové výměry zemědělské půdy vypovídá o stupni intenzity zemědělského hospodaření. V jednotlivých krajích je výrazně ovlivněn geografickými podmínkami. Současným trendem je snižování rozlohy orné půdy doprovázené efektivním využíváním stávající, postupné zvyšování plochy trvalých travních porostů, z nezemědělské půdy pak zvyšování rozlohy lesních pozemků.

Podíl orné půdy na zemědělské zaujímá významné postavení ve většině správních obvodů pověřených obecních úřadů (SO POU), výjimku tvoří území s vyšší nadmořskou výškou v oblasti Krkonoš, kde je naopak vyšší zastoupení travních porostů. Vyšší zastoupení trvalých travních porostů je i v SO POU Broumovského výběžku a v podhůří Orlických hor, což souvisí i s vymezením území jako chráněných krajinných oblastí.

Tab. 3.3.1.1. Struktura pozemků podle druhu v jednotlivých SO POU k 31. 12. 2006

Správní obvod obce s pověřeným obecním úřadem	Výměra celkem (ha)	v tom (%)								
		země-dělská půda	v tom			lesní pozemky	vodní plochy	zasta-věné plochy	ostatní plochy
			orná půda	zahrady, ovocné sady	trvalé travní porosty				
Královéhradecký kraj	**475 838**	**58,7**	**69,1**	**5,7**	**25,2**	**31,0**	**1,5**	**1,9**	**6,9**
v tom SO POU:									
Broumov	14 851	61,7	71,3	2,6	26,1	29,9	0,9	1,3	6,2
Teplice nad Metují	11 087	52,3	57,2	1,9	40,9	41,2	0,5	1,0	5,1
Dobruška	19 091	55,4	55,1	3,9	41,0	36,9	0,6	1,8	5,2
Opočno	8 807	78,7	89,4	3,3	7,3	11,1	2,2	2,3	5,7
Dvůr Králové n. L.	25 782	56,4	66,9	8,2	24,9	33,9	1,3	1,7	6,7
Hořice	19 280	69,3	77,8	8,0	14,2	20,9	1,3	2,2	6,4
Hradec Králové	35 033	69,5	85,4	7,2	7,4	13,7	1,8	3,5	11,6
Chlumec nad Cidlinou	9 925	66,2	83,3	4,7	12,0	19,8	3,7	2,1	8,2
Nechanice	8 763	72,9	84,8	3,5	11,7	19,4	1,2	1,6	4,9
Smiřice	7 287	81,4	83,4	3,5	13,1	6,7	1,7	2,3	7,9
Třebechovice pod O.	6 735	52,5	74,6	4,6	20,9	36,7	2,6	1,9	6,3
Jaroměř	13 849	77,3	76,3	6,3	17,4	10,7	1,9	2,8	7,3
Jičín	30 677	72,0	78,4	7,2	14,3	17,5	1,6	2,2	6,6
Kopidlno	14 112	70,9	84,2	4,3	11,5	19,3	2,8	1,9	5,0
Lázně Bělohrad	5 537	60,0	68,7	5,9	25,4	30,5	1,1	2,0	6,3
Sobotka	9 338	66,2	79,0	4,6	16,4	25,3	0,8	1,7	6,1
Kostelec nad Orlicí	10 176	59,2	66,8	7,6	25,7	30,6	1,7	2,2	6,3
Týniště nad Orlicí	12 173	33,3	59,8	5,2	35,0	56,1	2,1	1,9	6,5
Červený Kostelec	5 004	63,7	64,5	9,2	26,4	24,2	2,2	2,9	7,0
Česká Skalice	7 491	65,0	68,0	14,2	17,8	18,2	8,4	2,1	6,3
Hronov	5 803	53,6	39,5	8,7	51,8	34,9	1,0	2,6	7,9
Náchod	8 397	47,8	42,0	12,7	45,3	39,1	0,9	2,9	9,2
Police nad Metují	8 864	58,5	50,4	4,2	45,4	34,2	0,4	1,6	5,3
Nová Paka	9 719	58,2	51,2	7,7	41,0	30,9	0,7	2,1	8,1
Nové Město n. M.	9 810	66,6	75,0	6,2	18,8	17,0	6,5	2,6	7,3
Nový Bydžov	21 414	74,8	83,6	3,5	12,8	16,0	1,5	2,2	5,6
Rokytnice v Orl. h.	13 450	40,4	19,2	2,5	78,3	54,4	0,6	0,7	4,0
Rychnov nad Kn.	28 276	59,1	65,9	5,0	29,1	32,9	0,8	1,7	5,4
Vamberk	6 212	54,8	63,6	7,7	28,7	35,2	1,2	2,1	6,7
Svoboda nad Úpou	12 875	13,7	1,0	2,0	97,0	80,1	0,7	0,8	4,7
Trutnov	33 131	47,6	57,3	3,0	39,8	41,8	0,8	1,3	8,5
Úpice	7 990	55,5	52,7	10,8	36,5	33,9	0,8	2,4	7,4
Žacléř	5 553	50,6	51,7	2,9	45,4	37,7	0,5	1,4	9,8
Hostinné	7 138	54,2	49,0	3,7	47,3	36,0	1,1	1,5	7,2
Vrchlabí	22 206	31,5	44,8	3,9	51,4	59,3	1,1	1,2	6,9

Pozn. Tučně jsou názvy sídel SO POU, které jsou zároveň i sídly SO ORP

3.3.2. Jakost povrchových vod

Při hodnocení kvality vodních zdrojů se posuzuje jakost povrchových vod v tocích a vod stojatých (nádrží) a jakost vod podzemních. Množství sledovaných profilů je pro hodnocení krajů v dostatečné míře dostupné pouze z hlediska vodních toků. **Jakost povrchových vod** ovlivňují především bodové zdroje znečištění (města a obce, průmyslové závody a objekty soustředěné zemědělské živočišné výroby). Na území ČR bylo v roce 2006 rozmístěno 321 sledovaných profilů vody, na kterých se pravidelně provádějí analýzy základních fyzikálně-chemických parametrů, těžkých kovů, biologických a mikrobiologických ukazatelů a několika skupin organických látek. Na vybraných profilech se sledují také radiologické ukazatele (za kraje nejsou k dispozici).

Jakost povrchových vod je vyjadřována v tzv. **třídách jakosti vody.** Zatřídění kvality vod v jednotlivých profilech vychází z normy ČSN 75 7221 – Klasifikace jakosti povrchových vod (I. třída – neznečištěná voda,

II. třída – mírně znečištěná voda, III. třída – znečištěná voda, IV. třída – silně znečištěná voda, V. třída – velmi silně znečištěná voda). Zatřídění je provedeno tak, že se zvlášť klasifikují jednotlivé ukazatele příslušné skupiny a výsledná třída skupiny je určena dle nejnepříznivějšího ukazatele jakosti vod ve skupině. Ukazatele kvality vod se člení do skupin:

A – obecné, fyzikální a chemické ukazatele (např. konduktivita, rozpuštěný kyslík, BSK_5, $CHSK_{Mn}$, chloridy, vápník)

B – specifické organické látky (např. chlorbenzen, chloroform, PCB, PAU - suma atd.)

C – kovy a metaloidy (chrom, rtuť, mangan, železo, kadmium atd.)

D – biologické a mikrobiologické ukazatele (saprobní index makrozoobentosu, enterokoky, chlorofyl atd.)

E – radiologické ukazatele (celková objemová aktivita α, uran, tritium atd.).

Tab. 3.3.2.1. Jakost povrchových vod*) v Královéhradeckém kraji

Zdroj: ČHMÚ

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Sk. A - obecné, fyzikální a chemické ukazatele	**18**	**18**	**18**	**16**	**16**	**16**	**16**	**17**	**17**	**17**	**17**
podíl profilů podle třídy znečištění v %:											
III. - znečištěná voda	33	33	61	50	50	25	56	29	53	53	41
IV. - silně znečištěná voda	28	56	17	25	50	13	31	35	29	24	41
V. - velmi silně znečištěná voda	39	6	22	25	-	63	13	35	18	24	18
Sk. B - specifické organické látky	**10**	**10**	**10**	**9**	**10**	**10**	**10**	**17**	**17**	**10**	**11**
podíl profilů podle třídy znečištění v %:											
III. - znečištěná voda	10	40	10	-	-	-	-	-	6	-	64
IV. - silně znečištěná voda	0	0	10	-	-	10	10	-	-	-	-
V. - velmi silně znečištěná voda	10	10	-	11	10	-	-	-	-	-	-
Sk. C - kovy a metaloidy	**18**	**18**	**18**	**16**	**16**	**16**	**16**	**17**	**17**	**17**	**17**
podíl profilů podle třídy znečištění v %:											
III. - znečištěná voda	11	44	78	44	69	44	31	35	35	35	35
IV. - silně znečištěná voda	50	28	11	25	13	25	31	24	-	12	12
V. - velmi silně znečištěná voda	39	6	-	6	19	31	-	6	-	-	6
Sk. D - biologické a mikrobiologické ukazatele	**18**	**18**	**18**	**16**	**16**	**16**	**16**	**17**	**17**	**17**	**17**
podíl profilů podle třídy znečištění v %:											
III. - znečištěná voda	67	78	83	88	63	31	-	76	82	88	53
IV. - silně znečištěná voda	28	17	11	-	19	38	-	18	18	12	6
V. - velmi silně znečištěná voda	6	6	6	13	13	31	100	-	-	-	6

*) v řádku s označením skupiny je uveden počet sledovaných profilů v jednotlivých letech

A např. konduktivita, rozpuštěný kyslík, BSK_5, $CHSK_{Mn}$, chloridy, vápník atd.

B např. chlorbenzen, chloroform, PCB, PAU - suma atd.

C chrom, rtuť, mangan, železo, kadmium atd.

D saprobní index makrozoobentosu, enterokoky, chlorofyl atd.

Na území Královéhradeckého kraje se sleduje zhruba po 17 profilech u skupin A, C a D, ve skupině B pak kolem 11 profilů. Nejnižší **počet profilů** – v roce 2006 měly Hl. m. Praha (po dvou u všech skupin) a Pardubický kraj (pět, u skupiny B čtyři). Naproti tomu největší počet profilů se sledoval v Ústeckém (42 profilů ve skupině A) a Moravskoslezském kraji (41 profilů). Z tohoto důvodu se zde nebudeme podrobněji zabývat mezikrajským srovnáním, ale spíše jen porovnáním znečištění vody v kraji oproti stavu v celé ČR. Základní mezikrajský přehled podává tabulka v kap. 2, kde je uveden podíl silně a velmi silně znečištěných profilů ve skupině A.

Podíl znečištěné vody (tř. III. – V.) měl od r. 1996 v České republice klesající tendenci, a to u všech čtyř uvedených skupin ukazatelů. Ve skupině A pozvolna klesal v letech 1996 – 2006 počet takto zatříděných profilů z 99 % na 92 % (v Královéhradeckém kraji byly takto znečištěny v celém období všechny profily). Skupina B se vyznačuje relativně nejpříznivějším hodnocením, v ČR se podíl znečištěných profilů tř. III. – V. snížil ve sledovaném období s jistým kolísáním z 50 % na 38 %, přičemž nejvyšší hodnoty dosáhl v roce 1997 (63 %) a nejnižší v roce 2005 (21 %); v Královéhradeckém kraji nelze u této skupiny hovořit o žádném patrném trendu. Největší pokles nastal v České republice ve sledovaném období u skupiny C – počet znečištěných profilů poklesl o 20 procentních bodů na 57 % v roce 2006; v kraji se v čase projevovala rovněž klesající tendence téměř o polovinu za sledované období. Mírný dlouhodobý pokles zaznamenala ČR i ve skupině D (o 4 procentní body na 74 % profilů ve III. – V. třídě znečištění); v kraji byl tento podíl až do roku 2005 neměnný, v roce 2006 nastal výrazný pokles o 36 procentních bodů na 64 % profilů. Tento pokles se projevil ve třídě III. a IV.

Tab. 3.3.2.2. Jakost vody ve vybraných tocích a profilech*)

Pramen: Český hydrometeorologický ústav v Praze

Tok, vybrané profily	Rok	Měřicí jednotka	Biologická spotřeba kyslíku (BSK_5)	Chemická spotřeba kyslíku dichromanem (CHSK-Cr)	Amoniakální dusík (N-NH4+)	Dusičnanový dusík (N-NO3-)	Celkový fosfor (TP)
Labe	2004	mg/l	2,5	12	0,18	2,16	0,13
Debrné		třída	II	II	II	II	III
	2005	mg/l	2,3	14	0,08	2,09	0,09
		třída	II	II	I	II	II
	2006	mg/l	3,1	15	0,10	2,34	0,11
		třída	III	III	II	II	III
Labe	2004	mg/l	1,9	14	0,13	2,77	0,19
Hradec Králové		třída	II	II	II	II	III
	2005	mg/l	1,9	14	0,10	2,56	0,13
		třída	II	III	I	II	III
	2006	mg/l	2,2	12	0,16	2,84	0,14
		třída	II	II	II	II	III
Úpa	2004	mg/l	3,0	15	0,15	3,21	0,29
Jaroměř		třída	III	II	II	II	IV
	2005	mg/l	3,7	17	0,15	2,58	0,15
		třída	IV	III	II	II	III
	2006	mg/l	2,6	12	0,22	3,11	0,19
		třída	II	II	III	II	III
Metuje	2004	mg/l	2,7	16	0,12	2,94	0,17
Jaroměř		třída	II	II	II	II	III
	2005	mg/l	2,5	17	0,05	3,01	0,14
		třída	III	III	I	II	III
	2006	mg/l	2,3	13	0,05	3,44	0,15
		třída	II	II	I	II	III
Orlice	2004	mg/l	2,8	19	0,13	3,50	0,16
Nepasice		třída	III	III	II	II	III
	2005	mg/l	2,9	16	0,16	3,23	0,10
		třída	III	III	II	II	II
	2006	mg/l	2,2	13	0,10	3,75	0,10
		třída	II	II	I	II	II

*) zatřídění podle ČSN 75 7221

3.3.3. Vývoj ukazatelů vodovodů a kanalizací

Podíl obyvatel zásobovaných vodou z veřejných vodovodů v celé České republice pozvolna roste. V roce 2006 bylo zásobováno vodou z vodovodů pro veřejnou potřebu 91,2 % obyvatel Královéhradeckého kraje, což bylo o 4,7 procentního bodu více než v roce 2000. V průměru České republiky je tento podíl vyšší, ve stejném období vzrostl o 5,3 procentního bodu na 92,4 % obyvatel. Největší procento obyvatel zásobovaných vodou z veřejných vodovodů žije v Hl. m. Praze, Karlovarském a Moravskoslezském kraji, nejnižší v Plzeňském, Středočeském a Olomouckém kraji.

Tab. 3.3.3.1. Vodovody a kanalizace v Královéhradeckém kraji

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Podíl obyvatel zásobovaných vodou z vodovodů pro veřejnou potřebu (v %)	86,5	86,6	88,2	88,4	90,8	90,9	91,2
Voda vyrobená pitná z veřejných vodovodů (v m^3 na obyvatele)	70,4	67,9	66,3	68,2	68,0	66,0	65,1
Voda fakturovaná pitná (v m^3 na obyvatele)	51,2	47,1	47,3	49,2	49,3	48,4	48,5
Podíl vody fakturované domácnostem (v %)	61,7	62,5	62,2	64,3	63,6	63,1	63,3
Specifická potřeba vody (v l na obyvatele a den)	155,8	151,1	149,4	151,2	146,2	145,2	141,4
z toho v domácnostech	93,7	90,9	90,9	93,0	90,1	90,1	87,4
Podíl obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci pro veřejnou potřebu (v %)	71,9	72,8	72,1	72,2	73,8	74,3	73,1
z toho na kanalizaci s koncovou ČOV	.	.	.	.	64,4	65,5	65,6
v tom: na mechanickou ČOV	.	.	.	.	0,2	0,1	0,1
na mechanicko-biologickou ČOV	.	.	.	.	64,2	65,4	65,5
Vypouštěné odpadní vody do kanalizace pro veřejnou potřebu (v m^3 na obyvatele)	50,6	51,7	55,0	54,1	50,0	47,7	49,1
Podíl čištěných odpadních vod (v %)	92,4	92,2	91,1	96,3	93,4	94,4	93,7

Celkový objem vyrobené vody se v kraji i v ČR dlouhodobě snižuje, klesá i **specifická potřeba vody** (množství fakturované vody přepočtené na obyvatele zásobované vodou z veřejných vodovodů a den). V letech 2000 – 2006 klesla specifická potřeba vody v Královéhradeckém kraji o 14 litrů na 141,4 l na obyvatele a den (z toho v domácnostech o 6 litrů na 87,4 l). V České republice klesla mezi roky 2000 – 2006 specifická potřeba vody o 17 litlů na 152,6 l na obyvatele a den (v domácnostech o 10 litrů na 97,5 l). Nejvíce vody na obyvatele se spotřebuje v Hlavním městě Praze, nejméně ve Středočeském kraji a v domácnostech v kraji Vysočina. Klesající spotřeba vody souvisí i s neustálým zvyšováním cen vodného a stočného a s růstem počtu obyvatel, kteří sice jsou napojeni na vodovod, ale využívají i vlastních zdrojů pitné a užitkové vody ze studny. Menší vliv může mít také rostoucí spotřeba balené vody a nápojů.

Graf 54 Specifická potřeba vody v Královéhradeckém kraji a ČR (v l na obyvatele a den)

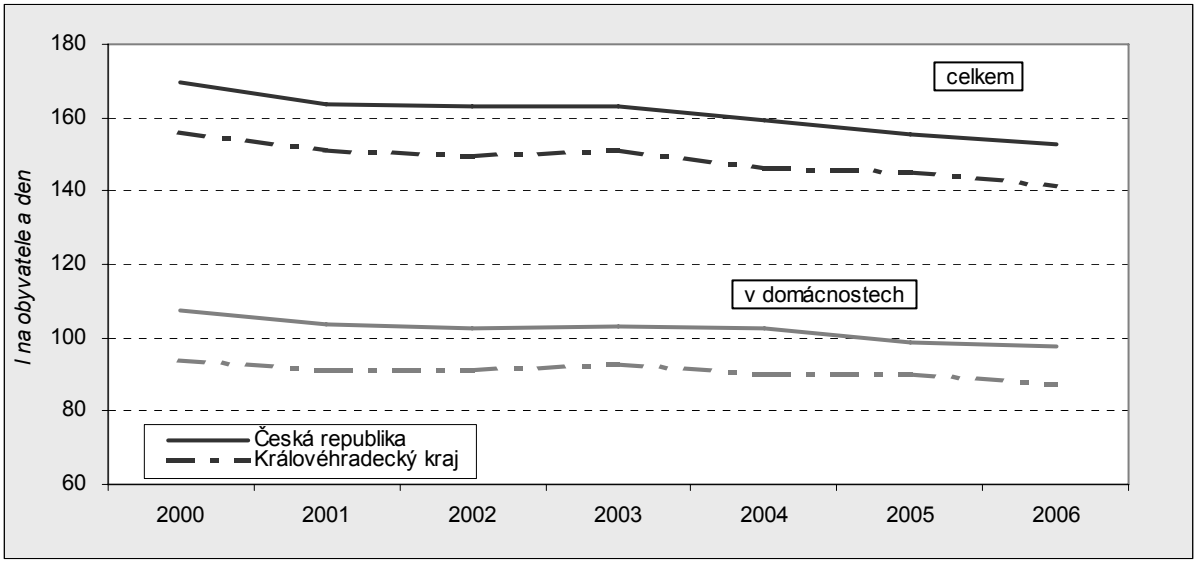

Tab. 3.3.3.2. Vodovody v krajích ČR

	Podíl obyvatel zásobovaných vodou z veřejných vodovodů (v %)		Voda vyrobená pitná z veřejných vodovodů (v m^3 na obyvatele)		Specifická potřeba vody (v l na obyvatele a den)		Specifická potřeba vody v domácnostech (v l na obyvatele a den)	
	2000	2006	2000	2006	2000	2006	2000	2006
Česká republika	**87,1**	**92,4**	**75,7**	**68,1**	**169,6**	**152,6**	**107,4**	**97,5**
v tom kraje:								
Hl. m. Praha	99,9	99,2	134,9	111,0	218,6	204,5	143,4	130,0
Středočeský	72,3	82,8	43,5	42,7	147,1	134,0	93,8	89,1
Jihočeský	92,7	91,2	74,8	61,0	155,4	138,1	94,7	89,5
Plzeňský	81,4	82,4	69,3	62,3	178,0	167,0	106,3	96,8
Karlovarský	99,1	98,4	97,3	77,9	187,9	160,1	121,3	100,5
Ústecký	95,1	95,9	90,6	77,9	179,3	157,0	114,8	98,3
Liberecký	82,3	88,6	80,7	72,7	163,5	159,4	109,5	95,5
Královéhradecký	**86,5**	**91,2**	**70,4**	**65,1**	**162,3**	**145,9**	**100,2**	**92,3**
Pardubický	91,5	95,8	72,2	63,1	155,8	141,4	93,7	87,4
Vysočina	71,9	93,2	46,2	53,5	148,2	134,6	84,9	84,1
Jihomoravský	87,4	94,8	64,6	62,3	157,5	142,3	98,5	93,2
Olomoucký	82,0	87,9	62,6	51,2	150,9	132,5	94,3	87,7
Zlínský	80,0	89,7	59,0	57,6	152,2	135,9	91,1	83,7
Moravskoslezský	92,1	97,5	75,7	74,7	171,0	151,6	113,8	101,9

Podíl obyvatel bydlících v domech napojených na veřejnou kanalizaci se v letech 2000 – 2006 pozvolna zvyšoval, v České republice postupně ze tří čtvrtin na čtyři pětiny. V roce 2006 žilo v Královéhradeckém kraji 73,1 % obyvatel v domech napojených na veřejnou kanalizaci (o 1,2 procentního bodu více než v roce 2000), z toho dvě třetiny na kanalizaci s koncovou čistírnou odpadních vod. Nižší podíl zaznamenal jen Pardubický a Středočeský kraj, v případě napojení na kanalizaci s koncovou ČOV kraj Pardubický a Liberecký. Z hlediska vybavenosti kanalizací je nejpříznivější situace je v Hl. m. Praze a Karlovarském kraji.

Graf 55 Podíl obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci v letech 2000 – 2006

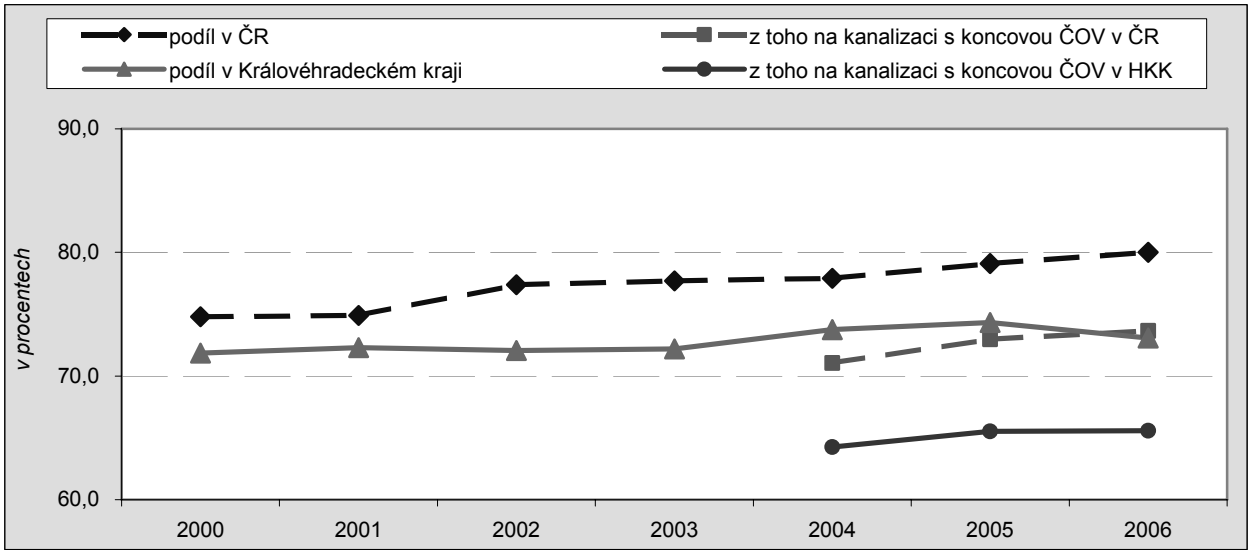

Pozn.: z celkového počtu obyvatel (střední stav v roce)

V souvislosti se snižováním spotřeby vody klesá i **množství vypouštěné odpadní vody** do kanalizace pro veřejnou potřebu. V Královéhradeckém kraji bylo v roce 2006 toto množství osmé mezi kraji (49,1 m^3 na obyvatele, přičemž republikový průměr činil 52,8 m^3 na obyvatele) a klesalo oproti roku 2000 pomaleji než v republikovém měřítku (o 1,5 m^3 na obyvatele v kraji; v ČR o 3,3 m^3 na obyvatele).

Tab. 3.3.3.3. Kanalizace v krajích ČR

	Podíl obyvatel bydlících v domech napojených na veřejnou kanalizaci (v %)			z toho na kanalizaci s koncovou ČOV (v %)		Vypouštěné odpadní vody do veřejné kanalizace (v m^3 na obyvatele)		Podíl čištěných odpadních vod (v %)	
	2000	2004	2006	2004	2006	2000	2006	2000	2006
Česká republika	**74,8**	**77,9**	**80,0**	**71,1**	**73,6**	**56,1**	**52,8**	**94,8**	**94,2**
v tom kraje:									
Hl. m. Praha	99,3	99,5	99,0	99,5	99,0	91,0	70,2	100,0	100,0
Středočeský	51,2	61,0	66,0	60,3	65,5	37,8	46,0	97,1	99,6
Jihočeský	84,0	87,3	83,6	73,8	73,9	64,1	58,8	94,1	95,0
Plzeňský	70,8	75,1	78,1	68,7	70,8	56,8	62,2	98,9	89,1
Karlovarský	95,4	91,4	91,6	90,5	90,7	69,4	51,4	98,2	99,4
Ústecký	80,2	81,0	81,9	75,9	77,8	55,5	47,9	81,3	92,0
Liberecký	64,2	68,1	68,8	61,8	62,8	43,5	43,1	93,7	99,3
Královéhradecký	**71,9**	**73,8**	**73,1**	**64,3**	**65,6**	**50,6**	**49,1**	**92,4**	**93,7**
Pardubický	64,1	66,2	68,7	61,3	63,0	47,9	43,4	95,7	95,0
Vysočina	63,3	80,3	85,2	61,1	68,0	34,7	48,0	94,5	73,2
Jihomoravský	75,0	79,7	84,1	73,0	77,1	46,3	47,8	98,8	95,7
Olomoucký	63,0	72,6	74,3	64,9	66,9	51,2	46,3	89,6	94,5
Zlínský	75,7	78,5	81,4	67,3	69,6	54,7	45,7	96,2	87,6
Moravskoslezský	80,5	73,7	77,9	63,4	67,6	62,8	60,9	92,1	92,4

Podíl čištěných odpadních vod se v kraji pohybuje okolo 94 % (výjimkou byl povodňový rok 2002) a pohyboval se ve sledovaných letech mírně pod průměrem České republiky kromě roku 2003. Od roku 2004 jsou k dispozici v krajském členění i údaje o množství odpadních vod splaškových a průmyslových a ostatních.

Graf 56 Vypouštěné odpadní vody podle krajů v roce 2006

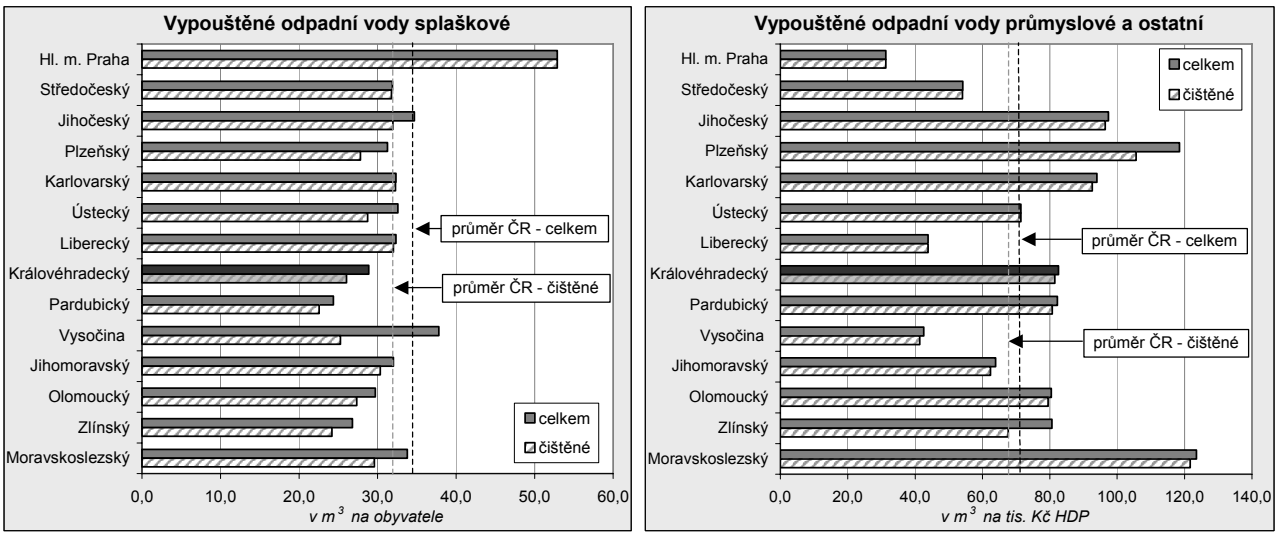

V roce 2006 se v Královéhradeckém kraji nacházelo **101 čistíren odpadních vod** (v České republice 2 017), z nich většina měla charakter mechanicko-biologický a jen jedna čistírna byla pouze mechanická. K dalšímu odstraňování dusíku je v kraji uzpůsobeno 23 ČOV, v jedné lze odstraňovat fosfor a v 15 dusík i fosfor současně. Z celkového množství kalů z čistíren odpadních vod se v roce 2006 zneškodňovalo největší množství kalů v kraji skládkováním 32,5 %, v ČR to bylo 8,0 %, dále kompostováním 28,2 %, přičemž v ČR 51,3 %, a k přímé aplikaci a rekultivaci bylo použito 26,3 % kalů , v ČR 27,5 %.

Výstavba, rekonstrukce a intenzifikace ČOV, úpraven vody, rozvodných sítí pitné vody a systémy monitorování stavu jakosti a množství povrchových a podzemních vod atd. jsou financovány také z fondů EU, v rámci Operačního programu Životní prostředí (prioritní osa 1: „Zlepšování vodohospodářské infrastruktury a snižování rizika povodní“ s plánovaným podílem 40,4 % prostředků OPŽP 2007 – 2013). Dle předpisů EU budou muset mít do roku 2010 kanalizaci s ČOV všechny obce s více než 2 000 (ekvivalentními) obyvateli.

3.3.4. Emise v letech 1994 – 2005

Absolutní množství **vypouštěných odpadních látek do ovzduší** ze stacionárních i mobilních zdrojů znečištění řadí Královéhradecký kraj v porovnání s ostatními regiony mezi kraje méně zatížené emisemi, a to u všech základních typů znečištění. Pořadí bylo kolem 8. až 10. místa, nejnižších hodnot dosáhl kraj u oxidů dusíku (předposlední místo). Hodnoty se pohybovaly v roce 2005 pod průměrem ČR, rovněž i měrné emise, kde bylo nejhorších znečištění dosaženo u oxidu uhelnatého (6. místo mezi kraji).

Množství znečišťujících látek vypouštěných do ovzduší a jejich zdroje eviduje **Registr emisí a zdrojů znečišťování ovzduší (REZZO)**, který od roku 1993 vede Český hydrometeorologický ústav. Podle závislosti na druhu zdrojů a jejich tepelných výkonech se REZZO člení na:

- REZZO 1 – zahrnuje stacionární zařízení ke spalování paliv o tepelném výkonu 5 MW a vyšším a zařízení zvlášť závažných technologických procesů. Zařízení této skupiny jsou označována jako „velké zdroje znečišťování".
- REZZO 2 – zahrnuje technologické objekty obsahující stacionární zařízení ke spalování paliv o tepelném výkonu od 0,2 do 5 MW a zařízení závažných technologických procesů, jakož i uhelné lomy a obdobné plochy s možností hoření, zapaření nebo úletu znečišťujících látek. Uvedená skupina je označována jako „střední zdroje znečišťování".
- REZZO 3 – zahrnuje stacionární zařízení ke spalování paliv o tepelném výkonu nižším než 0,2 MW, zařízení technologických procesů nespadajících do kategorie velkých a středních zdrojů znečišťování, plochy, na kterých jsou prováděny práce, které mohou způsobovat znečišťování ovzduší, skládky paliv, surovin, produktů a odpadů a zachycených exhalátů a jiné stavby, zařízení a činnosti výrazně znečišťující ovzduší. Uvedená skupina je označována jako „malé zdroje znečišťování".
- REZZO 4 – zahrnuje mobilní zařízení se spalovacími nebo jinými motory, která znečišťují ovzduší, zejména silniční a motorová vozidla, železniční kolejová vozidla, plavidla a letadla. Uvedená skupina je označovaná jako „mobilní zdroje znečišťování".

Mezi základní znečišťující látky patří oxidy dusíku, oxid siřičitý, oxid uhelnatý a tuhé emise v ovzduší. Měří se jejich celková produkce v tunách, případně měrné emise těchto látek – v přepočtu v tunách na kilometr čtvereční nebo v kilogramech na obyvatele. Zdrojem dat textových tabulek a grafů je Český hydrometeorologický ústav.

Údaje o emisích všech zdrojů znečištění byly získány pro zpracování analýzy za roky 2000 **–** 2006 s následujícími výsledky.

Emise oxidů dusíku ze všech kategorií zdrojů (REZZO 1–4) dosáhly v Královéhradeckém kraji v roce 2006 objemu do 10 tisíc tun, což v přepočtu znamenalo 2,0 tun na kilometr čtvereční. Proti roku 2000 velikost přepočteného ukazatele v kraji poklesla, a to o 14 %. Královéhradecký kraj byl hodnotou měrných emisí oxidů dusíku výrazně pod úrovní hodnot za Českou republiku. Republikový průměr byl ovšem značně ovlivněn produkcí emisí v Hlavním městě Praze a v Ústeckém kraji.

Graf 57 Emise oxidů dusíku v t/km^2 (REZZO 1–4) v roce 2006

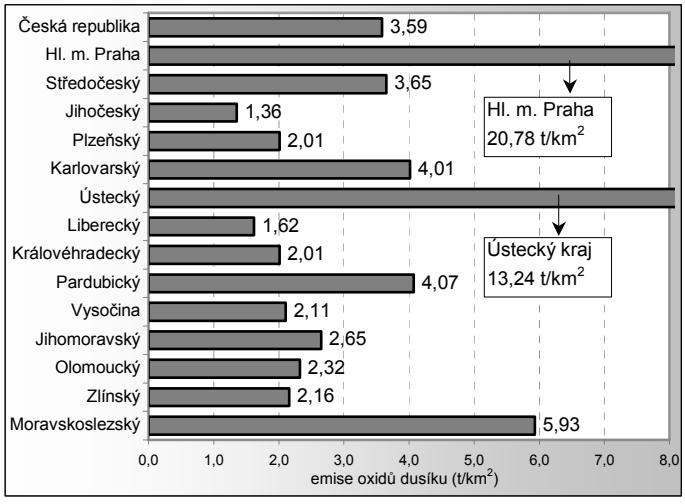

Ve srovnání s ostatními kraji byla přepočtená hodnota Královéhradeckého kraje v roce 2006 čtvrtá nejnižší, nejhorší situace byla v Praze, kde na kilometr čtvereční připadlo 20,78 tun emisí oxidů dusíku. Nejpříznivější situace byla v Jihočeském kraji (1,36 t/km^2). Pořadí krajů na začátku i konci žebříčku se proti roku 2000 nezměnilo.

Měrný ukazatel se v průběhu sledovaných let zvýšil v pěti krajích, nejvíce v kraji Vysočina, kde relativní přírůstek 19,7 % představoval zvýšení emisí o 0,35 tun na km^2. Naopak nejlépe se v mezikrajském srovnání vyvíjela situace v Libereckém kraji, kde došlo k poklesu emisí oxidu dusíku téměř o 27,0 %.

Hodnocení vývojových trendů emisí REZZO 1–3 je nutno rozdělit na dvě části. Máme sice k dispozici dlouhodobější pohled, kde výchozím rokem je rok 1994, ale jsme přitom omezeni pouze na hodnocení emisí ze stacionárních zdrojů. Údaje o emisích z mobilních zdrojů jsou dostupné až od roku 2000.

V dlouhodobém pohledu byl vývoj měrných emisí ve všech vybraných znečišťujících látkách i při srovnání s Českou republikou velmi podobný. Poměrně značná dynamika snižování měrných emisí byla typickým vývojem až do roku 1999, resp. roku 2000.

Je jistě příznivé, že došlo ke **snížení vypouštěných látek do ovzduší** i v Královéhradeckém kraji a všech jeho okresech. Tuhými emisemi a oxidem siřičitým je nejvíce zatížen okres Trutnov, oxidem uhelnatým pak okres Rychnov nad Kněžnou.

Tab. 3.3.4.1. Emise vybraných znečišťujících látek (REZZO 1–3) podle okresů v t/km^2
Zdroj: ČHMÚ

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Emise tuhé											
Česká republika	**4,40**	**2,46**	**2,15**	**1,50**	**0,96**	**0,73**	**0,61**	**0,56**	**0,62**	**0,64**	**0,59**	**0,44**
Královéhradecký kraj	**3,83**	**1,76**	**1,25**	**1,03**	**0,80**	**0,84**	**0,64**	**0,55**	**0,62**	**0,61**	**0,56**	**0,41**
v tom okresy:												
Hradec Králové	4,14	2,18	1,72	1,09	0,57	0,75	0,56	0,44	0,74	0,62	0,48	0,29
Jičín	3,12	1,46	1,07	0,80	0,86	0,66	0,51	0,44	0,51	0,54	0,52	0,35
Náchod	5,52	1,54	1,35	1,17	0,92	1,02	0,76	0,61	0,63	0,62	0,58	0,40
Rychnov nad Kněžnou	2,85	1,56	1,11	1,00	0,73	0,81	0,65	0,58	0,66	0,64	0,60	0,43
Trutnov	3,73	2,00	1,06	1,10	0,89	0,93	0,71	0,65	0,58	0,62	0,61	0,55
	Oxid siřičitý (SO_2)											
Česká republika	**16,10**	**13,74**	**11,89**	**8,76**	**5,48**	**3,32**	**3,26**	**3,09**	**2,92**	**2,86**	**2,82**	**2,75**
Královéhradecký kraj	**7,76**	**5,07**	**2,65**	**3,58**	**2,74**	**2,41**	**2,11**	**2,00**	**1,55**	**1,79**	**1,93**	**1,69**
v tom okresy:												
Hradec Králové	5,62	4,08	3,48	2,33	1,43	1,69	1,02	0,96	0,88	0,86	0,79	0,81
Jičín	4,51	2,56	2,08	1,74	1,59	1,48	1,19	1,07	0,92	0,86	0,86	0,75
Náchod	10,89	4,70	3,21	3,97	2,82	3,03	2,95	2,37	2,11	1,75	2,45	1,86
Rychnov nad Kněžnou	5,36	3,83	2,98	2,73	2,26	2,47	1,81	1,83	1,49	1,43	1,48	1,38
Trutnov	11,67	9,11	1,75	6,39	5,00	3,15	3,30	3,40	2,21	3,57	3,61	3,25
	Oxid uhelnatý (CO)											
Česká republika	**9,40**	**7,70**	**7,54**	**6,71**	**5,05**	**4,48**	**4,05**	**4,00**	**3,28**	**3,46**	**3,51**	**3,07**
Královéhradecký kraj	**7,07**	**5,15**	**5,15**	**4,32**	**3,37**	**3,74**	**3,02**	**2,95**	**2,06**	**2,26**	**2,11**	**1,92**
v tom okresy:												
Hradec Králové	8,08	6,65	6,44	4,22	1,98	2,94	2,07	2,26	1,70	1,83	1,76	1,45
Jičín	5,99	4,06	4,31	3,57	3,39	3,33	2,73	2,72	2,09	2,25	2,12	1,81
Náchod	11,38	5,34	6,11	5,19	4,28	4,82	3,60	3,54	2,52	2,62	2,51	2,19
Rychnov nad Kněžnou	6,04	5,02	4,59	4,44	3,63	3,81	3,37	3,17	2,21	2,60	2,40	2,48
Trutnov	4,84	4,81	4,58	4,23	3,50	3,78	3,22	3,01	1,85	2,03	1,83	1,68

Celkově relativně čisté ovzduší v Královéhradeckém kraji není důsledkem rapidních změn v posledních letech, ale vychází z dlouhodobějších a pro kraj příznivějších podmínek než v jiných částech České republiky. Důležité je, že v kraji nepřevážily takové technologické přístupy a postupy, které by zcela zdevastovaly životní prostředí. Proto také ze srovnání posledních dvanácti let vyplývá, že k určitému kvalitativnímu posunu v čistotě ovzduší došlo, ale tento pozitivní trend není tak markantní jako např. v Ústeckém kraji nebo Hl. městě Praze. Přesto dynamika snižování některých typů emisí byla v kraji rychlejší než průměr za celou republiku (oxidy dusíku, oxid uhelnatý).

3.3.5. Emise tuhých látek REZZO 1–3

Zhruba desetinásobný pokles emisí tuhých látek na km^2 od roku 1994 a jeho další snižování jistě příznivě přispívá k ochraně životního prostření a udržitelnému rozvoji území. V mezikrajském srovnání se však kraj dostal z 8. místa v roce 1994 na 6. místo v roce 2005 a byl stále pod úrovní průměru za celou Českou republiku.

Graf 58 Měrné emise tuhých látek (REZZO 1–3) v letech 1994-2005

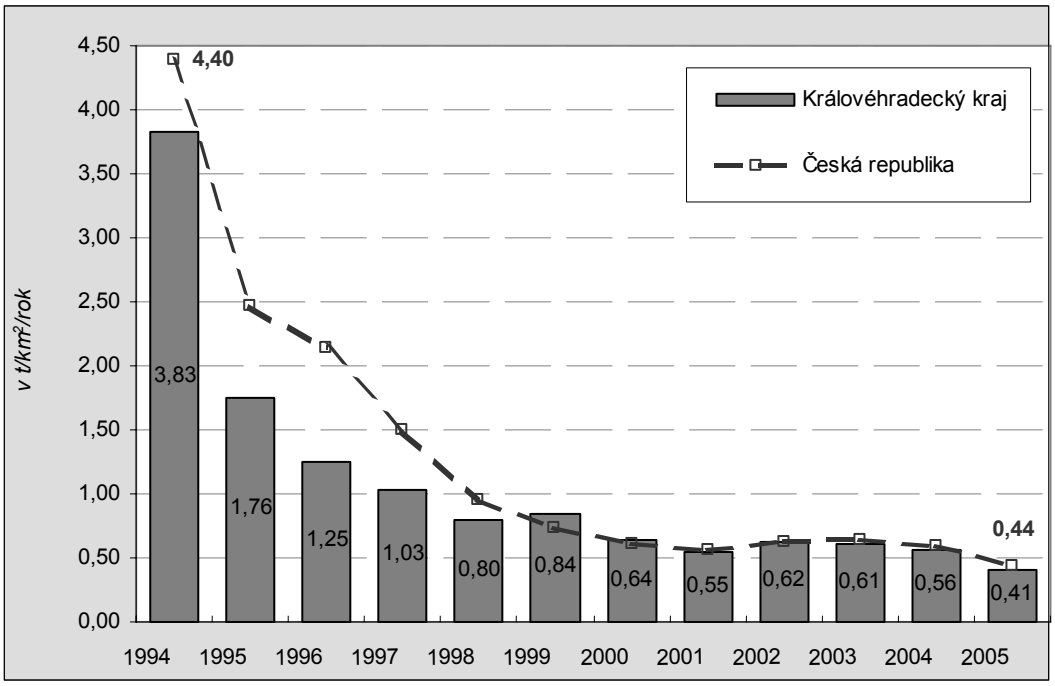

Graf 59 Měrné emise tuhých látek (REZZO 1–3) podle krajů v roce 1994 a 2005

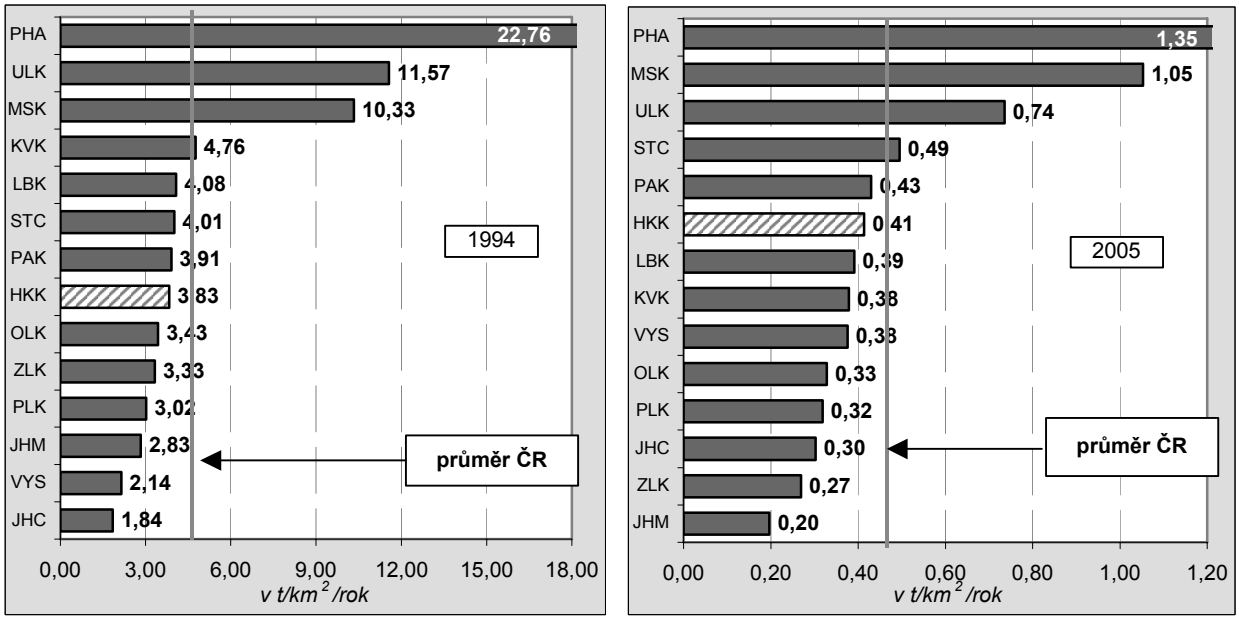

V územním pohledu bylo naměřeno v kraji v roce 2005 **nejvíce emisí tuhých látek v okrese Trutnov**, nad průměrem kraje byl i okres Rychnov nad Kněžnou. Oba tyto okresy však v roce 1994 patřily mezi okresy s nižším objemem měrných emisí tuhých látek, okres Rychnov nad Kněžnou byl dokonce na posledním místě. Opačný vývoj pořadí jsme zaznamenali u okresu Hradec Králové a Náchod, kde byl objem těchto emisí ve srovnání s ostatními okresy kraje nejnižší. Okres Jičín si držel v obou letech druhou nejnižší pozici.

Graf 60 Měrné emise tuhých látek (REZZO 1–3) v Královéhradeckém kraji podle okresů

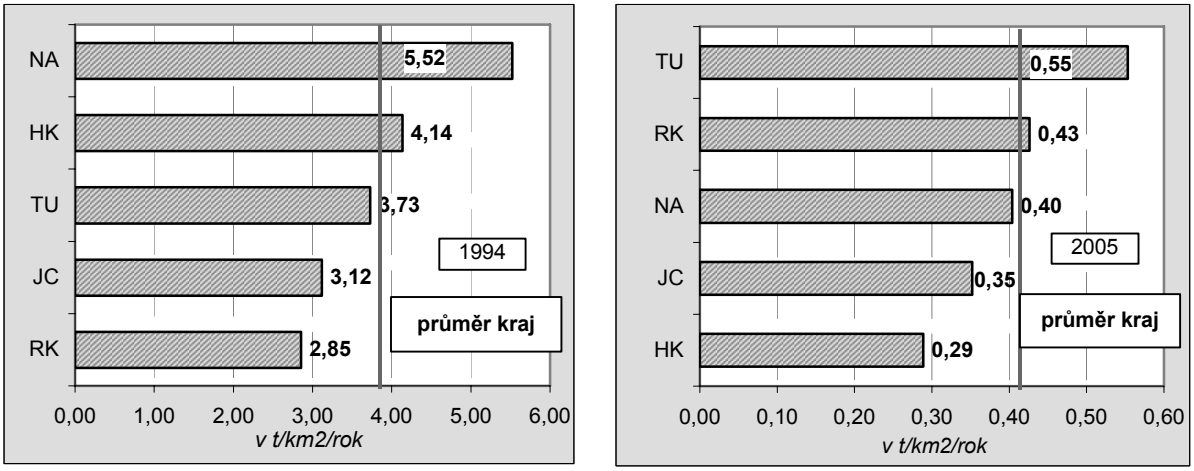

3.3.6. Emise oxidu uhelnatého REZZO 1–3

Výrazný pokles zaznamenaly v kraji i měrné emise oxidu uhelnatého u nichž došlo ve sledovaném dvanáctitiletém období k několikanásobnému poklesu, stejně jako v průměru republiky. Hodnota vždy zůstala pod úrovní celorepublikového průměru zhruba o 1 až 2 body a dynamika snižování měrných emisí oxidu uhelnatého byla v kraji vyšší (v Královéhradeckém kraji se hodnota snížila 3,7krát, v ČR 3,1krát).

Graf 61 Měrné emise oxidu uhelnatého (REZZO 1–3) v letech 1994–2005

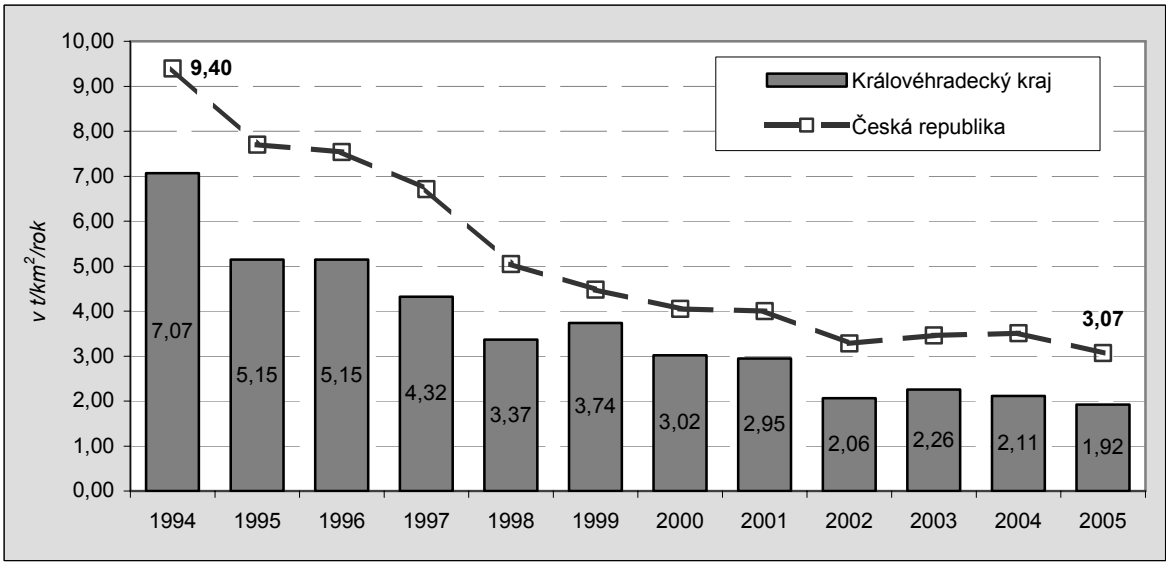

V mezikrajském srovnání patří kraj k těm více postiženým emisemi oxidu uhelnatého. Z 6. místa v roce 1994 zaujal Královéhradecký kraj 5. místo v roce 2005 (pomineme-li Hl. město Prahu s největší zátěží, pak se kraj dostal na 4. místo v roce 2005) a byl stále pod úrovní průměru za celou Českou republiku.

Podíváme-li se na území kraje z hlediska nižších územních celků, kterým jsou pro data o emisích okresy, uvidíme rozdíly a vývoj v těchto územích, jak zobrazuje graf. V okresech Hradec Králové a Náchod se měrné emise oxidu uhelnatého snížily za dvanáct sledovaných let více než pětkrát, v ostatních okresech to bylo méně než činila úroveň kraje. Snížily se i rozdíly mezi hodnotami jednotlivých okresů v roce 2005, které byly na počátku sledovaného období dosti výrazné.

Graf 62 Měrné emise oxidu uhelnatého (REZZO 1–3) v krajích

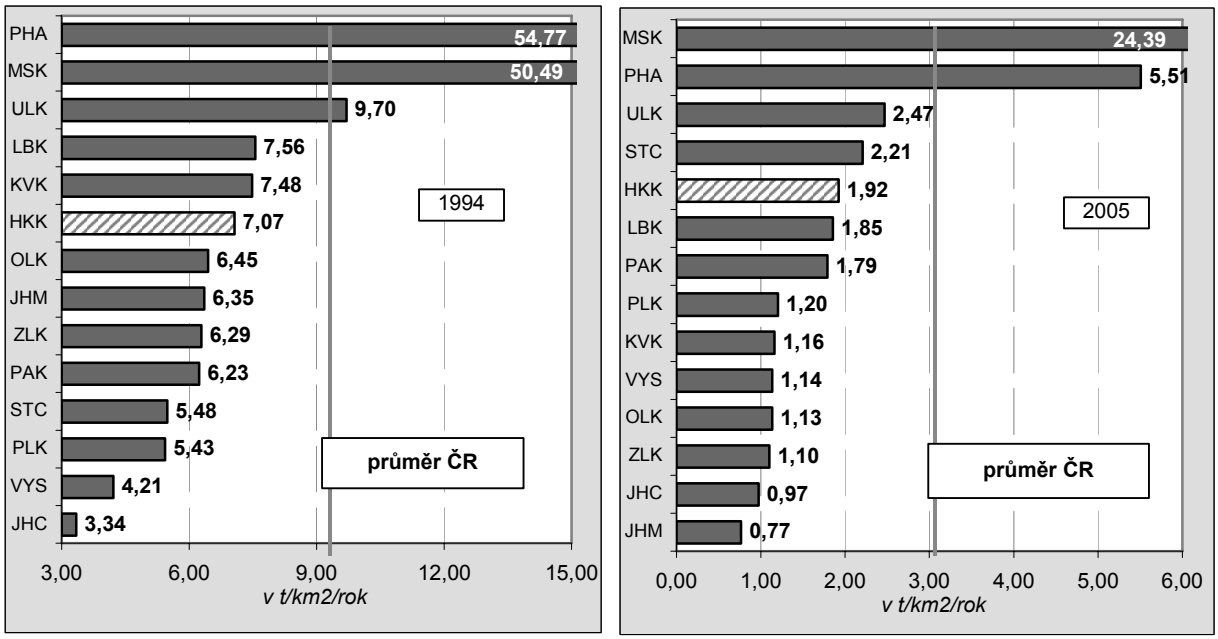

Graf 63 Měrné emise oxidu uhelnatého (REZZO 1–3) v okresech

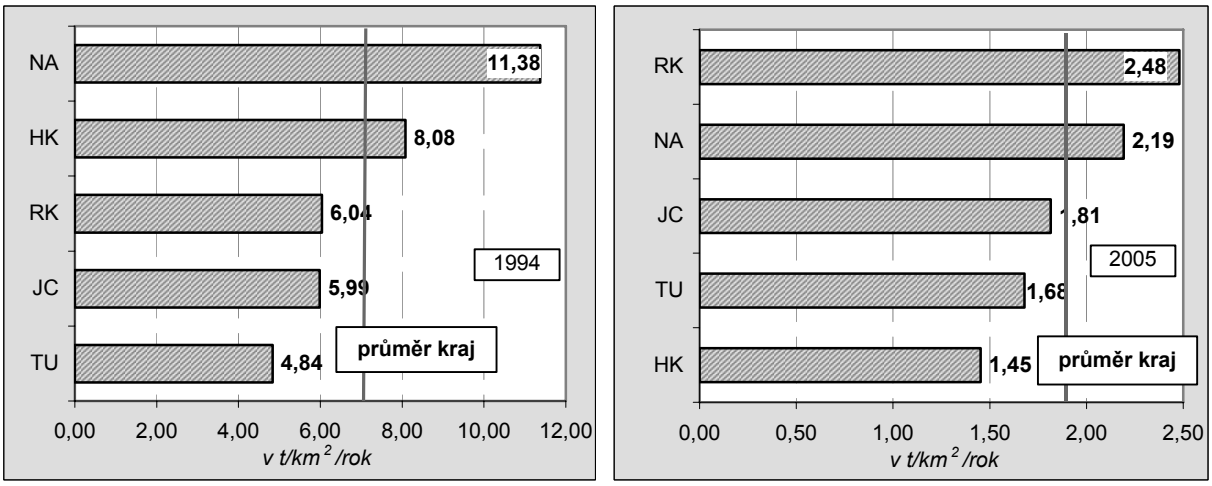

3.3.7. Produkce odpadů

V produkci odpadů, a to jak absolutně, tak i v přepočtu na obyvatele se kraj řadí k regionům s nejmenším zatížením. Podle absolutní výše na něj připadlo v roce 2006 předposlední místo před Libereckým krajem.

Odpadové hospodářství je jednou z klíčových otázek ochrany životního prostředí. V České republice existují dva oddělené systémy sledování produkce a nakládání s odpady – výkaznictví ČSÚ a Informační systém odpadového hospodářství (ISOH), který pro potřeby MŽP ČR provozuje Výzkumný ústav vodohospodářský T.G.M. – Centrum pro hospodaření s odpady. V následující části se budeme zabývat výstupy ČSÚ.

Odpadem je každá movitá věc, které se osoba zbavuje nebo má úmysl nebo povinnost se jí zbavit a která přísluší do některé ze skupin odpadů uvedených v Příloze č. 1 k zákonu č. 185/2001 Sb., o odpadech. **Komunálním odpadem** se rozumí veškerý odpad vznikající na území obce při činnosti fyzických osob a je zařazen do skupiny 20 Katalogu odpadů stanoveného vyhláškou Ministerstva životního prostředí, s výjimkou odpadů vznikajících u právnických nebo fyzických osob oprávněných k podnikání. V šetření ČSÚ, které probíhá u vybraných obcí, je za komunální odpad považován veškerý odpad vznikající na území obce při

činnosti fyzických osob a jemu podobné odpady ze živností, úřadů apod. Od roku 2003 došlo ke změně metodiky (k výkazu byla zavedena příloha pro obce).

V krátkodobém vývoji od roku 2002 se relativní produkce odpadů v kraji příliš nemění a spíše je patrná tendence k poklesu. Přitom vývoj mezi jednotlivými kraji je poměrně diferencovaný, a to nejen v převažujících trendech, ale zejména v dosahovaných tempech. Podrobnější informace o tom lze nalézt v kapitole 2, kde produkce podnikových odpadů ve vztahu k HDP je jedním z vybraných indikátorů.

V kapitole 2 máme rovněž **produkci komunálního odpadu**. Vzhledem k charakteru tohoto odpadu je relativizace provedena na obyvatele. V podmínkách Královéhradeckého kraje bylo za rok 2006 vyprodukováno 279 kg komunálního odpadu na jednoho obyvatele. Přestože existují určité rozdíly v relativní produkci komunálního odpadu mezi jednotlivými kraji, tyto diference nejsou zásadní. Ani vývojové trendy nejsou jednoznačné a produkce komunálních odpadů v jednotlivých letech značně kolísá. Přesto pro rok 2006 byl pro většinu krajů typický mírný nárůst.

Produkce komunálního odpadu v kg na obyvatele je v České republice v mezinárodním srovnání poměrně nízká, v roce 2005 dosáhla 55 % úrovně průměru EU 25. V porovnání se zeměmi Evropské unie je však u nás podíl skládkovaného komunálního odpadu o dvě třetiny vyšší, podíl spalovaného komunálního odpadu je podprůměrný. V krajském územním členění nejsou data o nakládání s komunálním odpadem dostupná (pouze nakládání s odpady celkem).

V Královéhradeckém kraji se v letech 2002 – 2004 množství vyprodukovaného komunálního odpadu pozvolna snižovalo, v roce 2005 byl vzestup výraznější až na 281 kg/obyvatele (o 9 % oproti roku 2002) a v roce 2006 byl na úrovni 279 kg/obyvatele Toto množství zůstalo stejně jako v předchozích letech pod průměrem ČR (v rroce 2006 dosáhl 296 kg/obyvatele, což bylo o 6 % více než v roce 2002). Ve sledovaném období vznikalo nejvíce komunálního odpadu na obyvatele v kraji Středočeském, Ústeckém a Karlovarském, nejméně pak v našem Královéhradeckém kraji, Hlavním městě Praze a Olomouckém kraji.

Tab. 3.3.7.1. Produkce odpadů a nakládání s odpady

	2002	2003	2004	2005	2006	Rozdíl 2006 - 2002
Produkce komunálního odpadu v kg na obyvatele	**259,2**	**257,2**	**238,9**	**281,7**	**279,2**	**20,0**
podíl odděleně sbíraných složek komunálního odpadu v %		11,3		18,1	17,1	17,1
Produkce podnikového odpadu v tis. t	**517,0**	**644,2**	**705,3**	**529,9**	**365,5**	**-151,4**
produkce podnikového odpadu v kg na tis. Kč HDP	4,6	5,6	5,8	4,2	2,7	-1,9
Nakládání s odpady celkem v tis. t	**900,9**	**1 140,9**	**1 091,4**	**726,6**	**1380,5**	**479,6**
podíl nebezpečných odpadů v %	16,8	10,2	9,1	9,5	5,1	-11,7
podíl využitých odpadů v %	21,7	17,1	15,2	26,1	12,4	-9,2
podíl odstraněných odpadů v %	49,7	41,6	66,7	57,7	41,5	-8,2
z toho: odstraněných skládkováním	47,1	30,8	55,2	42,2	32,9	-14,2
odstraněných spalováním	0,3	0,4	0,2	0,2	0,5	0,1
podíl ostatních způsobů nakládáníy v %	28,6	41,3	18,1	16,2	46,1	17,5
podíl materiálově využitých odpadů dle metodiky POH[1)]	41,1	35,3	25,8	24,6	22,8	-18,3

[1)] kódy nakládání R2 až R11, N1

Data o **podnikových odpadech** jsou získávána zpracováním ročního statistického výkazu u vybraných ekonomických subjektů podle sídla podniku (podniková metoda). Podle převažující činnosti jsou šetřeny ekonomické subjekty s 20 a více zaměstnanci zařazené do odvětví OKEČ – oddílů 01, 02, 10-36, 40-41, 45, 502, 505, 52, 55, 601-602, 61, 62, 642, 747, 7481, 851-852, 9211 a 93. U vybraných OKEČ – 37 (zpracování druhotných surovin), 5155 (velkoobchod s chemickými výrobky) a 5157 (velkoobchod s odpadem a šrotem) jsou zahrnuty jednotky s 5 a více zaměstnanci, a u OKEČ 90 (nakládání s odpady) všechny jednotky bez ohledu na počet zaměstnanců.

Výstupy z výkaznictví o podnikových odpadech jsou velmi ovlivněny podnikovou metodou. Jestliže v roce 2006 dosáhla produkce podnikových odpadů v České republice 2 071 kg/obyvatele, v Královéhradeckém kraji to bylo pouze 666 kg/obyvatele a v Hlavním městě Praze 4 333 kg/obyvatele. Podíl **nebezpečného odpadu** vyprodukovaného podniky je v kraji jen o něco málo nižší než v ČR; v roce 2006 to bylo 5,1 % (v ČR 6,1 %).

Vzhledem k těmto obrovským rozdílům mezi kraji budeme nadále porovnávat úroveň kraje s průměrem ČR. Lepší pohled na množství vyprodukovaného odpadu nám umožní vztažení produkce odpadů k výkonu národní či regionální ekonomiky. Produkce podnikového odpadu poměřená k HDP v České republice v letech 2002 – 2006 klesala, a to z 10,92 na 7,60 kg/tis. Kč HDP. V Královéhradeckém kraji do bylo ze 4,2 na 2,9 kg/tis. Kč HDP. Nejnižší množství podnikového odpadu v kraji bylo evidováno právě v roce 2006, nejvyšší v roce 2004 (5,8 kg/tis. Kč HDP). Z hlediska srovnání jednotlivých krajů byl Královéhradecký kraj spolu s kraji regionu soudržnosti NUTS II Severovýchod Libereckým a Pardubickým nejmenšími producenty podnikového odpadu v průměru sledovaných let 2002 – 2006. Nejvíce podnikových odpadů na HDP vznikalo v posledních letech v Moravskoslezském, Plzeňském a Jihomoravském kraji.

Graf 64 Produkce komunálního a podnikového odpadu v krajích ČR v roce 2006

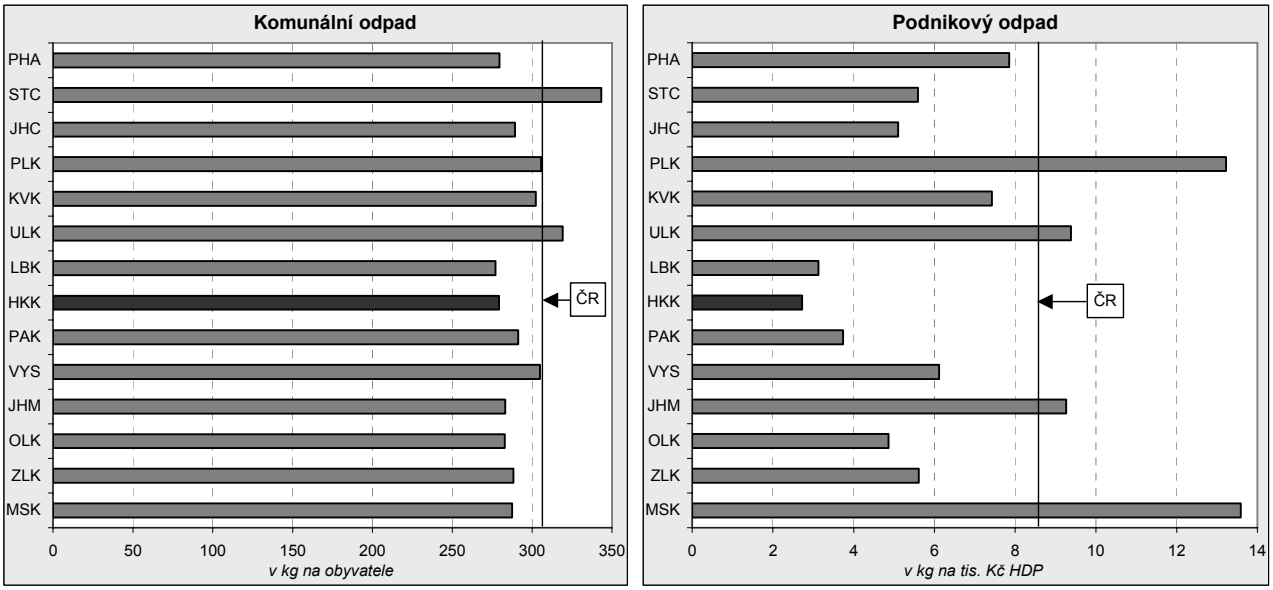

Množství a charakter odpadu (nebezpečný či ostatní) souvisí do značné míry s odvětvovou strukturou vykazujících podniků. V zemědělství a lesnictví bylo v roce 2006 v kraji produkováno 5,1 % odpadů, zatímco v České republice v průměru jen 1,5 %. Tento podíl byl v kraji ve sledovaném období nejvyšší právě v roce 2006, v dalších letech např. v roce 2002 to bylo 4,8 %, v roce 2005 jen 2,4 %.

Nakládání s odpady zahrnuje kromě vyprodukovaných podnikových a komunálních odpadů také odpady, které byly v daném roce odebrány ze skladu nebo dovezeny a dále s nimi bylo nakládáno. V roce 2006 bylo v Královéhradeckém kraji nakládáno s více než 1 380 tis. tun odpadů, přičemž toto množství bylo oproti roku 2002 o více než polovinu vyšší (v ČR o 5 %). Z celkového množství tvořil **nebezpečný odpad** v kraji 5,1 % v roce 2006, v roce 2002 to bylo 16,8 %.

Graf 65 Podíl vybraných způsobů nakládání s odpady v ČR podle krajů v roce 2006

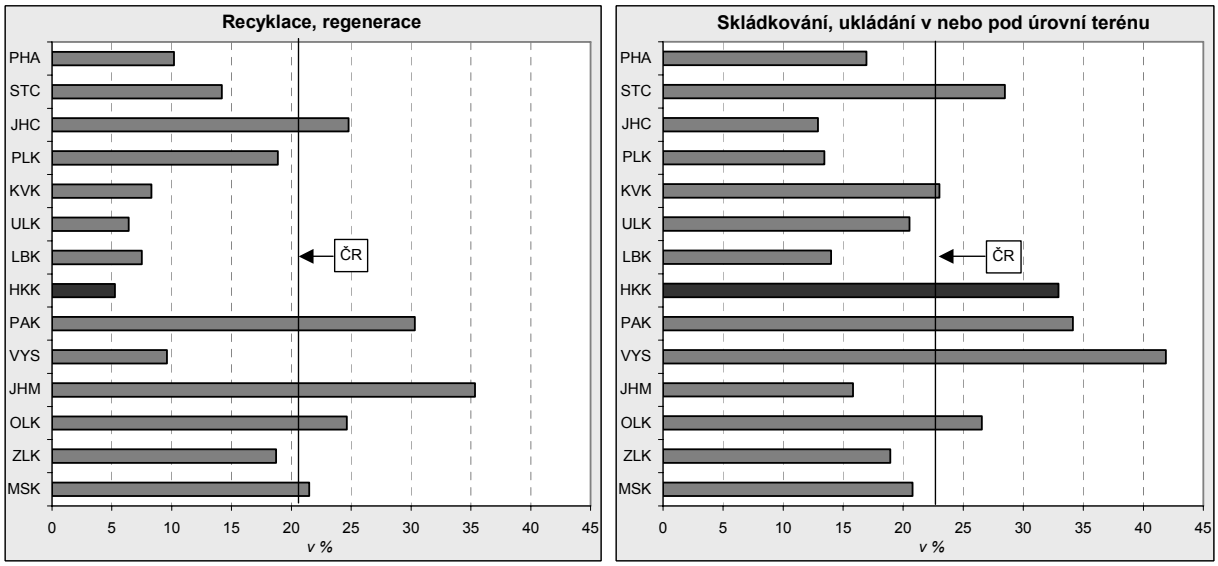

Existují tři základní **způsoby nakládání s odpadem:** využívání, odstraňování a ostatní. V souvislostí s ochranou životního prostředí je žádoucí, aby co největší množství odpadu bylo využito materiálově, energeticky či při recyklaci. V roce 2006 bylo v Královéhradeckém kraji celkem **využito** 12,4 % odpadů (výrazně méně než v ČR), přičemž tento podíl byl ve sledovaném období v kraji nejnižší.

V České republice se v letech 2002 – 2006 **odstraňovala** čtvrtina odpadů, jejich podíl měl s drobnými výkyvy spíše klesající tendenci. V Královéhradeckém kraji bylo toto množství znatelně vyšší, ve sledovaném období se průměrně odstraňovalo polovina odpadů, a to nejméně v roce 2006 (41,5 %) a nejvíce v roce 2004 (dvě třetiny odpadů). Nejčastějším způsobem odstraňování odpadů je v Královéhradeckém kraji **skládkování.** V České republice se v minulých letech ukládala na skládky pětina odpadů, se kterými bylo nakládáno, v kraji dvě pětiny. Naproti tomu **spalování** je v kraji využíváno minimálně.

Ve struktuře odpadů podle **stupně nebezpečnosti** plně převažují odpady „ostatní". Nebezpečné odpady se v roce 2006 na celkových odpadech (z hlediska nakládání s opady) podílely dvacetinou, což absolutně představuje hodnotu zhruba 70 tisíc tun.

Následující kartogram byl převzat z publikace Statistická ročenka životního prostředí České republiky 2006 a jednotlivé skupiny skládek odpadů jsou: S-OO ostatní odpad, S-NO nebezpečný odpad, S-IO inertní odpad.

Obr. A3.2 Rozmístění skládek odpadů skupiny S – OO, S – NO a víceskupinové S – OO + S – NO, S – IO + S – OO + S – NO v r. 2005

Základní mapa: ArcČR–ARCDATA Praha, s. r. o.

Zdroj: VÚV T.G.M.

3.3.8. Podíl odděleně sbíraných složek komunálního odpadu

Na zkvalitnění nakládání s odpady a odstraňování starých ekologických zátěží se vztahují také prostředky z fondů EU dosahující plánované výše 15,8 % Operačního programu Životní prostředí 2007 – 2013 (prioritní osa 4). Ty jsou určeny mj. na budování systémů odděleného sběru odpadů, budování zařízení na využívání odpadů, zejména na třídění, úpravu a recyklaci odpadů, rekultivace starých skládek, sanace vážně kontaminovaných lokalit apod.

Graf 66 Složky komunálního odpadu v roce 2006

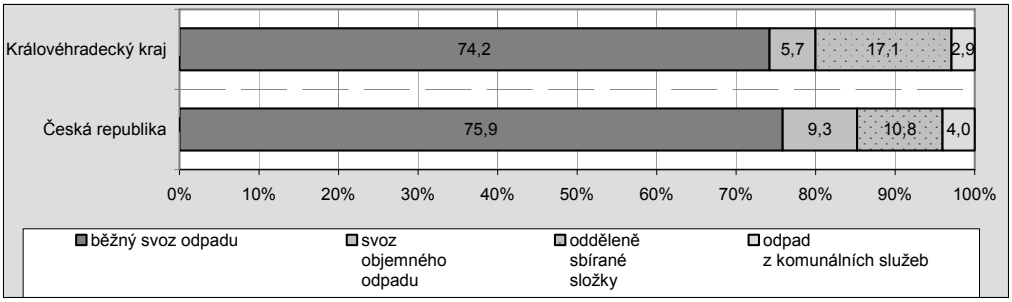

Podíl odděleně sbíraných složek komunálního odpadu se v České republice v minulých letech postupně zvyšoval až na 10,8 % v roce 2006, kdy v Královéhradeckém kraji dosáhl 12,2 %. Časová řada však zatím není dostatečně vypovídající o trendu na úrovni krajů. Nejvyšší podíl odděleně sbíraných složek komunálního odpadu zaznamenal v roce 2006 náš kraj; nejmenší pak Karlovarský, Středočeský a Ústecký kraj.

Graf 67 Podíl odděleně sbíraných složek komunálního odpadu

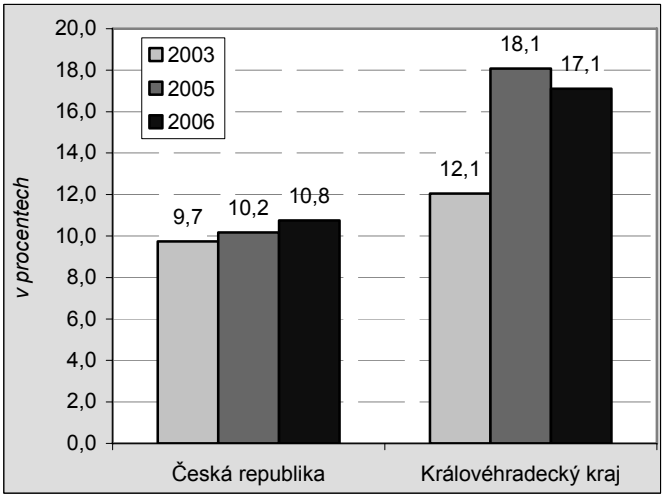

Poněkud odlišný pohled umožňuje vyčíslení **výtěžnosti tříděného sběru komunálního odpadu**, a to jako množství odděleně sbíraného odpadu v kg na obyvatele. Z výkazů zpracovaných ČSÚ vyplývá, že se toto množství v České republice postupně zvyšovalo z 16,3 kg/obyvatele v roce 2002 až na celkových 31,9 kg/obyvatele v roce 2006. V mezikrajském srovnání byla v posledním sledovaném roce nejvyšší výtěžnost odděleně sbíraných složek komunálního odpadu právě v Královéhradeckém kraji . Nejmenší výtěžnost tříděného odpadu vykázal kraj Karlovarský, Jihočeský a kraj Moravskoslezský.

Graf 68 Podíl odděleně sbíraných složek komunálního odpadu podle krajů

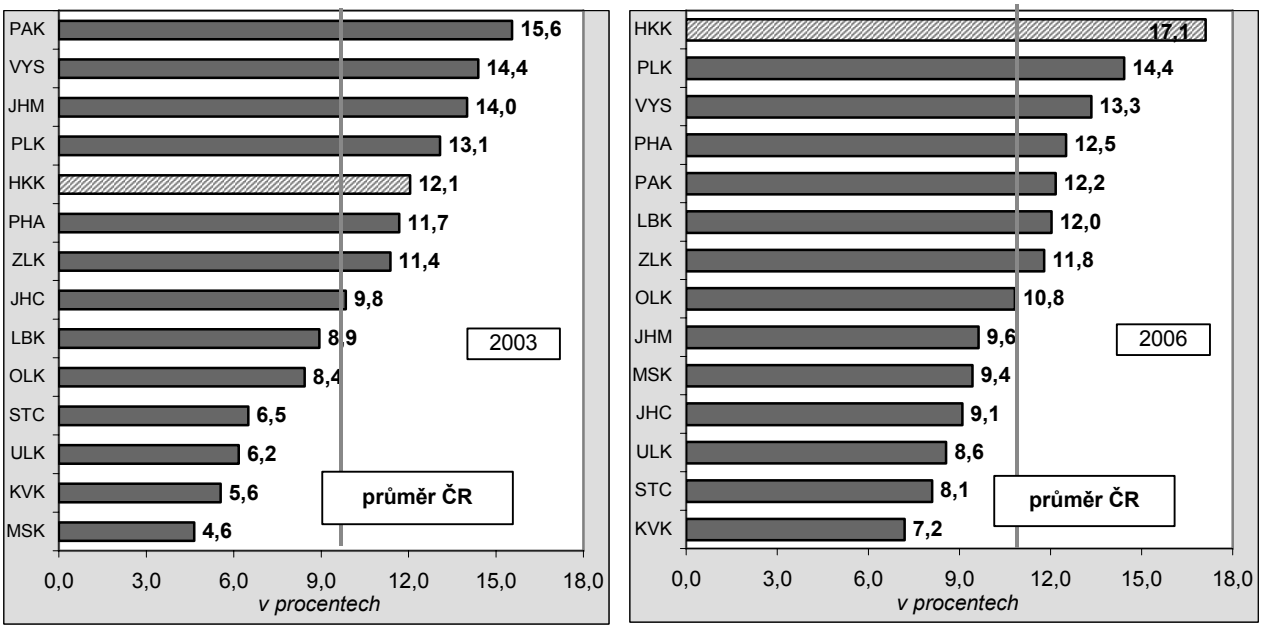

Závěr

Problematika udržitelného rozvoje na regionální úrovni se dostává do širšího povědomí až v posledních letech. Příčinou je její specifické postavení mezi globální a národní úrovní na straně jedné a místní úrovní udržitelného rozvoje na straně druhé. Regionální strategie udržitelného rozvoje může sloužit nejen k aktualizaci programu rozvoje kraje z hlediska udržitelnosti rozvoje daného území, ale může být i koncepčním rámcem pro aktivity v rámci Místních agend 21 a podkladem pro aktualizaci strategie na národní úrovni. Regionální strategie UR musí mít na rozdíl od národní strategie konkrétnější obsah a oproti místní úrovni musí indikovat širší souvislosti.

V publikaci se pokoušíme zmapovat oblast indikátorů vhodných pro monitorování udržitelného rozvoje na úrovni krajů (kapitola 2) a v kapitole 3 reagujeme na požadavky Krajského úřadu Královéhradeckého kraje jeho odboru regionálního rozvoje. Vybrané ukazatele jsem rozpracovali podle jejich požadavků pokud možno v nejpodrobnější územním členění tak, aby mohly být použity pro jejich práci na připravovaných dokumentech.

Další data v podrobném územním detailu poskytují datové soubory Českého statistického úřadu, které jsou z části přímo dostupné na internetových stránkách úřadu. Údaje pro územně plánovací podklady pro rozbor udržitelného rozvoje území na úrovni správních obvodů ORP s daty za jednotlivé obce (vyhláška500/2006 Sb.) poskytuje ČSÚ na adrese:

www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/csu_a_uzemne_analyticke_podklady_za_obce_ceske_republiky

Další údaje lze získat z databáze Městské a obecní statistiky (MOS), která je součástí Veřejné databáze (VDB) na adrese:

http://vdb.czso.cz/vdb/

V úvodu publikace byly vymezeny 2 otázky, na něž by publikace měla odpovědět. Na **první otázku** „Jaké jsou datové zdroje ČSÚ pro hodnocení udržitelného rozvoje na regionální úrovni?“ komplexně odpovídá kapitola 2. V podkapitole 2.2 je vymezeno 13 indikátorů ekonomické oblasti, 15 indikátorů oblasti sociální a 14 indikátorů pro environmentální oblast. Podkapitola 2.3 obsahuje popis každého indikátoru, zdroj dat, informace o územní dostupnosti dat a četnosti zjišťování. Popisnou část doplňuje tabulkový přehled s údaji v časové řadě za Českou republiku a jednotlivé kraje, jako výchozí rok byl zvolen rok 1993. Pro postižení vývoje ukazatelů byl ale prakticky vždy zvolen maximální časový úsek, pro který byla data v daném regionálním členění dostupná.

Na **druhou otázku** „Jaký je vývoj vybraných indikátorů udržitelného rozvoje v konkrétním kraji?“ se snaží odpovědět kapitola 3. Kapitola v členění podle základních oblastí obsahuje stručné slovní zhodnocení vývoje indikátorů obsažených v kap. 2 v daném kraji, postavení kraje ve vztahu k průměru České republiky a postavení mezi ostatními kraji a dále **dohodnuté ukazatele** zaměřené na specifika Královéhradeckého kraje (pokud možno) do nejnižších územních celků (okresů, SO ORP a SO POU) především v grafické a tabulkové podobě. Podotýkáme, že striktní dělení ukazatelů do ekonomické, sociální a environmentální oblasti je rámcově možné, ale ve skutečnosti se ukazatele navzájem ovlivňují, podmiňují a prolínají.

Z kapitoly 3 je možno za Královéhradecký kraj uvést několik stručných výsledků a zjištěných trendů vývoje dohodnutých ukazatelů.

V **ekonomické oblasti bylo zpracováno deset ukazatelů,** z nichž je zřejmé, že vývoj hospodářství je v Královéhradeckém kraji v posledních letech - stejně jako v ostatních regionech - příznivě ovlivněn vstupem České republiky do Evropské unie. Za jeden z hlavních ukazatelů životní úrovně obyvatelstva je považován hrubý domácí produkt. Ten, vyjádřen v přepočtu na obyvatele, naznačuje, že kraj náleží spíše k ekonomicky silnějším regionům, nicméně je nutné upozornit na poněkud pomalejší průměrné roční tempo růstu HDP ve sledovaném období. Dále je v kraji patrné snižování podílu malých a středních podniků na celkové zaměstnanosti, který se snížil z nadprůměrně vysokého podílu na průměrnou hodnotu České republiky. Pro další rozvoj kraje mohou být také omezující nižší výdaje na výzkum a vývoj.

V **sociální oblasti** bylo zpracováno 14 ukazatelů a u většiny z nich bylo zjištěno spíše příznivé postavení kraje vůči republikovému průměru. Vyloženě nepříznivé postavení kraje nebylo zjištěno u žádného ze zpracovaných ukazatelů, průměrné či mírně podprůměrné postavení má kraj u ukazatelů vzdělání a podílu obcí a obyvatel žijících na území se chválenou územně plánovací dokumentací, ale podle vývojových trendů lze i u těchto ukazatelů očekávat dosažení i překročení celorepublikového průměru.

Environmentální oblast této kapitoly byla zpracována za okruh osmi ukazatelů a ani zde není kromě struktury pozemků, kde máme k dispozici údaje až do obcí k dispozici podrobnější územní členění, které by umožnilo porovnat rozdíly uvnitř kraje. U produkovaných emisí jsou údaje k dispozici ještě za okresy. Královéhradecký kraj patří mezi kraje s nižší produkcí emisí vypouštěných do ovzduší i nižší produkcí

odpadů, ať již komunálního nebo podnikového. Je to dáno jednak jeho polohou, odvětvovou skladbou národního hospodářství i útlumem těžby uhlí v okrese Trutnov. Z hlediska stability krajiny bylo území kraje v roce 2006 hodnoceno jako celkem vyvážená krajina.

Seznam použité literatury, informačních zdrojů a zkratek

[1] BLAŽEK, J., MACEŠKOVÁ, M., CZANK, P. *Model čtyř kapitálů – nová metoda rozvojových strategií?* In: časopis Obec a finance 5/2006.

[2] CUDLÍNOVÁ, E. *Marginální oblasti – prostorový indikátor udržitelného rozvoje České republiky*. In: Sborník k projektu UNDP K udržitelnému rozvoji ČR: vytváření podmínek, svazek 4 Vzdělávání, informace, indikátory. Praha, Universita Karlova v Praze, 2002.

[3] CZESANÝ, S. *Indikátory udržitelného rozvoje*. In: časopis Statistika 5/2006.

[4] *Česká republika 2003 - Deset let udržitelného rozvoje?* Praha, Universita Karlova v Praze, 2003.

[5] DRÁPAL, S. Úvodní vystoupení na 3. konferenci Environmentální účetnictví a indikátory udržitelného rozvoje konané 23. – 25. května v Praze. In: Book of Proceedings EA – SDI. Ústí nad Labem, Univerzita J. E. Purkyně, 2007.

[6] FISCHER, J. *Koncept udržitelného rozvoje a státní statistika.* In: časopis Statistika 3/2006.

[7] HŘEBÍK, Š., TŘEBICKÝ, V., GREMLICA, T. *Manuál plánování a vyhodnocování udržitelného rozvoje na regionální úrovni.* Praha, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2005.

[8] KOVANDA, J., HÁK, T., ŠČASTNÝ, M. *Soubor indikátorů udržitelného rozvoje České republiky*. In Sborník k projektu UNDP K udržitelnému rozvoji ČR: vytváření podmínek, svazek 4 Vzdělávání, informace, indikátory. Praha, Universita Karlova v Praze, 2002.

[9] MIHOLA, J., *Kompozitní ukazatele udržitelného rozvoje*, *výzkumná zpráva.* Praha, ČSÚ, 2006.

[10] MOLDAN, B., *Indikátory trvale udržitelného rozvoje.* Ostrava, VŠB – Technická univerzita Ostrava, 1996.

[11] SEDLÁČEK, P., *Analýza investičního cyklu.* In: časopis Statistika 6/2006.

[12] SPĚVÁČEK, V., *Domácnosti, disponibilní důchod a soukromá spotřeba*. In: Bulletin CES VŠEM č. 23/2006. Praha, Vysoká škola ekonomie a managementu, 2006.

[13] *Strategie udržitelného rozvoje Ústeckého kraje 2006 – 2020*. Ústí nad Labem, Ústav pro ekopolitiku, o.p.s., 2006.

[14] VANĚČEK, J., *Regionální analýza výsledků vědy a výzkumu - publikace a patenty.* In: ERGO č. 01/2006, www.tc.cz, Technologické centrum AV ČR, 2006

Publikace ČSÚ:

[15] 1124-05 Zdroje HDP a jejich užití v letech 1995 až 2005

[16] 3113-06 Vývoj úplných nákladů práce (1994 až 2005)

[17] 1135-06 Investice a ekonomický růst v České republice: kam se ztrácí vysoká míra investic?

[18] 1371-07 Regionální účty 2006

[19] 1376-07 Věda a výzkum v regionálním pohledu

[20] 1379-07 Regionální rozdíly v demografickém, sociálním a ekonomickém vývoji České republiky v letech 2000 až 2005

[21] 1605-07 Koncepty a měření udržitelného rozvoje

[22] 1134-06 Udržitelný rozvoj v ČR (vybrané aspekty z pohledu mezinárodního srovnání)

[23] 1119-04 Analýza cenového vývoje, vývoje příjmů a spotřebních vydání domácností v letech 1993 až 2003

[24] 3006-03 Sociální situace domácností v roce 2001 (údaje za hospodařící domácnosti) v roce 2001

[25] 3009-04 MIKROCENZUS (Příjmy hospodařících domácností) 2002

[26] 3012-07 Příjmy a životní podmínky domácností ČR v roce 2005

[27] 3103-07 Trh práce v ČR 1993 – 2006

[28] 3111-07 Analýza trhu práce 2000 až 2006

[29] 9701-06 Informační a komunikační technologie v domácnostech a jejich využívání jednotlivci
[30] 4007-07 Vývoj obyvatelstva České republiky v roce 2006
[31] 2001-07 Produkce, využití a odstranění odpadů v ČR v roce 2006
[32] 2002-07 Informace o životním prostředí v ČR (2001-2006)
[33] 2003-07 Vodovody, kanalizace a vodní toky v roce 2006
[34] 2005-07 Výdaje na ochranu životního prostředí v ČR za rok 2006
[35] 2130-07 Ekologické zemědělství v roce 2005
[36] 2201-07 Lesnictví a myslivost za rok 2006

Internetové adresy

[37] http://portal.justice.cz
[38] http://www.agenda21.cz
[39] http://www.czso.cz
[40] http://wwwinfo.mfcr.cz/aris/
[41] http://www2.nszm.cz/ur/
[42] http://www.sydos.cz/
[43] http://www.timur.cz
[44] http://www.uur.cz/
[45] http://www.volby.cz/
[46] http://www.kr-kralovehradecky.cz

Zkratky názvů krajů a okresů

Kraje, okresy	Zkratka	Kód
Hlavní město Praha	**PHA**	**CZ010**
Středočeský kraj	**STC**	**CZ020**
Benešov	BN	CZ0201
Beroun	BE	CZ0202
Kladno	KD	CZ0203
Kolín	KO	CZ0204
Kutná Hora	KH	CZ0205
Mělník	ME	CZ0206
Mladá Boleslav	MB	CZ0207
Nymburk	NB	CZ0208
Praha-východ	PY	CZ0209
Praha-západ	PZ	CZ020A
Příbram	PB	CZ020B
Rakovník	RA	CZ020C
Jihočeský kraj	**JHC**	**CZ031**
České Budějovice	CB	CZ0311
Český Krumlov	CK	CZ0312
Jindřichův Hradec	JH	CZ0313
Písek	PI	CZ0314
Prachatice	PT	CZ0315
Strakonice	ST	CZ0316
Tábor	TA	CZ0317
Plzeňský kraj	**PLK**	**CZ032**
Domažlice	DO	CZ0321
Klatovy	KT	CZ0322
Plzeň-město	PM	CZ0323
Plzeň-jih	PJ	CZ0324
Plzeň-sever	PS	CZ0325
Rokycany	RO	CZ0326
Tachov	TC	CZ0327
Karlovarský kraj	**KVK**	**CZ041**
Cheb	CH	CZ0411
Karlovy Vary	KV	CZ0412
Sokolov	SO	CZ0413
Ústecký kraj	**ULK**	**CZ042**
Děčín	DC	CZ0421
Chomutov	CV	CZ0422
Litoměřice	LT	CZ0423
Louny	LN	CZ0424
Most	MO	CZ0425
Teplice	TP	CZ0426
Ústí nad Labem	UL	CZ0427
Liberecký kraj	**LBK**	**CZ051**
Česká Lípa	CL	CZ0511
Jablonec nad Nisou	JN	CZ0512
Liberec	LI	CZ0513
Semily	SM	CZ0514

Kraje, okresy	Zkratka	Kód
Královéhradecký kraj	**HKK**	**CZ052**
Hradec Králové	HK	CZ0521
Jičín	JC	CZ0522
Náchod	NA	CZ0523
Rychnov nad Kněžnou	RK	CZ0524
Trutnov	TU	CZ0525
Pardubický kraj	**PAK**	**CZ053**
Chrudim	CR	CZ0531
Pardubice	PU	CZ0532
Svitavy	SY	CZ0533
Ústi nad Orlici	UO	CZ0534
Vysočina	**VYS**	**CZ061**
Havlíčkův Brod	HB	CZ0611
Jihlava	JI	CZ0612
Pelhřimov	PE	CZ0613
Třebíč	TR	CZ0614
Žďár nad Sázavou	ZR	CZ0615
Jihomoravský kraj	**JHM**	**CZ062**
Blansko	BK	CZ0621
Brno-město	BM	CZ0622
Brno-venkov	BI	CZ0623
Břeclav	BV	CZ0624
Hodonín	HO	CZ0625
Vyškov	VY	CZ0626
Znojmo	ZN	CZ0627
Olomoucký kraj	**OLK**	**CZ071**
Jeseník	JE	CZ0711
Olomouc	OC	CZ0712
Prostějov	PV	CZ0713
Přerov	PR	CZ0714
Šumperk	SU	CZ0715
Zlínský kraj	**ZLK**	**CZ072**
Kroměříž	KM	CZ0721
Uherské Hradiště	UH	CZ0722
Vsetín	VS	CZ0723
Zlín	ZL	CZ0724
Moravskoslezský kraj	**MSK**	**CZ080**
Bruntál	BR	CZ0801
Frýdek-Místek	FM	CZ0802
Karviná	KI	CZ0803
Nový Jičín	NJ	CZ0804
Opava	OP	CZ0805
Ostrava - město	OV	CZ0806

Zkratky názvů obcí s rozšířenou působností

Číslo SO obce s rozšířenou působností	Název obce s rozšířenou působností	Pracovní zkratka území (ČSÚ)
1100	Hlavní město Praha	Pha
2101	Benešov	Ben
2102	Beroun	Ber
2103	Brandýs nad Labem-Stará Bolesl	Bra
2104	Čáslav	Cas
2105	Černošice	Cer
2106	Český Brod	CBr
2107	Dobříš	Dob
2108	Hořovice	Hrv
2109	Kladno	Kld
2110	Kolín	Kol
2111	Kralupy nad Vltavou	Krp
2112	Kutná Hora	KuH
2113	Lysá nad Labem	Lys
2114	Mělník	Mel
2115	Mladá Boleslav	MlB
2116	Mnichovo Hradiště	MnH
2117	Neratovice	Ner
2118	Nymburk	Nym
2119	Poděbrady	Pod
2120	Příbram	Pri
2121	Rakovník	Rak
2122	Říčany	Ric
2123	Sedlčany	Sed
2124	Slaný	Sla
2125	Vlašim	Vla
2126	Votice	Vot
3101	Blatná	Bla
3102	České Budějovice	CBu
3103	Český Krumlov	CKr
3104	Dačice	Dac
3105	Jindřichův Hradec	JHr
3106	Kaplice	Kap
3107	Milevsko	Mil
3108	Písek	Pis
3109	Prachatice	Pra
3110	Soběslav	Sob
3111	Strakonice	Sta
3112	Tábor	Tab
3113	Trhové Sviny	TrS
3114	Třeboň	Tre
3115	Týn nad Vltavou	Tyn
3116	Vimperk	Vim
3117	Vodňany	Vod
3201	Blovice	Blo
3202	Domažlice	Dom
3203	Horažďovice	Hor
3204	Horšovský Týn	HoT
3205	Klatovy	Klt
3206	Kralovice	Krl
3207	Nepomuk	Nep
3208	Nýřany	Nyr
3209	Plzeň	Plz
3210	Přeštice	Pce
3211	Rokycany	Rok
3212	Stod	Sto
3213	Stříbro	Str
3214	Sušice	Suc
3215	Tachov	Tch

Číslo SO obce s rozšířenou působností	Název obce s rozšířenou působností	Pracovní zkratka území (ČSÚ)
4101	Aš	Ass
4102	Cheb	Che
4103	Karlovy Vary	KVa
4104	Kraslice	Krs
4105	Mariánské Lázně	MLa
4106	Ostrov	Ost
4107	Sokolov	Sok
4201	Bílina	Bln
4202	Děčín	Dec
4203	Chomutov	Chv
4204	Kadaň	Kad
4205	Litoměřice	Ltm
4206	Litvínov	Ltv
4207	Louny	Lno
4208	Lovosice	Lov
4209	Most	Mos
4210	Podbořany	Pob
4211	Roudnice nad Labem	RnL
4212	Rumburk	Rum
4213	Teplice	Tpc
4214	Ústí nad Labem	UnL
4215	Varnsdorf	Var
4216	Žatec	Ztc
5101	Česká Lípa	CLp
5102	Frýdlant	Frd
5103	Jablonec nad Nisou	JnN
5104	Jilemnice	Jil
5105	Liberec	Lbc
5106	Nový Bor	NoB
5107	Semily	Sem
5108	Tanvald	Tan
5109	Turnov	Tur
5110	Železný Brod	ZBr
5201	Broumov	Bro
5202	Dobruška	Dbr
5203	Dvůr Králové nad Labem	DKr
5204	Hořice	Hrc
5205	Hradec Králové	HKr
5206	Jaroměř	Jar
5207	Jičín	Jic
5208	Kostelec nad Orlicí	KnO
5209	Náchod	Nch
5210	Nová Paka	NPa
5211	Nové Město nad Metují	NMe
5212	Nový Bydžov	NBy
5213	Rychnov nad Kněžnou	RnK
5214	Trutnov	Tru
5215	Vrchlabí	Vch
5301	Česká Třebová	CTr
5302	Hlinsko	Hli
5303	Holice	Hol
5304	Chrudim	Chr
5305	Králíky	Kra
5306	Lanškroun	Lan
5307	Litomyšl	Lto
5308	Moravská Třebová	MTr
5309	Pardubice	Par
5310	Polička	Pol
5311	Přelouč	Prl

Číslo SO obce s rozšířenou působností	Název obce s rozšířenou působností	Pracovní zkratka území (ČSÚ)
5312	Svitavy	Svi
5313	Ústí nad Orlicí	UnO
5314	Vysoké Mýto	VyM
5315	Žamberk	Zam
6101	Bystřice nad Pernštejnem	ByP
6102	Havlíčkův Brod	HBr
6103	Humpolec	Hum
6104	Chotěboř	Chb
6105	Jihlava	Jih
6106	Moravské Budějovice	MBu
6107	Náměšť nad Oslavou	Nam
6108	Nové Město na Moravě	NMo
6109	Pacov	Pac
6110	Pelhřimov	Pel
6111	Světlá nad Sázavou	Sve
6112	Telč	Tel
6113	Třebíč	Trb
6114	Velké Meziříčí	VMe
6115	Žďár nad Sázavou	ZdS
6201	Blansko	Blk
6202	Boskovice	Bos
6203	Brno	Brn
6204	Břeclav	Bre
6205	Bučovice	Buc
6206	Hodonín	Hod
6207	Hustopeče	Hus
6208	Ivančice	Ivn
6209	Kuřim	Kur
6210	Kyjov	Kyj
6211	Mikulov	Mik
6212	Moravský Krumlov	MKr
6213	Pohořelice	Poh
6214	Rosice	Ros
6215	Slavkov u Brna	SuB
6216	Šlapanice	Slp
6217	Tišnov	Tis
6218	Veselí nad Moravou	VnM
6219	Vyškov	Vys
6220	Znojmo	Zno
6221	Židlochovice	Zid
7101	Hranice	Hra
7102	Jeseník	Jes
7103	Konice	Kon
7104	Lipník nad Bečvou	Lip
7105	Litovel	Lit
7106	Mohelnice	Moh
7107	Olomouc	Olo
7108	Prostějov	Pro
7109	Přerov	Pre
7110	Šternberk	Str
7111	Šumperk	Sum
7112	Uničov	Uni
7113	Zábřeh	Zab
7201	Bystřice pod Hostýnem	BpH
7202	Holešov	Hls
7203	Kroměříž	Kro
7204	Luhačovice	Luh
7205	Otrokovice	Otr
7206	Rožnov pod Radhoštěm	RpR
7207	Uherské Hradiště	UhH
7208	Uherský Brod	UhB
7209	Valašské Klobouky	VaK
7210	Valašské Meziříčí	VaM
7211	Vizovice	Viz
7212	Vsetín	Vse
7213	Zlín	Zli
8101	Bílovec	Bil
8102	Bohumín	Boh
8103	Bruntál	Bru
8104	Český Těšín	CTe
8105	Frenštát pod Radhoštěm	Fre
8106	Frýdek-Místek	FrM
8107	Frýdlant nad Ostravicí	FrO
8108	Havířov	Hav
8109	Hlučín	Hlu
8110	Jablunkov	Jab
8111	Karviná	Kar
8112	Kopřivnice	Kop
8113	Kravaře	Krv
8114	Krnov	Krn
8115	Nový Jičín	NJi
8116	Odry	Odr
8117	Opava	Opa
8118	Orlová	Orl
8119	Ostrava	Osv
8120	Rýmařov	Rym
8121	Třinec	Tri
8122	Vítkov	Vit

K 1 Hrubý domácí produkt a struktura hrubé přidané hodnoty podle krajů v roce 2006

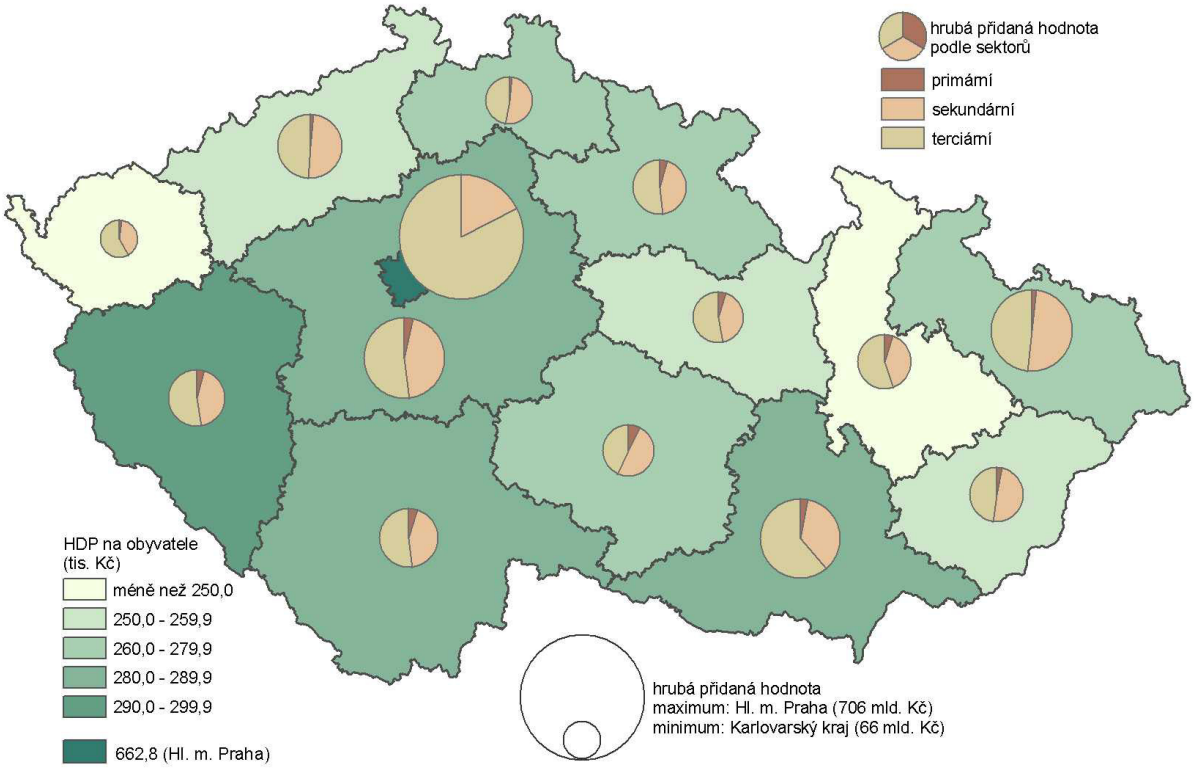

K 2 Produktivita práce v roce 2006 a vývoj úplných nákladů práce podle krajů v letech 2001 až 2006

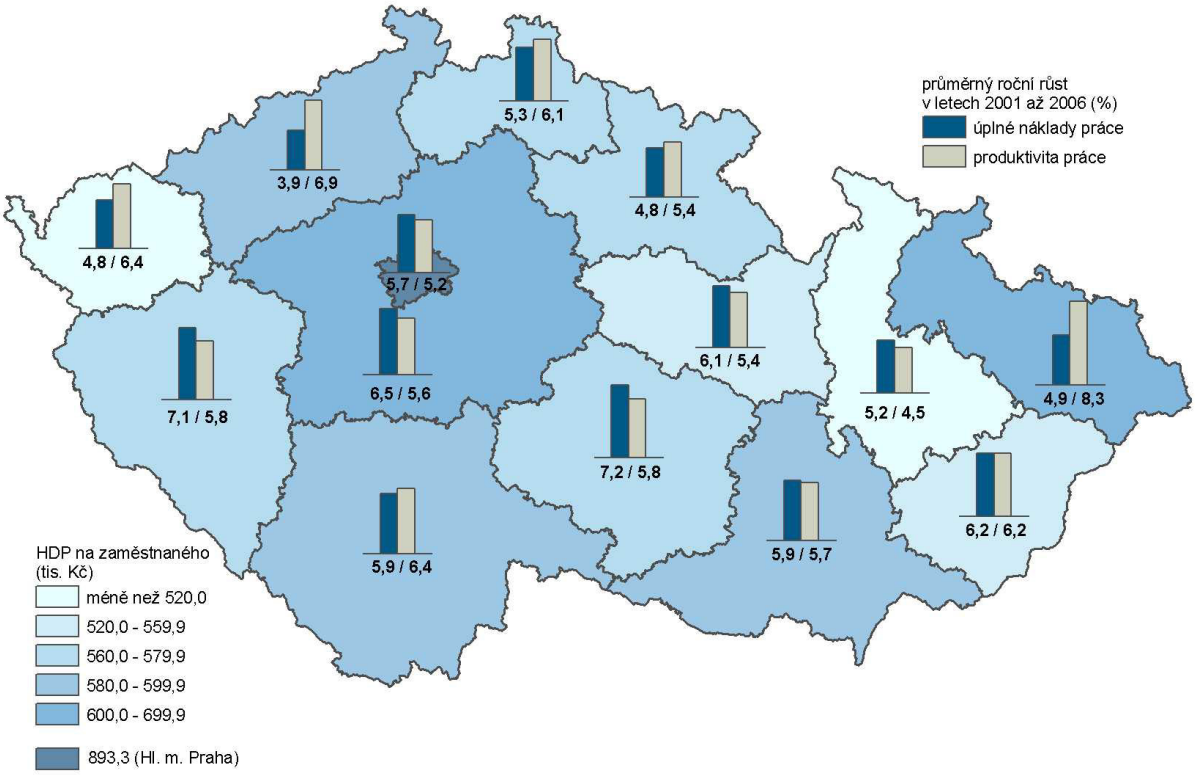

K 3 Výdaje veřejných rozpočtů v roce 2006 a saldo příjmů a výdajů v letech 2003 až 2006 podle krajů

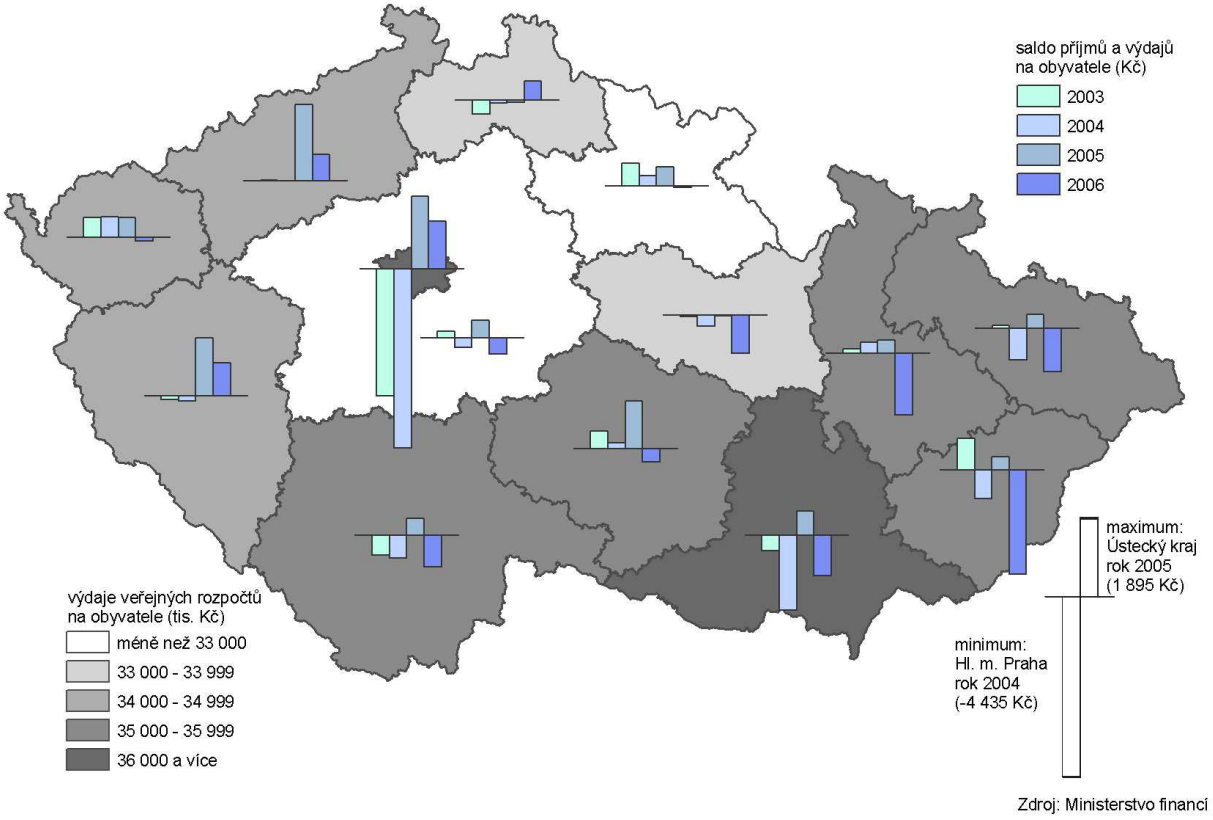

K 4 Zaměstnanost v malých a středních podnicích podle krajů v roce 2006

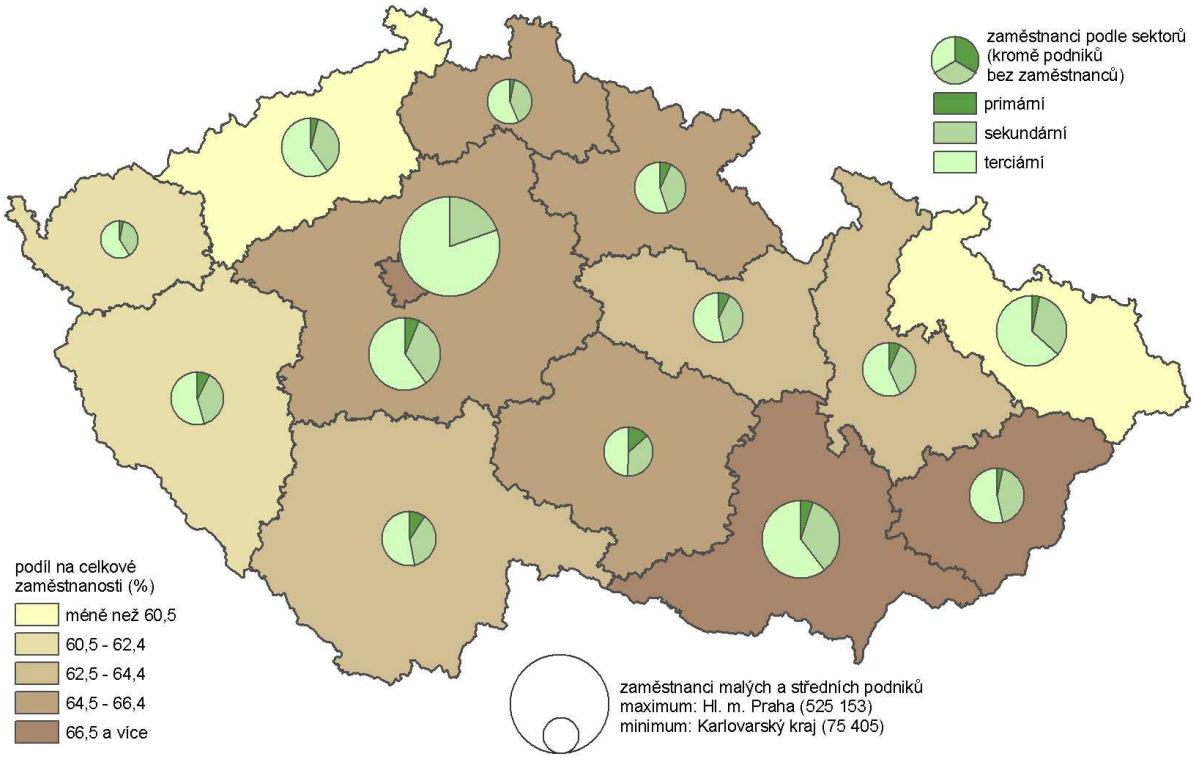

K 5 Výzkum a vývoj podle krajů v roce 2006

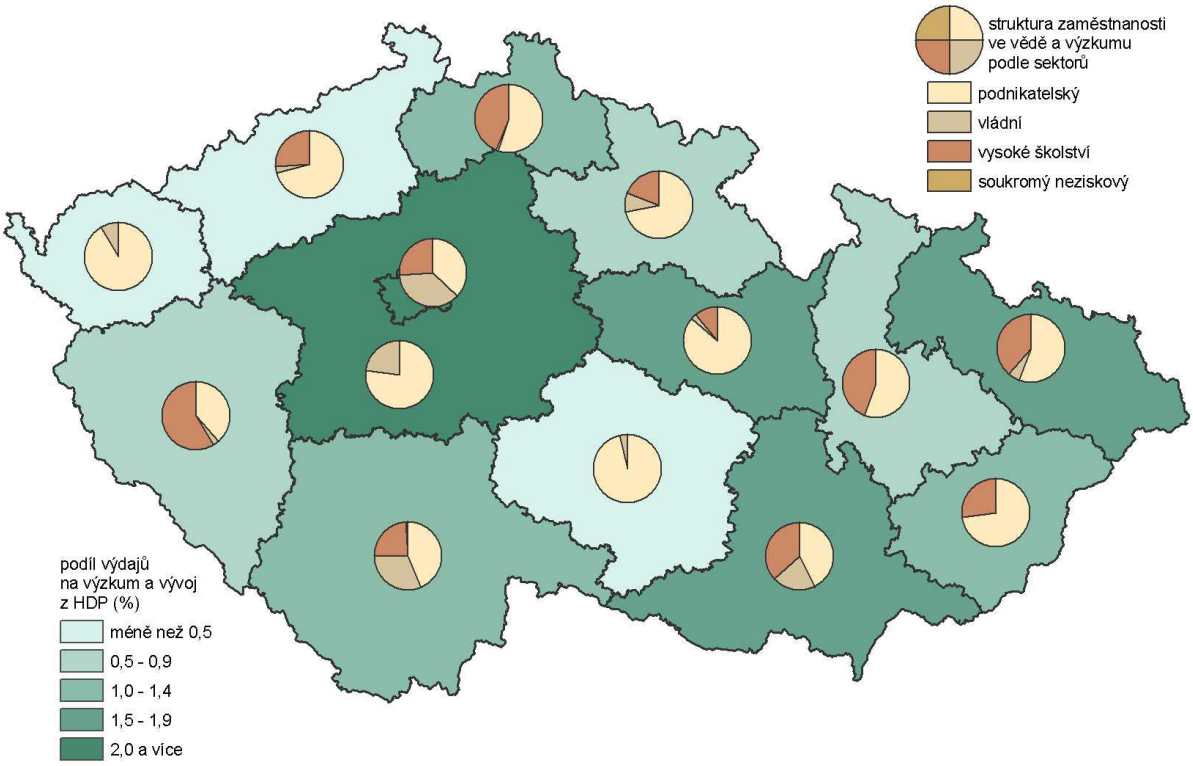

K 6 Výkony silniční nákladní dopravy podle krajů v roce 2006

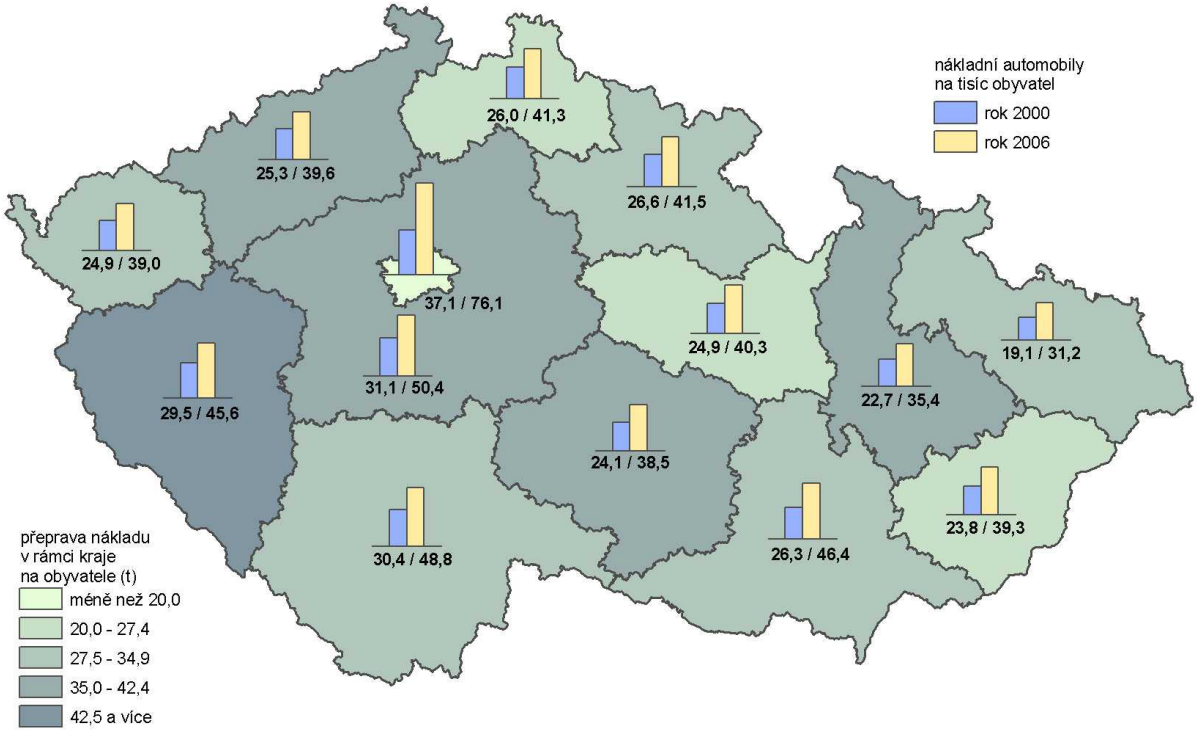

Zdroj: Ministerstvo dopravy

K 7 Hustota dálnic a silnic 1. třídy podle okresů v roce 2006

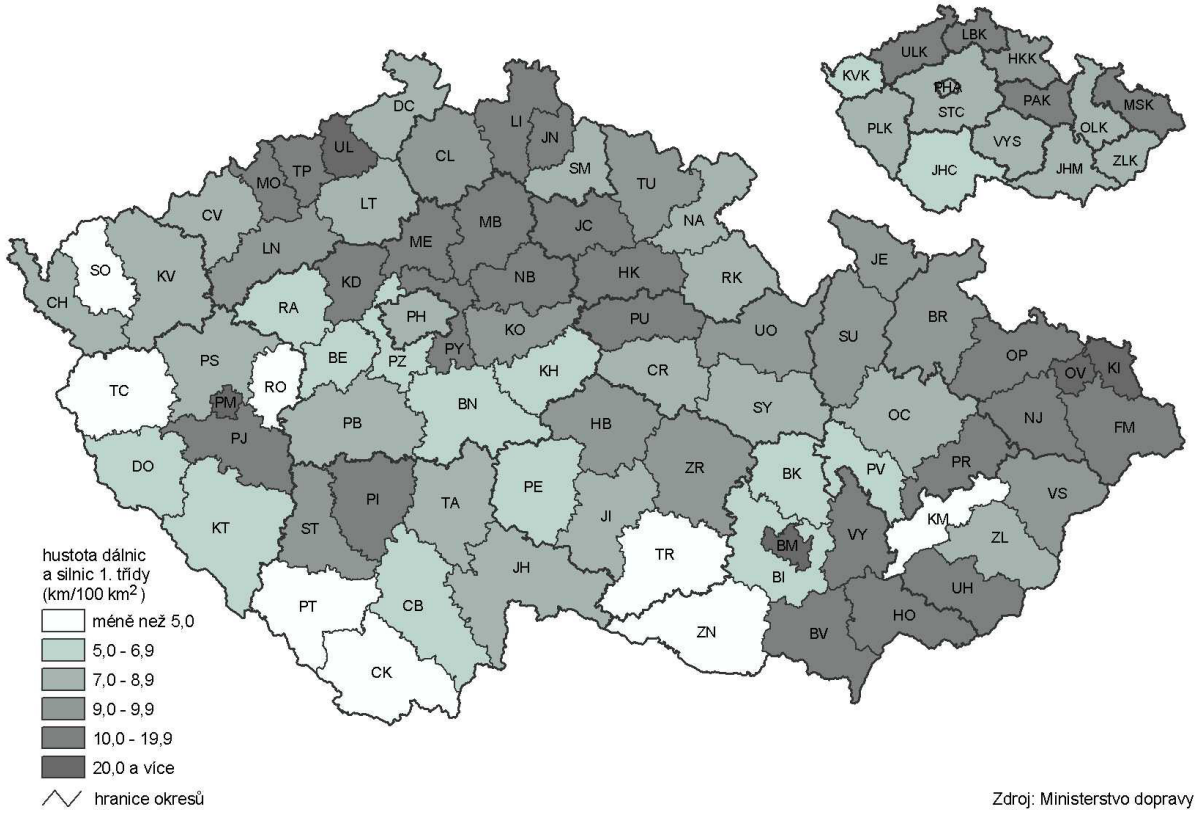

K 8 Čisté příjmy domácností podle krajů v roce 2004

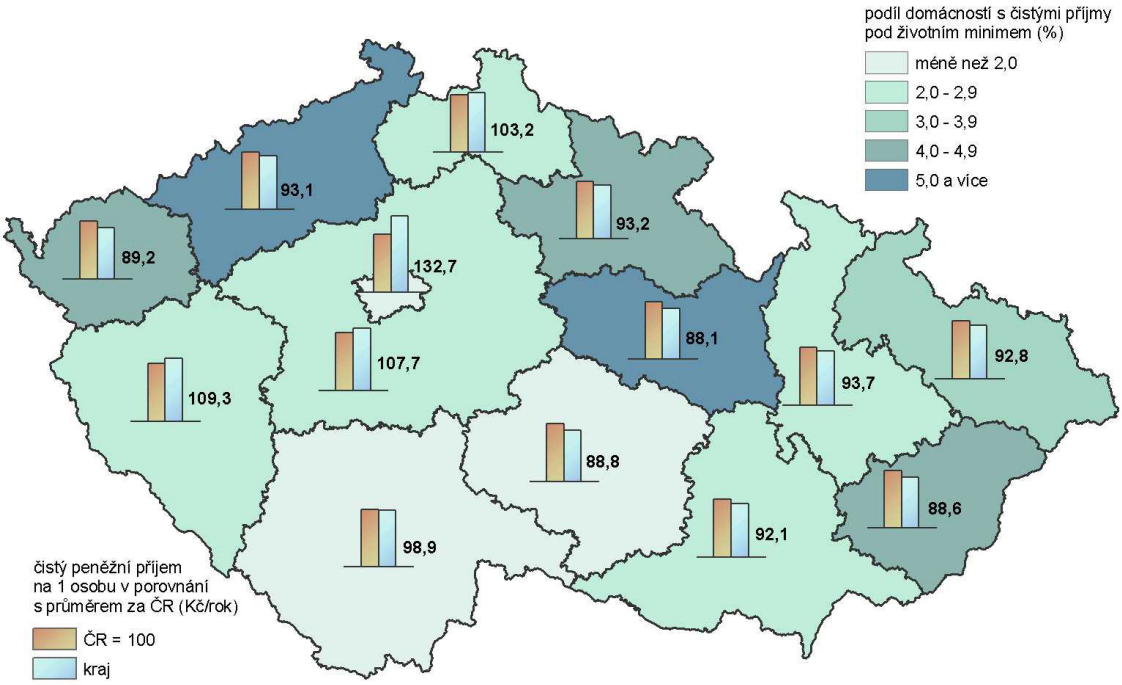

K 9 Vzdělanostní struktura obyvatelstva ve věku 15 a více let podle krajů v roce 2006

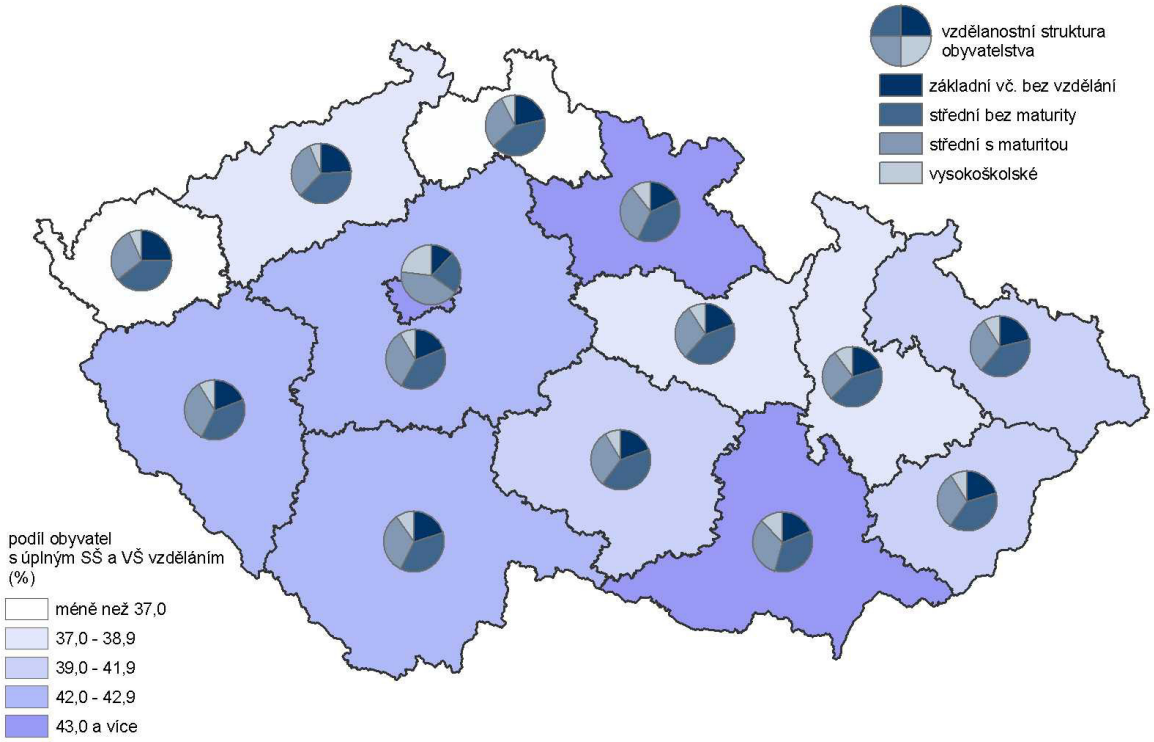

K 10 Standardizovaná míra úmrtnosti podle správních obvodů ORP v letech 2000 až 2006 (roční průměry)

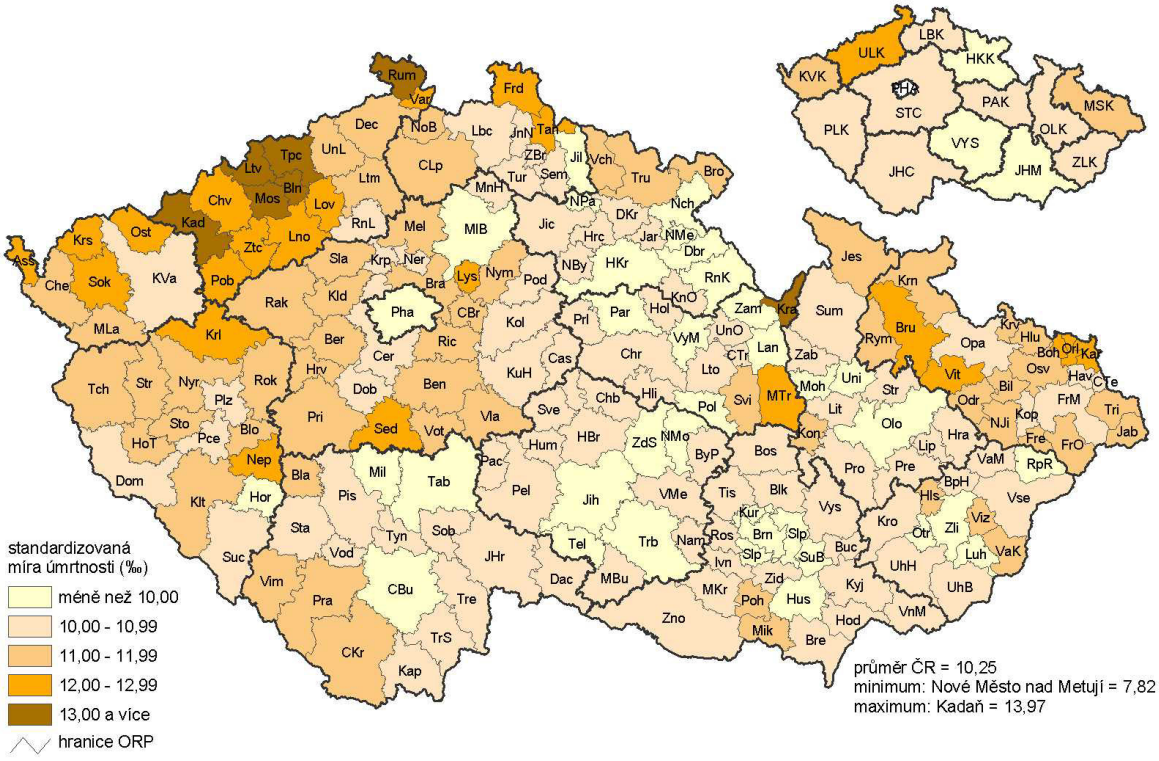

K 11 Index stáří a naděje dožití při narození v krajích v roce 2006

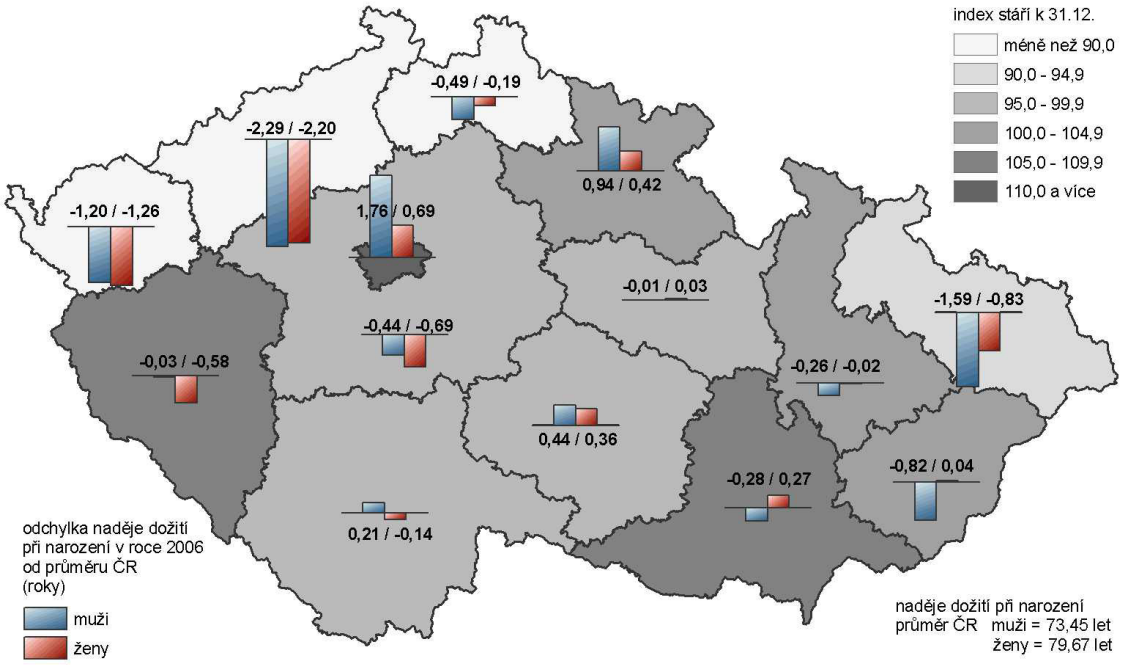

K 12 Vývoj průměrného věku a naděje dožití při narození v krajích v letech 2000 až 2006

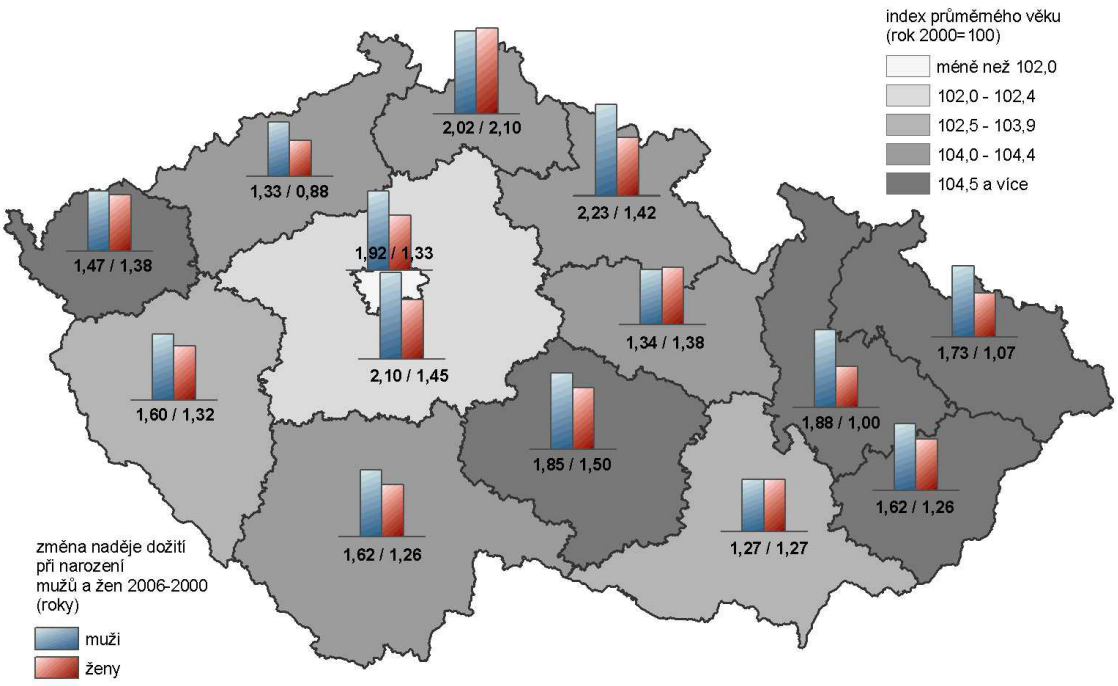

K 13 Míra zaměstnanosti a struktura zaměstnaných podle sektorů a krajů v roce 2006

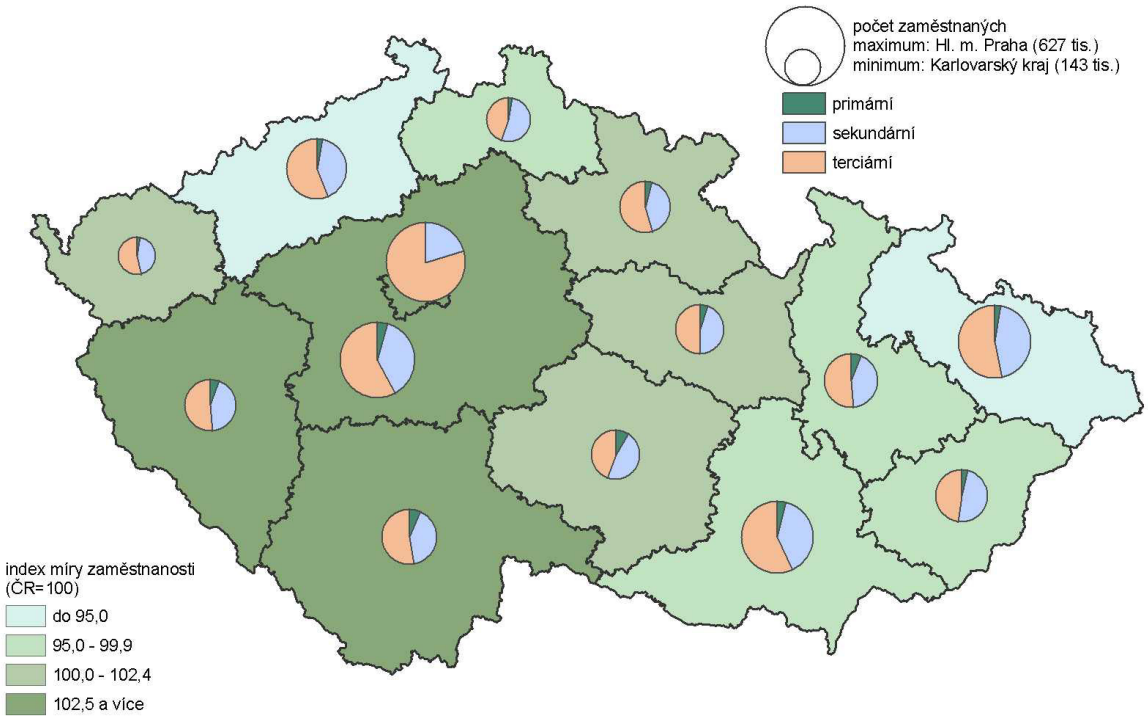

K 14 Obecná míra nezaměstnanosti v krajích v letech 2000 až 2006

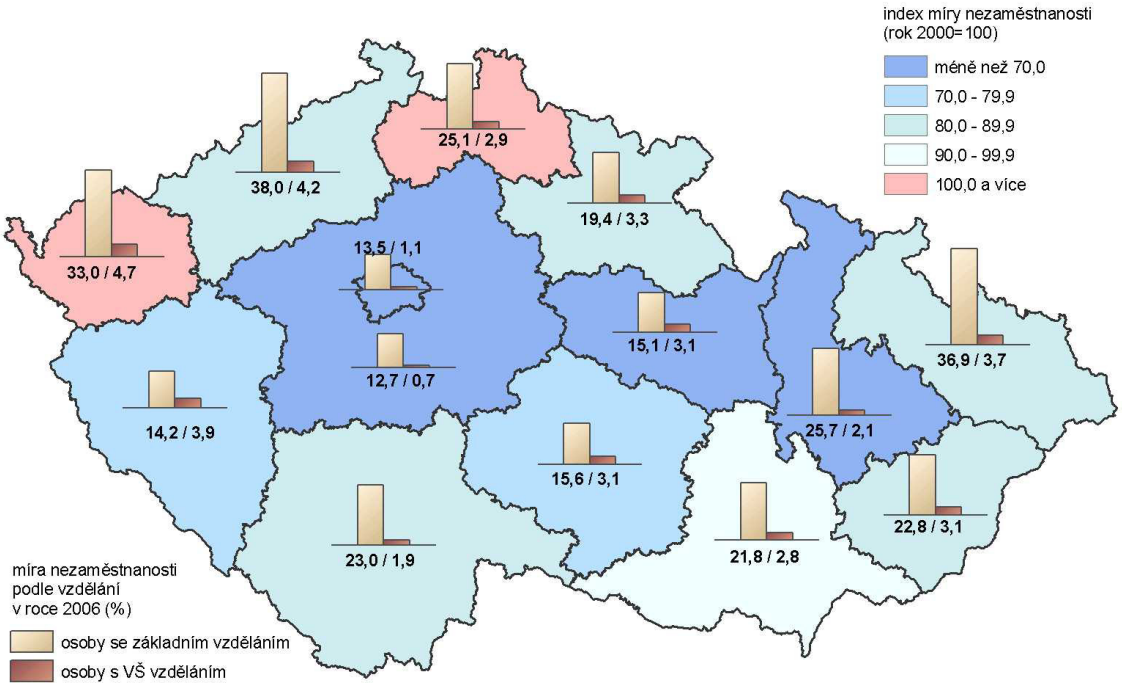

K 15 Změna míry nezaměstnanosti v obcích Královéhradeckého kraje mezi roky 2000 a 2006 (z uchazečů celkem)

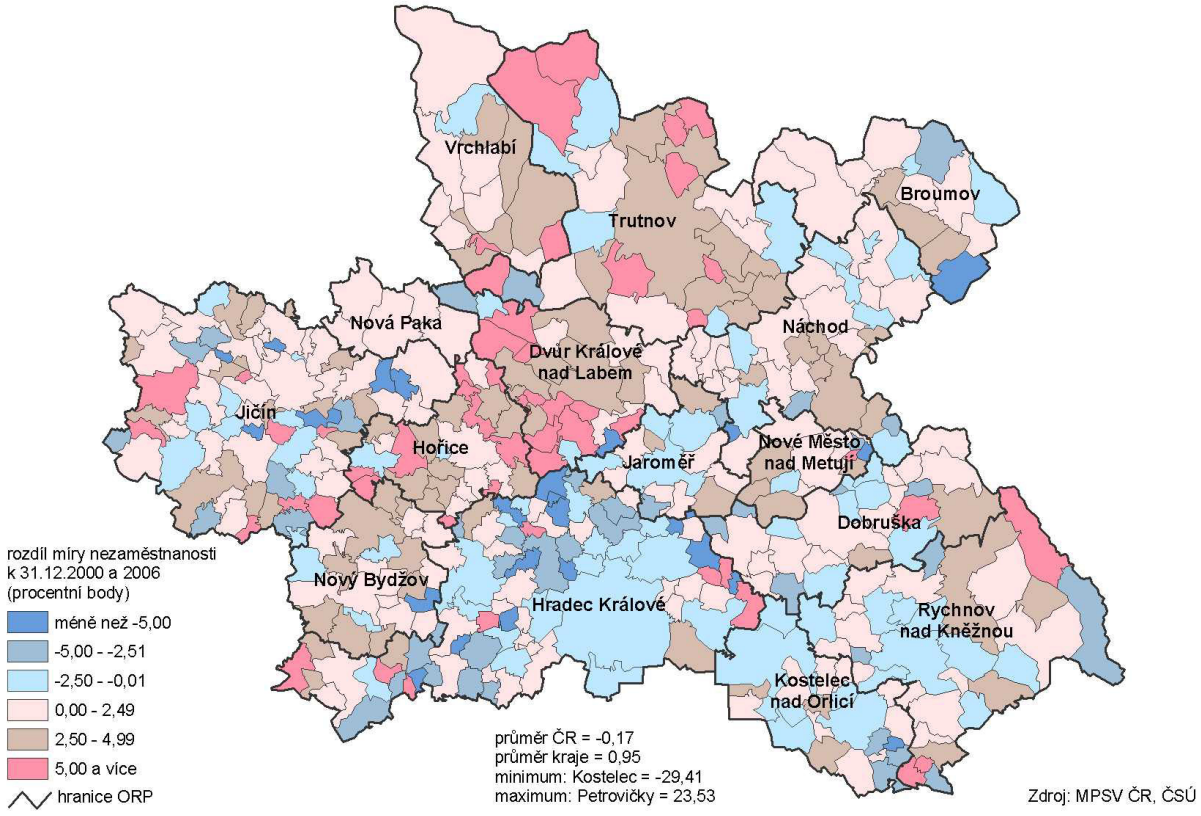

K 16 Dlouhodobá nezaměstnanost ve správních obvodech ORP k 31. 12. 2006

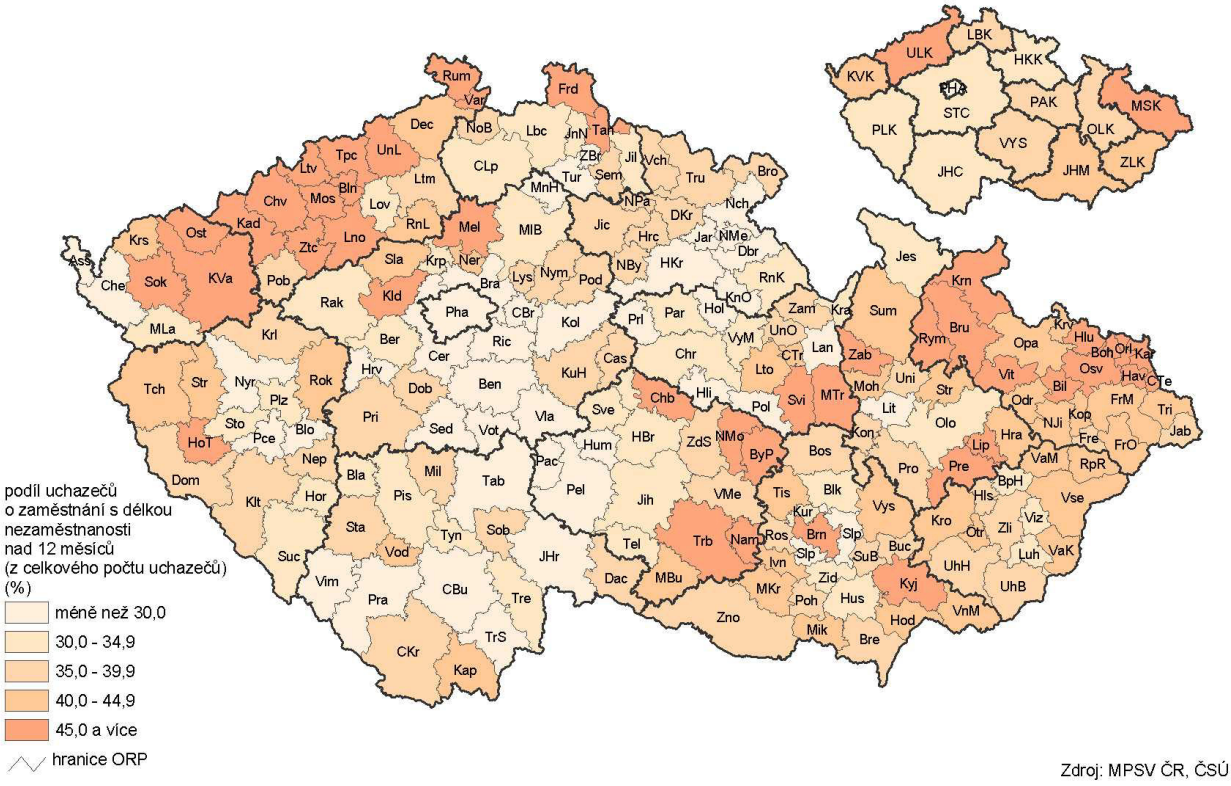

K 17 Podíl rozlohy území se schválenou územně plánovací dokumentací obcí ve správních obvodech ORP k 31. 12. 2006

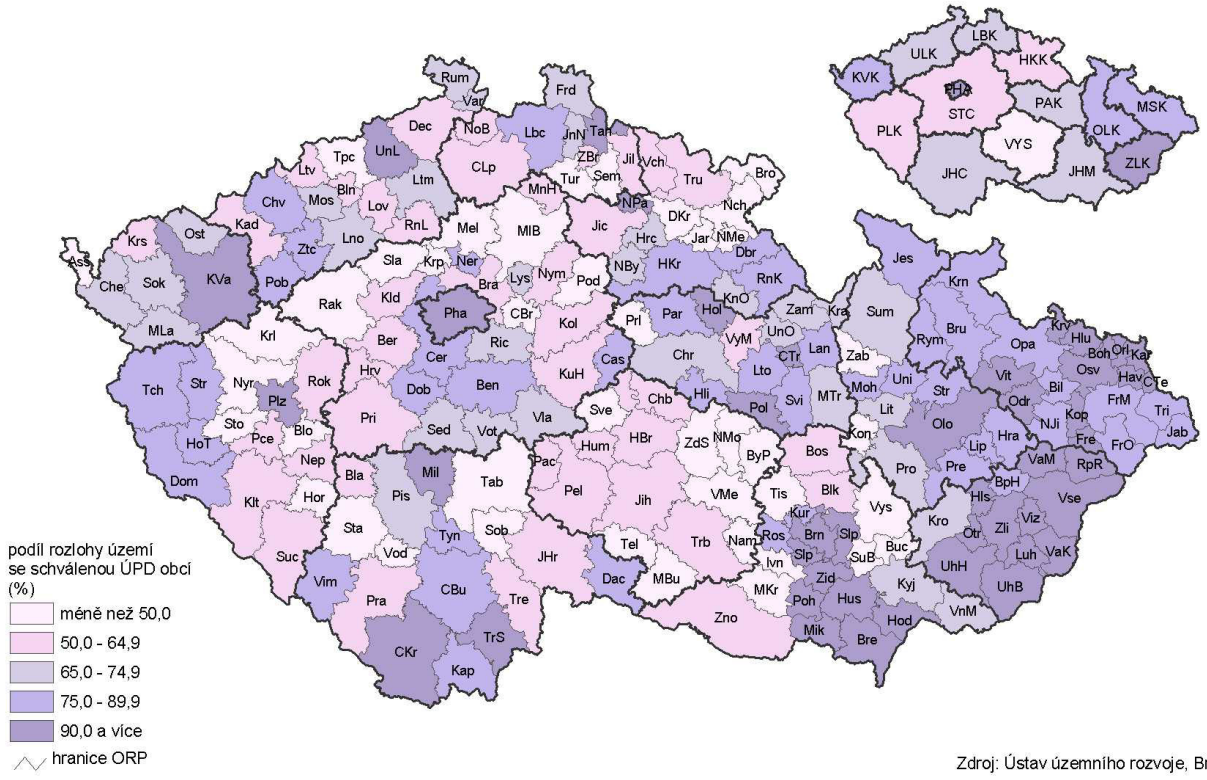

Zdroj: Ústav územního rozvoje, Brno

K 18 Podíl domácností vybavených osobním počítačem v roce 2006 a připojených k internetu podle krajů v roce 2003 a 2006

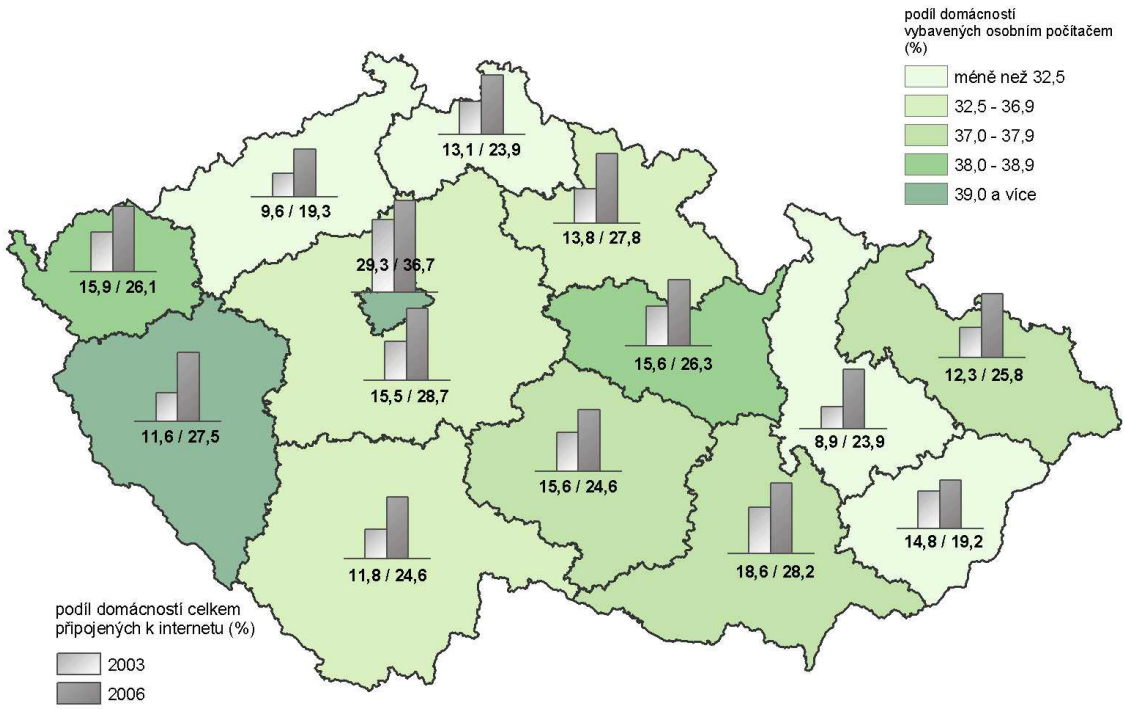

K 19 Podíl listnatých dřevin na celkové výměře lesů podle krajů v roce 2006

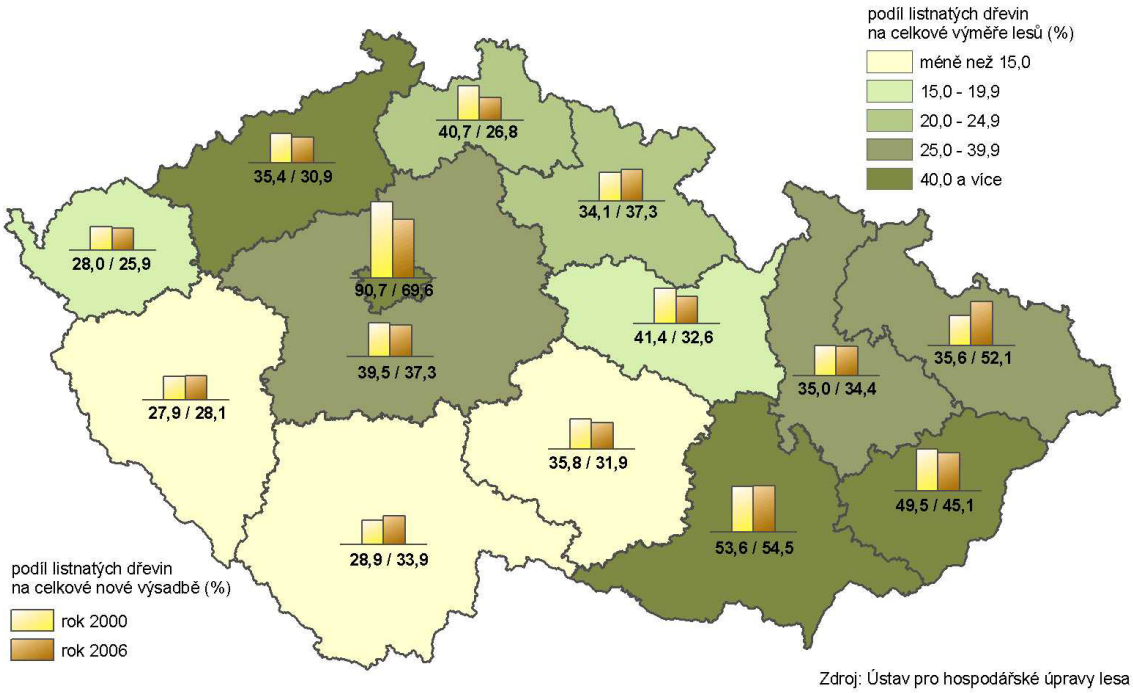

Zdroj: Ústav pro hospodářské úpravy lesa

K 20 Změna indexu defoliace podle krajů mezi roky 1996 a 2006

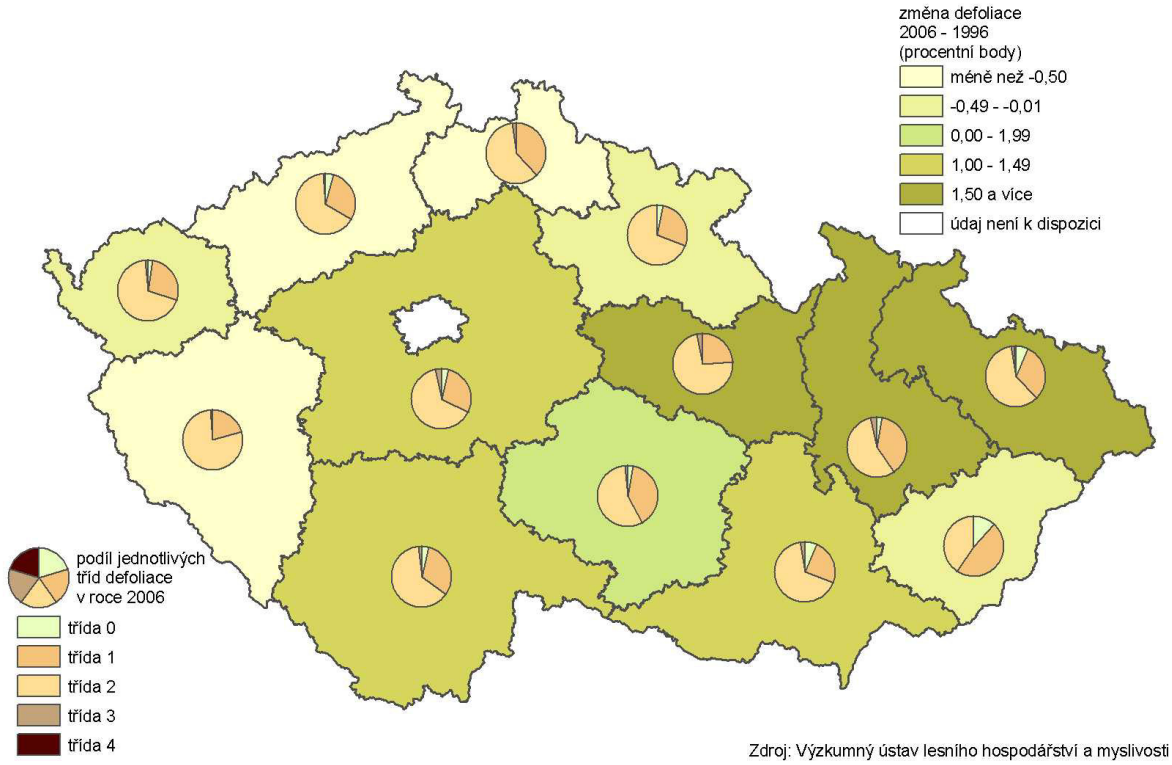

Zdroj: Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti

K 21 Emise oxidu siřičitého v okresech ČR v roce 2005

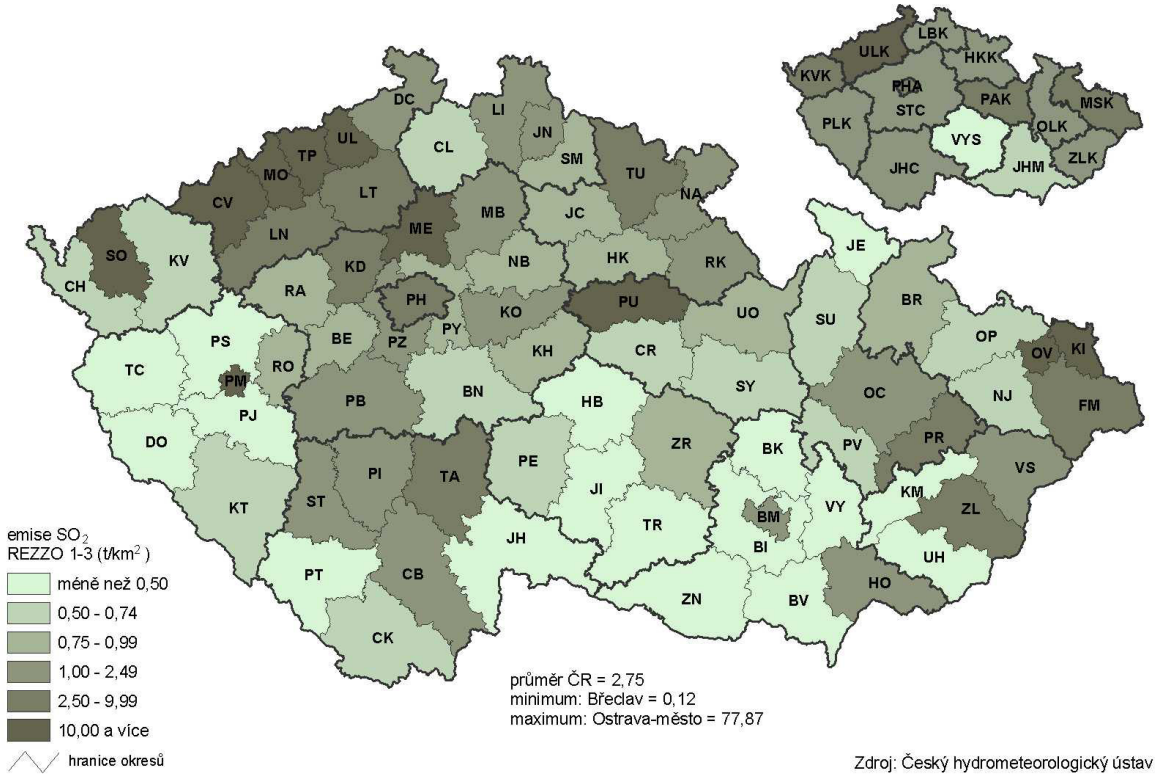

K 22 Oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší podle správních obvodů ORP v roce 2003

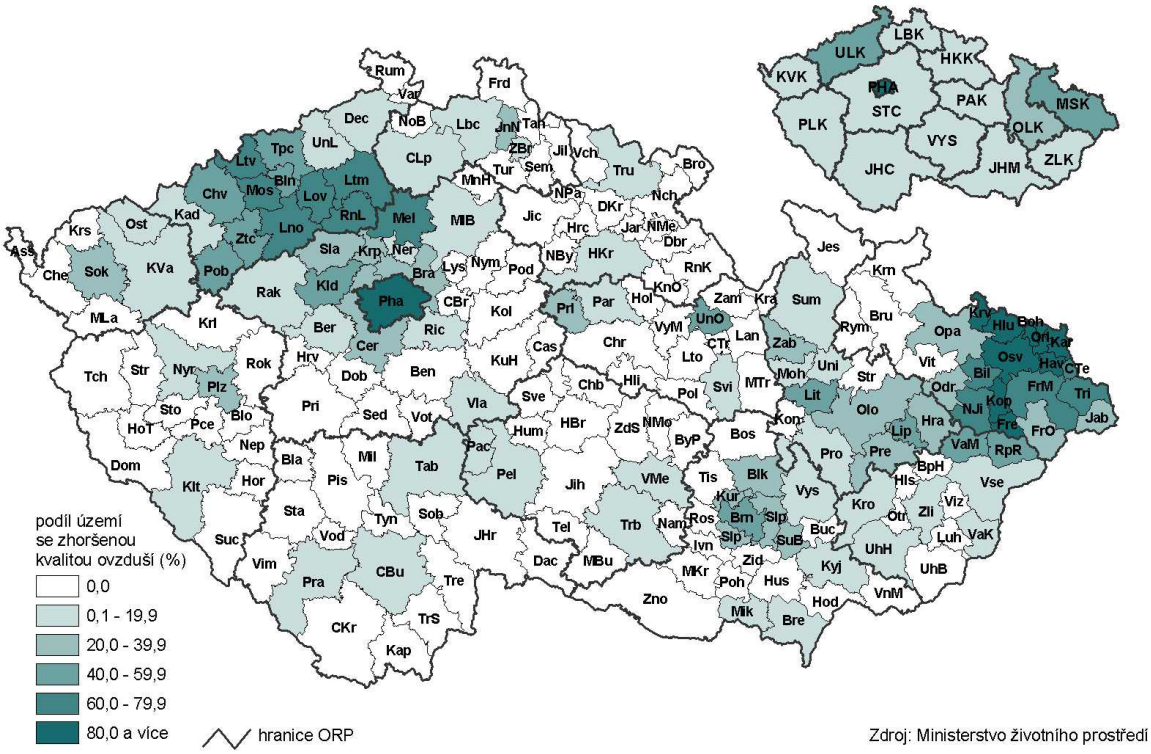

K 23 Podíl ekologicky obhospodařované zemědělské půdy ve správních obvodech ORP v roce 2006

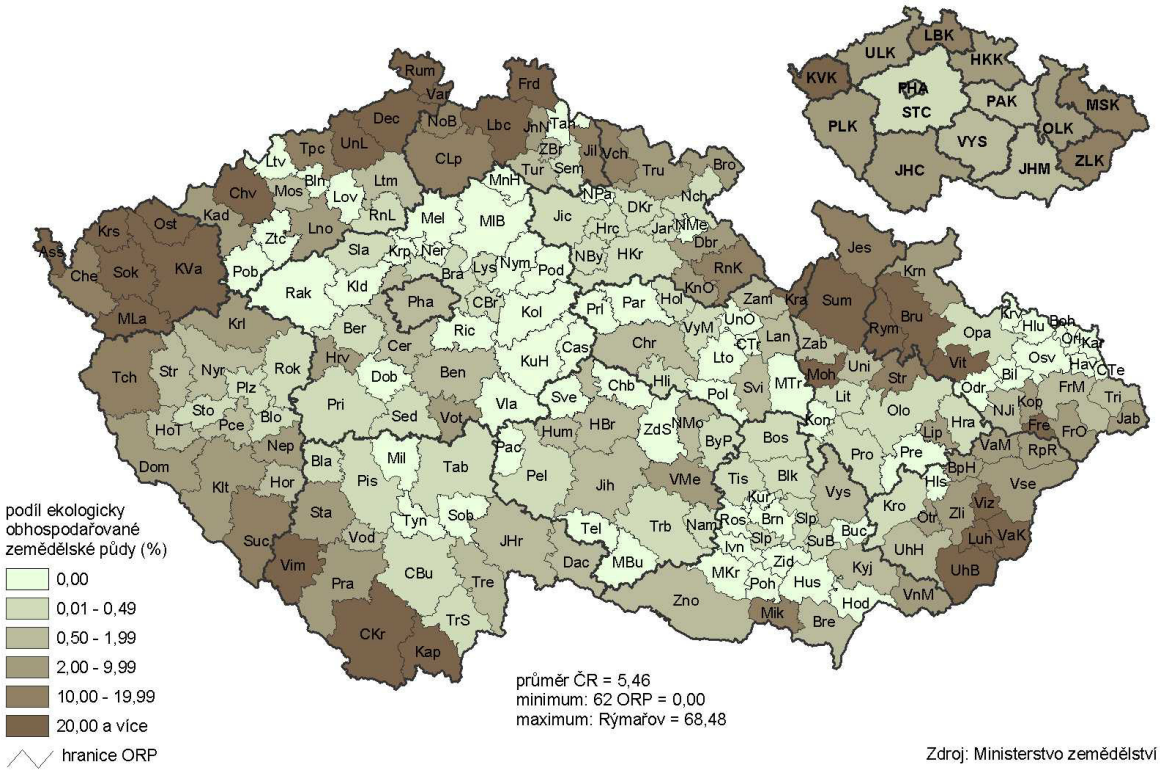

K 24 Koeficient ekologické stability v obcích Královéhradeckého kraje v roce 2006

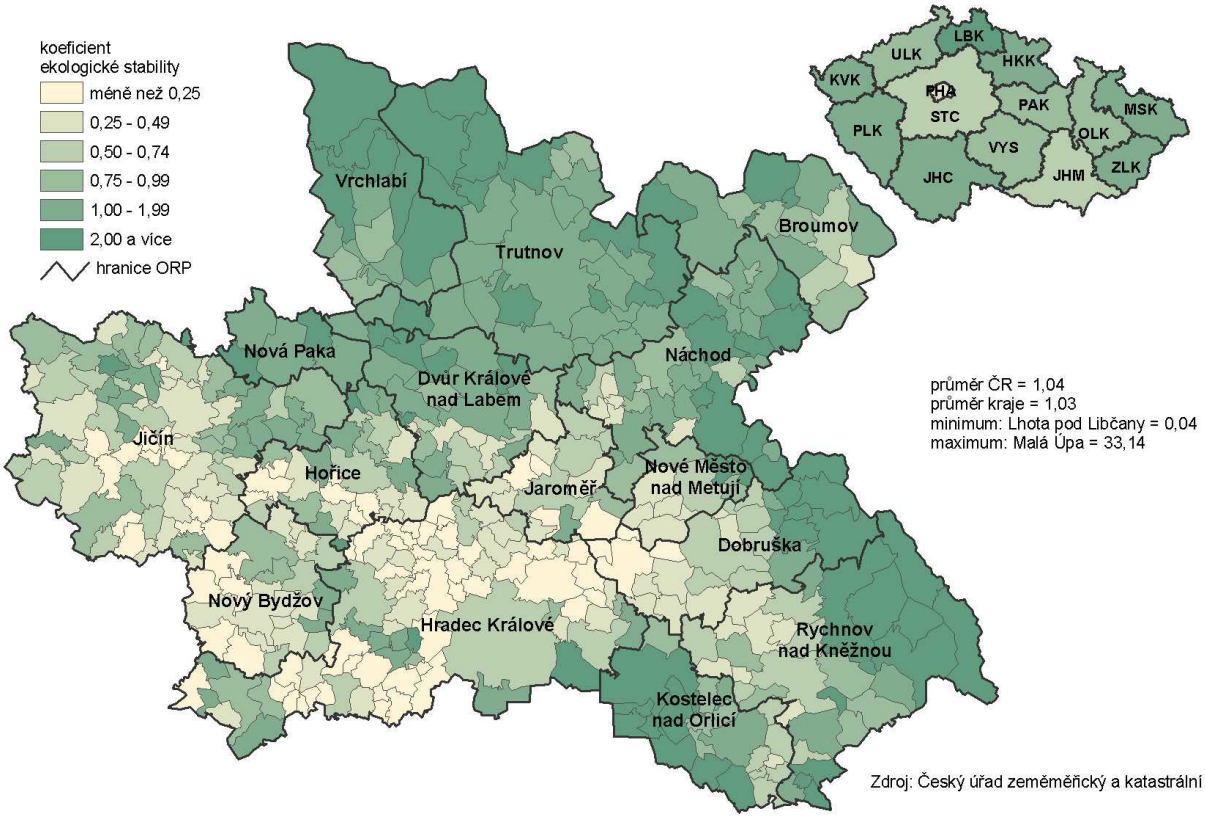

K 25 Změna podílu zastavěné plochy na celkové rozloze správních obvodů ORP mezi roky 1996 a 2006

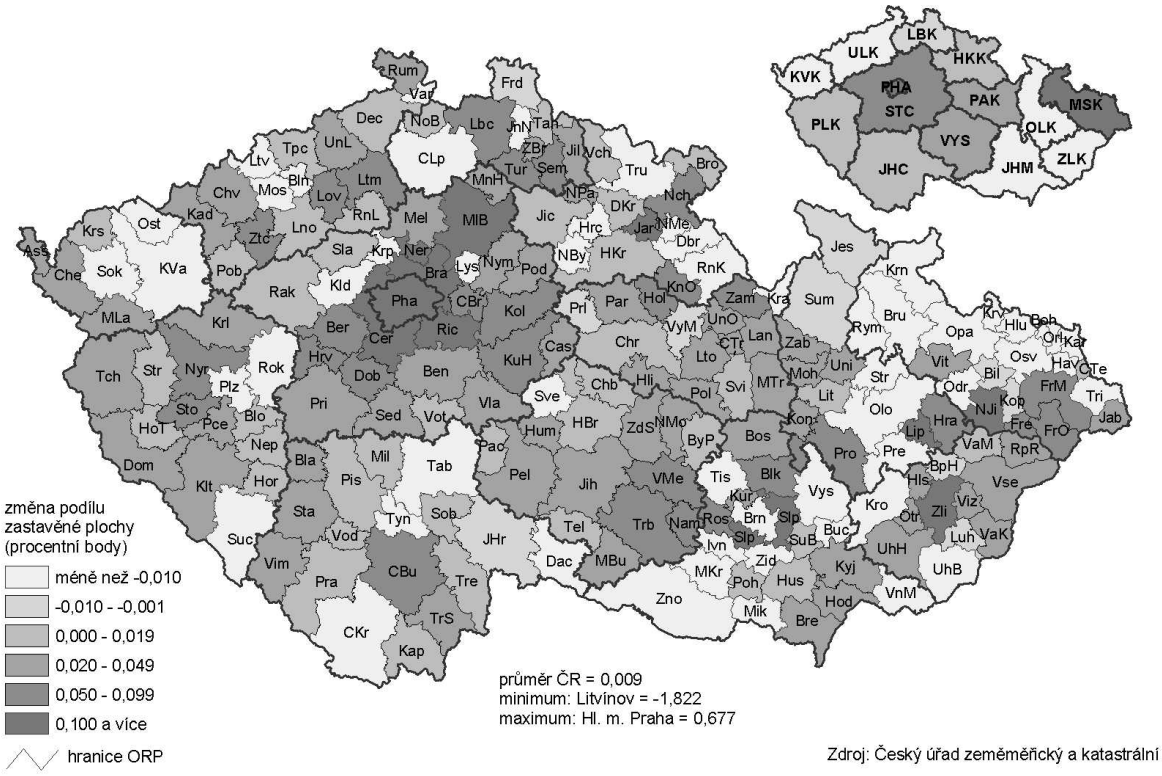

Zdroj: Český úřad zeměměřický a katastrální
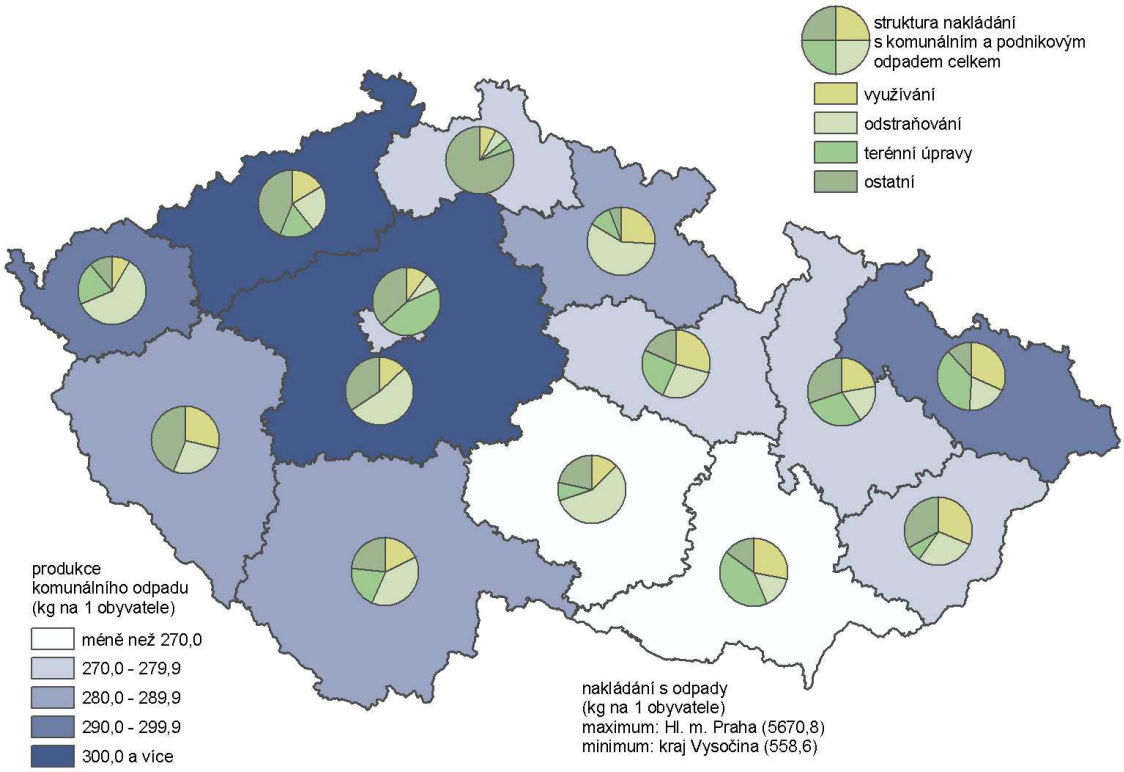
K 26 Komunální a podnikový odpad podle krajů v roce 2005